

Народний Ілюстрований Календар

КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА

На Рік Переступний

1940

ЦІНА 40 ЦЕНТІВ

„КАНАДІЙСЬКОГО ФАРМЕРА"
Winnipeg, Man.

PRINTED IN CANADA

Що є в Календарі?

Стор.

Рік 1940. Астрономічний Календар ... 2
Церковний Календар ... 3
Календаріюм ... 4
Загальний Церковний Устав ... 29
Церковний Устав на Рік 1940 ... 31
Почтові Приписи ... 45
Законні Розпорядження ... 52
Филип Коновал — Герой Брит. Армії 68
Поділ Землі — вірш ... 71
Сем Мацапура — опов. ... 72
Націоналізаційний Курс у Бразилії і його причини ... 78
Галицький Лицар Степаненко — леґ. 85
На Волю — опов. ... 90
Неня і Син — опов. ... 94
Що Страшніше — з життя в Бразилії 97

Виправа по піньори — З жит Бразилії ...
Онтеріо — провінція ріжнома стей ...
Нащо я співаю? — вірш ...
Овочеві Дерева на Степах ...
Перемога — опов. ...
Інєкція — опов. ...
На Дністрі — вірш ...
Манитоба є багата у фарми Фу вих Звірят ...
Дещо про ручні роботи для ж
Огляд Важнійших Подій в 193
Князь Ярослав Осьмомисл і Па
Російський поет Пушкін з п дження мурин ...
І таке буває — опов. ...

Оголошення

Royal Bank of Canada ... Окладинка
Sal Lithofos ... "
Standard Brands ... "
Zam-Buk ... 2
Mus-Kee-Kee ... 4, 12, 19, 25, 176
Canada Starch Co. Ltd. ... 5, 11, 15, 21
Davis & Lawrence Co. ... 4, 13, 17, 25, 133
Milburn ... 6, 8, 14, 18, 26
G. F. Stephens & Co. Ltd. ... 10
Hambley Hatchery ... 11
The Universal Life Assurance & Annuity Co. ... 16
Asco ... 20, 22, 24
The Murine Company, Inc. ... 73
Buckingham ... 77
Manitoba Co-operative Dairies Ltd. ... 81
Minard's Liniment Co., Ltd. ... 89
Gin Pills ... 93
Templeton's (T-R-C's, Raz-Mah) ... 95
Standard Brands Limited ... 99
Fruit-a-tives ... 103
Pertussin ... 111, 159

Ex-Lax Limited ...
Horlick's Malted Milk Corp. of Canada, Ltd. ..
D.M.C. ...
Dr. Peter Fahrney & Sons Co. ...
Clark, Fruitier & Co. Ltd. ...
The Dr. Chase Medicine Co. Ltd. ...
The T. Eaton Co. Ltd. ...
Tucketts ...
Mecca Ointment
Northrop & Lym
D.D.D. Prescri
Dr. Williams'
Winnipeg C
Shea's ...
Winnipeg P
Bile Beans
Germolene
Canadian C
Brooks App
Beecham's

Король Юрій VI. і Королева Єлисавета

РІК 1940

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР

Рік 1940 представляє: рік 6653 Юліянського періоду; рік 5701 жидівської ери, що починається з заходом сонця 2-го жовтня; рік 2693 від заснования Риму, після Варра; рік 2600 японської ери; рік 1359 Магомеданської ери.

Перший день січня, 1940, є 2,429,630 днем від початку юліянського періоду.

Ранні і Вечірні Зорі, 1940

Планета Венера є вечірною зорею до 26-го червня, потім ранною зорею решту року.

Планета Марс є вечірною 30-го серпня а потім ранною кінця року.

Планета Юпітер буде вечірн до 11-го квітня, потім ранною 2-го листопада і знов вечірною кінця року.

Планета Сатурн буде вечірн до 24-го квітня, потім ранною 3-го листопада, потім вечірн решту року.

ПОРИ РОКУ, 1940
Час 75-го Мерідіяну

Весна починається 20. березня о 1-ій годині 24 мінут вечером.

Літо починається 21. червня о 8-й годині 37 мінут рано.

Осінь починається 22. верес годині 46 мінут вечером.

Зима починається 21. грудня дині 55 мінут вечером.

ЗАТЬМІННЯ НА 1940

Рік 1940 буде мати два затьміння сонця.

1.—Перстеневе затьміння сонця 7-го квітня. Видне загально тут як частинне затьміння. Перстенева фаза буде видна в полудневій части Зєдинених Держав. Затьміння починається о 1-ій годині 26 мінут по обіді а кінчиться о 5-ій годині 16 мінут по обіді. (Східний Стандард Час).

2.—Цілковите затьміння со жовтня, невидне тут. Буде йог Полудневій Америці, полудне Африки і на частинах прилеж нів.

На 11-го листопада буде пе нети Меркурія через сонце. видно вчасти тут, сонце буде з планетою на своїм кружку.

Церковний Калєндар

ПАСХАЛІЯ

Ключ граничний (буква пасхальна Ц).
Вруціліто до 14. березня — Є.
Від 14. березня 1940 — З.
Тріодь починається 18 .лютого.
Неділя мясопустна — 3-го березня.
Благовіщення — 7 квітня, в 4 неділю Великого Посту.
Великдень — 28-го квітня.
Вознесення Господнє — 6-го червня.
Сошествіє св. Духа—16-го червня.
Мясниць — 8 тижнів і 1 ден
Петрівки — 2 тижні і 4 дні червня до 11-го липня включн

ПОСТИ

1. В навечеріє Різдва Хрис 6. січня.

2. В навечеріє Богоявлення ня.

3. Сиропустний тиждень — резня.

икий Піст — 11. березня до 27.

рівка — 24 червня до 11 липня.
сівка — 14. до 27 серпня.
ень Усікновення Ч. Голови св.
стителя — 11. вересня.
нь Воздвиження Чесного Хрес-
вересня.
пілівка — 28 листопада до Наве-
два Христового.
жної середи і пятниці крім за-

ЗАГАЛНИЦІ

Різдва Христового, 7-го січня,
влення Господнього, 19-го січ-
чно, крім Навечерія Богоявлен-

неділею Митаря і Фарисея й не-
удного сина, 17—24 лютого.
Великодня до Томиної неділі,
до 5. травня.
Сошествія св. Духа до Неділі
тих, 16—23 червня.

ЧАСИ ЗАКАЗАНІ
для забав і весіль, з музикою і танцями

1. Всі середи і пятниці, крім загальниць.
2. Від початку Пилипівки, 28. листопада, до Богоявлення.
3. Від сирного понеділка, 4 березня до Томиної неділі.
4. В Великий Піст, Петрівку і Спасівку.
5. В день Усікновення Ч. Голови св. Івана Хрестителя.
6. В день Воздвиження Чесного Хреста.

ПУБЛИЧНІ СВЯТА В КАНАДІ

В цілій Канаді святкуеться такі свята: День Нового Року, 1. січня; Велику Пятницю, День Вікторії, 24 травня; День Домінії, 1. липня; День Праці, 1-ий понеділок у вересні; День Перемиря, 11. листопада; Різдво Христове, 25. грудня.

ЕНКО.

ПРОРОК

е праведних дітей,
дь, любя своїх людий,
в на землю їм пророка —
любов благовістить,
му розуму учить.
е наш Дніпро широкий,
його лились, текли
оце падали глибоко,
тим огнем пекли
ні душі.
Полюбили
ока люди, і молились
і сльози, знай, лили.
им ... Люди, род лукавий,
Господнюю святую славу
Розтлили.... і чужим богам
Пожерли жертви, омерзились,
І мужа свята — горе вам!—
На стогнах каменем побили,
І заходилися гулять,
Святою кровю шинкувать.
І праведно Господь великий,
На вас, на лютих, на вас диких
Кайдани повелів кувать,
Глибокі тюрми мурувать,
І — роде лживий і жестокий! —
Вомісто кроткого пророка —
Царя вам повелів ізбрать!

Січень | МАЄ 31 ДНІВ | January

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	19	П.	М. Боніфатія ☾	**Новий Рік**	7 59	4 8	8 19	3 50	8 8	4 0	ран.
2	20	В.	СвщМ. Ігнат. Богон.	Макарія	7 59	4 9	8 19	3 51	8 8	4 1	12 9
3	21	С.	Мц. Юліянії	Ґеновефи, діви	7 59	4 10	8 19	3 52	8 8	4 2	1 25
4	22	Ч.	Мц. Анастазії	Титія, еп. М.	7 58	4 11	8 18	3 54	8 7	4 3	2 38
5	23	П.	ММ. десяти в Криті	Вігілія 3 кор.	7 58	4 12	8 18	3 55	8 7	4 4	3 49
6	24	С.	Нав. Різд. і С. п. Р.	**Трьох Королів**	7 58	4 13	8 17	3 56	8 7	4 5	4 54
7	**25**	**Н.**	**Різдво ГНІХ**	**1 Н. по 3 К.**	7 57	4 15	8 16	3 58	8 6	4 7	5 54
8	**26**	**П.**	**Собор П.Бог. і св.Й.**	Северина	7 57	4 16	8 16	3 59	8 6	4 8	6 45
9	**27**	**В.**	**ПервМ. Стефана** ●	Мартініяни	7 56	4 17	8 15	4 1	8 5	4 10	зах.
10	28	С.	ММ. 20,000	Ґаґіна, папи	7 56	4 18	8 15	4 2	8 5	4 11	5 47
11	29	Ч.	ММ. Невинних дітей	Пресв. Родини	7 56	4 19	8 14	4 3	8 4	4 13	6 47
12	30	П.	Мц. Анизії	Леонтія еп.	7 55	4 22	8 14	4 4	8 4	4 15	7 49
13	31	С.	Преп. Меланії	Гілярія еп.	7 55	4 23	8 13	4 6	8 3	4 17	8 51
14	**1**	**Н.**	**Н. Рік Обріз. ГНІХ**	**2 Н. по 3 К.**	7 54	4 24	8 12	4 8	8 2	4 19	9 53
15	2	П.	С. Сильвестра	Маркила, папи	7 54	4 25	8 11	4 10	8 1	4 20	10 54
16	3	В.	Прор. Малахії	Мавра	7 53	4 26	8 10	4 12	8 0	4 21	11 57
17	4	С.	Собор 70 Апост. ☽	Антонія, пуст.	7 52	4 28	8 10	4 14	7 59	4 23	ран.
18	5	Ч.	Н. Богояв. і мм. Тео.	Престіл св. П.	7 51	4 30	8 9	4 16	7 58	4 24	12 59
19	**6**	**П.**	**Богоявлення ГНІХ**	Канута, М.	7 50	4 31	8 8	4 18	7 57	4 26	2 3
20	7	С.	Соб. Й. Предтечі	Фабіяна і Сев.	7 49	4 32	8 6	4 20	7 56	4 28	3 7
21	**8**	**Н.**	**Нед. по Просвіщен.**	**Нед. Мясопуст.**	7 49	4 34	8 4	4 21	7 55	4 30	4 9
22	9	П.	М. Полієвкта	Вінкентія, М.	7 47	4 36	8 2	4 23	7 54	4 32	5 8
23	10	В.	Григор. Ніссийсь.	Раймунда	7 46	4 38	8 1	4 25	7 53	4 33	6 2
24	11	С.	† Преп. Теодозія ☺	Тимотея, еп.	7 45	4 40	7 59	4 27	7 51	4 35	6 50
25	12	Ч.	Мц. Татіяни	Наверн, ап. П.	7 44	4 41	7 58	4 29	7 50	4 37	7 31
26	13	П.	ММ. Єрмила і Страт.	Полікарпа	7 43	4 42	7 56	4 30	7 48	4 38	схд.
27	14	С.	Преп. Отців в С. і Р.	Йоана Золот.	7 41	4 44	7 54	4 32	7 46	4 40	8 39
28	**15**	**Н.**	**Нед. 30 по С.** П. Й.П.	**Нед. Сиропуст.**	7 40	4 46	7 53	4 34	7 45	4 42	9 53
29	16	П.	Поклін Оков. Ап. П.	Францa, Салєс.	7 39	4 48	7 51	4 36	7 43	4 43	11 11
30	17	В.	†Преп. Антонія Вел.	Мартини	7 38	4 49	7 49	4 38	7 42	4 45	ран.
31	18	С.	СС. Атаназ. і Кир. ☾	Петра з Ноляски	7 37	4 50	7 47	4 40	7 41	4 47	12 27

Погода:— 1-2 змінно, зимно; 3-5 сильні вітри; 6-7 непривітно; 8-11 лагідніше, ясно; 12-15 гарно; 16-18 зимно; 19-22 ясно; 23-24 буде зміна; 25-28 бурі; 29-31 дуже зимно.

Лютий — МАЄ 31 ДНІВ — February

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	СВЯТА Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	19	Ч.	Преп. Мак. Єгипет.	Ігнатія еп. і М.	7 35	4 53	7 46	4 42	7 40	4 49	1 39
2	20	П.	†Преп. Евтимія Вел.	М. Б. Ґромнїч.	7 33	4 55	7 44	4 44	7 38	4 51	2 47
3	21	С.	Пр. Максима і М.Н.	Власія еп.	7 32	4 57	7 42	4 46	7 36	4 53	3 48
4	**22**	**Н.**	**Нед. 31 по С.** Ап. Т.	**Нед. Запустна**	7 31	4 58	7 40	4 48	7 34	4 55	4 41
5	23	П.	СвщМ. Климента	Аґати, д. і М.	7 30	4 59	7 39	4 50	7 33	4 57	5 27
6	24	В.	Преп. Ксені	Тита	7 28	5 2	7 37	4 52	7 31	4 59	6 5
7	25	С.	† С. Григор. Богос.	**Попелец**	7 27	5 4	7 35	4 54	7 29	5 1	зах.
8	26	Ч.	П. Ксен. і друж. ●	Йоана з Мати	7 23	5 6	7 33	4 56	7 27	5 3	веч.
9	27	П.	Перен. м. С. Й. Зол.	Апольонії	7 23	5 7	7 31	4 58	7 25	5 5	6 41
10	28	С.	Преп. Єфрема Сир.	Схолястики	7 22	5 8	7 30	5 0	7 24	5 6	7 43
11	**29**	**Н.**	**Нед. 32 по С.** м. СМ.І.	**Неділя Вступна**	7 20	5 11	7 28	5 2	7 22	5 8	8 44
12	**30**	**П.**	**Трьох Святителів**	7 основ. Сервіт.	7 18	5 12	7 26	5 4	7 20	5 10	9 46
13	31	В.	ММ. Кира і Йоана	Григорія папи	7 16	5 14	7 24	5 6	7 18	5 12	10 47
14	1	С.	**Лютий.** М. Трифона	Валентина	7 14	5 15	7 22	5 8	7 16	5 14	11 49
15	**2**	**Ч.**	**Стрітення ХНІХ.**	Фавстина і Й.	7 13	5 16	7 19	5 10	7 14	5 15	ран.
16	3	П.	Прав. Сим. і Анни ☽	Юліяни	7 11	5 19	7 17	5 12	7 12	5 17	12 51
17	4	С.	Преп. Ізидора	Юліяна	7 9	5 21	7 14	5 14	7 10	5 19	1 53
18	**5**	**Н.**	**Нед. Мит. і Фарисея**	**Неділя Суха**	7 7	5 23	7 12	5 16	7 8	5 21	2 52
19	6	П.	Вукола (Загаль.)	Ґабіна, М.	7 5	5 24	7 10	5 18	7 6	5 23	3 47
20	7	В.	ММ. Партенія і Луки	Льва, еп.	7 4	5 25	7 7	5 20	7 4	5 24	4 36
21	8	С.	Вм. Теод. Стратил.	Фелікса	7 2	5 27	7 5	5 22	7 2	5 26	5 21
22	9	Ч.	Відд. Стріт., М. Ник.	Марґарети з К.	7 0	5 29	7 3	5 24	7 0	5 28	6 0
23	10	П.	М. Харалампія ☺	Петра Даміяна	6 58	5 31	7 1	5 26	6 58	5 30	схд.
24	11	С.	СвщМ. Власія	Матія Апост.	6 56	5 32	6 59	5 28	6 56	5 32	веч.
25	**12**	**Н.**	**Нед. Блудно. Сина**	**Неділя Глуха**	6 54	5 33	6 57	5 30	6 54	5 34	8 45
26	13	П.	Преп. Мартиніяна	Гавриїла	6 52	5 36	6 55	5 32	6 52	5 36	10 4
27	14	В.	Преп. Авксентія	Александра	6 50	5 38	6 53	5 34	6 50	5 38	11 19
28	15	С.	Ап. Онисима	Леандра	6 48	5 40	6 51	5 36	6 48	5 40	ран.
29	16	Ч.	ММ. Пам, В. і пр. ☾	Романа	6 46	5 41	6 49	5 37	6 47	5 41	12 29

Погода:— 1-3 снігові; 4-6 зимно, непривітно; 7-8 лагідніше; 9-10 грізно; 11-14 бурливо; 15-18 змінна погода; 19-20 сильні вітри; 21-23 мило; 24-25 хмарно; 26-29 сніг.

Березень — МАЄ 31 ДНІВ — March

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	СВЯТА Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	17	П.	ВМ. Теод. Тирона	Альбіна	6 44	5 42	6 48	5 38	6 46	5 42	1 32
2	18	С.	Суб. задуш. Л. Папи	Симплікія	6 42	5 43	6 45	5 40	6 43	5 43	2 29
3	**19**	**Н.**	**Нед. Мясопустна**	**Нед. Передпос.**	6 40	5 45	6 43	5 42	6 41	5 45	3 17
4	20	П.	Преп. Льва Капан.	Казимира, кор.	6 38	5 47	6 40	5 44	6 39	5 47	3 59
5	21	В.	Преп. Тимотея в С.	Адріяна	6 36	5 49	6 37	5 46	6 36	5 48	4 34
6	22	С.	Обр. Бощ.ММ. в Ев.	Перпетуї	6 34	5 50	6 35	5 48	6 34	5 50	5 5
7	23	Ч.	СвщМ. Полікарпа	Томи з Аквіну	6 32	5 51	6 33	5 50	6 32	5 51	5 32
8	24	П.	† 1 і 2 О. Гл. Й. Х.	Вінкентія	6 30	5 53	6 31	5 52	6 29	5 53	зах.
9	25	С.	С. Тарасія	Францішки	6 28	5 55	6 29	5 54	6 27	5 55	веч.
10	**26**	**Н.**	**Нед. Сиропустна**	**Нед. Чорна**	6 26	5 56	6 27	5 56	6 25	5 57	7 37
11	27	П.	Преп. Прокопія	Константина	6 23	5 58	6 24	5 58	6 22	5 59	8 39
12	28	В.	Преп. Василія	Григорія Вел.	6 22	5 59	6 21	5 59	6 20	6 0	9 41
13	29	С.	Преп. Касіяна	Християни	6 20	6 0	6 19	6 1	6 18	6 2	10 42
14	**1**	**Ч.**	**Берез.** ПМц. Евдокії	Матильди	6 18	6 1	6 17	6 3	6 16	6 4	11 43
15	2	П.	СвщМ. Теодота	Климента Гоф.	6 15	6 3	6 15	6 5	6 14	6 6	ран.
16	3	С.	М. Евтропа	Киріяка М.	6 12	6 6	6 12	6 7	6 11	6 8	12 41
17	**4**	**Н.**	**1 Нед. Вел. Посту**	**Нед. Квітна**	6 10	6 7	6 9	6 9	6 9	6 9	1 37
18	5	П.	М. Конона	Кирила Єрусам.	6 8	6 9	6 7	6 11	6 7	6 11	2 27
19	6	В.	ММ. 42 Муч. в Амм.	Йосиф. Обруч.	6 6	6 10	6 5	6 13	6 5	6 13	3 12
20	7	С.	СвщММ. в Херсоні	Евфимії	6 4	6 12	6 3	6 15	6 3	6 15	3 52
21	8	Ч.	Преп. Теофілякта	Венедикта	6 2	6 14	6 1	6 17	6 1	6 17	4 28
22	9	П.	†ММ. 40 Мучеників	**Вел. Пятниця**	6 0	6 16	5 58	6 19	5 59	6 19	5 1
23	10	С.	М. Кодрата	Пелягії	5 58	6 18	5 55	6 21	5 56	6 20	5 32
24	**11**	**Н.**	**2 Нед. Вел. Посту**	**Воскр. Христ.**	5 55	6 19	5 52	6 23	5 53	6 22	схд.
25	12	П.	Преп. Теофана	**Світ. Пон. Благ.**	5 53	6 20	5 49	6 25	5 50	6 24	веч.
26	13	В.	Перен. м. Преп. Ник.	Емануїла	5 51	6 22	5 47	6 26	5 48	6 25	10 9
27	14	С.	Преп. Венедикта	Івана Дамаск.	5 48	6 24	5 44	6 28	5 46	6 27	11 18
28	15	Ч.	М. Агапія	Йоана Капіст.	5 46	6 26	5 42	6 30	5 44	6 29	ран.
29	16	П.	М. Савина	Кирила	5 44	6 27	5 39	6 32	5 42	6 30	12 20
30	17	С.	П. Алек. ч. Бож.	Квірина	5 42	6 29	5 37	6 33	5 39	6 31	1 12
31	**18**	**Н.**	**3 Нед. Вел. Посту**	**Неділя Біла**	5 40	6 30	5 35	6 35	5 37	6 33	1 57

Погода:— 1-4 змінно; 5-8 тепло; 9-12 бурливо; 13-14 вітри; 15-17 змінно; 18-21 ясно і лагідно; 22-23 можлива зміна; 24-27 холодно, вітер; 28-31 зимно і змінно.

Квітень МАЄ 30 ДНІВ April

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	СВЯТА Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	19	П.	ММ. Хризанта і Дар.	Ґуґона	6 39	6 31	5 32	6 37	5 34	6 35	2 35
2	20	В.	Преп. Отців св. Сав.	Франца з Павлі	5 36	6 32	5 30	6 39	5 32	6 37	3 8
3	21	С.	Преп. Якова	Ришарда	5 34	6 34	5 27	6 41	5 29	6 39	3 36
4	22	Ч.	СвщМ. Василія	Ізидора	5 32	6 35	5 25	6 43	5 27	6 40	4 1
5	23	П.	М. Нікона	Вінкентія	5 29	6 37	5 23	6 44	5 25	6 41	4 25
6	24	С.	Предпр. Благовіщ.	Келестина	5 27	6 38	5 20	6 46	5 22	6 43	4 49
7	**25**	**Н.**	**4 Нед. В. Посту** 🌑	**2 н. по Велик.**	5 25	6 40	5 18	6 48	5 20	6 44	зах.
8	26	П.	Собор Арх. Гавриїла	Діонізія	5 23	6 43	5 15	6 50	5 18	6 46	веч.
9	27	В.	Мц. Матрони	Марії Клеопи	5 21	6 43	5 12	6 52	5 15	6 48	8 35
10	28	С.	ППреп. Іляр. і Стеф.	Езекіїла	5 18	6 45	5 10	6 54	5 13	6 50	9 37
11	29	Ч.	СвщМ. Марка і Кир.	Льва папи	5 17	6 46	5 7	6 56	5 10	6 52	10 36
12	30	П.	Преп. Йоан. Ліствич.	Юлія папи	5 15	6 48	5 5	6 58	5 8	6 54	11 32
13	31	С.	Преп. Іпатія	Герменеґільда	5 13	6 49	5 2	7 0	5 6	6 56	ран.
14	**1**	**Н.**	**Квітень. 5 Н. В. Пос.**	**3 н. по Велик.**	5 11	6 51	5 0	7 2	5 4	6 57	12 23
15	2	П.	Преп. Тита Чудотв. ☽	Юстина	5 8	6 53	4 58	7 4	5 2	6 59	1 8
16	3	В.	Преп. Никити	Анастазії	5 7	6 54	4 56	7 5	5 0	7 0	1 49
17	4	С.	ППреп. Йосифа і Г.	Венедикта	5 5	6 56	4 54	7 7	4 58	7 2	2.25
18	5	Ч.	ММ. Теодула і Агат.	Анікити	5 3	6 58	4 51	7 9	4 56	7 4	2 58
19	6	П.	С. Евтихія	Кріскентія	5 1	6 59	4 49	7 11	4 53	7 6	3 29
20	7	С.	Субота Лазарева	Сульпіція	4 58	7 1	4 46	7 13	4 51	7 8	3 59
21	**8**	**Н.**	**Нед. Квітна.** П. Г. ☺	**4 н. по Велик.**	4 57	7 2	4 44	7 14	4 49	7 9	4 31
22	9	П.	Апп. Іродіона, Аг. іп.	Сотера і Кая	4 55	7 3	4 41	7 16	4 47	7 11	схд.
23	10	В.	М. Евпсихія	Войтіха, еп.	4 53	7 5	4 39	7 18	4 45	7 13	веч.
24	11	С.	СвщМ. Антипи	Фіделіса	4 51	7 7	4 37	7 20	4 43	7 15	10 3
25	12	Ч.	Великий Четвер	Еванг. Марка	4 48	7 9	4 35	7 21	4 41	7 16	11 2
26	**13**	**П.**	**Велика Пятниця**	Клита і Марка	4 47	7 10	4 33	7 23	4 39	7 17	11 52
27	14	С.	Велика Субота	Петра Канізія	4 45	7 11	4 31	7 25	4 37	7 18	ран.
28	**15**	**Н.**	**Воскрес. ГНІХ**	**5 н. по Велик.**	4 43	7 13	4 28	7 27	4 35	7 20	12 34
29	**16**	**П.**	**Світ. Понеділок** ☾	Петра з Вер.	4 41	7 14	4 26	7 29	4 33	7 22	1 9
30	**17**	**В.**	**Світлий Второк**	Катерини Сієн.	4 39	7 16	4 24	7 31	4 31	7 24	1 38

Погода:— 1-3 ясно; 4-7 змінно; 8-10 вітер і зимно; 11-14 вітри; 15-18 зимно і непривітно; 19-22 ясна погода; 23-25 буде зміна; 26-27 дощ; 28-30 холодно і гарно.

Травень — МАЄ 31 ДНІВ — May

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА: Греко-кат. і Прав.	СВЯТА: Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі: Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані: Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті: Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	18	С.	Преп. Йоана Декап.	Филипа і Якова	4 38	7 17	4 22	7 33	4 29	7 26	2 2
2	19	Ч.	Преп. Йоана Ветхоп.	**Вознесення**	4 36	7 19	4 20	7 35	4 27	7 28	2 29
3	20	П.	Преп. Теод. Тріхіна	Найд. св. Хр.	4 34	7 21	4 18	7 37	4 25	7 29	2 53
4	21	С.	СвщМ. Януарія	Моніки	4 32	7 22	4 16	7 39	4 23	7 31	3 16
5	**22**	**Н.**	**Неділя Томина**	**6 н. по Велик.**	4 30	7 24	4 14	7 41	4 21	7 33	3 41
6	23	П.	ВМ. Георгія	Йоана в Олію	4 29	7 25	4 12	7 43	4 20	7 34	4 8
7	24	В.	М. Сави Стратил.	Флявії і Доміт.	4 28	7 26	4 10	7 44	4 18	7 36	зах.
8	25	С.	† Ап. Єв. Марка	Станіслава еп.	4 26	7 27	4 8	7 46	4 16	7 38	веч.
9	26	Ч.	СвщМ. Василія	Григорія Наз.	4 24	7 29	4 6	7 47	4 14	7 39	9 28
10	27	П.	СвщМ. Симеона	Ізидора	4 22	7 31	4 4	7 49	4 12	7 41	10 21
11	28	С.	Апп. Якова і Сосіп.	Франца	4 21	7 32	4 3	7 51	4 11	7 42	11 8
12	**29**	**Н.**	**Неділя Мироносиць**	**Сош. св. Духа**	4 20	7 34	4 1	7 53	4 9	7 44	11 50
13	30	П.	† Ап. Якова	**Понед. св. Духа**	4 18	7 36	3 59	7 55	4 7	7 46	ран.
14	**1**	**В.**	**Травень.** Прор. Є.	Боніфатія	4 16	7 37	3 57	7 56	4 5	7 47	12 27
15	2	С.	Атаназія Александ.	Йоана д.л. С.	4 14	7 39	3 55	7 58	4 3	7 49	1 0
16	3	Ч.	†Преп. Теод. Печер.	Йоана Непом.	4 13	7 40	3 54	7 59	4 2	7 50	1 30
17	4	П.	ПМц. Пелягії	Пасхаля	4 12	7 41	3 52	8 1	4 0	7 52	2 0
18	5	С.	Мц. Ірини	Венантія м.	4 11	7 42	3 50	8 3	3 59	7 53	2 30
19	**6**	**Н.**	**Нед. Розслабленого**	**Пресв. Тройці**	4 10	7 43	3 49	8 5	3 58	7 55	3 1
20	7	П.	Явлен. Чес. Хреста	Вернардина	4 8	7 45	3 47	8 6	3 57	7 56	3 36
21	8	В.	Ап. Єв. Й. Богос.	Тимотея	4 7	7 46	3 46	8 7	3 56	7 57	4 17
22	9	С.	**Преполовення**	Юлії діви	4 6	7 47	3 45	8 9	3 55	7 59	схд.
23	10	Ч.	† Ап. Симона Зилот.	Божого Тіла	4 5	7 49	3 43	8 11	3 53	8 0	веч.
24	11	П.	СвщМ. Мокія	Мат. Б. сп. вір.	4 3	7 50	3 42	8 13	3 52	8 2	10 28
25	12	С.	СС. Епіфанія і Гер.	Григ. VII., папи	4 2	7 52	3 41	8 14	3 51	8 3	11 7
26	**13**	**Н.**	**Нед. Самарянки**	**2 Н. по Сош.**	4 2	7 53	3 40	8 15	3 50	8 4	11 40
27	14	П.	М. Ізидора	Беди	4 1	7 54	3 38	8 17	3 49	8 6	ран.
28	15	В.	Преп. Пахомія В.	Август., еп. К.	4 0	7 55	3 37	8 18	3 48	8 7	12 8
29	16	С.	Преп. Теод. Освящ.	Марії Магдал.	3 59	7 56	3 36	8 20	3 47	8 8	12 33
30	17	Ч.	Ап. Андроніка	Фердинанда	3 58	7 58	3 35	8 21	3 47	8 9	12 57
31	18	П.	М. Теодота Анкир.	Пресв. С. Хр.	3 57	7 59	3 34	8 22	3 46	8 10	1 20

Погода:— 1-2 холодно; 3-5 змінно; 6-8 бурливо; 9-12 холодно; 13-15 лагідніше; 16-20 вітер і змінно; 21-23 холодно, вохко; 24-25 непривітно; 26-27 ясно; 28-31 тепло.

Червень | МАЄ 30 ДНІВ | June

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	СВЯТА Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	19	С.	СвщМ. Патрикія	Якова	3 56	7 59	3 33	8 23	3 45	8 11	1 44
2	**20**	**Н.**	М. Талалея	**3 Н. по Сош.**	3 55	8 0	3 32	8 24	3 44	8 12	2 10
3	21	П.	† Рав. Конст. і Єлени	Кльотильди	3 55	8 2	3 32	8 25	3 44	8 13	2 38
4	22	В.	М. Василіска	Францішки	3 54	8 3	3 31	8 26	3 43	8 14	3 11
5	23	С.	Преп. Мих. Синад. ●	Боніфатія	3 54	8 3	3 31	8 27	3 43	8 15	3 49
6	**24**	**Ч.**	**Вознесення ГНІХ**	Норберта	3 53	8 4	3 30	8 28	3 42	8 16	зах.
7	25	П.	† 3 обр. Гл. Йоан. Х.	Роберта, еп.	3 52	8 5	3 30	8 29	3 41	8 17	веч.
8	26	С.	Ап. Карпа	Медарда, еп.	3 52	8 6	3 29	8 30	3 40	8 17	9 51
9	**27**	**Н.**	**Неділя св. Отців**	**4 Н. по Сош.**	3 51	8 7	3 29	8 31	3 40	8 18	10 30
10	28	П.	Преп. Никити	Марґарети к.	3 51	8 7	3 28	8 32	3 39	8 19	11 4
11	29	В.	Мц. Теодозії діви	Варвари	3 51	8 7	3 28	8 33	3 39	8 19	11 35
12	30	С.	Преп. Ісаакія ☽	Івана Фак.	3 51	8 8	3 27	8 34	3 39	8 20	ран.
13	31	Ч.	М. Єрмея	Антонія з Пад.	3 50	8 9	3 27	8 35	3 39	8 21	12 4
14	**1**	**П.**	**Червень.** М. Юстина	Василія Вел.	3 50	8 10	3 26	8 35	3 39	8 21	12 33
15	2	С.	С. Никифора.	Бенона	3 50	8 10	3 26	8 36	3 38	8 22	1 3
16	**3**	**Н.**	**Сошествіє св. Духа**	**5 Н. по Сош.**	3 50	8 10	3 26	8 36	3 38	8 23	1 36
17	**4**	**П.**	**Пресвятої Тройці**	Райнера	3 50	8 11	3 26	8 36	3 38	8 23	2 12
18	5	В.	СвщМ. Доротея	Єфрема діякон.	3 50	8 11	3 26	8 37	3 38	8 23	2 55
19	6	С.	Преп. Вис. і Іляр. ○	Юліяни	3 50	8 12	3 26	8 37	3 38	8 24	3 43
20	7	Ч.	СвщМ. Теодота	Сильверія	3 50	8 12	3 26	8 37	3 38	8 24	4 38
21	8	П.	ВМ. Теодора Страт.	Альойзія Ґонз.	3 50	8 12	3 26	8 37	3 38	8 24	схд.
22	9	С.	С. Кирила	Павлина, еп.	3 50	8 12	3 26	8 37	3 39	8 24	веч.
23	**10**	**Н.**	**Нед. Всіх Святих**	**6 Н. по Сош.**	3 50	8 13	3 27	8 37	3 39	8 24	10 10
24	11	П.	† Апп. Варт. і Вар.	**Різдво Й. Хр.**	3 51	8 13	3 27	8 37	3 39	8 24	10 36
25	12	В.	Преп. Онуфрія Вел.	Вільгельма	3 51	8 13	3 27	8 37	3 40	8 25	11 1
26	13	С.	Мц. Акилини	Павла і Йоана	3 52	8 13	3 28	8 38	3 40	8 25	11 25
27	**14**	**Ч.**	**Пресв. Евхарис.** ☾	Владислава	3 52	8 13	3 28	8 38	3 41	8 25	11 48
28	15	П.	Прор. Амоса	Іринея, еп.	3 53	8 13	3 29	8 38	3 42	8 25	ран.
29	16	С.	С. Тихона Чудотвор.	**Петра і Павла**	3 53	8 13	3 29	8 38	3 42	8 25	12 13
30	**17**	**Н.**	**Н. 2 по Сош і П. Ев.**	**7 Н. по Сош.**	3 53	8 13	3 30	8 37	3 43	8 24	12 39

Погода:— 1-3 змінно; 4-7 холодно; 8-12 змінно, тепло; 13-16 бурі; 17-18 душно; 19-21 тепло, гарно; 22-24 змінно; 25-27 бурі; 28-30 ясно, горячо.

Липень — МАЄ 31 ДНІВ — July

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	СВЯТА Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Мам. Схід і Захід місяця
1	18	П.	М. Леонтія	Пр. Кр. Іс. Хр.	3 54	8 13	3 30	8 37	3 44	8 24	1 10
2	19	В.	† Ап. Юди	П. Пр. Діви М.	3 55	8 12	3 31	8 36	3 44	8 24	1 45
3	20	С.	СвщМ. Методія	Анатоля	3 56	8 12	3 32	8 35	3 45	8 23	2 27
4	21	Ч.	М. Юліяна	Теодора	3 57	8 11	3 33	8 35	3 45	8 23	3 17
5	**22**	**П.**	**Серця Христового**	Антонія	3 57	8 11	3 34	8 34	3 46	8 22	зах.
6	23	С.	Мц. Агрипіни 🌑	Лукії, діви	3 58	8 11	3 35	8 34	3 47	8 22	веч.
7	**24**	**Н.**	**Н. 3 по С. Різд. Й.Х.**	**8. Н. по Сош.**	3 59	8 10	3 36	8 33	3 48	8 21	9 6
8	25	П.	Мц. Февронії	Єлисавети	4 0	8 10	3 37	8 32	3 49	8 20	9 39
9	26	В.	Преп. Давида Солун.	Вероніки	4 1	8 10	3 38	8 31	3 50	8 19	10 9
10	27	С.	Преп. Сампсона	7 Брат. м.	4 2	8 9	3 40	8 30	3 51	8 18	10 38
11	28	Ч.	Перен. м. СС. К. і Й.	Пія І., папи	4 3	8 8	3 41	8 29	3 52	8 17	11 8
12	**29**	**П.**	**Апп. Петра і Пав.** ☽	Йоана Ґвальб.	4 4	8 7	3 42	8 27	3 53	8 16	11 39
13	30	С.	Собор 12 Апостолів	Анаклита, папи	4 5	8 6	3 44	8 26	3 55	8 16	ран.
14	**1**	**Н.**	**Лип. Н. 4. по Сош.**	**9 Н. по Сош.**	4 6	8 5	3 45	8 25	3 56	8 15	12 14
15	2	П.	†Полож. Р. П. Бог.	Генрика	4 7	8 4	3 46	8 24	3 57	8 14	12 53
16	3	В.	М. Якинта	М. Б. Шкаплір.	4 8	8 3	3 47	8 23	3 58	8 13	1 38
17	4	С.	С. Андрея Критсь.	Алексія	4 9	8 2	3 48	8 22	3 59	8 12	2 29
18	**5**	**Ч.**	**† СС. Кир. і Методія**	Симеона	4 10	8 1	3 50	8 21	4 1	8 11	3 26
19	6	П.	† Преп. Атан. Ат. 🌕	Вінкентія а П.	4 11	8 0	3 51	8 20	4 3	8 10	4 28
20	7	С.	Преп. Томи і Акакія	Чеслава	4 12	7 58	3 53	8 18	4 4	8 8	схд.
21	**8**	**Н.**	**Нед. 5 по Сош.**	**10 Н. по Сош.**	4 13	7 57	3 54	8 16	4 5	8 7	веч.
22	9	П.	СвщМ. Панкратія	Марії Магдал.	4 14	7 56	3 56	8 15	4 6	8 6	9 5
23	10	В.	† Преп. Антон. Печ.	Аполінарія, еп.	4 16	7 55	3 58	8 13	4 8	8 4	9 29
24	11	С.	Мц. Евфимії	Кунеґунди	4 18	7 54	4 0	8 12	4 10	8 2	9 52
25	12	Ч.	ММ. Прокла і Ілярія	Якова Ст., ап.	4 19	7 53	4 1	8 11	4 11	8 1	10 16
26	13	П.	Собо. Архан. Гав.	Анни, М.П.Д.М.	4 20	7 52	4 3	8 9	4 12	7 59	10 42
27	14	С.	Ап. Акили ☾	Рудольфа	4 21	7 51	4 5	8 7	4 14	7 58	11 10
28	**15**	**Н.**	**Нед. 6 по Сош.**	**11 Н. по Сош.**	4 23	7 49	4 6	8 5	4 16	7 56	11 43
29	16	П.	СвщМ. Атиногена	Марти, діви	4 25	7 48	4 8	8 3	4 17	7 55	ран.
30	17	В.	ВМц. Маріни	Руфіма, муч.	4 26	7 47	4 9	8 2	4 18	7 54	12 21
31	18	С.	ММ. Якинта і Еміл.	Ігн. Льойолі	4 27	7 45	4 10	8 0	4 19	7 53	1 6

Погода:— 1-2 мила погода; 3-4 буде зміна; 5-8 бурливо; 9-11 змінно; 12-16 мила погода; 17-20 горячо, буде зміна; 21-24 змінно; 25-26 гарно; 27-31 холодно, мило.

Серпень — МАЄ 31 ДНІВ — August

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	СВЯТА Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	19	Ч.	Преп. Макрини	Оков. св. Пет.	4 28	7 44	4 12	7 58	4 20	7 52	2 0
2	**20**	**П.**	Прор. Ілії	Альфонса Ліґ.	4 29	7 42	4 14	7 56	4 22	7 50	3 2
3	21	С.	Преп. Сим. і Й .	Найд. м. св. С.	4 31	7 40	4 16	7 54	4 24	7 47	4 11
4	**22**	**Н.**	**Нед. 7 по Сош.**	**12 Н. по Сош.**	4 32	7 39	4 18	7 53	4 26	7 45	зах.
5	23	П.	ММ. Троф. Теоф. і п.	**Мат. Бож.Сніж.**	4 34	7 38	4 19	7 51	4 27	7 43	ран.
6	24	В.	† ММ. Бориса і Гліба	† Пр. ГНІХ	4 35	7 36	4 21	7 49	4 29	7 41	8 42
7	25	С.	† Успення св. Анни	Каєтана	4 37	7 34	4 23	7 47	4 30	7 39	9 12
8	26	Ч.	СвщМ. Єрмолая	Кирія	4 38	7 32	4 25	7 45	4 32	7 37	9 43
9	27	П.	† ВМ. Пантелеймона	Романа	4 39	7 31	4 26	7 43	4 34	7 36	10 17
10	28	С.	Апп. Прор. Н. і п.	Лаврентія, М.	4 41	7 29	4 28	7 41	4 36	7 34	10 55
11	**29**	**Н.**	**Нед. 8 по Сош.**	**13 Н. по Сош.**	4 42	7 27	4 30	7 39	4 38	7 32	11 38
12	30	П.	Апп. Сили, Силь. і п.	Кляри	4 44	7 25	4 32	7 37	4 39	7 30	ран.
13	31	В.	Правед. Евдокіма	Гіполита	4 46	7 23	4 34	7 35	4 41	7 28	12 26
14	**1**	**С.**	**Серпень** ММ. Маков.	Евзевія	4 47	7 21	4 35	7 33	4 42	7 26	1 20
15	2	Ч.	Пер. мо.: С. Стефана	Усп. Пр.Д. М.	4 49	7 19	4 37	7 31	4 44	7 24	2 19
16	3	П.	Преп. Ізаак. Дал. і п.	Йоакима	4 50	7 17	4 39	7 29	4 46	7 22	3 21
17	4	С.	7 Отроків в Ефезі	Якинта	4 52	7 15	4 41	7 26	4 47	7 20	4 24
18	**5**	**Н.**	**Нед. 9 по Сош.**	**14 Н. по Сош.**	4 53	7 13	4 43	7 24	4 49	7 18	5 27
19	**6**	**П.**	**Преображення ГНІХ**	Людвика	4 54	7 12	4 44	7 21	4 50	7 16	**схд.**
20	7	В.	ПрепМ. Дометія	Стефана	4 56	7 10	4 46	7 18	4 52	7 14	веч.
21	8	С.	С. Емілияна	Йоана Шант.	4 58	7 8	4 48	7 16	4 54	7 12	8 21
22	9	Ч.	† Ап. Матія	Тимотея	4 59	7 6	4 50	7 14	4 55	7 10	8 46
23	10	П.	М. Лаврентія .	Филипа	5 1	7 4	4 52	7 12	4 57	7 8	9 12
24	11	С.	М. Евпла	Вартоломея, ап.	5 2	7 1	4 53	7 10	4 58	7 5	9 43
25	**12**	**Н.**	**Нед. 10 по Сош.**	**15 Н. по Сош.**	5 3	6 59	4 55	7 8	4 59	7 3	10 18
26	13	П.	Отд. Преобр. і Макс.	М. Б. Ченстох.	5 5	6 57	4 57	7 6	5 1	7 1	10 58
27	14	В.	Преп. Усп. і Пр. Міх.	Йосифа з К.	5 6	6 55	4 59	7 3	5 3	6 58	11 47
28	**15**	**С.**	**Усп. Пресв. Богор.**	Августина	5 8	6 53	5 1	7 0	5 5	6 56	ран.
29	16	Ч.	Нерукотвор. Образа	Усік. Йоан. Х.	5 10	6 51	5 2	6 58	5 6	6 54	12 44
30	17	П.	М. Мирона	Рожі з Ліми	5 12	6 49	5 4	6 56	5 7	6 52	1 48
31	18	С.	ММ. Флора і Лавра	Раймунда	5 14	6 47	5 6	6 53	5 9	6 50	3 0

Погода:— 1-4 холодно, вохко; 5-8 мило; 9-12 тепло; 13-15 буде зміна; 16-18 мутно; 19-22 горячі вітри; 23-24 змінно; 25-28 хмарно, змінно; 29-31 ясно, горячо.

Вересень | МАЄ 30 ДНІВ | September

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	СВЯТА Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	**19**	**Н.**	**Нед. 11 по Сош.** ●	**16 Н. по Сош.**	5 14	6 45	5 8	6 50	5 11	6 48	4 16
2	20	П.	Прор. Самуїла	Юста	5 16	6 43	5 10	6 48	5 13	6 45	5 35
3	21	В.	Ап. Тадея	Ізабелі	5 17	6 42	5 11	6 46	5 15	6 43	зах.
4	22	С.	М. Агатоніка	Розалії	5 18	6 38	5 13	6 44	5 17	6 41	веч.
5	23	Ч.	Отд. Усп., М. Лупа	Лаврентія	5 20	6 36	5 15	6 42	5 19	6 39	8 17
6	24	П.	СвщМ. Евтиха	Захарії	5 21	6 34	5 17	6 40	5 20	6 36	8 54
7	25	С.	Втдн. м. ап. Вартол.	Реґіни діви	5 23	6 32	5 19	6 37	5 22	6 33	9 37
8	**26**	**Н.**	**Нед. 12 по Сош.** ☽	**17 Н. по Сош.**	5 24	6 31	5 20	6 34	5 23	6 31	10 24
9	27	П.	Преп. Пімена	Ґорґонія	5 26	6 28	5 22	6 32	5 25	6 29	11 17
10	28	В.	Преп. Мойсея Мур.	Николая з Т.	5 27	6 26	5 24	6 29	5 27	6 27	ран.
11	**29**	**С.**	**Усік. Гл. Йоан. Хр.**	Якинта	5 29	6 24	5 26	6 26	5 29	6 25	12 14
12	30	Ч.	СС. Алекс., Й. і Пав.	Ґвідона	5 31	6 22	5 28	6 23	5 30	6 22	1 15
13	31	П.	†Полож Пояса П. Б.	Товії	5 32	6 21	5 29	6 21	5 31	6 20	2 16
14	**1**	**С.**	**Вересень.** † Пр. Сим.	Воз. Ч. Хреста	5 33	6 18	5 31	6 19	5 33	6 18	3 19
15	**2**	**Н.**	**Нед. 13 по Сош.**	**18 Н. по Сош.**	5 35	6 16	5 33	6 16	5 35	6 16	4 22
16	3	П.	СвщМ. Антима ○	Корнилія	5 36	6 13	5 35	6 14	5 37	6 14	5 24
17	4	В.	СвщМ. Вавили	Лямберта	5 38	6 10	5 37	6 11	5 38	6 11	6 25
18	5	С.	Прор. Захарії	Ап. Томи	5 39	6 9	5 38	6 9	5 39	6 8	схд.
19	6	Ч.	Чудо Архіс. Михаїла	Януарія	5 40	6 7	5 40	6 7	5 41	6 6	веч.
20	7	П.	П. Різд. Пр. Богор.	Евстахія	5 42	6 5	5 42	6 4	5 43	6 4	7 45
21	**8**	**С.**	**Різд. Пресв. Богор.**	Ев. Матея	5 44	6 2	5 44	6 1	5 45	6 1	8 18
22	**9**	**Н.**	**Нед. 14 по Сош.**	**19 Н. по Сош.**	5 46	5 59	5 46	5 58	5 46	5 58	8 56
23	10	П.	Мц. Мін., Міт. і Нім.	Теклі	5 47	5 57	5 47	5 56	5 47	5 56	9 40
24	11	В.	Преп. Теодори ☾	Ґерарда	5 48	5 55	5 49	5 54	5 49	5 54	10 32
25	12	С.	Отд. Різд. і Автон.	Клеофа	5 50	5 53	5 51	5 51	5 51	5 51	11 31
26	13	Ч.	Предпр. В. і Об. Хра.	Кипріяна	5 52	5 51	5 53	5 49	5 53	5 49	ран.
27	**14**	**П.**	**Воздв. Чес. Хреста**	Косми і Дам.	5 53	5 48	5 55	5 46	5 55	5 47	12 37
28	15	С.	ВМ. Никити,	Вячеслава	5 54	5 47	5 56	5 44	5 56	5 44	1 49
29	**16**	**Н.**	**Нед. 15 по Сош.**	**20 Н. по Сош.**	5 55	5 44	5 58	5 42	5 58	5 42	3 5
30	17	П.	ММц. Софії, В.,Н.,Л.	Єроніма	5 57	5 42	6 0	5 40	6 0	5 40	4 24

Погода:— 1-2 буде зміна; 3-5 бурливо; 6-9 мило; 10-12 буде зміна; 13-14 змінно; 15-17 холодно, вітер; 18-20 гарно; 21-24 змінно; 25-27 ясно; 28-30 холодно, мило.

Жовтень — МАЄ 31 ДНІВ — October

Нв. ст.	Ст. ст.	Дні	Свята: Греко-кат. і Прав.	Свята: Римо-кат.	Схід сонця у Манітобі	Захід сонця у Манітобі	Схід сонця у Саскачевані	Захід сонця у Саскачевані	Схід сонця у Алберті	Захід сонця у Алберті	Ман. Схід і Захід місяця
1	18	В.	Преп. Евменія	Реміґія	5 59	5 40	6 2	5 37	6 2	5 38	5 45
2	19	С.	ММ. Троф., С. і Д.	Ангел хор.	6 1	5 37	6 4	5 34	6 3	5 35	зах.
3	20	Ч.	ВМ. Евстатія	Кандида	6 2	5 35	6 5	5 32	6 4	5 33	веч.
4	21	П.	Отд. Воз. і ап. Код.	Франца з А.	6 4	5 33	6 7	5 30	6 6	5 31	7 30
5	22	С.	СвщМ. Фоки	Плякида	6 5	5 31	6 9	5 27	6 8	5 29	8 18
6	**23**	**Н.**	**Нед. 16 по Сош.**	**21 Н. по Сош.**	6 7	5 29	6 11	5 24	6 10	5 26	9 10
7	24	П.	ПервМц. Теклі	Сергія і Вакха	6 9	5 26	6 13	5 21	6 11	5 24	10 7
8	25	В.	Преп. Евфрозинії	Бриґіди	6 10	5 24	6 14	5 19	6 12	5 22	11 8
9	**26**	**С.**	**Ап. Єв. Й. Богосл.**	Діонізія	6 11	5 22	6 16	5 17	6 14	5 20	ран.
10	27	Ч.	М. Калістрата	Франца Борґія	6 13	5 20	6 18	5 14	6 16	5 18	12 10
11	28	П.	† Преп. Харитона	Плякиди	6 15	5 18	6 20	5 11	6 17	5 16	1 12
12	29	С.	Преп. Киріяка	Максиміліяна	6 17	5 16	6 22	5 9	6 19	5 13	2 14
13	**30**	**Н.**	**Нед. 17 по Сош.**	**22 Н. по Сош.**	6 18	5 15	6 24	5 6	6 21	5 10	3 16
14	**1**	**П.**	**Жовтень Покр. П. Б.**	**Калікста**	6 19	5 13	6 26	5 4	6 23	5 8	4 18
15	2	В.	СвщМ. Кипріяна	Тереси	6 21	5 11	6 28	5 2	6 25	5 5	5 19
16	3	С.	СвщМ. Діонізія	Ґерарда М.	6 22	5 9	6 30	5 0	6 27	5 3	6 20
17	4	Ч.	СвщМ. Єротея	Ядвіґи	6 24	5 6	6 32	4 58	6 29	5 1	схд.
18	5	П.	Мц. Харитини	Ев. Луки	6 25	5 5	6 34	4 56	6 30	4 59	веч.
19	6	С.	† Ап. Томи	Петра з Аль.	6 27	5 3	6 36	4 54	6 32	4 57	6 55
20	**7**	**Н.**	**Нед. 18 по Сош.**	**23 Н. по Сош.**	6 29	5 1	6 38	4 51	6 33	4 55	7 37
21	8	П.	Преп. Пелягії	Іляріона	6 31	4 59	6 40	4 49	6 35	4 53	8 26
22	9	В.	† Ап. Якова Алфеїва	Кодрулі	6 33	4 56	6 42	4 47	6 37	4 51	9 21
23	10	С.	ММ. Ерлампія і Ер.	Івана Кал.	6 34	4 54	6 43	4 45	6 38	4 49	10 23
24	11	Ч.	Ап. Филипа	Арх. Рафаїла	6 35	4 52	6 45	4 43	6 40	4 47	11 30
25	12	П.	ММ. Пров. Тар. і Ан.	Хризонта і Д.	6 37	4 50	6 47	4 40	6 42	4 45	ран.
26	13	С.	ММ. Карпа і Папили	Еваріста	6 39	4 48	6 49	4 38	6 44	4 43	12 41
27	**14**	**Н.**	**Нед. 19 по Сош.**	**24 Н. по Сош.**	6 41	4 46	6 51	4 36	6 46	4 41	1 57
28	15	П.	Преп. Евтимія	Апп. Сим. і Ю.	6 42	4 45	6 53	4 34	6 48	4 39	3 14
29	16	В.	М. Лонгина Сотника	Наркиса	6 43	4 44	6 55	4 32	6 50	4 37	4 34
30	17	С.	Прор. Озії	Клявдія	6 45	4 42	6 57	4 30	6 52	4 35	5 54
31	18	Ч.	† Ап. і Єв. Луки	Вольфґанґа	6 47	4 40	6 59	4 28	6 54	4 33	7 14

Погода:— 1-4 хмарно; 5-9 холодно, непривітно; 10-12 тепліє; 13-15 мила погода; 16-19 змінно; 20-23 холодно, вітер; 24-27 непривітно; 28-31 дощ.

Листопад — МАЄ 30 ДНІВ — November

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	СВЯТА Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	19	П.	Прор. Йоіла	**Всіх Святих**	6 49	4 38	7 1	4 26	6 55	4 31	6 5
2	20	С.	ВМ. Артемія	† Задушний Д.	6 50	4 37	7 3	4 24	6 57	4 30	6 56
3	**21**	**Н.**	**Нед. 20 по Сош.**	**25 Н. по Сош.**	6 52	4 34	7 5	4 22	6 59	4 28	7 53
4	22	П.	С. Аверкія	Кароля	6 54	4 33	7 7	4 20	7 1	4 26	8 55
5	23	В.	† Ап. Якова, Б. Гос.	Єлисавети	6 56	4 31	7 9	4 18	7 3	4 24	9 58
6	24	С.	М. Арети ☽	Леонар.	6 57	4 29	7 11	4 16	7 5	4 22	11 2
7	25	Ч.	ММ. Марк і Мартир.	Теоґата	6 58	4 28	7 12	4 14	7 6	4 21	ран.
8	**26**	**П.**	**ВМ. Димитрія**	4 Коронатів	7 0	4 27	7 14	4 12	7 8	4 19	12 5
9	27	С.	М. Нестора	Теодора	7 2	4 25	7 16	4 10	7 10	4 17	1 7
10	**28**	**Н.**	**Нед. 21 по Сош.**	**26 Н. по Сош.**	7 4	4 24	7 18	4 9	7 12	4 16	2 9
11	29	П.	Преп.Мц. Анастазії	Марктина еп.	7 6	4 22	7 20	4 7	7 13	4 14	3 10
12	30	В.	ММ. Зиновія і Зин.	Мартина папи	7 7	4 21	7 22	4 6	7 14	4 13	4 11
13	31	С.	Апп. Стахія, Ам. і п.	Стан. Костки	7 8	4 19	7 24	4 4	7 16	4 11	5 13
14	**1**	**Ч.**	**Лист. Б. К. і Д.** ☺	Йосафата П.	7 10	4 18	7 26	4 2	7 17	4 9	схд.
15	2	П.	ММ. Акин., Піг. і п.	Ґертруди	7 12	4 16	7 28	4 1	7 19	4 8	веч.
16	3	С.	М. Акепсима	Отмара	7 14	4 15	7 30	4 0	7 21	4 7	5 35
17	**4**	**Н.**	**Нед. 22 по Сош.**	**27 Н. по Сош.**	7 15	4 14	7 32	3 58	7 23	4 6	6 22
18	5	П.	ММ. Галактіона і Еп.	Оттона	7 17	4 13	7 34	3 56	7 25	4 4	7 15
19	6	В.	С. Павла Царгород.	Єлисавети У.	7 18	4 12	7 36	3 55	7 27	4 3	8 15
20	7	С.	М. Єроніма	Фелікса	7 20	4 11	7 38	3 54	7 29	4 2	9 19
21	**8**	**Ч.**	**Архістратига Мих.**	**Введ. Пр. Діви**	7 22	4 10	7 40	3 52	7 31	4 1	10 28
22	9	П.	ММ. Онис. і Пор. ☾	Кикилії	7 23	4 9	7 41	3 51	7 32	4 0	11 40
23	10	С.	Апп. Ер. Ом. і Род.	Климента	7 24	4 8	7 43	3 50	7 34	3 59	ран.
24	**11**	**Н.**	**Нед. 23 по Сош.**	**28 Н. по Сош.**	7 26	4 7	7 45	3 49	7 36	3 58	12 54
25	**12**	**П.**	**СвщМ. Йосафата**	Катерини	7 27	4 6	7 47	3 48	7 38	3 57	2 9
26	13	В.	† С.Йоана Золотоус.	Сильвестра	7 29	4 5	7 49	3 47	7 39	3 57	3 27
27	14	С.	† Ап. Филипа	Валєріяна	7 30	4 5	7 50	3 46	7 40	3 56	4 45
28	15	Ч.	ММ. Гурія, Сам. і А.	Крискентія	7 31	4 4	7 52	3 45	7 42	3 55	веч.
29	16	П.	† Ап. і Єв. Матея ◎	Сатурніна	7 33	4 3	7 54	3 44	7 44	3 54	веч.
30	17	С.	С. Григорія Чудотв.	Ан. Андрея	7 34	4 2	7 55	3 44	7 45	3 54	5 34

Погода:— 1-3 зимно; 4-7 ясно, мило; 8-10 буде зміна; 11-14 бурливо; 15-19 зимно; 20-23 сильні вітри; 24-27 ясно, тепліше; 28-30 змінно, хмарно.

Грудень | МАЄ 31 ДНІВ | December

Нв. ст.	Ст. ст.	ДНІ	СВЯТА Греко-кат. і Прав.	Римо-кат.	Схід і Захід сонця у Манітобі Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Саскачевані Схід	Захід	Схід і Захід сонця у Алберті Схід	Захід	Ман. Схід і Захід місяця
1	**18**	**Н.**	**Нед. 24 по Сош.**	**Нед. 1 Адв.**	7 36	4 1	7 56	3 43	7 46	3 53	6 35
2	19	П.	Прор. Авдія	Вівіяни	7 37	4 1	7 57	3 42	7 47	3 52	7 40
3	20	В.	Преп. Григорія Дек.	Францa Ксав.	7 39	4 1	7 59	3 41	7 48	3 52	8 45
4	**21**	**С.**	**Вхід в Храм П. Бог.**	Варвари	7 40	4 0	8 0	3 41	7 49	3 51	9 50
5	22	Ч.	Ап. Филимона	Сави	7 41	3 59	8 1	3 40	7 50	3 51	10 54
6	23	П.	СС. Амфіль. і Гр. ☽	Николая Чуд.	7 43	3 59	8 3	3 40	7 51	3 51	11 57
7	24	С.	ВМц. Екатерини	Амврозія	7 44	3 59	8 4	3 39	7 53	3 50	ран.
8	**25**	**Н.**	**Нед. 25 по Сош.**	**Н. 2 Адв. Н. З.**	7 45	3 59	8 5	3 39	7 54	3 50	10 38
9	26	П.	Преп. Алипія	Мокадії	7 46	3 59	8 6	3 39	7 55	3 50	2 0
10	27	В.	ВМ. Якова Персян.	Мелтіяда	7 47	3 58	8 8	3 39	7 57	3 50	3 1
11	28	С.	ПрепМ. Стефана	Дамазія	7 48	3 58	8 9	3 39	7 58	3 50	4 3
12	29	Ч.	ММ. Парамона і Філ.	Александра	7 49	3 58	8 10	3 38	7 59	3 49	5 4
13	30	П.	† Ап. Андрея ☺	Лукії	7 50	3 58	8 11	3 38	8 0	3 49	6 4
14	**1**	**С.**	**Груд.** Прор. Наума	Спірідона	7 51	3 58	8 12	3 38	8 1	3 49	7 1
15	**2**	**Н.**	**Нед. 26 по Сош.**	**Нед. 3 Адв.**	7 52	3 59	8 13	3 38	8 2	3 49	7 54
16	3	П.	Прор. Софонія	Аделяїди	7 53	3 59	8 14	3 38	8 2	3 49	схд.
17	4	В.	ВМц. Варвари	Лазаря	7 53	3 59	8 15	3 38	8 3	3 50	веч.
18	5	С.	† Преп. Сави Осв.	Ґраціяна	7 54	3 59	8 16	3 38	8 3	3 50	8 19
19	**6**	**Ч.**	**С. Николая Чудотв.**	Немезія	7 54	3 59	8 16	3 38	8 4	3 50	9 30
20	7	П.	С. Амврозія	Теофіля	7 55	4 0	8 17	3 39	8 5	3 51	10 42
21	8	С.	П. Неп. Зач. і П. ☾	Ап. Томи	7 56	4 0	8 17	3 39	8 5	3 51	11 56
22	**9**	**Н.**	**Нед. 27 по Сош.**	**Нед. 4 Адв.**	7 56	4 0	8 18	3 40	8 6	3 52	ран.
23	10	П.	ММ. Мини, Ер. і Ев.	Вікторії	7 57	4 1	8 18	3 40	8 6	3 52	1 10
24	11	В.	Преп. Даниїла Стов.	Нав. Різдва	7 57	4 2	8 18	3 41	8 6	3 53	2 26
25	12	С.	Преп. Спиридіона	**Різдво Хрис.**	7 57	4 3	8 18	3 42	8 7	3 54	3 41
26	13	Ч.	† ММ. Евстрат, А.і п.	**Перв. Стефана**	7 58	4 3	8 18	3 43	8 7	3 54	4 54
27	14	П.	ММ. Тирса і Левкія	Еванг. Йоана	7 58	4 4	8 19	3 45	8 8	3 55	6 2
28	15	С.	СвщМ. Ел. і пр. П. ☻	Невинних Діт.	7 58	4 5	8 19	3 46	8 8	3 56	зах.
29	**16**	**Н.**	**Нед. Праотців**	**Нед. по Різд.**	7 58	4 6	8 19	3 47	8 8	3 57	веч.
30	17	П.	Прор. Даниїла	Давида	7 59	4 7	8 19	3 48	8 8	3 58	6 24
31	18	В.	М. Севастіяна	Сильвестра	7 59	4 8	8 19	3 49	8 8	3 59	7 31

Погода:— 1-2 сніговиця; 3-7 вітер, змінно; 8-10 вохко, зимно; 11-14 дуже зимно; 15-17 лагідніше; 18-20 бурливо; 21-24 зимно; 25-28 зимно і грізно; 29-31 бурливо.

КАРТА УКРАЇНИ — на якій зображені етноґрафічні границі українських земель. Понад 90% українського народу жие тепер під большевицькою Росією, а решта, себто менше ніж 10%, залишилися на захід від ріки Буг і по західній стороні ріки Сяну, що тепер є під німецькою окупацією. Кромі того понад пів міліона українців томиться в мадярській неволі (Карпатська Україна) і около один міліон під румунами в Буковині, Семигороді і в Бесарабії.

Загальний Церковний Устав

I.

СВЯТИЙ БЕЗПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ

Вечірня Велика. Блажен муж. на „Господи возвах" стихири 10: воскресних 7, Святому 3, Слава: Святому, І нині: Догмат рядового гласа. Вход. По Світе тихий, Рцім всі. Сподоби. Стиховна воскресна, Слава: Святому (як є), І нині: Богородичен воскр. стиховни. По „Нині отпущаєши". Тропар воскр. гласа, Слава: Тропар Святому, І нині: Богородичен воскр. по гласу Наславника. Отпуст вел.

Утреня вел. По Бог Господь: Тропар воскр. 2 р. Слава: Тропар Свят. І нині: Богор. воскр. Сідальні воскр. Ангельський Собор. Іпакой гласа. Степенна гласа. Евангеліє воскр. На каноні Ірмоси гласа і Катавасія рядова. По 3 пісні Кондак, — Ікос. Слава: Сідален Свят. І нині: Богор. По 6 п. Кондак—Ікос воскр. Перед 9. п. „Честнійшую Херувим". По 9 п. „Свят Господь Бог наш" і Світилен воскр. Слава свят. (як є) І нині: Богор. світилна воскр. На хвалитех 8 стихир воскр. Сл. стихира еванг. І нині: Преблагословенна: По славословію вел. Тропар воскр.: як глас 1. 3, 5, або 7, тоді „Днесь спасеніє", а як глас 2, 4, 6 чи 8, тоді „Воскрес із гроба".

Літургія. Тропар воскр. Слава Кондак, І нині: Богородичен для 1, 5 і 7 гласа воскресен, а до інших гласів дібраний до гласа Кондак якогось празника Богор. (до 2 гл. В молитвах неусипающу (Успення), до 3 гл. Діва днесь (Покрови), до 4 гл. Йоаким і Анна (Різдва), до 6 гл. Заступнице християн (з Параклиса), до 8 гл. Взбранной Воєводі (Благов.) — або загальний: „Заступнице християн". Прокімен воскр. Причастен: Хваліте Господа з небес..., Апостол і Евангеліє рядове.

II.

СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ НА БУДНИ

Вечірня Велика: „Блажен муж". на „Господи возвах" стихири 6 або 8: Свят.: Слава: Свят; І нині: Догмат по гл. слави, (в Пятницю веч. Догмат уступаючого гласа) Прок.: дня 3 Чтенія. Стиховна: Свят.; Слава: Свят.; І нині: Богород. воскр. Стиховні після наславника. — Тропар Свят.; Слава: І нині: Богородичен воскр. після Слави. Отпуст великий з поминанєм Служби лише Свят.

Повечеріє: По „Достойно" Кондак Святого.

Утренння: Тропар: Свят, 2 р., Слава І нині: Богородичен воскр. після Слави. Дві рядові Катизми з малими Ект. Сідалні: Свят. з Богород. Полиєлей. Величаня: Свят. Ект. мала, Сідален полиєл. з Богород. на Слава І нині. Степенна 4 гласа (1 антиф.) Прокімен, Евангеліє і стихири по нім: Свят. Канони: Богородичен з Ірмосом на 6; Свят. на 8. (В суботу за Канони Богород. Канон храма на 6). Катав. радова. По 3-ій п.: Сідален: Свят. Слава І нині: Богород. — По 6-ій п.: Кондак—Ікос. Свят. По 9-ій п.: Світилен: Свят.: Слава І нині: Богород. єго. Стихири хвалитні: Свят. 4.; Слава І нині: Богород. Славословіє вел. Троп.: Свят.: Слава І нині: Богород. воскр. після Слави. — Отпуст великий.

Часи: На всіх, Тропар і Кондак Святого.

Літургія: Антифони повседневні Тропар; Слава: Кондак Свят.; І нині: Богородичен після Слави. Прокімен, Аллилуя, Причастник: Свят. Апостол і Евангеліє: (рядове і) Свят.

В цей день невільно правити Службу Божу в чорних ризах, хіба похоронну.

III.

СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ НА БУДНИ В ПОПРАЗДЕНЬСТВІ

Вечірня велика: „Блажен муж." На „Господи возвах": Празн. 3; Свят. 5; Слава: Свят.; І нині: Празн. — Вхід. 3 Чтенія. Стиховна зі Славою: Свят. І нині: Празн. Тропар: Свят.; Слава І нині: Празн.

Повечеріє мале Кондак: Свят.; Слава І нині: Празн.

Утреня: Тропар: Празн. 2 р., Слава: Свят.; І нині: Празн. — По рядових Катизмах. Сідалні: Свят; Слава І нині: Празн — Полиєлей Величаня. Ектенія мала. Сідален полиєлея Свят.; Слава І нині: Празн. Степенна 4 гл. (1 ант.). Прокімен, Еванг. і стихира: Свят. Канон: Празн. на 6; Свят. на 8. Катав. рядова. По 3-ій п.: Кондак — Ікос: Празн. Сідален: Свят. Слава І нині: Празн. По 6-ій п.: Кондак—Ікос: Свят. По 9-ій п.: Світилен Свят.; Слава І нині: Празн. Стихири хвалитні: Празн. 3; Свят 3; Слава: Свят.; І нині: Празн. Славословіє велике. Тропар: Святого; Слава І нині: Празн. Отпуст великий з поминанням Служби Празн. і Свят.

Часи: На всіх, Тропар Празника і Слава: Святого. Кондаки, на переміну: на 1-ім і 6-ім Празника, на 3-ім і 9-ім Святого.

Літургія: а) коли був Празник Господський: два антифони: Празн..; третий звичайний з припівом: Празн. — б) Коли був Празник Богородиці: антифони дня. — Тропар: Празн. і Свят; Слава; Кондак Свят.; І нині: Празн. Прокімен, Аллилуя, Причастник: Празн. і Свят. Задостойник: Празн. Апостол і Евангеліє (рядове і) Свят.

В цей день невільно правити Служби Божої в чорних ризах.

IV.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ

На Великій Вечірни:—„Блажен муж." На „Господи Возвах" 10 стихир; 4 воскресні припадаючого гласа і 6 Святого, Слава: Святого, І нині: Догмат. Прокімен Суботи вечера і 3 чтенія Святого. Стиховна воскресна, Слава: Святого, І нині: Богородичен по гласу Слави. При кінці Тропар воскресний, Слава: Святого, І нині: Богородичен воскресний по гласу Тропара Святого. Отпуст великий.

На Повечерію: Кондак Святого по Трисвятім.

На Великій Утрени: На „Бог Господь": Тропар воскр. гласа, 2 р., Слава: Святого, І нині: Богородичен по гласу слави. Сідален воскр., Полиєлей і величанія Святого, Ангельський Собор а по малій ектенії Vпакой гласа, відтак 1-ий і 2-ий сідален Святого без Богородичних, Слава: 3-ий Сідален Святого, І нині: Богородичен його. Степенна гласа і всьо проче до канона воскресне. На каноні, по 3-ій пісни кондак—Ікос і Сідален Святого, по 6-ій кондак і Ікос воскр., по 9-ій Світилен воскр., Слава: Святого, І нині: Богородичен Світилна воскресного. На хвалитех 8 Стихир: 4 воскресні і 4 Святого, 4-та стихира наславна), Слава; Стихира евангельська, І нині: „Преблагословенна." Проче до кінця воскресне. Отпуст великий з поминанням Святого.

На Часах:—На всіх Тропар воскр. і Слава: Святого. Кондаки: на 1-ім і 6-ім воскресний, на 3-ім і 9-ім Святого.

На Літургії: Тропар воскр., Святого і кондак воскр., Слава: кондак Святого, І нині: Богородичен по гласу Слави або „Заступнице Християн." Прокімен, Аллилуя, Апостол, Евангеліє і Причастен, неділі і Святого.

V.
СВЯТИЙ ПОЛИЄЛЕЙНИЙ В НЕДІЛЮ В ПОПРАЗДЕНЬСТВІ

На Великій Вечірни: „Блажен муж." На „Господи возвах" 10 стихир: 3 воскр., 3 Празника і 4 Святого, Слава: Святого, І нині: Догмат. Прокімен дня, 3 чтенія Святого. Стиховна воскр., Слава: Святого, І Інині: Праздника. При кінці Тропар воскр.., Слава: Святого, І нині: Праздника.

На Повечерію:—Кондак Святого, Слава, І нині: Праздника.

На Великій Утрени: Тропар воскр., 2 р., Слава: Святого, І нині: Праздника. Сідален і проче як в неділю без Попразденства, лиш по 3-ім сідални Святого, І нині: Праздника. По 3-ій пісни Канона Кондак і Ікос Праздника і Святого і Сідален Святого, Слава І нині: Праздника; по 6-ій Кондак і Ікос воскр.; по 9-ій Світилен воскресний, Слава: Святого, І нині: Праздника. На 9ій пісни (крім неділь внутр Праздника Пасхи) береться „Честнійшую." На хвалитех 8 стихир: воскресні 4 і Святого 4, Слава: Стихира Евангельська, І нині: „Преблагословенна."

На часах:—На всіх Тропар воскр., і Слава: на 1-ім і 6-ім Праздника, а на 3-ім і 9-ім Святого. Кондаки: на 1-ім і на 9-ім воскр., на 3-ім Праздника, а на 6-ім Святого.

На Літургії: — Тропар воскресний, Праздника. Святого і Кондак воскресний, Слава: Кондак Святого, І нині: Кондак Праздника. Прокімен, Апостол, Евангеліє і Причастен, Неділі і Святого.

VI.

СВЯТИЙ ЗО ВСЕНОЧНИМ НА БУДНИ

Вечірня вел.: Слава святій. Прийдіте поклонімся, пс. 103. Бл. муж. На Господи возв. 8 стихир Свят., Слава: Свят. І нині: Догмат по гласу Наславника. Вхід. 3 Чтенія. Рцім вси. Литія святого. Стиховна святого. На „Нині отп." Тропар свят. 2 р. Богородице Діво 1 р.

На Утрені Великій: По Бог Господь.: Тропар Свят. 2 рази Слава: І нині: Богор. воскр. після гл. Троп. Сідальні 2 Свят., Полиелей, Величаніє, Сідален Полиелей. Степенна празнична. Єванг. і стихира Свят. На каноні Ірмоси Св. Катавасія рядова. По 3. п. Сідален. Свят. Сл. І нині: Богор. По 6. п. Кондак — Ікос Свят. На 9. п. „Честнійшую" (крім 20 і 30 І.) По 9 п. Світилен Свят. 2 р. Сл. І нині Богор. На хвалитех стихири Свят. І нині: Богор. По Славословію вел. Тропар Свят. Сл. І нині: Богор. воскр.

На Літургії: Тропар Святого, Сл. Кондак Свят. І нині: Богородичен. Прокімен. Причастен. Ап. ев. Святому.

VII.

НЕДІЛЯ З БДІННИМ АБО ПРАЗНИКОМ БОГОРОДИЧНИМ

На вечірни Великій: Слава: Святого... Прийдіте поклонімся і псалом 103. Проче береться як повище, лише як Празн. Богор., то на Госп. возв.: Слава: І нині: Празн. По Ісполним: Литія, як Богородиці, то вся Празника, а як Святого то перша стихира Храма, дальші святого, Сл. Свят. І нині: Богор. зо стихир воскресних по гл. Наславника. На стиховні стихири воскресні Сл. І нині: Празн. Богородичнього, а як Бдінний то Слава: Свят., І нині: Богор. воскр. зі стиховни по гл. Наславника. По „Нині отпущаєши": Тропар Празн. 3 р. а як Бдінний: Богородице Діво 2 р. Тропар Свят. 1 р. По благословенню хлібів: Буди імя Госп. і пс. 33 Отпуст воскр. з поминанням Празника Богор. або святого дня.

Утреня: По Бог Господь: Тропар воскр. 2. р. Сл. І нині: Празн., а як Бдінний: Сл. Свят. І нині: Богор. воскр. по гл. Наславн. (як Празн. Богор. Прокімен. Ев. Празн. і по 50 псалмі стихира Празника. Святому беремо лише тоді Прокімен, Еванг. і стихиру, як його Храм). Канон з Ірмосами воскр., Катавасія: Ірмоси Празн Святого, катавасія рядова. По 3 п. Кондак—Ікос воскр. і Сідален Празн. По 6 п. Кондак — Ікос празн. (Як Бдінний, то на каноні як під 1.) На 9 п. „Честнійшую", Світилен воскр. Сл. І нині: Празн. На хвалитех як під IV., лише Слава Празн. (Святому Слава: лише тоді, як його храм), а стихира ев. по Утрені. Тропар один з двох воскресних.

Літургія: Тропар воскр., Празн. або Свят., Кондак воскр., Сл. І нині: Кондак Празн.., як Свят., то Сл. Кондак Свят. І нині: Богор. дібраний як під 1. Проче все неділі і Празн. чи Святого. Задостойник Празн.

VIII.

ПРАЗНИК БОГОРОДИЧЕН НА БУДНИ

Усе, як під VI. лише по стихирах все Сл. І нині: Празн. На **Утрені:** Троп. Празн. 2 р. Сл. І нині: той сам. На 9 п. Припів Празн. При кінці Тропар Празн.

Літургія: Тропар Празн. Сл. І нині: Кондак Празн. Проче і Задостойник Празника.

IX.

ПРЕД—І ПОПРАЗД. (ГОСПОД. АБО БОГОР.) В НЕДІЛЮ

Усе, як під 1, лише на **Вечірні** на Госп. возв. воскр. 4. Празн. 3. Св. 3. Сл.: Празн. І нині: Догмат гласа. Стиховна воскр. Слава Святому (як є), І нині: Празн. По „Нині отпущаєши": Тропар воскр. Слава Святому. І нині: Празника.

Утреня. На тропарах і Світильнах І нині: Празн. На Каноні по 3 п. Кондак — Ікос Празн. і Свят., Сл. Сідален Свят. І нині: Празн. на хвалитех стихир воскр. 4. Празн. 4 з 2 їх припівами, Слава: стихира еванг. По славословію вел. Тропар воскр. один з двох.

Літургія: П попразд. Господс. 2 антифони Празн., так само Прийдіте поклонімся. Тропар воскр. і Праздн. Слава Кондак воскр. І нині: Празника. Трисвятоє Прокімен. Ап. Аллилуя, Еванг. і Причастен лише недільні. Задостойник Празника.

X.

ВІДДАННЯ ПРАЗНИКА В НЕДІЛЮ

Служба святого рядового переноситься на інший день. Усе, як під 1, тільки на **Вечірні:** На Госп. возв. стихир воскр. 4. Празн. 6. Сл. Празника. І нині:

Догмат гласа. На стиховні і на Тропарах: Слава: І нині: Празн. Так само на **Утрені:** На Каноні по 3 п. Конд.—Ікос і Сідален Празн. На 9 п. „Честнійшую." Сівтилен воскр. Сл. І нині: Празн. На хвалитех воскр. 4 Празн. 4 з 2 їх припівами. Сл. стихира еванг. По Славословію вел. Троп. воскр.

Літургія: Тропар як в Попразд. Прокімен, Аллилуя і Причастен неділі і Празн. Апост.. і Евангеліє, як Празн. Господс., то лише Неділі як Богородичен то Неділі й Празн.

Церковний Устав на рік 1940

УСТАВ НА СІЧЕНЬ

5. Пятниця перед Різдвом: — Нині відправляються Царські Часи, перенесені з завтрішнього дня.

6. Субота перед Різдвом і Навечеріє Різдва Христового: —

На Літургії Йоана Золотоустого: Тропар, Слава І нині: Кондак Навечерія; Прокімен, Аллилуя і Причастен дня; Апостол і Євангеліє Суботи перед Різдвом (Ап. зач. 205, ев. Луки зач. 72). Вечером Вечірня Велика без Всеночного, бо це відбудеться в сам день Різдва. На Господи Возвах стихир 8; вход з евангелієм і Прокімен дня; чтеній 8, по них ектенія мала з возгласом Трисвятого і сейчас: „Воньмім, мир всім, премудрость воньмім" і прокімен: „Рече Господь" . . . . . Апостол і Евангеліє навечерія: (ап. зач. 303, ев. Луки зач. 5). По евангелію „Рцім вси", „Сподоби Господи" і „Исполним," і Отпуст великий.

В цей день заховуємо Піст.

7.—Різдво Христове: Повечеріє Велике з Всеночним.

На Літургії Василія Великого:—Антифони Празника. Місто „Святий Боже" співається „Єлици." Апостол зачало 209; евангеліє Матея зачало 3.

Загальниця до Богоявлення, з виїмком Навечерія, але час заказаний.

Слідує седмиця 28.

8.—Собор Пресв. Богородиці і св. Обручника Йосифа: Служба ся лучиться зі службою неділі по Різдві. Всеночне.

На Веч. Вел. Блажен муж. — На Госп. Возвах стихир 8: 5 Обручнику; Бог велій . . . "; 3 чтенія. Стихири Литійні. При кінці Тропар Обручника 1 раз, неділі по Різдві 1 р. і Рождества 1 р. без Слава і нині.

На Літургії: Тропар Різдва і неділі по Різдві, Слава: Кондак нед. по Різдві, і Нині: Собора. — Прокімен і Апостол вперід Собору (ап. зач. 306) відтак нед. по Різдві (зач. 200). Ев. Собору і неділі по Різдві, то саме, Матея зач. 4.

9.—Первомученика Стефана:

На Літургії: Антифони два Празника, третий звичайний з припівом Празн.. Тропар: Празн. і Стеф.; Сл.: Кондак Стеф. І нині: Празн. Проче усе: Празн. і Свят (Стеф.) Задостойник: Празн. Апостол зач. 17; ев. Матея зач. 87.

14.—Новий Рік, Неділя перед Просвіщенням, Обрізання ГНІХ. і Св. Василія Великого: Всеночне. Гл. 8, ев. утр. 11.

На Вечірні з Литією: Блажен муж. На Господи Возвах 10 стихир, гласа 8-го 3, Обріз. 3 і Василія 4, Сл.: Василія, І нині: Догмат гласа 8-го. Чтеній 3. На Литії стихири Василія, Слава, І нині: Обрізання. Стиховна гласа, Слава: Василія, І нині: Обріз. На благословення хлібів тропар Василія 2 р. і Богородице Діво 1 р.

На Великій Утрені: На Бог Господь тропар воскр. 2. р. Слава: Василія, І нині: Обріз. До Канона крім Велечаній, всьо воскресне. По 3-ій пісні Кондак—Ікос Обріз. і Сідален Василія, Слава, І нині: Сідален Обріз. по 6-ій пісні Кондак —Ікос Василія. — Чеснійшую, — Світилен воскр., Слава: Василія, І нині: Обрізання. На Хвалитех: 4 стихири воскр. і 4 Василія, Слава: Стихира еванг., І нині: „Преблагословенна".

На Часах: На всіх тропар воскр., і на 1-ім і 6-ім Слава: Обріз., а на 3-ім і 9-ім Василія. Кондаки на 1-ім і 6-ім Обріз., а на 3-ім і 9-ім Василія.

На Літургії Василія Великого:—Тропар воскр. гласа 8-го, Обріз. і Василія, Слава: Кондак Василія, І нині: Обрізан-

ня. Прокімен нед. перед Просв. і Василия; Ап. зач. 298 (нед. перед Просв.) і зач. 254 (Обріз.) Ев. нед. перед Просв., Марка зач. 1, і Об. Луки зач. 6. Ап. — ев. Василія можна брати під зачало, або опустити. Причастен „Хвалите" і Василія.

Слідує Седмиця 29.

18.—Навечеріє Богоявлення: Царські Часи.

На Літургії св. Василія з Вечірнею: — Апост. зач. 143, ев. Луки зач. 9.

Нині заховуємо Піст.

19.—Богоявлення ГНІХ. — Повечеріє Велике зі Всеночним, як перед Різдвом.

На Літургії Йоана Золотоустого: — Антифони Празника. Місто „Святий Боже" співається „Єлици". Апостол зачало 302, еванг. Матея зачало 6. По Заамвонній молитві Водосвяття.

20.—†Собор Йоана Предтечі і Субота по Просвіщенню: Устав полиєлея на будни в попразденьстві, (гляди сторона 29), лиш:

На Утрени: Еванг. Матея зач. 5.

На Літургії: Прокімен, Аллилуя і Причастен Богояв. і Предтечі. Ап. Суб. по Просв. зач. 233 і Предтечі зач. 42; Ев. суб. по Просв. Матея зач. 7 і Предтечі, Йоана зач. 3.

21.—Неділя по Просвіщенню: — Гл. 1; еванг. утр. 1.

На Літургії: Антифони 2 перші Богоявлення, 3-ий недільний з припівом Богоявлення. Тропар воскр. Богоявлення, Слава: Кондак воскр. І нині: Богоявлення. Прокімен і Причастен Нед. по Просвіщенню. Апост. нед. по Просв. з. 224. Ев. нед. по Просвіщенню Матея зач. 8.

Слідує Седмиця 30.

27.—Віддання Празника Богоявлення: **На Літургії:** всьо, як в попразденьстві.

28.—Неділя 30 по Сошествію: — Глас. 2, ев. утр. 2. Вся Служба воскр. гласа 2-го.

На Літургії: Ап. зач. 258, ев. Луки, зач. 91, нед. 30-ої.

Слідує Седмиця 31.

УСТАВ НА ЛЮТИЙ

4.—Неділя 31 по Сошествію: ..... Глас 3, ев. утр. 3.

На Літургії: Ап. зач. 280, ев. Луки зач. 93.

11.—Неділя 32 по Сошествію. Закхея: Глас 4, ев. утр. 4.

На Літургії: Ап. зач. 285, ев. Луки зач. 94.

12.—Трьох Святителів: — Всеночне.

На Великій Вечірні: По благословенню хлібів Тропар Святих 2 р. і „Богор. Діво" 1 р.

На Утрені: Еванг. Йоана зач. 36.

На Літургії: Ап. зач. 335, ев. Матея, зач. 11.

15.—Стрітення ГНІХ: Всеночне.

На Вечірни: Всьо празника. На благословення хлібів Тропар Празника 3 р.

На Утрени: На „Бог Господь" Тропар Празника 2 р. Слава, І нині: Тропар Празника 1 раз. Всьо проче по порядку Празника. Евангеліє Луки зачало 8.

На Літургії: Припів до 3-го Антифона . . . „Молитвами Богородице, Спасе, спаси нас". Місто „Прийдіте поклонімся" береться, лиш в сам день Празника входноє. Ап. з. 316, евангеліє Луки зачало 7.

18.—Неділя Митаря і Фарисея: Гл. 5, еванг. утр. 5.

На Великій Вечірни: Стихир 10: воскресних 7 і Митаря 3, Слава: Митаря, І нині: Догмат гл. 5. Стиховна воскресна, Слава: Митаря, І нині: Богородичен.

На Утрени: До Канона служба воскресна як звичайно, лиш по Псальмі 50 Слава: „Покаянія отверзи" І нині: „На Спасенія Стези" і по припіві Стихира „Множества", Канон воскресний, Катавасія „Отверзу" гл. 4. На „Хвалитех" 4 стихири гласа і 4 Митаря, Слава: Митаря, І нині: „Преблагословенна".

На Літургії: Тропар воскресний, Слава: Кондак Митаря, І нині: Богородичен. Прокімен і Прич. воскресний. Апостол зачало 296, евангеліє Луки зач. 89.

Загальниця до неділі Блудного Сина.

22.—Віддання Стрітення: — Всьо праздника повседневного виду.

На Літургії: Тропарі, Прокімен, Аллилуя і Причастен Праздника. Ап. і Евангелія Праздника.

25.—Неділя Блудного Сина: — Глас 6, ев. утр. 6.

На Великій Вечірни: 10 Стихир: Воскр. 7 і Блуд. Сина 3. Слава: Блуд. Сина, І нині: Догмат гл. 6. Проче як в неділю Митаря.

На Утрени: По уставу неділі Митаря і Фарисея, з додатком „На ріках Вавилонських".

На Літургії: Тропар воскр. Слава: Кондак Блудного, І нині: Богородичен. Апостол зач. 135, еванг. Луки зачало 79.

УСТАВ НА БЕРЕЗЕНЬ

2.—Субота Задушна:—

На Вечірни: Єктенія за „Упокой". На „Господи возвах" Стихир 6: гласа 6-го і Суботи Мясопустної 3, Слава: Суботи, І нині: Догмат гласа 6-го. Місто Прокімена співається: „Аллилуя". Стиховна гласа 6-го, Слава: Суботи, І нині: Суботи При кінци Тропар і Богородичен „За Упокой".

На Утрени: Місто „Бог Господь" співається „Аллилуя". Тропар „За Упокой". Проче всьо до канона як в Парастасі. „Халитех" за Упокой. Славословіє мале і Стиховна гласа 6. Слава, І нині: Суботи Задушної, Тропар як на вечірни. Отпуст за Упокой.

На Літургії: Всьо за усопших. Апостол; Евангеліє дня і за усопших.

3.—Неділя Мясопустна: Глас 7, ев. утр. 7.

На Вечірни і Утрени: Устав той сам, що в неділю Блудного Сина.

На Літургії: Тропар воскресний, Слава: Кондак неділі Мясопустної, І нині: Богородичен, Апостол зачало 140, евангеліє Матея зач. 106.

7.—† 1 і 2 Обрітення Чесної Глави Йоана Хрестителя: Тому, що ця служба припадає в пятницю, 8-го березня, то після уставу переноситься на нині, четвер.

На Вечірни: На Господи Возвах усі стихири Предтечі, Слава: Предтечі, І нині. Догмат; вход, прокімен дня і парамія Тріоди і прокімен Тріоди та 3 чтенія Предтечі. Стиховна Тріоди, Слава: Предтечі, І нині: Богородичен його.

На Утрені: Всьо Предтечі після уставу Полиєлея у будні, гляди ст. 29, лиш: По першій катизмі Сідален Тріоди. По Хвалитех буде славословіє мале і по „Ісполним" Стиховна Тріоди.

На Літургії: Ап. зач. 176, ев. Матея зачало 40.

10.— Неділя Сиропустна:
Глас 8, еванг. утр. 8.

На Вечірни і Утрени: Устав той сам, що в неділю Блудного Сина.

На Літургії: Тропар воскресний. Слава, І нині: Кондак неділі Сиропустної. Апостол зачало 112, евангеліє Матея зачало 17.

11.—Понеділок: Початок Великого Посту.

В Середи і Пятниці Великого Посту Служба Божа Преждеосвящених Дарів і Сорокоусти.

Літургія Преждеосвященних Дарів (на ній Вечірня з слідуючого дня).

УВАГА: На Літургії Преждеосвященних Дарів убирається священик в усі ризи (фіолєтні) причім говорить лише слова: „Господу помолимся . . ." Опісля бере порожну чашу і дискос накриті покровцем твердим, ложочку і ручничок і виходить перед Престол, де відправляє Літургію після низше поданого взору. Царські двері отворені через цілу Літургію. Замкнені лише в часі співання „Да ісправиться".

Чин Літургії: „Благословенно царство . . ." „Царю небесний . . ." аж до „Прийдіте поклонимся . . ." — Псалом 103. — В часі того Псальма читає священик пять послідних Молитов Вечірні (Світилничних). — (Три початкові читає поодиноко по кождім з трех антифонів 18-ої Катизми). Катизма 18-та. Три антифони з Ект. малими; і Молитвами вечірними. На „Господи возвах . . .": Тріоди: 6; Свят. із слідуючого дня: 4; Слава: Свят. І нині: Богородичен, гласа. Вхід з кадилом. „Світе тихий..." Прокімен Тріоди з Стихом 2 р. Чтеніє: Бітия. Другий Прокімен: Тріоди зі Стихом. Священик бере в руки трійцю і кадильницю, складає їх навхрест і обернений до Престола голосить: „Премудрость прости". „Світ Христов просвіщает всіх". На ті послідні слова звертається священик лицем до людей. Усі роблять 3 великі поклони. Чтець зачинає відразу: Притчей Чтеніє. „Воньмім". Чтеніє. Священик замикає царські деврі і по скінченню Чтенія, обкадивши передну часть Престола зачинає: „Да ісправиться". Священик обкаджує Престіл при кінци кожного стиха, а на кожну сторону переходить тоді, коли клирос зачинає співати: „Воздіяніє . . ." В часі коли священик співає стих, клячить народ, і противно, коли співає народ, клячить священик і встає на „Воздіяніє..." По скінченню „Да ісправиться..." священик отвирає царські двері — усі роблять три великі поклони і сейчас зачинається Літургія по порядку після Служебника. Ектенії співає священик специяльним напівом. В часі співання „Нині сили..." священик кадить, як звичайно на Літургії перед Вел. Входом. — По обкадженню священик сам відмовляє „Нині сили"

3 рази виймає з Кивота Дароносницю, кадить, бере її в руки і з шалем на рамени робить: Вхід. — По Вході священик кладе св. Дари, обкаджує, вибирає освяченого Агнця і Частиці і опісля ховає Дароносницю. Без ніякої Молитви вливає священик вино і воду до чаші, покриває покровцем, опісля робить з усім народом 3 великі поклони і продовжає Літургію. Св. Причастіє відбувається під одним видом. По заамвонній Молитві: „Буди імя Господне. . . " 3 р. Псалом 33. — „Благословеніє Господне на вас . . . " і т. д. співає священик напівом звичайним.

17.—Неділя 1 Великого Посту: Глас 1, ев. утр. 9.

На Літургії Василія Великого: Тропар воскр. гласа 1, і Тропар першої нед. Посту „Пречистому Образу . . .", Слава, І нині: Кондак 1 нед. Посту. Прокімен 1 нед. Посту; Ап. зач. 329 еванг. Йоана зач. 5.

22.—† Сорок Мучеників:—

На Вечірни: На „Господи Возвах" 6 стихир: 3 постні і 3 мучеників. По „Світе тихий" будуть два чтенія постні і 3 чтенія Святих Мучеників.

На Літургії Преждеосвященних Дарів: Апост. зач. 331. По „Да ісправиться" еванг. Матея зач. 80 (40 мучеників).

24.—Неділя 2 Великого Посту: — Глас 2. еванг. утр. 10.

На Літургії Василія Великого: Тропар воскресний, Слава: Кондак Тріоди. І нині: Богородичен. Ап. зачало 304, Еванг, Марка з. 7.

31.—Неділя 3 Великого Посту, Хрестопоклоння: — Глас 3, ев. утр. 11.

На Великій Вечірни: „Блажен муж." На „Господи Возвах" 10 стихир: воскресні 6 і Тріоди 4, Слава: Тріоди, І нині: Догмат гласа 6. Стиховна гласа, Слава: І нині: Тріоди. При кінці Тропар воскресний, Слава: „Спаси Господи", І нині: Богородичен. По отпусті винесення Чесного Хреста зі захристії на великий престіл. Відбувається воно так: Сейчас по отпусті Вечірні священик йде до Захристії, — де вже наперед приготував Чесний Хрест , убравши його в васильки і обвив зі споду „Воздухом" а між васильки і Хрест встромивши Дискос. Відтак одітий в епітрахиль і фелон, покадить Хрест і зачинає „на чало обичне" від Благословен Бог наш. „Яко твоє єсть царство" бере Хрест у руки і прикладаючи собі його до чола васильками, виносить на престіл і кладе його на місце євангелія, а хор підчас того співає Тропар: „Спаси Господи". Слава, І нині: „Вознесийся".

На Утрени: В часі Славословія велико го священик убраний у всі ризи фіолетні, покадить на престолі Хрест, бере його в руки і обійшовши престіл наоколо, стає перед царськими вратами. Коли скінчиться Славословіє і Трисвятоє, священик возглашає: „Премудрость прости!" і заносить Хрест на Тетрапод а положивши його там кадить з 4 сторін. Хор в тім часі співає „Спаси Господи", а по відспіванню робиться 3 поклони співаючи „Кресту Твоєму". Подібно по кожнім богослуженню в церкві, аж до пятниці співається перед чесним Хрестом 3 рази „Кресту Твоєму" з поклонами. В пятницю по богослуженню заносить священик хрест до захристії.

На Літургії Василія Великого: Тропар воскресний і Хреста, Слава, І нині: Конд. Хреста. Місто „Святий Боже" береться „Кресту Твоєму". Прокімен і Причастен Хреста. Апост. зач. 311. еванг. Марка зачало 37.

УСТАВ НА КВІТЕНЬ

6. — Предпразденьство Благовіщення Пречистої Діви Марії.: —

На Вечірні з Літургією Преждеосвящен. Дарів: На Господи Возвах 6 стихир Тріоди і 4 Предпразд,. Слава: Предпразд. І нині: Догмат гласа 3. Всьо проче Тріоди.

На Літургії (в Суботу): Тропар, Слава, І нині: Кондак Презпразд., всьо проче дня, без усопших.

7.—Неділя 4 Великого Посту і Благовіщення Пречистої Діви Марії:— Всеночне, Глас 4, ев. утр. 1.

На Великій Вечірні: На Господи Возвах 10 стихир, 4, гласа 4-го і Благовіщ. 6, Слава, І нині: Благовіщ. Чтеній Благовіщ. 5. Стихирни литійні Благовіщ., стиховна гласа 4-го Слава, І нині: Благовіщення. На благословення хлібів тропар Благовіщ. 3 рази.

На Утрені: Тропар гласа 4-го 2 рази, Слава, І нині: Благовіщ., сідални воскресні, Полиєлей і величання Благовіщ., Ангельський Собор і іпакой гласа 4-го, а відтак всі три сідални Благовіщ. Прокімен Благовіщ. і Евангел. Благовіщ. Луки зач. 4. Ірмоси на каноні воскр. гла-

са 4-го і Катавасія рядова „Отверзу". По 3-ій пісні Сідален Благовіщ, по 6-ій Кондак—Ікос Благовіщ. На 9-ій пісні береться „Честнійшую", і світилен гласа 4-го, Слава, І нині: Благовіщ. На хвалитех 4 стихири гласа 4-го і 4 Благовіщ., з них 2 послідні зі своїми стихами, а відтак стихира Тріоди 4-ої нед. посту зі своїм стихом, Слава: та сама стихира, І нині: „Преблагословенна . . .", по отпусті стихира евангельська 1-ша.

На Літургії Василія Великого: — Тропар гласа 4 і Благовіщ., Слава, І нині: Кондак Благовіщ. Прокімен, Аллилуя і Причастен гласа 4-го і Благовіщ. Ап. 4-ої нед. посту зач. 314 і Благовіщ. зач. 306, еванг. 4-ої нед. Посту Марка зач. 40 і Благовіщ. Луки зач. 3. Місто „Достойно" співається „О Тебі радується . . ."

8.— Віддання Благовіщення:—

На Літургії: Апост. зач. 306, ев. Луки зач. 3 (Благовіщ.).

10.—Середа. — Вечером Утреня з Поклонами.

14.—Неділя 5 Посту: Глас 5, ев. утр. 2.

На Літургії Василія Великого: Апост. зач. 321, еванг. Марка зач. 47.

21.—Неділя Квітна:—Всеночне. Вся воскресна служба опускається.

На Великій Вечірни: „Блажен муж:" На „Господи Возвах" 10 стихир. Чтенія 3. Литія. На благословення хліба Тропар „Общеє воскресеніє". 2 рази і „Спогребшеся" 1 раз.

На Утрени: Полиєлей і Величанія". „Ангельський Собор" опускається. По псальмі 50 благословення лози, яку роздається на каноні підчас мировання.

На Літургії Йоана Золотоустого: Осібні Антифони Квітної Неділі. Ап. зачало 246, еванг. Йоана зач. 41.

25.—Великий Четвер:—

Літургія Василія Великого з Вечірнею: 10 стихир. Чтеній 3 і Апост. зач. 149, еванг. Матея зач. 107. Місто „Іже Херувими", співається „Вечери твоєя Тайни",місто Достойно співається Ірмос „Странствія".

26.—Велика Пятниця:

Царські часи. По вечірні винесення Плащаниці до Божого Гробу. Винесення відбувається так: В часі співання послідної стихири на Стиховні священик одітий в усі ризи (фіолетні) виходить перед престіл з Плащаницею і віддає її 4-ом парохіянам. Відтак виймає Святі Тайни, обкаджує їх, бере в руки і серед співу „Тебе одіящагося" робить 3 рази обхід наоколо церкви. Повернувши до церкви кладе Найсв. Тайни на приготованім місці над Божим Гробом, обкаджує їх, а плащаницю уміщує у Божім Гробі, головою до своєї лівої руки й кадить її з 4-ох сторін. По „Нині отпущаєши" і по „Отче наш", співається 3 рази „Благообразний Йосиф" з поклонами. Відтак цілує плащаницю а по тім вірні. Отпуст Великої Суботи. Вечером Єрусалимська Утреня при Божім Гробі.

Коли парох має більше церков, то лиш в одній є вечірня, а в прочих саме виставлення плащаниці в слідуючий спосіб: „Благословен Бог наш". „Прийдіти поклонимся . . ." 3 р. і сейчас похід з Плащаницею серед співання: „Тебе одіящагося . . ." По поході: Отпуст малий. „Благообразний Йосиф . . ." 3 р. з поклоном і цілованням Плащаниці.

Від нині до Неділі Пасхи включно не вноситься мерців до Церкви.

27.—Велика Субота:— Літ. Василія В. з вечірнею. Ап. зач. 91, ев. Мат. зач. 115. Замість Аллилуя співають: „Воскресни Господи, суди землі", підчас чого священик зміняє ризи фіолетні на світлі.

28.—Великдень:— Вечером або досвіта правиться в постних ризах перед Б. Гробом Містополунощниця. По ній плащеницю заноситься на вівтар або де є місце, над горним сідалищем, щоби було видно і там остає аж до Вознесення. Свящ. перебирається у світлі ризи, бере Найсв. Тайни, а люди образ або статую Воскресення і Євангеліє і роблять обхід довкола церкви і дзвонять. Заносить Н. Тайни до церкви і з хрестом виходиться перед двері Церкви, де зачинається Утреня воскресна. На каноні ектенія по кожній пісні і кадиться на початку канона і на Ангел вопіяше. — **Літ. Златоуст.** Євангеліє поділене на 12 частей читається з перестанками, підчас яких дзвониться у всі дзвони. Вечірня у всіх ризах, так само в понеділок і вівторок, і на утр. цілий тиждень. Нині на веч. ев. Йоана зач. 65. На „Да воскресне Бог" цілування хреста і мировання. Отпуст з хрестом цілий тиждень, а дальше до Воскресення лише в неділі, Празн. Преполовлення і Віддання Пасхи. Цей тиждень загальниця. Царські врата цілий тиждень отворені.

Похорон правиться цілий тиждень в

ризах світлих, той самий для старших і дітей.— **Час заказаний.** — По Літургії або по Утрени благословлене брашен, як в Літургіконі, або Молитослові. Через цілий Світлий Тиждень не можна правити заупокойної Сл. Божої.

29.—Світлий Понеділок:—

На Великій Вечірни:—Вхід з Евангелієм. По Прокімені читання евангелія Йоана зач. 65.

На Літургії: Антифони Пасхи які береться через цілий тиждень. Тропарі вчерашні. Прокімен „Во всю землю". Ап. зач. 2, ев. Йоана зач. 2.

30.—Світлий Второк:—

На Великій Вечірни: Вхід з кадилом.

На Літургії: Прокімен „Величить душа моя". Апост. зач. 4, еванг. Луки зачало 113.

УСТАВ НА ТРАВЕНЬ

5.—Неділя Томина:—Глас 1, ев. утр. 2.

На Літургії: Антифони 2 Пасхи, (воскр.) 3-ий звичайний з припівом. воскр. (Пасхи), так аж до Відання Пасхи на кожній Літургії). Троп. Празника Слава: Кондак Празника, І нині: Кондак: Пасхи. Трисвяте. Всьо Празника. Апостол зач. 14, ев. Йоана зач. 65. Задост. Пасхи: „Ангел вопіяше". Причастник: Пасхи. По Отпусті з крестом („Пришедий ко учеником"); розділяється Артос.

Від нині похорон звичайний — лише перед Трисвятим і на місце „Вічная память..." „Христос воскресе..." 3 р.

6.— Великомученика Георгія: — Цей празник після уставу святкується у слідуючу неділю, 12 травня.

12.—Неділя Мироносиць і Великомученика Георгія: Глас 2, еванг. утр. 3. Всеночне.

На Великій Вечірни: Блажен муж. На Господи Возвах стихир 10: неділі Мироносиць 6 і Георгія 4, Слава: Мироносиць, І нині: Догмат гл. 2. Чтеній 3; на Литії стихири і Слава Георгія, І нині: Мироносиць „Мироносици жени, гроб твой достигша . . ." На стиховні одна стихира гл. 2, і стихири Пасхи, Слава: Георгія, І нині: Мироносиць. На благосл. хлібів Тропар Георгія 2 р. і „Богородице Діво" 1 р.

На Утрені: На Бог Господь тропар воскр. 2 гл. 1 р. і „Благообразний Йосиф" 1 р. Слава: Георгія, І нині: „Мироносицам женам .. . ." По 3-ій пісні канона Кондак—Ікіс і Сідален Георгія, Слава І нині: Мироносиць; по 6-ій Кондак—Ікос Мироносиць; по 9-ій Світилен Пасхи, Слава: Георгія, І нині: Мироносиць. На хвалитех стихири Мироносиць 4 і Георгія 4, Слава: Мироносиць, І нині: „Пре благословенна".

На Літургії: Тропар воскр. гл. 2. і Георгія, Слава: Кондак Георгія, І нині: Мироносиць. Ап. Мироносиць зач. 16 і Георгія зач. 29, Еванг. Мирон. Марка зач. 69 і Георгія, Йоана зач. 32.

19.—Неділя Розслабленого: Глас 3, еванг. утр. 4.

На Літургії: Апостол зач. 23, ев. Йоана зач. 14.

21.—Апостола і Евангелиста Йоана Богослова: Ця служба після уставу переноситься на неділю 26 травня.

22.—Середа Преполовення:— Це Празник Господський, осмодневний, служба якого береться сама в середу і в середу слідуючу на віддання; в прочі дні і в неділю Самарянки лучиться з іншими службами.

На Літургії: Тропар, Слава, І нині: Кондак Преполовення. Ап. з. 34. ев. Йоана з. 26. Отпуст Пасхи з хрестом.

26.—Неділя Самарянки і Апостола й Евангелиста Йоана Богослова, з 21 травня. Глас 4, еванг. воскр. 7.

На Вечірни Великій зі Всеночним:— „Блажен муж . . ." На „Господи возвах . . .": воскр. (гл. 4): 3; Нед. Самар. (Тріоди): 3; Свят. (Апост.): 4; Слава: Тріоди І нині: Догмат гл. 4. Вхід. 3 Чтенія. На Литії стихира храмова і решта Свят. (Апост.) зі Славою; І нині: Самар. На благословення хлібів, Богородице Діво 2 р.; Апост. 1 р.

На Утрені Великій: Тропар воскр. (гл. 4) 2 р.; Слава Свят. 1 р.; І нині: Преполовення. Сідальні воскресні. (гл. 4). Полиєлей; Величаня (без Слава І нині) „Ангельський Собор..." Ект. мала Іпакой гл. 4. Оба Сідалні: Свят.; Слава: Сідален єго пополиєл.; І нині: Самар. Степенна 4 гл. Прокімен. Евангеліє 7-е (Йоана зач. 63) і єтихира по нім воскр. „Воскресеніє Христово..." 3 р. Канони: Пасхи. Катав.: Пасхи. По 3-ій п.: Кондак—Ікос Сідален: Апост.; Слава І нині: Сідален Самарянки. По 6-ій п.: Кондак—Ікос: Самар. На місце „Честнійшую . . ." „Ангел вопіяше . . ." По 9-ій п.: „Свят Господь Бог наш..." 3 р. Світилен: Пасхи; Слава: Апост. І нині: Самарянки. Стихири хвалитні. воскр. (гл. 4): 4; Апост.: 4;

Слава: Самар. І нині: „Преблагословенна...” По Славословію великім: „Воскрес із гроба...” — По Отпусті Великім Слава, І нині: Стихира евангелська 7-а.

На Літургії: Тропар воскр. і Свят. Кондак: Свят. Слава: Самар. І нині: Пасхи.— Прокімен. Аллилуя.. Причастник: Тріоди і Свят. Задостойник: Пасхи. Апостол зач. 28 і 68 — Еванг. Йоана зач. 12 і зач. 61.

УСТАВ НА ЧЕРВЕНЬ

2.—Неділя Сліпоуродженого: — Глас 5, ев. утр. 8.

На Літургії: Тропар воскр., Слава: Кондак Сліпоуродж., І нині: Кондак Пасхи. Апост. зач. 38, евангеліє Йоана зачало 34. Причастен „Тіло Христово” і „Хвалите”.

5.—Відання Пасхи.

На Літургії: Антифони недільні. Тропар воскресний. Гл. 5. Слава: Кондак Сліпоуродж. І нині: Пасхи. Ап. зачало 41, евангеліє Йоана зачало 43. Отпуст Пасхи з хрестом. — Нині здіймається з престола Плащаницю і ховається в захристії.

6.—Вознесення Господне: Всеночне.

На Вечірни: „Блажен муж” не співається.

На Утрени: Полиєлей і величанія. Евангеліє Марка зачало 71.

На Літургії: Антифони осібні. Апостол зачало 1, евангеліє Луки зачало 114. Місто „достойно” Ірмос Празника.

9.—Неділя Святих Отців: Глас 6, еванг. утр. 10.

На Вечірни Великій: „Блажен муж...” На „Господи возвах...” воскр. (гл. 6): 3; Вознес. 3; Отців: 4; Слава: Отців; І нині: Догмат гл. 6 — Вхід. 3 Чтенія Отців. Стиховна воскр.; Слава: Отців; І нині: Вознес. Тропар: воскр.; Слава Отців; І нині: Возн.

На Утрені: Тропар: воскр. 2 р.; Слава: Отців; І нині: Вознес. Сідален воскр. гл. 6. (Кат. 17-а). „Ангелський Собор...” Іпакой гл. 6 Степенна: воскр. гл. 6. Прокімен. Евангеліє 10-те (Йоана зач. 66). По 3-ій п.: Кондак—Ікос: Возн. Сідал.: Отців; Слава: Отців; І нині: Вознесення. По 6-ій п.: Кондак—Ікос: Отців. „Честнійшую...” По Свят Господь Бог наш Світилен воскр. 10-ий; Слава: Отців; І нині: Вознесення. Стихири хвалитні: воскр. (гл. 6) 4; Отців 4; Слава: Отців; І нині: „Преблагословенна”. По Славословію великім „Воскрес із гроба...” — По Отпусті великім: Слава І нині: Стихира еванг. 10-а.

На Літургії: Антифони 2 Празн. 3-ий звич. з припів.: Вознесення. Тропар: воскр. Вознес. Отців; Слава: Кондак: Отців; І нині: Кондак: Вознесення. Прокімен, Аллилуя, Причастник: Нед. Отців. Задостойник: Вознес. Апост. зач. 44. Еванг. Йоана зач. 56.

14.—Віддання Вознесення: Всьо Вознесення; лиш:

На Літургії: Апост. зач. 50, еванг. Йоана зач. 57 (дня).

15.—Субота Задушна: Заупокійні богослуження.

На Вечірни: Єктенія за „Упокой”. На „Господи возвах” Стихир 6: гласа 6-го, і Суботи Мясопустної 3, Слава: Суботи, І нині: Догмат гласа 6-го. Місто прокімена співається: „Аллилуя” Стиховна гласа 6-го, Слава: Суботи, І нині: Суботи. При кінци Тропар і Богородичен „За Упокой”.

На Утрени: Місто „Бог Господь” співається „Аллилуя”. Тропар „За Упокою”. Проче всьо до канона як в Парастасі. „Хвалитех” за Упокой. Славословіє мале і Стиховна гласа 6. Слава, І нині: Суботи Задушної, Тропар як на вечірни. Отпуст за Упокой.

На Літургії: Всьо за усопших. Апостол і Евангеліє дня і за усопших.

16.—Сошествіє Святого Духа: — Всеночне.

На Великій Вечірни: і на кожнім богослуженню через цілий тиждень співається „Царю небесний” з колінопреклоненням.

На Утрени: Евангеліє Йоана зач. 65. „Воскресеніє Христово” опускається.

На Літургії: По „Благословенно Царство” співається „Царю Небесний” з колінопреклоненням. Антифони осібні. Апостол зачало 3, евангеліє Йоана зачало 27. По отпусті сейчас співається Вечірня з колінопреклонними молитвами.

Загальниця через цілий тиждень.

17.—Пресвятої Тройці:

На Літургії: Антифони 2 перші вчерашні, 3-ій звичайний з припівом „Спаси ни Утішителю Благий”. Апостол зачало 229 і 197, евангеліє Матея зачало 75 і 116.

23.—Неділя Всіх Святих:—Глас 8, ев. утр. 1. Богослуження виду звичайного воскресного.

На Літургії: Апостол зачало 330, евангеліє Матея зачало 38.

24.—Початок Петрівки, яка треває до 11 липня включно.

27.—Пресвятої Евхаристії: Служба ця береться у слідуючу неділю. Попразденьство зачинається від нині.

30.—Нед. 2 по Сошествію і Празник Пресвятої Евхаристії: Нідільна служба опускається, а береться лиш служба Пресв. Евхаристії.

На Літургії: Антифони всі три Празника. Тропар, Слава, І нині: Кондак Празника. Місто Достойно Ірмос Празника. Апостол зач. 149 ев. Йоана зач. 23.

По заамвонній молитві торжественний Обхід з Найсв. Тайнами. Підчас него читаються при 4-ох приготовлених Престолах Евангелія.

УСТАВ НА ЛИПЕНЬ

5.—Пресвятого Серця Христового; Сострадання Пресвятої Богородиці:— Як що службу Серця Христового береться нині, тоді Сострадання Пресвятої Богородиці береться завтра, в суботу, а якщо ні, тоді нині треба брати Сострадання.

Случай Служби Серця Христового нині, у пятницю: Всеночне. Всьо празника. Служба ця знаходиться в новіших виданнях Вечірні і Утрені оо. Василіян у Жовкві.

На Вечірні Великій: Блажен муж. На Господи возвах 8 стихир, — три чтенія. Стихири литійні; Стиховна; на благословення хлібів тропар празника 3 р.

На Утрені: Полиелей і величання. Еванг. Йоана зач. 36. По „Помилуй мя, Боже" стихира „Возлюбл, Ісусе..."

На Літургії: Осібні антифони і входноє празника. Апост. зач. 306 від „Святяй і освящаемі.." аж до слів „может і іскушаемим помощи": (той сам що й на Благовіщення). Ев. Йоана зач. 9 і 10 (з нед. перед Воздвиж. Ч. Хреста). Місто „Достойно" припів і Ірмос Празн.

7.—Неділя 3 по Сошествію, Різдва Йоана Хрестителя і Празник Серця Христового: Глас 2, еванг. воскр. 3. Всеночне. В случаю, що нині береться також і Серця Христового, тоді недільна служба опускається, а береться лиш Серця Хр. і Різдва Йоана Хр., колиж Серця Хр. бралось у пятницю, тоді нині береться неділі і Різдва ЙоанаХр.

1) Случай Серця Хр. і Різдва Йоана Предтечі:

На Великій Вечірни: Блажен муж; на Господи возвах 10 стихир: Серця Хр. 6 і Предтечі 4, Слава: Предт. І нині: Серця Хр. Чтеній 6: Серця Хр. 3 і Предтечі 3, Стихири литійні 6. Серця Хр. 3 і Предт. 3, Слава: Предтечі, І нині: Серця Хр. „Кая мздовоздаянія". Стиховна Серця Хт. Слава, Предтечі, І нині: Серця Хр.: на благосл. хлібів тропар Серця Хр. 2 р. і Предт. 1 р.

На Утрені: Тропар Серця Хр. 2 р., Слава: Предт. І нині: Серця Хр., — до канона всьо Серця Хр., еванг. Йоана зач. 36. На каноні по 3-ій пісні: Кондак—Ікос Предт., Слава І нині: Серця Хр., по 6-ій Кондак—Ікос Серця Хр., Світилен Серця Хр., Слава: Предт., І нині: Серця Хр. На хвалитех 6 стихир: Серця Хр. 3 і Предт. 3. Слава: Предт., І нині: Серця Хр.

На Літургії: Тропар Серця Хр. і Предт., Слава: Предт., І нині: Серця Хр. Прокім. Аллилуя і Причастен Серця Хр. і Предт. Ап. зач. 306 (Серця Хр.) і 112 (Предт.). еванг. Йоана зачало 9 і 10 (Серця Хр.) і Луки зач. 1 (Предтечі).

2). Случай Різдва Йоана Хр. в неділю без служби Серця Хр.: Якщо Серця Хр. бралося у пятницю, тоді нині лиш неділі 3-ої по Сош. і Різдва Йоана Хр. В тому случаю береться так:

На Вечірні Великій: Блажен муж. На „Господи возвах" стихир 10: воскр. (гл. 2) 4 і Предтечі 6, Слава: Предтечі, І нині: Догмат гл. 2. Вхід і чтеній 3. Литія, Стиховна воскресна. Слава: Предтечі, І нині: Богородичен. На благословення хлібів Богородице Діво 2 р. і Тропар Предтечі 1 р.

На Утрени: На „Бог Господь" Тропар воскр. 2 р., Слава: Предтечі, І нині: Богородичен „Єже от віка утаєнноє". Сідални воскресні. „Полиелей" і величанія Предтечі без Слава І нині. „Ангельський Собор", ектенія мала і Іпакой гласа 2-го. Усі Сідални Предтечі, Слава: Сідален полиелейний Предтечі, І нині: Богородичен. Степенна гл. 2. Прокімен і ев. воскресне 3-те. Канон воскр. і Пред. Катавасія „Отверзу". По 3-ій пісни Кондак, Ікос і Сідален Предтечі; по 6-ій Кондак —Ікос воскресний; по 9-ій „Свят Господь Бог" 3 р. і Світилен воскр. 3-ий, Слава: Предтечі, І нині: Богородичен воскресного Світилна. На Хвалитех стихири воскресні 4 і Предтечі 4, Слава: стихира евангельська, І нині: „Преблагосло-

венна”. По славословію „Воскрес із гроба”.

На Літургії: Тропар воскресний, Предтечі; Кондак воскр., Слава: Кондак Предтечі, І нині: Богородичен „Вся паче смисла” гл. 2. Прокімен. Причастен і Аллилуя воскр. і Предтечі. Ап. зач. 88 (нед. 3-ої) і 112 (Предт.) еванг. Матея зач. 18 (неділі 3-ої) і Луки зач. 1. (Предтечі).

12.—Верховних Апостолів Петра і Павла: — Всеночне.

На Утрени: Еванг. Йоана зач. 67.

На Літургії: Ап. зач. 193, еванг. Йоана зачало 67.

14.—Неділя 4 по Сошествію: Глас 3, ев. утр. 4.

На Літургії: Ап. зач. 93, ев. Матея зачало 25.

21.—Нед. 5 по Сошествію: Гл. 4, ев. утр. 5.

На Літургії: Ап. з. 103, ев. Матея зачало 28.

28.—Неділя 6 по Сошествію і † Св. Володимира Великого:—
Глас 5, еванг. утр. 6

На Великій Вечірни: „Блажен муж.” На „Господи возвах” 10 стихир — 4 воскресні гласа 5-го і 6 Святого, Слава: Святого, І нині: Догмат, Прокімен Суботи вечера і 3 чтенія Святого. Стиховна воскресна, Слава: Святого. І нині: Богородичен по гласу Слави. При кінці Тропар воскресний, Слава: Святого, І нині: Богородичен воскресний по гласу Тропара Святого. Отпуст великий.

На Великій Утрени: На „Бог Господь”: Тропар воскр. 5-го гласа, 2 р. Слава: Святого, І нині: Богородичен по гласу слави. Сідален воскр.. Полиєлей і величанія Святого, Ангельський Собор а по малій ектенії Іпакой гласа, відтак 1-ий і 2-ий сідален Святого без Богородичних, Слава: 3-ий Сідален Святого, І нині: Богородичен його. Степенна гласа і всьо проче до канона воскресне. На каноні, по 3-ій пісни кондак, Ікос і Сідален Святого, по 6-ій кондак і Ікос воскресний, по 9-ій Світилен воскр., Слава: Святого, І нині: Богородичен Світилна воскресного. На хвалитех 8 Стихир: 4 воскресні і 4 Святого (4 стихира наславна), Слава: Стихира евангеньська, І нині: „Преблагословенна”. Проче до кінця воскресне. Отпуст великий з поминанням Святого.

На Літургії: Тропар воскр., Святого і кондак воскр., Слава: кондак Святого, І нині: Богородичен по гласу Слави або „Заступнице Християн”. Прокімен, Аллилуя, Апостол, Евангеліє і Причастен, неділі і Святого: Ап. зач. 110 і 200 еванг. Матея зач. 29 і Йоана зач. 35.

УСТАВ НА СЕРПЕНЬ

2.—Пророка Ілії: Після уставу служби Пророка Ілії береться в слідуючу неділю, 4-го серпня. Де храм, там береться нині.

4.—Нед. 7 по Сошествію і Пророка Ілії: Всеночне. Гл. 6, ев. утр. 7.

На Вечірни Великій: „Блажен муж.” На „Господи возвах” стихир 10: воскр. (гл. 6) 4 і Пророка 6, Слава: Пророка, І нині: Догмат гл. 6. Вхід і чтеній 3. Литія Стиховна воскресна. Слава: Пророка, І нині: Богородичен „Творец і Ізбавитель мой”. На благословення хлібів Богородице Діво 2 р. і Тропар Пророка 1 р.

На Утрени: На „Бог Господь” Тропар воскр., 2 р., Слава: Пророка, І нині: Богородичен „Єже от віка утаєнноє”. Сідални воскресні. „Полиєлей” і величання Пророка без Слава і нині. „Ангельський Собор”, ектенія мала і Іпакой гласа 6-го Оба Сідални Пророка, Слава: Сідален по лиелейний Пророка, І нині: Богородичен. Степенна гл. 6. Прокімен і еван. воскресне 7-е. Канон воскр. і Пророка Катавасія „Отверзу”. По 3-ій пісни Кондак, Ікос і Сідален Пророка; по 6-ій Кондак —Ікос воскресний; по 9-ій „Свят Господь Бог” 3 рази і Світилен воскр. 7-ий, Слава: Пророка, І нині: Богородичен воскресного Світилна. На Хвалитех стихир 8: воскресні 4 і Пророка 4, Слава: стихира евангельська, І нині: „Преблагословенна”. По славословію „Воскрес із гроба”.

На Літургії Тропар воскресний і Пророка: Кондак воскр., Слава: Кондак Пророка, І нині: Богородич. „Вся паче смисла” гл. 2. Прокімен, Причастен і Аллилуя воскр. і Пророка. Ап. з. 116 і 57, ев. Матея з. 33 і Луки з. 14.

11.—Неділя 8 по Сошествію: Гл. 7, еванг. утр. 8.

На Літургії: Апост. зач. 124, ев. Матея зач. 58.

14.— Проісхожденіє Чесного Хреста і Мучеників Макавеїв: Від нині починається Спасівка, піст, що треває до 27 серпня, навечеря Успення, включно.

На Вечірні повседневній: По отпусті

винесення Чесного Хреста подібно, як в Суботу Хрестопоклонну.

На Утрени: По Славословію великім відбувається занесення Чесного Хреста з великого престола на тетрапод подібно, як це було в нед. хрестопоклінну. По відспіванню 3 р. „Кресту Твоєму" з поклонами, коли люди цілують святий Хрест, хор співає стихири „Прийдіти вірнії".

На Літургії: Тропар Хреста і Мучеників, Слава: Кондак Мучеників,, Ап. зачало 125 і 330. ев. Йоана зачало 60 і Матея з. 38. По заамвонній молитві водосвяття мале на памятку хрещення України, і благословення зілля: — Начало обичне, Трисвяте, — По „Прійдіте поклонимся..." 3 р., Псалом 142. — „Бог Господь..." на гл. 4 Тропар: „Ко Богородиці"; Слава І нині: „Не умолчим". Псалом 50. Стихири освячення: „Яже радость" і т. д. Стихири самогласні. Трисвяте. Прокімен. Апостол з. 306; ев. Йоана з. 13. Ектен. Молитва: „Боже Великий і Вишній" і т. д. Благословення зілля після Требника.

18.—Неділя 9 по Сошествію: Гл. 8, ев. утр. 9.

На Літургії: Ап. зач. 128, еванг. Матея зач. 59.

19.—Преображення Господне: — Всеночне.

На Утрени: Ев. Луки, з. 45

На Літургії: Антифони осібні. Ап. з. 65 ев. Матея з. 70. Місто Достойно Ірмос Празника. По заамвонній молитві або по отпусті свячення овочів.

25.—Неділя 10 по Сошествію і попразденьство Преображення: Глас 1, еванг. утр. 10.

На Великій Вечірни: На Господи возвах 10 стихир, 1. гласа 4, Преобр. 3 і святих Мучеників Фотія і Аникити 3, Слава Преображ. І нині: Догмат гласа 1-го Стиховна гласа 1, Слава: Мученикам, І нині: Преобр. — Тропар воскресний, Слава: Мучеників, І нині: Преобр.

На Літургії: 2 перші антифони Преобр., третий звичайний з припівом Преобр. Тропар воскр. і Преобр., Слава: Кондак воскр., І нині: Кондак Преобр. Прокімен, Апостол, Аллилуя і Евангелія лише неділі, ап. зач. 131, еванг. Матея зач. 72.

28.—Успення Пресв. Богородиці: — Всеночне.

На Утрени: Ев. Луки зач. 4.

На Літургії: Ап. зач. 240, ев. Луки зач. 54. По отпусті свячення зілля.

УСТАВ НА ВЕРЕСЕНЬ

1.—Неділя 11 по Сошествію і Попразденьство Успення: Глас 2, еванг. ут. 11.

На Великій Вечірни: „Блажен муж." Стихир воскресні 4, Успення 3 і Святого 3, Слава: Успення, І нині: Догмат, Стиховна воскр., Слава І нині: Успення. При кінці Тропар воскресний, Слава І нині: Успення.

На Утрени: Тропар воскр. 2 р., Слава: Свят, І нині: Успення. До Канона всьо служби воскресної. По 3-ій пісни Кондак, Ікос і Сідален Успення: по 6-ій Кондак і Ікос воскресний; по 9-ій Світилен воскр., Слава І нині: Успення. На хвалитех стихир воскр. 4 і Усп. 4. Слава: Стихира евангельська, І нині: „Преблагословенна".

На Літургії: Антифони недільні. Тропар воскр. і Успення, Слава: Кондак воскр., І нині: Успення. Прокімен, Причастен і Аллилуя воскр. і Успення. Апп. з. 141, евангеліє Матея зач. 77.

5.—Віддання Успення: Всьо празника.

На Літургії: Ап. зач. 240, ев. Луки зач. 54 (Успення).

8.—Неділя 12 по Сошествію: Гл. 3, ев. утр. 1.

На Літургії: Ап. зач. 158, ев. Матея, зач. 79.

11.—Усікновення Чес. Глави Йоана Хрестителя: Празник цей переноситься зі всеночним на слідуючу неділю, 15 вересня, **але піст заховується нині.**

15.—Неділя 13 по Сошествію і Усікновення Чесної Глави Йоана Хрестителя: Глас. 4, еванг. утр. 2. Всеночне.

На Вечірни Великій: „Блажен муж." На „Господи возвах" стихир 10: воскр. (гл. 4) 4 і Предтечі 6, Слава: Предтечі, І нині: Догмат гл. 4. Вхід і чтеній 3, Литія. Стиховна воскресна. Слава: Предтечі, І нині: Богородичен. На благословення хлібів Богородице Діво 2 р. і Тропар Предтечі 1 р.

На Утрени: На „Бог Господь" Тропар воскр., 2 р., Слава: Предтечі, І нині: Богородичен „Єже от віка утаєнное". Сідални воскресні. „Полиєлей" і величанія Предтечі без Слава і нині. „Ангельський Собор", ектенія мала і Іпакой гласа 4-го. Усі Сідални Предтечі, Слава: Сідален полиєлейний Предтечі, І нині: Богородичен. Степенна гл. 4 Прокімен і е-

вангеліє воскресне 2-е. Канон воскр. і Предтечі. Катавасія „Отверзу". По 3-ій пісни Кондак, Ікос і Сідален Предтечі; по 6-ій Кондак—Ікос воскресний; по 9-ій „Свят Господь Бог" 3 р. і Світилен воскресний 2-ий, Слава: Предтечі, І нині: Богородичен воскресного Світилна. На Хвалитех стихири воскресні 4 і Предтечі 4, Слава: стихира евангельська, І нині: „Преблагословенна". По славословію „Воскрес із гроба".

На Літургії: Тропар воскресний, Предтечі і Кондак воскр., Слава: Кондак Предтечі, І нині: Богородичен „Вся паче смисла" гл. 2. Прокімен, Причастен і Аллилуя воскр. і Предтечі. Ап. зач. 166 і 33, ев. Матея з. 87 і Марка зач. 24.

21.—Різдво Пресвятої Богородиці: Всеночне. Всьо Празника.

На Літургії: Апост. зач. 240, ев. Луки зач. 54.

Апостол і евангеліє на Службі Божій, Субота перед Воздвиженням, що припадає нині, треба опустити, а взяти його на 26 ц. м., у день Предпразденьства.

22.—Неділя 14 по Сошествію 1 Попразденьство Різдва Пресвятої Богородиці, і Неділя перед Воздвиженням: — Глас 5, еванг. утр. 3.

Устав той сам що на 1-го вересня, лиш:

На Літургії: Всьо воскресне і Різдва Пр. Богор., а прокімен, і Аллилуя нед. пер. Воздв. Ап. і еванг. нед. перед Воздв. (ап. зач. 215, ев. Йоана зач. 9 і 10). Рядової неділі під Зачало (ап. рядової нед. 170, еванг. Матея зач. 89).

26.—Предпр. Воздвиження і Обновлення Храму:—

На Літургії: Тропар і Кондак Предпразденьства, Прокімен Суботи перед Воздв. Ап. зач. 126, еванг. Матея, зач. 39 (обоє Суботи перед Воздвиженням).

27.—Воздвиження Чесного Хреста:— Всеночне. Перед Вечірнею зі всеночним виноситься Чесний Хрест із захристії на головний престіл подібно, як в нед. Хрестопоклінну, а на Утрені підчас Славословія переноситься його на тетрапод. де по Трисвятім відбуваються „поклонення" при співанню ектенії „Помилуй нас Боже" а на кожний її член хор співає (по нинішньому звичаю) 24 рази „Господи Помилуй".

На Літургії: Апост. з. 125, еванг. Йоана зач. 60.

Нині заховуємо піст.

28.—Субота по Воздвиженню: —

На Літургії: 2 перші Антифони Воздв., 3-ий звичайний з припівом Воздвиження. Тропар і Кондак вoздвиження. Прокімен, Аллилуя і Причастен Воздвиження. Апостол з. 125 „Видите званіє ваше", еванг. Йоана зачало 30.

29.—Нед. 15 по Сошествію і по Воздвиженню: — Глас 6, ев. утр. 4.

На Великій Вечірни: „Блажен муж." Стихири воскр. 4. Воздв. 3 і св. ВМ. Евстатія 3, Слава: Евстатія, І нині: Догмат стиховна воскр., Слава: святого, І нині: Воздвиження. При кінці Тропар воскр., Слава: Святого, І нині: Воздвиження.

На Утрени: Тропар воскр. (гл. 6): Дві рядові Катизми з малими Ектеніями: Сідалні воскр. з Богород. Непорочні. (Кат. 17-а). „Ангельський Собор": Ект. мала Іпакой гл. 6. Прокімен, Ев. 4-е (Луки з 112); стихира по нім: воскр. Канони: воскр. і Воздв. Катав.: „Крест начертав" по 3-ій п.: Кондак—Ікос: Празн.: Кондак: Свят, Слава: Сідален: Свят.; І нині: Праз. По 6-ій: Кондак—Ікос. воскр. На 9-ій пісни „Честнійшую". По 9-ій: Свят Господь Бог наш" 3 р. Світилен: воскр. 4-й: Слава: Свят, І нині: Празн. Стихири хвалитні: воскр. 4; Празн. 4; Слава: стихира евангельська 4-а; І нині: „Преблагословенна" по Славословію великім: „Воскрес із гроба".

На Літургії: Два перші антифони: Празн. 3-ий звич. з припівом: Празн. Тропар: воскр. і Празн.; Слава: Кондак: воскр.; І нині: Празн. Прокімен, Аллилуя: Празн. Задостойник: Празн. Апостол з. 203, ев. Марка з. 37, тільки нед. по Воздв. Причастен „Хвалите" і Воздвиження.

УСТАВ НА ЖОВТЕНЬ

6.—Неділя 16 по Сошествію:—Глас 7, ев. утр. 5.

На Літургії: Ап. зач. 181, ев. Мат. зач. 105.

9.—Апост. і Еванг. Йоана Богослова: Служба ця разом зі всеночним переноситься на слідуючу неділю.

13.—Неділя 17 по Сошествію і Апостола і Евангелиста Йоана Богослова:— Всеночне. Глас 8, ев. утр. 6.

На Вечірни Великій: „Блажен муж." „Господи возвах" стихир 10: воскр. (гл. 8) 4 і Богослова 6, Слава: Богослова, І нині: Догмат гл. 8. Вхід і чтеній 3. Литія. Стиховна воскресна. Слава: Бого-

слова, І нині: Богородичен. На благословенню хлібів Богородице Діво 2 р. і Тропар Богослова 1 р.

На Утрени: На „Бог Господь” Тропар воскр., 2 р., Слава: Богослова, І нині: Богородичен „Єжи от віка утаєнноє”. Сідални воскресні. „Полиєлей” і величанія Богослова без Слава І нині. „Ангельський Собор”, ектенія мала і Іпакою гласа 8-го. Оба Сідални Богослова, Слава: Сідален полиєлей. Богослова, І нині: Богородичен. Степенна гл. 8 Прокімен і еванг. воскресне 6-е. Канон воскр. і Богослова, Катавасія „Отверзу”. По 3-ій пісни Кондак, Ікос і Сідален Богослова; по 6-ій Кондак—Ікос воскресний; по 9-ій „Свят Господь Бог” 3 рази і Світилен воскр. 6-ий, Слава: Богослова, І нині: Богородичен воскресного Світилна. На Хвалитех стихири воскресні 4 і Богослова 4, Слава: стихира евангельська, І нині: „Преблагословенна”. По славословію „Воскрес із гроба”.

На Літургії: Тропар воскресний, Богослова і Кондак воскр., Слава: Кондак Богослова. І нині: Богородичен по гласу Кондака. Прокімен. Причастен і Аллилуя воскр. і Богослова. Ап. з. 182 і 73, ев. Матея з. 62 і Йоана зач. 61.

14.—Покров Пресвятої Богородиці:— Служба ця зі всеночним переноситься на слідуючу неділю, 20-го жовтня.

20.—Нед. 18 по Сош. і Покров Пресвятої Богородиці:— Всеночне. Гл. 1, ев. утр. 7.

На Великій Вечірни: „Блажен муж.” Стихир воскр. 4 і Покрова 6, Слава І нині: Покрова, Чтеній 3. Литія. Стиховна воскр., Слава І нині: Покрова. На благословення хлібів Тропар Покрова 3 р.

На Утрени: Тропар воскр. 2 р. Слава І нині: Покрова. Сідални воскр. зі своїми Богородичними, ‚Полиєлей’, і величанія і „Ангелський Собор”. По Іпакої оба сідални Покрова. Степенна гласа. Прокімен Покрова і ев. Покрова Луки з. 4. „Воскресеніє Христово” і стихира Покрова. Канон воскр., Катавасія „Отверзу”. По 3-ій пісни Кондак і Ікос воскр. і сідален Покрова; по 6-ій Кондак і Ікос Покрова. „Чеснійшую”. Світилен воскр. Слава і Нині: Покрова. На хвалитех стихири воскр. 4 і Покрова 4, Слава: стихира еванг. 7, І нині: „Преблагословенна”.

На Літургії: Антифони недільні. На „Прійдіте поклонімся” можна брати припів: „Спаси нас Сине Божій, молитвами Богородици, поющія ти, аллилуя”. Тропар воскр., і Покрова, Слава: Кондак воскресний, І нині: Кондак Покрова, Прокімен, Аллилуя і Причастен воскр. і Покрова. Апп. зач. 188 і 320, ев. Луки зач. 17 і 54.

27.—Неділя 19 по Сошествію: Гл. 2, ев. утр. 8.

На Літургії: Ап. зач. 194, ев. Луки зачало 26.

УСТАВ НА ЛИСТОПАД

3.—Неділя 20 по Сошествію: Гл. 3. ев. утр. 9.

На Літургії: Ап. зач. 200, ев. Луки зач. 30.

8.—Великомученика Димитрія: Всеночне. Ев. утр. Матея зач. 36.

На Літургії: Ап. зач. 292, ев. Йоана зачало 52.

10.—Неділя 21 по Сошествію: Глас 4, ев. утр. 10.

На Літургії: Ап. зач. 203, ев. Луки зачало 35.

17.—Неділя 22 по Сошествію: Глас 5, ев. утр. 11.

На Літургії: Ап. зач. 215, ев. Луки з. 83.

21.—Архистратига Михаїла: Всеночне. ев. утр. Матея зач. 52.

На Літургії: Ап. зач. 305, ев. Луки зачало 51.

24.—Неділя 23 по Сошествію: Глас 6, ев. утр. 1.

На Літургії: Ап. зач. 220, ев. Луки зачало 38.

25.—Священомученика Йосафата: — Празник цей разом зі всеночним переноситься на неділю 1 грудня. Лиш там де храм, празник не переноситься на неділю і всьо береться празнику, а на утрени буде еванг. Йоана зач. 35.

На Літургії: Апост. зач. 311, ев. Йоана зач. 36.

УСТАВ НА ГРУДЕНЬ

1.—Неділя 24 по Сошествію і Священомученика Йосафата: — Глас 7, ев. утр. 2. Всеночне. Устав той сам, що 13 жовтня, Йоана Богослова в неділю, лиш:

На Літургії: Тропар воскр. і Йосафата, і Кондак воскр. Слава: Кондак Йосафата, І нині: „Заступнице Христіян...” Ап. зач. 221 і 311, ев. Луки зач. 39 і Йоана зач. 36.

4.—Введення в Храм Пресв. Богородиці: Всеночне.

На Утрени: Еванг. Луки зач. 4.

На Літургії: Апост. зач. 306, ев. Луки зач. 54.

8.—Неділя 25 по Сошествію і Віддання Празн. Введення. Климента священомуч. Глас 8, ев. утр. 3.

На Вечірни Великій: На „Господи Возвах" стихир 10 воскр. 4, Празн. 3, Климента 3, Сл. Празн. 1 н. Догмат 8 гл. Стиховна воскр. Сл. І нині Празн. Троп. воскр. Сл. Климента, І нині: Празн.

На Утрені: По Тропарях до Канона всьо воскр. „Честнійшую". На хвалитех 8 стихир: воскр. 4, Празн. зі Славою 4 з двома припівами празн., Сл. Стихира ев.

На Літургії: Тропар воскр. і Введення, Слава: Кондак воскр., І нині: Кондак Введення. Ап. зач. 224 і 306, ев. Луки зачало 53 і 54.

15.—Неділя 26 по Сошествію: —Гл. 1, ев. утр. 4.

На Літургії: Ап. зач. 229, ев. Луки з. 66.

19.—Святого Чудотворця Николая:— Всеночне. Ев. утр. Йоана зач. 36.

На Літургії: Ап. зач. 335, ев. Луки зачало 24.

22.—Неділя 27 по Сошествію і Непорочне Зачаття Пречистої Діви Марії: — Всеночне, глас 2, ев. утр. 5. (Устав Празника Богородичного в неділю).

На Літургії: Ап. зач. 233 і 320, ев. Луки зач. 71 і зач. 3.

Слідує седмиця 28.

29.—Неділя Праотців і Віддання Непороч. Зачаття: Глас 3, ев. утр. 6.

На Вечірни Великій: „Блажен муж." 10 стихир: воскр. 3, Зачаття 3, Праотців 4, Слава: Праотц., І нині: Догмат гласа 3, Стиховна воскр. гл. Слава: Праотц. І нині: Зачаття. Тропар воскр., Слава: Праотц. І нині: Зачаття.

На Утрені: По Тропарах всьо воскр. до Канона, лиш по Іпакою буде сідален Праотців. На хвалитех 8 стихир: 4 воскр. і 4 Праотців, Слава: Праотців, І нині: „Преблагословенна".

На Літургії: Тропар воскр., Зачаття, і Праотців, Слава: Кондак Праотців, І нині: Кондак Зачаття. Прокімен, Аллилуя, Апостол, Евангеліє і Причастен Зачаття і Праотців. Апп. зач. 320 і 257, еванг. Луки зач. 3 і 76.

Слідує седмиця 29.

„Via Appia"

(З мойого побуту у Римі).

Коли жорстокий Нерон,
У Римі царював,
Народом християнським,
Львів, тигрів годував.
Криваві жарти строїв,
З невільників собі,
Що день рікою свіжа,
Кров лилася тоді.

Народ в страху, тривозі,
Де тільки міг скривався,
Щоб лиш жовнірам римським,
У руки не попавсь.
Тоді Петро Апостол,
Тікав лишавши Рим,
Й на „Вія Апія" тут,
Христос став перед ним:
— „Кудою йдеш ти Петре?
Вертай знов в Рим, іди
Мою науку сміло
Поганам голоси!"
Вернув Петро Апостол,
По прикладу Христа
І тут на цьому місці
Що сталось те, був я.
Та може на сліди я,
Ті самі і не став,
Одначе близь слідів тих,
То певно я стояв.

Сильвестер Калинець.

Пісня

Колиб ви квіти знали,
Як гірко є мені,
Заплакалиб зо мною
Й не цвілиб на весні.

Колиб пташки ви знали,
Який у мене біль,
Ви зараз замовчалиб
І не співалиб більш!

Хоч зараз я на волі,
Лиш тішитись мені,
Однак на жаль не можу,
Бо мій народ в тюрмі!

Сильвестер Калинець.

Іван Гавірко.

Почтові Приписи

ПОЧТА ЛИСТОВА

Перша Кляса.

Кожна почтова посилка, в котрій знаходиться лист, гроші, почтові марки, або посилка, котра є запечатаною, входить до сеї кляси і мусить бути оплачена листовою оплатою.

Оплата за листи в місці 2 центи за першу унцію і 1ц. за кожну слідуючу. За листи в Канаді, до Зєдинених Держав, Мексика, Центральної Америки, Полудневої Америки, Арґентини, Бразилії і до всіх місцевостей, належних до північного та полудневого американського континенту, як також до Великої Британії та декотрих її посілостей і до Франції та Іспанії — 3 центи за першу унцію і 2ц. за кожну слідуючу. За листи до Египту, Полудневої Африки, Індій, Палестини та богато других британських посілостей 6 центів за кожну пів унції а за почтову картку 4ц. З виїмкою повисше наведених країв. До всіх заграничних держав 5 центів за першу унцію і 3ц. за кожну другу.

Посилка першої кляси — крім Канади, Зєдинених Держав і Мексика — не може важити більше як 4 фунти і 6 унцій і не може бути довша — крім Канади — як 24 цалі, а її довжина разом з обємом грубости, не може мати більше як 3 стопі, як в рульоні — може бути 32 цалі довга а її довжина разом два рази міри проміння, не може перевисшати 3 стопі і 3 цалі.

ПОЧТОВІ КАРТКИ.

Кореспонденційні картки коштують 2 центи і їх можна висилати до всіх місцевостей, де листова оплата виносить 2 або 3 центи. Три-центові картки до заграничних країв, де платиться за лист 5 центів. Сі картки не можуть бути більші як 6x4 цалів, а не менші як 4x3 цалі, в противнім разі підлягають листовій оплаті.

Одноцентові почтові картки до друків, оголошень і т. і. Картки з видами зачисляється також до друків і оплата за них 1 цент за 2 унції або за одну картку. На картках з видами дозволяється написати рукою не більше як пять святочних желань і така картка не буде коштувати більше. Оплата за картки з видами всюди однакова.

ДРУГА КЛЯСА.

Часописи, журнали і всякі дневні та періодичні видання. Тільки сі видавництва можуть користати з дешевої оплати, наколи міністерство почт в Оттаві дасть на се окреме позволення. Без сего позволення як для видавництва так і для загалу 1ц. за кожних 2 унції. Звичайна оплата за всякі часописи та журнали в Канаді, до Зєдинених Держав, Мексика, Великої Британії та декотрих її посілостей 1ц. за кожних 4 унцій, а до всіх заграничних країв (крім повище наведених) 1ц. за кожних 2 унцій. Вага і міра така сама як в третійклясі.

Трета Кляса.

Всякі друки, книжки, брошури, фотоґрафії, карти з видами і т. и., повинні бути добре опаковані, завязані шнурком, а на адресовій стороні, в розі виписати:— „Прінтед Меттер", або „Фото", залежно від посилки. В тих посилках не вільно залучувати листів або річей, котрі не входять в обсяг сеї кляси.

Оплати за друки в Канаді і до всіх заграничних країв:— 1 цнт за кожних дві унції. Тягар пакунків з друками в Канаді ограниченій до 5 фунтів. Одна книжка 11 фунтів. Пакунок друків в Канаді може бути 3½ фітів довгий, однак довжина разом з обемом грубости не може виносити більше як 6 фітів.

До всіх заграничних країв пакунок друків не може важити більше як 4 фунти і 6 унцій — одна книжка 6 фунтів і 9 унцій, — та не може бути довший як 2 фіти, а не може мати більше як 3 фіти. В рульоні довжина з додатком два рази міри проміння, не може мати більше як 3 фіти і 3 цалі.

За правні документи як: контракти, рукописи, листи зі старої дати, шкільні свідоцтва, рахункові книги та справоздання і т. і. платиться в Канаді листовою оплатою. Се лише до ваги 16 унцій, відтак 1 цент за кожних 2 унції; а до всіх заграничних країв 1 цент за кожних 2 унції.

До третої кляси входять циркулярі, написані рукою, або на ручній машині, ко-

трі є механічно помножені. Сі циркулярі мусять бути в отвертих ковертах і їх треба дати почтовому урядникови в руки що найменше 20 однакових примірників. Оплата за циркулярі так в Канаді як і до всіх заграничних країв однакова, а то 1 цент за кожних 2 унції, або 1 цент за один примірник, наколи не важить більше ніж дві унції.

ПАКУНКОВА ПЕРЕСИЛКА

„Парсел Пост" в Канаді

Пакунковою оплатою можна висилати через почту фабричні вироби та фармерські продукти і все, що тільки входить в трету клясу, а то: книжки, образи фотографії іт. п.

Кожна пакункова посилка повинна бути добре опакована. Коли в пакунку знаходяться крихкі річи, або плини в фляшках, то надавець повинен написати на пакунку „FRAGILE" і вручити сей пакунок почтареві і звернути йому увагу, щоби сему пакункови дати осторожну услугу. Коли в пакунку находяться річи, котрі скоро псуються, то треба написати на пакунку „PERISHABLE".

Всякі плини у фляшках повинні бути обвинені полотном, чи ватою, щоби вразі розбиття, сей плин був втягнений, та не ушкодив других посилок.

Пакунок не може важити більше як 25 фунтів і не може бути довший як 3½ фітів, а довжина пакунка, разом з обємом грубости, не може мати більше як 6 стіп.

Пакункова Асекурація

Єсли надавець бажає, щоби його пакунок був заасекурований, то повинен заявити се на почті і зажадати посвідки. Асекурація за пакунки в Канаді, котрі не мають більше вартости як 50 долярів, не коштує нічо, однак, коли пакунок має вартість поверх 50 долярів а не більше як 100 долярів, то оплата за асекурацію коштує 12 центів.

Є річи, котрих не можна асекурувати, як: годинники, золоті перстені, фонтанові пера і т. п. Сі річи треба добре опакувати, запечатати і зареґіструвати.

Пакунки в котрих находяться крихкі річи або котрі скоро псуються не можна асекурувати від ушкодження або зіпсуття. Оплата за асекурацію до Зєдинених Держав:

До 5 дол. .... 3ц.
До 10 дол. .... 6ц.
До 50 дол. .... 12ц.
До 100 дол. .... 30ц.

Асекурація до всіх заграничних та европейських країв,

До 50 дол. .... 12ц.
До 100 дол. .... 30ц.

Коли асекурована посилка затратилася і надавець має лист від адресата, що посилка не була доручена, то треба зголоситися на почту з посвідкою і зробити аплікацію о відшкодовання. Сю аплікацію треба зробити в протягу 6 місяців від надання посилки.

ТАБЛИЦІ ОПЛАТ ЗА ПАКУНКИ ДО ПООДИНОКИХ ПРОВІНЦІЙ

МАНИТОБА.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15	20	25
Кругом 20 миль*)	.05	.06	.07	.08	.10	.12	.14	.16	.18	.20	.25	.30	.35
Поза 20 милями в Манитобі	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55	.60	.65
До Саскачевану або Онтеріо	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75	.90	1.00
До Алберти або Квебеку	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15	1.35	1.50
До Бр. Коломбії або Примор. Пров.	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35	1.55	1.75
До Юкону	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50	1.75	2.00

*)20 миль числиться кругом почти з котрої пакунок висилається і вони можуть сягати поза границі провінції.

Малі пакунки, котрі важуть від одної до трох унцій, платиться 3ц., наколи пакунок перевисшає 3 унції, то дальша оплата 1ц. за кожну слідуючу унцію аж до оплати цілого фунта.

САСКАЧЕВАН.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15	20	25
Кругом 20 миль	.05	.06	.07	.08	.10	.12	.14	.16	.18	.20	.25	.30	.35
Поза 20 милями в Саскачевані	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55	.60	.65
До Манитоби або Алберти	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75	.90	1.00
До Онтеріо або Бр. Коломбії	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15	1.35	1.50
До Квебеку або Юкону	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35	1.55	1.75
До Приморських Провінцій	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50	1.75	2.00

АЛБЕРТА.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15	20	25
Кругом 20 миль	.05	.06	.07	.08	.10	.12	.14	.16	.18	.20	.25	.30	.35
Поза 20 милями в Алберті	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55	.60	.65
До Саскачевану або Бр. Коломбії	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75	.90	1.00
До Манитоби або Юкону	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15	1.35	1.50
До Онтеріо	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35	1.55	1.75
До Квебеку або Примор Пров.	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50	1.75	2.00

БРИТИШ КОЛОМБІЯ.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15	20	25
Кругом 20 миль	.05	.06	.07	.08	.10	.12	.14	.16	.18	.20	.25	.30	.35
Поза 20 милями в Бр. Коломбії	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55	.60	.65
До Алберти або Юкону	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75	.90	1.00
До Саскачевану	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15	1.35	1.50
До Манитоби	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35	1.55	1.75
До Онтеріо, Квебеку і Прим. Пров.	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50	1.75	2.00

ОНТЕРІО.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15	20	25
Кругом 20 миль	.05	.06	.07	.08	.10	.12	.14	.16	.18	.20	.25	.30	.35
Поза 20 милями в границях Онтеріо	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55	.60	.65
До Манитоби або Квебеку	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75	.90	1.00
До Саскачевану або Прим. Пров.	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15	1.35	1.50
До Алберти	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35	1.55	1.75
До Бр. Коломбії або Юкону	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50	1.75	2.00

КВЕБЕК.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15	20	25
Кругом 20 миль	.05	.06	.07	.08	.10	.12	.14	.16	.18	.20	.25	.30	.35
Поза 20 милями в границях Квебеку	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55	.60	.65
До Онтеріо або Прим. Пров.	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75	.90	1.00
До Манитоби	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15	1.35	1.50
До Саскачевану	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35	1.55	1.75
До Алберти Бр. Кол. або Юкону	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50	1.75	2.00

ПРИМОРСЬКІ ПРОВІНЦІЇ.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15	20	25
Кругом 20 миль	.05	.06	.07	.08	.10	.12	.14	.16	.18	.20	.25	.30	.35
Поза 20 милями в границях пров.	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55	.60	.65
До Квебеку	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75	.90	1.00
До Онтеріо	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15	1.35	1.50
До Манитоби	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35	1.55	1.75
До Саскач. Алберти, Б. Кол. або Юкону	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50	1.75	2.00

ЮКОН.

Оплата за пакунки і число фунтів.

Де посилаєсь.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15	20	25
Кругом 20 миль..........	.05	.06	.07	.08	.10	.12	.14	.16	.18	.20	.25	.30	.35
Поза 20 милями в границях Юкону...	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	.45	.50	.55	.55	.60	.65
До Бр. Коломбії	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	.66	.73	.75	.90	1.00
До Алберти	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	.75	.84	.93	1.15	1.35	1.50
До Саскачевану...........	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1.02	1.13	1.35	1.55	1.75
До Ман., Онт., Квеб. або Прим. Пров.....	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	.96	1.08	1.20	1.50	1.75	2.00

ПОСЛІПЛАТА „КЕШ ОН ДЕЛИВЕРІ"— C.O.D.

Кожна почтова посилка (тільки в Канаді), може бути висилана через „Кеш он Диливері", "С.О.D.", однак можна вислати тільки з тої почти, на котрій можна купити „Моні Ордер". Посилка може бути вислана до кожної почти в Канаді.

Посилка через „Кеш он Деливері" мусить бути замовлена адресатом, а сума до сколєктовання, за одну посилку не може виносити більше як 100 долярів. Оплата, крім звичайної виносить: 15ц. до 50 дол., 30ц. до 100 дол.

ПОСИЛКИ ПОРУЧЕНІ — РЕҐІСТРОВАНІ".

Кожну почтову посилку, крім „Парсел Пост" можна реґіструвати, за котру надавець дістає на почті посвідку, або ресіт. Оплата за саму реґістрацію в границях Канади числиться після вартости посилки і наколи би посилка затратилась, надавець, або адресат може жадати відшкодовання дійсної вартости посилки. Оплата за Реґістрацію в Канаді:

До 25 дол. — 10ц.; висше 25 дол. до 50 дол. — 20ц.; висше 50 дол. до 75 дол. — 30ц.; висше 75 дол. до 100 дол. — 40ц.

Оплата за саму реґістрацію до всіх заграничних країв 10 центів, однак відшкодовання за затрачену посилку до Зєдинених Держав не може бути більше як 25 долярів, а всіх инших країв 9 дол. і 65 центів. Відшкодовання до заграничних країв є ограничене, позаяк наколи реґістрована посилка затратилась і неможливо було запобічи сему, то жадного відшкодовання не платиться. Тому ніхто не повинен посилати грошей у реґістрованім листі поза границі Канади.

Декотрі люде вірять, що до Старого Краю листову посилку можна асекурувати. Покищо, такої асекурації ще нема.

Єсли надавець хоче знати чи його реґістрована посилка була доручена, повинен зажадати при наданню посилки зворотної посвідки, „Екналеджмент Ресіт", або в скороченню „A.R.", за котру при наданню посилки, треба зокрема заплатити 10ц. Після надання, коли небудь 20 центів.

Реґістровані листи можна реклямувати, се значить, зажадати від почти, щоби вона розслідила, що сталося з посилкою. Реклямацію треба вносити до року від дня надання посилки. За реклямацію платиться 20 центів.

ОКРЕМІ ДОРУЧЕННЯ.
„Спешел Деливері".

Експресові листи і пакунки принимається в Канаді до місцевостей, де листоноші доручують почту. До Зєдинених держав „Спешел Деливері" посилка мусить бути оплачена листовою оплатою. Оплата, крім звичайної, за листи 20 центів, а за пакунки в Канаді:

До 15 фунтів .... 20ц.
Висше 15 до 20 фунтів .... 25ц.
Висше 20 до 25 фунтів .... 30ц.

ВОЗДУШНА ПОЧТА.

Воздушною почтою можна висилати всякі посилки, як в Канаді, так майже до всіх заморських країв.

Оплата за воздушну посилку:

1. В Канаді, до Великої Британії, Ірляндії: 6 ц. за першу унцію і 5ц. за кожну слідуючу унцію.

2. До Зєдинених Держав: 6ц. за кожну унцію.

3. Майже до всіх европейських держав 10ц. за кожну унцію.

4. До Західних Індій, Мексика та Центральної Америки: 10ц. за кожну чверть унції.

5. До Азії і Африки: 25ц. за кожну пів унцію.

6. До Арґентини і Бразилії: 35ц. за кожну чверть унції.

ПАКУНКОВА ПЕРЕСИЛКА ДО ЗЄДИНЕНИХ ДЕРЖАВ І ЕВРОПИ.

Майже до всіх заграничних та европейських держав пакунок може важити 15 фунтів. До Польщі 20 фунтів, однак пакунок не може бути довший як 3½ фітів, а його довжина, разом з обємом грубости не може переходити 6 фітів. Всі пакункові пересилки до заграничних країв мусять мати митову деклярацію „Костом Деклерейшен", на котрій мусить бути описана кожна річ, яка знаходиться в пакунку, та її вартість.

Малі пакунки до Зєдинених Держав, до трох унцій, оплата 3ц., повисше 3 унцій до 8 унцій 1ц. за кожну унцію.

Майже до всіх заграничних країв можна висилати малі пакунки поручені „реґістровані", однак вони мусять бути оплачені листовою оплатою.

В такий пакунок можна вложити лист і є пожаданим, щоби додати достовірний опис річей, та вартість кожної річи.

Така посилка повинна бути добре запечатана і не може важити більше як 4 фунти і 6 унцій.

ЗА ВАГУ ФУНТІВ:

ДЕ ПОСИЛАЄСЬ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15	20
До Зєдинених Держав	.14	.28	.42	.56	.70	.84	.98	1.12	1.26	1.40	1.75	
ДО ПОЛЬЩІ Прямою дорогою	.20	.30	.55	.65	.75	.85	.95	1.05	1.15	1.25	1.75	2.25
Через Англію і Ґданьск	.45	.55	.90	1.00	1.10	1.20	1.30	1.60	1.70	1.80	2.50	3.00
Через Англію, Бельґію і Німеччину	.60	.70	1.00	1.10	1.20	1.30	1.40	1.70	1.80	1.90	2.75	3.25
ДО РУМУНІЇ, БУКОВИНИ												
Через Англію, Німеччину і Чехословаччину	.65	.75	1.20	1.30	1.40	1.50	1.60	1.75	1.85	1.95	3.00	3.50
Через Францію, Німеччину і Чехословаччину ..	.47	.59	.91	1.03	1.15	1.27	1.39	1.51	1.63	1.75	2.50	2.75
ДО РОСІЇ — УКРАЇНИ Через Англію і Естонію	.96	1.08	1.32	1.44	1.56	1.68	1.80	2.04	2.16	2.28	3.50	3.75
Через Англію, Бельґію і Німеччину	1.20	1.30	1.70	1.80	1.90	2.00	2.10	2.30	2.40	2.50	4.00	4.50
Через Німеччину і Литву	.82	.94	1.26	1.38	1.50	1.62	1.74	1.86	1.98	2.10	3.25	3.56
ДО РОСІЇ В АЗІЇ Через Францію, Німеччину і Литву	1.22	1.34	1.66	1.78	1.90	2.02	2.14	2.26	2.38	2.50	4.25	4.50
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ Через Англію і Німеччину	.45	.55	.90	1.00	1.10	1.20	1.30	1.50	1.60	1.70	2.50	3.00
Через Францію і Німеччину	.30	.42	.66	.78	.90	1.02	1.14	1.26	1.38	1.50	2.25	2.50

ПОСИЛКА ГРОШЕЙ.

Гроші в Канаді можна вислати через „Моні Ордер" або „Постал Нот", однак поза границі Канади тільки через „Моні Ордер".

При посилці грошей в Канаді, до Зєдинених Держав, Франції, Великої Британії та декотрих її кольоній, „Моні Ордер" треба вложити в лист і вислати до адресата а посвідку треба задержати. До других країв, як до Польщі, Румунії і других, почта висилає „Моні Ордер", тільки задержати собі ресіт, однак щоби вислати гроші до тих країв, то треба зажадати на почті аплікації на заграничний „Моні Ордер". Сі форми звуться: „Апликейшен фор Моні Ордер" або „М. О. No. 1." Сю аплікацію повинен випов-

нити надавець і дати її урядникови почтовому, позаяк сі аплікації висилаються з „Моні Ордер" до тої держави, де вислані гроші.

Оплата за пересилку грошей в Канаді і до Зєдинених Держав:

До 5 долярів	8ц.
Висше 5 дол. до 10 дол.	10ц.
Висше 10 дол. до 30 дол.	15ц.
Висше 30 дол. до 50 дол.	18ц.
Висше 50 дол. до 60 дол.	23ц.
Висше 60 дол. до 100 дол.	28ц.

Майже до всіх заграничних країв — крім Зєдинених Держав:

До 5 долярів	8ц.
Висше 5 дол. до 10 дол.	13ц.
Висше 10 дол. до 20 дол.	23ц.
Висше 20 дол. до 30 дол.	33ц.
Висше 30 дол. до 40 дол.	43ц.
Висше 40 дол. до 50 дол.	53ц.
Висше 50 дол. до 60 дол.	63ц.
Висше 60 дол. до 70 дол.	73ц.
Висше 70 дол. до 80 дол.	83ц.
Висше 80 дол. до 90 дол.	93ц.
Висше 90 дол. до 100 дол.	$1.03

Єсли лист з „Моні Ордер" затратився, а надавець має листи від адресата, що він не отримав грошей, ані листа, то надавець повинен зголоситись на котру небудь почту, там де продають „Моні Ордер" і зробити аплікацію о дуплікат. Се нічого не коштує. До заграничних країв треба зажадати від почти, щоби Се нічого не коштує. До заграничних країв треба зажадати від почти, щоби вона розвідала, що сталось з грішми.

ПОЧТОВА ЩАДНИЦЯ.

Почтова каса щаднича платить 2 процент, однак одна особа не може вложити до каси більше, як 1,500 долярів в фіскальнім році, а загальна вкладка не може бути більша як 5,000 долярів, не вчисляючи проценту.

Депозитор повинен уважати завжди, щоби отримав потвердження з Оттави за кожну вкладку, а що року, того місяця в котрім були перший раз вложені гроші вислати книжочку до Оттави, щоби зачислити процент.

Від $1 до $100 депозитор може вибрати з почти, коли небудь, однак на більшу суму грошей мусить писати до Оттави.

ПОЧТОВІ НОТИ — „ПОСТАЛ НОТС".

Почтові ноти можна висилати тільки в Канаді і до Нової Фунляндії, однак вони дешевші чим „Моні Ордер", тому на малу суму, лучше висилати ноти. При висилці грошей через почтові ноти, треба уважати, щоби сей нот був виповнений, а то: в першій горішній рубриці написати назву почти, в слідуючій імя і назвиско того кому посилається, а в долішній части ,на другій лінії імя і назвиско надавця. Опісля відірвати посвідку, котру треба задержати а почтовий нот вислати в листі до адресата.

Почтові ноти мусять бути виповнені тому, що за невиповнений нот почта не відповідає. Наколи почтовий нот затратиться, то почтовий департамент в Оттаві видає дуплікат і се нічо не коштує.

Оплата за почтові ноти:

За 10ц.	1ц.	За 80ц.	3ц.
За 20ц.	2ц.	За 90ц.	3ц.
За 25ц.	2ц.	За $1.00	3ц.
За 30ц.	2ц.	За $1.50	5ц.
За 40ц.	2ц.	За $2.00	6ц.
За 50ц.	3ц.	За $2.50	6ц.
За 60ц.	3ц.	За $3.00	6ц.
За 70ц.	3ц.	За $4.00	6ц.
За 75ц.	3ц.	За $5.00	6ц.
		За $10.00	8ц.

На „Постал Нот" можна наліпити окремі на се марки „постал нотс стемпс", однак не більше як на 9 центів до одного адресата, за котрі при виміні, почта заплатить.

ЗАГАЛЬНІ ПОЧТОВІ ІНФОРМАЦІЇ.

Наколи надавець хоче, щоби його реґістрований лист був доручений до рук адресата, то повинен написати на коверті: „Деливер то ди аддресі онлі".

Єсли адресат не може йти на почту, по реґістровану посилку, то повинен дати писемне позволення другому чоловікові. Чоловіки, котрі працюють, повинні уповажнити своїх жінок до відбору листів.

Адреси на всіх посилках повинні бути написані чорнилом, латинською азбукою і знаходитися в долішній частині, на правій стороні посилки в слідуючім порядку:

Імя і назвище адресата
Почта, Провінція
Край.

Зворотна адреса повинна знаходитися в горішній части, на лівій стороні посилки.

Всякі українські орґанізації, котрі висилають запрошення і т. и. в українській мові, повинні писати зворотню адресу латинською азбукою.

Висилка грошей повинна бути завсігди через: „Моні Ордер" або „Постал Нот", ніколи в звичайнім листі.

Оплата за відчинені листи така сама як за листи, котрі є запечатані.

Кожна посилка повинна бути цілковито оплачена, за неоплачені, або недостаточно оплачені листи, платить адресат подвійну оплату, або подвійне те, що недостає до цілої оплати.

Всі пакунки повинні бути добре опаковані і цілковито оплачені.

Коли надавець бажає, щоби його реґістрований лист був доручений до рук адресата, то повинен написати на адресовій стороні лицта: „Деливер ту ди адресі онлі".

Єсли адресат не може йти на почту по реґістровану посилку, то повинен дати писемне позволення другому, котрий дасть позволення почтареві і зможе вибрати його лист.

Чоловіки, котрі працюють, повинні уповажнити своїх жінок, або когонебудь, до відбору поручених посилок.

„Дженерал Деливері". — Ся услуга є тільки по більших містах, де листоноші доручують почту і то лише для подорожуючих людей, або тих, котрі не мають сталої адреси і бажають, щоби їхні листи, чи другі посилки, задержалися на почті. Сі посилки мусять бути адресовані: „Дженерал Деливері", та мати імя і назвиско адресата і назву почти. Посилки, на котрих імя і назвиско складається з поодиноких букв, не будуть доручені, але будуть звернені задля недостаточної адреси. Всякі посилки, котрі можуть бути доручені задержуються через 15 днів, з Европи 30 днів.

Єсли адресат не може явитися на почті в протягу сказаного часу, то повинен написати лист до почтаря і попросити його, щоби він задержав його почту на означений час, не довше як 90 днів.

По кольоніях, та фармах, всякі почтові посилки задержуються на почті через 15 днів, з Европи 30 днів, а відтак звертаються. По містах, де листоноші доручають почту, всі посилки, котрі не можуть бути доручені, звертаються сейчас до надавця, а часописи нищаться.

Єсли адресат перенісся з одного місця на друге, чи має переноситись, то повинен змінити адресу на почті. Така зміна адреси є важною через 90 днів. Її можна відновити.

Наліплення на пересилку уживаної почтової марки, підлягає грошевій карі.

Легко запальні — вибухові річи є заказані посилати почтою.

За всякі неморальні вислови в листах є строга кара.

Єсли надавець листа бажає оплатити відповідь на свій лист, то може купити на почті купон „Інтернешонал Реплай Купон", котрий треба вложити в лист і заслати до адресата. Сей Купон коштує 12 центів і його міняють на кождій почті всіх країв, за котрий дають почтову марку на оплату листа.

ЗАКОННІ РОЗПОРЯДЖЕННЯ І ПРИПИСИ ВСЯКОГО РОДА

ДЕРЖАВНІ ЗЕМЛІ У ЗАХІДНИХ ПРОВІНЦІЯХ.

Через то, що Домінія перед кількома літами відступила державні землі поодиноким провінціям, поодинокі уряди західних провінцій видали осібні закони, які управильнюють справи державних земель у тих провінціях.

З огляду на то, що нам неможливо всі ті закони подати у Календарі "К. Ф"., ми подаємо адреси дотичних урядів, до яких треба звертатися за інформаціями у справі земель (гомстедів). Акреси є слідуючі:

Government of the Province of Manitoba,
Dept. of Natural Resources,
Winnipeg, Manitoba.

—

Government of the Province of Saskatchewan,
Dept. of Natural Resources,
Regina, Saskatchewan.

—

Government of the Province of Alberta,
Dept. of Natural Resources,
Edmonton, Alberta.

Приписи у справі державних земель у Манитобі.

Департамент природних богацтв у Виннипеґу проголосив отсі правила для тих, що хотять набути від провінції землі на поселення.

Гомстедів вже нема. Від коли провінція перебрала державні землі від домініяльного уряду, перестало обовязувати старе право про гомстеди. Всі землі, які є в посіданню провінції Манитоби, можна від тоді набувати в дорозі купна. Уряд Манитоби продає землі на поселення, які лежать у зорґанізованих муніципалах або у тих околицях, де вже є дороги або де вже мешкає певна скількість поселенців, що вже мають достаточну скількість виробленої землі. У-

ряд Манитоби не думає тепер про таке поселення, яке би вимагало великих видатків на розбудову доріг, шкіл, і т. д. Через то уряд продає лише такі землі, де вже є дороги, школи і т. д.

Передтим, заки уряд рішиться на продаж землі на поселення, департамент мусить провірити, на що дотичні землі найліпше надаються і яка би була справедлива ціна за ці землі.

Услівя продажи: Поселенець, який купить землю, має вичистити і зорати що року таку скількість землі, як це рішить директор або його помічник. Поселенець має обгородити землю згідно з рішенням директора. Поселенець має побудувати дім і стайню.

У кожнім випадку департамент може установити инше услівє.

Департамент природних богацтв може давати дозволи на кошення сіна на державних землях — за ціну 25 центів від тони в таких випадках, де сіно має бути зужите на корм для скота того чоловіка, що бере дозвіл. Хто однак хоче брати дозвіл на кошення сіна для продажі, виміни або для експорту, той за тону мусить заплатити одного доляра. В обох випадках за дозвіл треба заплатити з гори одного доляра а кромі того треба також з гори заплатити по 25 центів від тони зглядно по одному долярови від тони. Департамент видає дозволи не більше як на кводер секції землі. Хто хоче дозволу на більше землі, ніж на кводер секції, той мусить постаратися о дальші дозволи. Департамент видає дозволи на уживання державної землі на пасовиско, на протяг одного року або арендує землю на протяг кількох літ. При дозволі на однорічне уживання землі на пасовиско платиться один доляр за перміт і чатири центи від акра. При вирентованню державної землі на пасовиско на довший протяг літ, платиться пять долярів за перміт і чотири центи за один акер пасовиска.

Хто одержав однорічний перміт або вирентував землю на довший протяг часу, мусить на двайцятьох акрах землі пасти бодай одну штуку власного скота. Він не сміє приймати на випас чужої худоби.

Ті, що одержують перміт на пасовиско, можуть на тій самій землі косити сіно, потрібне для їх власного ужитку. Коли би хто хотів сіно продавати або вимінювати, то мусить заплатити до департаменту по одному долярови за тону.

Приписи що до державних земель в Саскачевані.

Саскачеванський уряд видав отсі зарядження в справі державних земель в провінції. Приписи, про які нище буде мова, відносяться до всіх земель ще незанятих, котрі не є зарезервовані на пасовиска або на инші ціли.

Хто може набути землю на поселення. Землю на поселення може набути британський горожанин, що досягнув вісімнайцятий рік життя. Вимагається, щоб аплікант перед внесенням своєї просьби о землю, жив у провінції через чотири роки. Аплікацію можна внести особисто або через почту на приписаних формулярах. Аплікації треба вручити або післати до того дистриктового офісу, у якім лежить дотична земля.

Ціна за землю. За кводер землі треба заплатити мінімальну ціну в сумі $160.00. Десять процент ціни купна муситься заплатити з гори. Решту ціни поселенець має заплатити рівними ратами у протягу десяти літ, починаючи три роки після довершеного купна.

Коли є більше аплікацій на ту саму землю.

Колиб того самого дня до дистриктового офісу вплинуло більше аплікацій на одну і ту саму землю, тоді офіс має на відповідних формулярах повідомити заінтересованих, що вони мають предложити офісови свої конкуренційні ціни (тендерс).

Услівя поселення. У перших трох роках аплікант мусить що року жити на купленій землі через протяг чотирох місяців. В тім часі він мусить виробити не менше як двайцять акрів землі.

Уліпшення землі. Хто бажає купити землю державну, то він має вже перед тим особисто ту землю оглянути і переконатися, чи хто случайно на тій землі вже не сидить. Він далі має ствердити всі уліпшення на землі і ті уліпшення оцінити, бо уряд буде від нього вимагати присяги на обставину, що на дотичній землі ніхто не жиє. Кромі того той, що старається о державну землю, має подати попередні уліпшення на землі і вартість тих уліпшень. Вартість уліпшень він має урядови заплатити. Про висоту заплати остаточно рішає дистриктовий офіс.

Збіжжа на засів. В разі, коли б на тій самій землі залягали довги за попередні засіви, або за допомогу попередним мешканцям, то аплікант має підписати заяву, що він згадані довги виплатить у протягу чотирох літ. Ту справу треба предложити Сід Ґрейн Аджастмент Бордови.

Продаж державних земель відбувається при узглядненню застережень условій Провіншіал Лендс Акту.

Увага: Аплікацію муситься виповнити перед урядником департаменту або перед особою, що має право відбирати присягу.

Так як уряд має право продавати землю на поселення, так само уряд має право землю арендувати на довший або коротший час. Хто інтересується справою аренди державної землі, нехай звернеться до департаменту природних богацтв до відділу публичних земель. Як відомо, секція 11 і секція 29 кожного тавншипу у Саскачевані є так званою шкільною секцією. Шкільні землі є в посіданню провінціонального уряду, який тою землею заряджує або її продає відповідно до потреб дотичної школи.

Земельні дистрикти. Провінція Саскачеван є поділена на пять земельних дистриктів і кожний з них на своїй території має право землю продавати або рентувати, так, як про це висше сказано. Ті дистрикти є в слідуючих місцевостях: Реджайна, Мус Джо, Принс Алберт, Годсон Бей Джонкшен і Медов Лейк.

Коли провінція продає державні землі, то ті мінерали і металі, які на тій землі могуть находитися, є зарезервовані для провінції. Провінція також застерігає собі право до вільного вступу на землю для пошукуваннями за металями і мінералами. Під словом металі і мінерали треба розуміти золото, срібло, рідкі або

шляхотні каміння, мідь, залізо, цина або другі мінерали, сіль, нафта, природний ґаз, олива, уголь, ґраніт, мармор і другі каміння, далі ґіпс, пісок і інші.

Щодо дерева на державній землі, яке має комерційну вартість, то провінція задержує собі право розпоряджатися тим деревом згідно з Форест Акт, 1931.

Ті, що набули державну землю, без осібного дозволу міністра, не сміють вирубувати дерева на просторі 60 стіп по обох боках публичної дороги.

Провінція Алберта.

Провінція Альберта видала в 1931 році закон, що відноситься до державних земель. До сего закону ухвалений додаток в р. 1933. Приписи тих законів є слідуючі:

1. Всі, вже вимірені державні землі в границях земельних аґенцій Едмонтону, Піс Рівер і Ґренд Прері можуть бути заселені як гомстеди. Ті, що хотять набути державні землі, мусять мешкати в Альберті у протягу трох літ, перед внесенням аплікації, мусять мати найменше 18 літ життя, і мусять бути британськими горожанами або висловити намір, що хотять набути британське горожанство. Згідно з приписом албертійського земельного закону ті особи, які дня 1-го січня 1935 року мали право титулу до гомстеду або які титул до гомстеду вже набули, такі особи мають право набути другий раз гомстед.

2. Всі вимірені землі в провінції, які лежать поза в горі означеними земельними аґентурами, можна надавати як гомстеди, як другі гомстеди, або так зване поселення жовнірів.

3. Аплікант має заплатити десять долярів при кожній аплікації о гомстед, другий гомстед, або о т. зв. землю на поселення жовнірів. Кромі того дотичний чоловік має заплатити сорок долярів перед осягненням титулу посідання.

Вільне дерево для поселенців Канади.

Кожний справдішний поселенець Канади, що самий не має дерева на фармі, може дістати для свойого ужитку позволення (перміт) рубати дрова на державній землі, на сухі чвертки.

Властитель гомстеду, що самий не має на своїй фармі дров одержує, коли о те просить, позволення зрубати для свого власного ужитку слідуючу скількість будівельного дерева: 3000 рівних стіп будівельного дерева, не грубшого як на 12 цалів на грубшому кінці; щодо сухого дерева, то дозволяється якунебідь грубість;; дальше 400 крокв кізлів, а 200 слупків на огорожу; сі можуть бути по 7 стіп довгі, а не грубші як на 5 цалів на тонкому кінці. Позволення виставляє "Кравн Тимбер Аґент" або земельний уряд по заплаченню 25 центів належитости.

Не сміється давати жадних дров як заплату за пилення; вони мають бути зужиті лише на гомстеді того, що одержав на них позволення. Поселенець на непоміряній землі може зрубати ту саму скількість дров на підставі, що він заявляє охоту вписатися, щоби одержати землю, коли її лише поміряється.

Властитель гомстеду не сміє продавати дерева, що рубається на його гомстеді, другим поселенцям для їх власної користи — з виїмком коли ті заплатять належитість по 25 центів за 1000 стіп дошкової міри. Ті належитости можеться звернути, як виставиться патент на ту землю. В сей спосіб він може дістати позволення зрубати і продати пятьдесять кортів дров зі свойого гомстеду.

Поселенці й особи, що живуть у містах, містечках і селах, можуть що року одержати таке позволення без застереження, щоби зрубати 100 кортів дров на продаж.

Спекулянтам і перекупцям не дається жадного позволення. Коли властитель гомстеду продає дерево на своїй фармі другим приватним особам для власної користи, нім він одержав титул посілости, підпадає грошевій карі не вищій як 100 долярів або шістьмісячній тюрмі і губить заразом всякі права до своєї землі.

Хто бере без позволення з державного ліса дрова, підлягає грошевій карі в сумі трох долярів за кожне зрубане дерево.

Зазначення границь.

Коли властитель землі хоче означити звичайну межу, то мусить повідомити о тім писемно всі інтересуючі особи, опісля по упливі одного місяця він може спровадити землеміра до затвердження межі, а всі межуючі з ним властителі поносять свою частку коштів. Жадного плота, що стоїть на межі, не сміється забрати без згоди сусіда. Коли ставить хтось на межі пліт, то сусід, що його земля припирає до даної межі, поносить також частину коштів. Щоби вдержати такий пліт у порядку, — лежить в обовязку обох сусідів. Граничного плота, що заключає також землю сусіда, не сміється забрати, якщо не повідомилося о тім сусіда на письмі щонайменше 12 місяців перед тим. Спори за межі полагоджують три судді, яких вибирається до кожної такої справи; вони рішають більшістю голосів. Поняття "законний фенс" означене додатковим законом муніціпалів.

Шкільні розпорядження.

В Манитобі може рада кожного муніципалу перемінити части поодиноких муніципалів, де немає шкіл, на шкільні дистрикти. Такий шкільний округ не сміє займати більше як двайцять квадратових миль (виключаючи публичні дороги) і мусить мати найменше десятеро дітей, що обовязані ходити до школи. Для кожного провінціонального шкільного дистрикту вибирають податковці даного округа трох тростісів, котрих обовязком наглядати над школою, вибудувавши її та придбавши для ньої учителя; дальшим обовязком тростісів наглядати над управою школи, установляти податкові рати і т. д. Провінціональний уряд доплачує 65 долярів що пів року до платні кожного учителя такого шкільного дистрикту, — коли учитель був попередних шість місяців занятий учительованням. Муніципальна рада має видати для кожного шкільного дистрикту двайцять долярів кожного місяця, в котрім відбувалася шкільна наука.

Усі публичні школи мають бути чисто безконфесійні і не сміють там відбуватися жадні інші релігійні виклади, крім тих, на які дозво-

ляють тростіси і шкільна управа. Шкільний вік включає дітей від 5—16 років, але до школи може ходити молодіж аж до 21. року життя, як що в школі є досить місця. Леґальні свята Канади, крім суботи (яка все є вільна від науки), є всі шкільними святами.

Коли до публичної школи ходить на науку 25 католицьких дітей, там може управа приняти католицького учителя; а в місті тоді, коли до публичної школи учащає 40 католицьких дітей. Всі учителі публичних шкіл мусять бути екзаміновані департаментом освіти.

В Алберті й Саскачевані є мішані школи з дітей католицьких і протестантських родичів; тому й управа школи складається з двох католицьких і двох протестантських урядовців.

Трох людей, що платять в данім окрузі податок, можуть подати просьбу о утворення шкільного округа. Шкільний дистрикт не сміє займати більше як 20 квадратових миль (виключаючи публичні дороги), і мусить в тому дистрикті мешкати що найменше чотирох людей, які платять податок і найменше десятеро дітей у віці від 5 до 16 років. Коли такий дистрикт вже сформовано, вибирають люде, що платять в данім дистрикті податок, на публичному мітинґу трох тростісів, котрі мають управляти школою, постаратись о вчителя, назначити податкові рати і т. д. Шкільний будинок нового дистрикту не сміє коштувати більше як пять тисяч долярів, яку то суму можна визичити, доки не напливуть податки.

Коли у зорґанізованому шкільному дистрикті меншість податковців (католиків чи протестантів), бажає окремої (сепаратної) школи, то вони можуть дістати на це позволення, коли є потрібне число податковців і дітей зобовязаних ходити до школи. Тоді податковці мають платити податок лише за свою сепаратну школу.

Коли податковці бажають, щоб у їхній школі учено науки реліґї, тоді по розпорядженню тростісів така наука має ограничитися до пів години при кінці шкільної науки.

Урядова допомога для публичних шкіл не переходить суми 70 процент платні учителя даної школи. Шкільна управа якоїнебудь школи, чи вона зорґанізована по мисли закона, чи ні, може просити уряд о спеціяльний ґрент. В такому разі ґрент платить провінціональний уряд зі своїх фондів. Шкільний податок не сміє бути висший як 12 милсів на доляра. Всі учителі публичних шкіл мусять бути іспитовані властями і виказатися свідоцтвом здібности.

ЗАКОН ПРАЦІ.

МАНИТОБА. — Властителі, що посідають посілости на 200 долярів під оподаткования, є зобовязані на один день праці на дорогах, ті, що посідають на 500 долярів до оподаткования — на два дні, а за кожних дальших пятьсот долярів вартости маєтку або частину з нього, на один день більше. Праця на дорогах має відбуватися в границях трох миль від землі властителя і то в часі між 1. травня а 1. серпня; в разі, коли рада муніципалу не дасть іншого розпорядження. Хто до першого жовтня не сповнить свойого обовязку, може бути покараний сумою у висоті 150 долярів за кожний невідроблений день. Муніципальна рада може замінити обовязок праці при дорогах на додатковий податок, який в такому разі не сміє бути висший як один доляр і пятьдесять центів за день. Гроші стягнені у формі податку за роботу при дорогах, мають бути ужиті лише на направу доріг.

В Саскачевані та Алберті називають па анґлійськи цей закон дорогових робіт "Локал Імпрувемент Ординенс", який врадив північно-західний сойм ще в 1903 році, а який увійшов в силу з днем 1 січня 1904 року.

Відносно сього розпорядження може кабінет міністрів установляти дорогові дистрикти (Локал Імпрувемент Дистриктс); такі дистрикти можуть займати найменше 108, а не більше як 216 квадратових миль. Сей простір має замешкувати найменше один мешканець на дві квадратові милі. Кабінет міністрів має означувати границі таких дистриктів і давати їм числа, та настановляти в них дорогових радних.

На просьбу мешканців певного обсягу землі може лефтенант-ґовернор створити дистрикт згаданої величини, і в такому разі може на три квадратові милі припадати лише один мешканець. Просьба мусить бути зроблена на формі приписаній міністром публичих робіт і повинна приблизно подати число мешканців в даному дистрикті. Коли в протягу одного місяця не було жадного спротиву на створення такого дистрикту, — то кабінет міністрів може такий дистрикт створити.

Кожним дороговим дистриктом управляє рада, яку творить не більше як шість а не менше як три члени, з котрих по одному вибирають всі повіти дистрикту, які кабінет вже заздалегідь має на увазі.

На члена дорогової ради може бути вибраний кожний, що осягнув 21. рік життя і оплачує податок за землю, яку посідає в тому дистрикті. Коли вибраний член ради не мешкає в дистрикті, не сміє домагатися жадної винагороди щодо мильового за те, що брав участь в засіданнях ради за ту часть дороги, яка лежить поза дистриктом.

Вибраним до ради або зіставати в раді не може бути ніхто, що бере уласть в користях з контракту, заключеного з радою, або що був караний тюрмою до трох літ або більше, або що має ще відсиджувати свою кару. Зате посесії, купна землі, всякі угоди дотикаючі купна землі або продажі, або позичок чи контрактів, котрі заключила якась інкорпорована компанія для своєї власної користи, або контракт що дотикає ґазетного оголошення — не мають уважатися за річи, які можуть когонебудь виключити з права бути вибраним до угоди у справах доріг.

Уряд члена або предсідателя дорогової ради тратить силу:

1. Коли він був нездібний або є нездібний;
2. Коли він не брав участи більше як через три слідуючі по собі рази на засіданню ради;
3. Коли засуд суддів відібрав йому уряд;

Член або предсідатель може заявити свій виступ з дорогової ради, заявляючи це на письмі секретареві такої ради; зложення такого уряду входить в силу з днем, коли секретар ради одержав ту писемну заяву виступу.

Коли мешканці повіту відтягаються і спізнять ся дати свій голос на кандидата до згаданої ра-

ди, — то кабінет міністрів може вибрати одного; кабінет має також право призначити урядника на кілька повітів і запорядити його платню з фондів дорогового дистрикту.

Проти вибору якогонебудь члена дорогової ради або предсідателя можна внести протест, зложивши 25 долярів, але не пізнійше як місяць по виборах, коли такий член після розпорядження не мав права бути вибраним.

Обставина, що неправно вибраний член дорогової ради брав участь в якійсь постанові раки, не робить тої постанови неважною.

Вибраним може бути кожний, що має 21 років життя, що має в дистрикті свою власну землю й платить податок.

По зложенню уряду зі сторони якогось члена дорогової ради, треба зарядити новий вибір.

Члени такої ради мають — в часі першого засідання після свойого вибору, котре має відбутися найпізнійше два місяці після того — вибрати одного зпоміж себе за предсідателя.

Дорогова рада має право настановляти платних урядників. Такого рода уряди не сміють сповняти члени ради в справах доріг за виїмком секретаря.

Секретар-скарбник повинен перед 15. травня кожного року предложити лісту податку.

Для перепровадження розпоряджень відносно нищення бурянів, може дорогова рада назначити спеціяльного урядника.

В спільних справах повинні такі ради кількох дистриктів сходитися на спільні наради.

Дорогова рада може накладати податок, який може виносити оден і чверть а найвисше пять милсів. Закон податковий ухвалюється постановою ради.

Проти наложення податку можна внести відклик у мирового судді, якого рішення є рішаючим. До плачення податку рада в справах доріг може кожного присилувати. Податок в справі доріг має право першенства перед всіма іншими вимогами державних чинників.

Від оподаткування увільнені:

1. Індіялські резерви;
2. До два акри землі, які знаходяться при публичній або сепаратній школі;
3. Аж до одного акра в посіданню церкви, або одного будинку, що належить до церкви.
4. Аж до 50 акрів, які уживається на цвинтар.

Дорогова рада має право установляти нагороди за працю на шляхах. Плату дається за 10-годинний день праці і не висшу як у сусідному дистрикті і в жадному разі (без дозволу міністра публичних робіт) не більше як два доляри денно чоловікови, а чотири доляри за фіру. Та платня не відноситься до людей, що працюють як надзирателі, формани, або при будові мостів чи при водопроводах.

ЛОВЕЦЬКІ ЗАКОНИ.

Тому, що ловецькі закони в західних провінціях дуже часто зміняються, радимо всякому, хто в них заінтересований, постаратися з департаменту рільництва дотичної провінції о відбитку ловецьких законів (ґейм лавс). Уряди всіх трох провінцій дають ті поодинокі відбитки ловецького закону безплатно. Додаємо, що ті причиси, які ми містимо в календарі "Канадійського Фармера" не є повні. Звертаємо також увагу, що ті мешканці Канади, які не мають горожанських прав, без дозволу поліції не сміють держати у себе ніякого оружжа.

МАНИТОБА. Ловецький закон Манитоби забороняє ловити звірину межи одною годиною по заході сонця в суботу і одною годиною перед сходом сонця у слідуючий понеділок.

Не вільно ні ловити ні полювати на звірину на чужій землі без дозволу властителя або посідача.

Коли лови в Манитобі заборонені.

Не вільно на полюванню уживати автоматичної рушниці на шріт.

При ловах на качки не вільно уживати рушниці, якою можна також стріляти кулями.

На польованню не вільно уживати рушниці з більшою цівкою як 10.

Не вільно возити з собою наладованої рушниці.

Не вільно стріляти з літака, автомобіля або з якогонебудь воза.

Не вільно мати в посіданню убитих диких качок після 31-го марта.

Не вільно уживати як приман живучих сотворінь або живучих птахів.

Не вільно купувати або продавати упольованої звірини, ані частини забитої звірини.

Не вільно забивати ніяких птахів з виїмкою курячих яструбів, білих совів, ворон, сорок та воробців.

Не вільно забирати ані нищити яєць пташні, яка є охоронена законом.

Не вільно без дозволу (лайсенсу) ані полювати, ані стріляти, ані ловити.

В часі польовання треба мати дозвіл коло себе.

Не вільно без дозволу експортувати дикої убитої звірини, ані сирих, ані виправлених шкірок зі звірят.

Не вільно висилати забитої грубшої звірини пізнійше, ніж сім днів після сезону польовання. На польованню на велику звірину не вільно уживати пса.

Не вільно польовати на велику звірину, не маючи поверх звичайного одіння білого плаща.

У лісових кемпах або у інших складах, призначених до комерційних цілей, не вільно держати дикої звірини.

Не вільно бути провідником на польованню без осібного дозволу.

Провідник не сміє ні брати звірини, ні її убивати на польованню.

Не вільно нищити хаток москретів і бобрів, і нищити тами бобрів.

Москретів, бобрів і видрів не вільно стріляти.

Не вільно ні нищити ні ушкоджувати ям ані місця перебування звірят, що на них полюється із-за їх шкірок, за виїмкою вовків.

Не вільно уживати псів при пошукуванню і польованню москретів.

Не вільно мати зі собою пса у багнистих околицях в часі отвореного сезону на москретів.

Не вільно більше як одного пса приучувати до ловів, хиба мається на це осібний дозвіл.

Без дозволу не можна торгувати шкірками диких звірят.

Не вільно під ніяким услівям ні продавати, ні виправляти шкірок, які не є зрілі (анпраймт).

Десять днів по закінченню сезону ніхто не має права посідати сирі шкірки без осібного на це дозволу.

Особи, що не жиють в Манитобі через шість місяців, уважаються законом, що вони тут не є замешкалі.

На дикі гуси, дикі качки й іншу водну птицю, не вільно польовати від 1-го січня до 19-го вересня і від 1-го грудня до 31-го грудня.

На так звані птаміґен (снігові курочки), від 1-го січня до 30-го вересня і від 21-го жовтня до 31-го грудня.

На диких голубів, журавлів ріжного рода, лебедів, та пташок, помічних в рільництві, на прибережні птахи, на лісові качки, на фазани, перепелиці і на дикі індики не вільно польовати через цілий рік.

На лісові курочки, на степові курочки й на патриджі не вільно польовати від 1-го січня до 5-го жовтня і від 10-го жовтня до 31-го грудня.

На самців карібу, мусів, ренів, і оленів не вільно польовати від 1-го січня до 15-го листопада і від 5-го грудня до 31-го грудня.

На самичок карібу, мусів і оленів і на самців, що не мають одного року, не вільно взагалі полювати.

Не вільно взагалі полювати на антельопи, кабрів, і вапітів.

На видру не вільно полювати від 1-го травня до 31-го жовтня.

На бобри, мардир, рекуни, борсуки, і бофало, не вільно полювати цілий рік.

На пекани, соболі і мінки вільно полювати від 15-го марта до 31-го жовтня.

На ріжного рода лисів вільно полювати від 15-го лютого до 31-го жовтня.

На сині й білі лиси польовання дозволене від 1-го квітня до 31-го жовтня.

Москрети вільно ловити від 1-го січня до 31 марта і від 15-го травля до 31-го грудня.

Кілько можна уполювати звірини або пташні.

Гусей десять штук на день, а 50 в цілім сезоні. Нараз можна мати в своїм посіданню не більше як 15 штук.

Качок 15 денно перед 1-го жовтня. Після того 30 штук денно. В цілім сезоні не більше як 150 штук. Нараз в посіданню не можна мати більше як 50 штук.

Так званих снігових курочок (птеміґен) 15 на день і не більше як 50 в цілім сезоні.

Лісових курей, степових курей і патриджів 10 на день. В цілім сезоні не більше як 20 штук.

Оленів можна вбити тільки одного самця.

САСКАЧЕВАН І АЛБЕРТА.

Коли не вільно полювати в Саскачевані.

На мусів, оленів і карібу тільки на північ від 34-го тавншіпу від 17-го січня до 15. листопада і від 15-го грудня до 31-го грудня. Можна убивати тільки самців. Один ловець може застрілити тільки одного муса або одного оленя і одного карібу або два олені.

На качки, гуси, снігові курочки і т. зв. "джек снапс": на північ від тавншіпу 60-го від 1-го січня до 1-го листопада і від 31-го жовтня до 31-го грудня. На полудне від 60-го тавншіпу від 1-го січня до 15-го вересня і від 15. листопада до 31-го грудня.

Вільно вполювати 15 качок, 5 гусок, 30 снігових курочок денно.

При собі вільно мати найбільше подвійне число птахів, яких закон позволяє вбивати, протягом одного дня.

На угорські патриджі від 1-го січня до 15-го вересня і від 15-го листопада до 31-го грудня. Можна застрілити 15 штук денно і нараз не сміється посідати більше як 30штук.

Степові курочки від 1-го січня до 31-го вересня і від 1-го листопада до кінця грудня. Вільно застрілити пять штук і вільно мати при собі нараз не більше як 10 штук.

На лісові курочки тілько на північ від 30-го тавншипа від 15-го січня до 30-го вересня включно і від 1-го листопада до кінця року. Вільно застрілити денно пять штук.

На лиси і рекуни від 15-го січня до 20-го жовтня.

На бурсуки від 1-го лютого до 1-го грудня.

На мінки, мардер і линкси від 1-го квітня до 31-го жовтня.

На видри від 1-го травня до 31-го жовтня.

На москретів, на північ від тавншипа 52, від 1-го січня до 31-го марта і від 15-го травня до 31-го грудня.

На полудне від 52 тавншипа від 1-го січня до 31-го марця і від 15-го квітня до 31-го грудня.

На бобри вільно полювати на північ від 55. тавншипа. Можна полювати тільки в квітни. Один трепер може зловити найбільше десять штук бобрів.

Круглий рік не вільно полювати на антельопи, на самички мусів, оленів, на птеміґен, на журавлів, на пеліканів, на меви, на фазани і на другі птиці, що кормляться хробаками й комахами. В неділю ніхто не сміє в Саскачевані полювати. Хто в неділю несе рушницю, то тим дає доказ, що він полює.

ВАЖНІ ЛОВЕЦЬКІ ПРИПИСИ.

Взагалі не вільно убивати бофало, антильопи, елк і вапіти.

При польованню диких птиць не вільно уживати: отруї, опіюм, наркотиків, ліхтарень, лапок, сіток, стричків, автоматичних і машинових шротових рушниць.

На ловах не вільно штучно ослаблювати силу вистрілу (голосу), не вільно уживати живих приман ані живих птиць як примани.

Качок, гусей і взагалі водних птахів не вільно ловити ані стріляти з парусників, (з човнів з вітрилами), з яхтів, з ґазолінових і парових човнів, і човнів та возів, що їх гонить електрична сила.

Не вільно убивати, ловити ані ранити дику звірину на чужій землі, що є обгороджена в якиий небудь спосіб. Ані на землі, що є під управою або на якй є будинки. На таких землях не вільно уживати ловчих псів.

Не вільно ні полювти, ні ловити дикої звірини по заході сонця і одну годину перед сходом сонця.

Не вільно ані забирати ані нищити яєць дикої пташні.

Не вільно полювати без дозволу, однак властитель землі має право польовання на своїй власности без позволення у дозволенім на це часі.

Коли заборонене польовання в Алберті.

Один ловець має право вполювати одного гірського баранця, одного оленя, одного муса і одного карібу, одну гірську козу, одного медведя, десять гусок на день,а 25 у цілім сезоні, 15 качок на день, перед першим жовтня, а 25 денно після 1-го жовтня. Не більше як 100 штук в цілім сезоні. 25 снігових курочок денно, а найбільше 100 в цілім сезоні. Пять лісових курочок денно, а·50 в цілім сезоні на північ від сіпіярської лінії Лекомб-Кероберт а 25 на полудне від тої лінії. Угорських патриджів 15 на день а найбільше 200 штук в сезоні.

Не вільно ловити гірських овець і гірських кіз від 1-го січня до 31-го серпня і від 1-го листопада до 31-го грудня.

На бофало, антельопи, вапіті не вільно полювати круглий рік.

На олєнів, мусів і карібу польовання не дозволене від 1-го січня до 31-го жовтня і від 15-го грудня до 31-го грудня.

На медведів не вільно полювати від 15-го червня до 31-го серпня. На медведиць з малими і на медведят не вільно полювати.

На кури, гуси, на лісові курочки не вільно полювати від 1-го січня до 15-го вересня і від 15-го листопада до 31-го грудня на просторі, що лежить на полудне від Клірвотер і Атабаска ріки. На північ від тої лінії не вільно полювати від 1-го січня до 31-го серпня і від 15-го травня до 31-го грудня.

На вапіти можна полювати тільки на осібний перміт в резерві Пембіна-Браглан межи 1-го жовтня і 15-го грудня.

На фазанів, лебедів, лісові курочки, на журавлів не вільно полювати круглий рік.

На інших лісових курочок і на патриджів не вільно полювати від 1-го січня до 30-го вересня і від 15-го жовтня до 31-го грудня

На так звані степові кури з острими хвостами можна полювати в жовтні. Однак на полудне від сіпіярської лінії Лекомб-Керроген і лінії Ред Дір ривер можна полювати вд 1-го до 15-го жовтня.

На угорських патриджів не вільно полювати від 1-го січня до 15-го вересня і від 1-го грудня до 31-го грудня.

Слідуючі птахи не підлягають під охорону закона: ворони, яструби, орли, сови, блекбирдс, сороки і воробці.

Бобрів в Алберті взагалі не вільно ловити.

Лисів не вільно ловити від 1-го лютого до 31-го жовтня.

Мінків, видрів і червоних вивірок не вільно ловити від 1-го квітня до 31-го жовтня.

Москретів не вільно ловити (на північ вд 90. тавншипа) від 1-го січня до кінця лютого і від 15-го травня до 31-го грудня. Межи рікою Норт Саскачеван Ривер і тавншип 91, від 1-го січня до кінця лютого і від 1-го травня до кінця року. На полудне від Норт Саскачеван Ривер не вільно ловити через цілий рік.

Загальні ловецькі приписи в Алберті.

Без дозволу не вільно полювати ні на дику пташню ні на звірину. Хто полює на велику звірину, той на польованню мусить носити плащ і шапку з червоної матерії.

Ні на возі, ні на автомобілю не вільно мати наладованої рушниці. Польовання в неділю заборонене На чужій обгородженій землі не вільно полювати без дозволу властителя. Не вільно забивати звірини, що не має року, або що не має рогів, довгих на чотири цалі.

Не вільно торгувати забитою звіриною і пташнею. На польованню не сміється уживати ловчого пса. Без дозволу не вільно трепувати. Без дозволу не вільно торгувати шкірками.

РИБАЦЬКІ ПРИПИСИ В МАНИТОБІ, САСКАЧЕВАНІ І В АЛБЕРТІ.

Кожний фармер, поселенець, або той, що ловить вудкою, індіянин або пів-індіянин, що дійсно мешкає в данім окрузі, має право на дозвіл ловити рибу. Сітей не вільно уживати на просторі пів милі перед впливом ріки до озера, або перед випливом потока чи ріки. Величина сіток не більша як 300 ярдів.

На сторджен 300 ярдові сіти, 12 цалеві дірки.

На білу рибу і форелі 5-цалеві дірки. На ріці Ред Ривер можна уживати сіти о 3 цалевих дірках. Для тих, що мешкають у дистрикті, дозвіл на ловлення риби коштує $25.00.

Хто при ловлі риб сітями молодих рибок не вкине назад до води, і то сейчас після витягнення з води, той підлягає карі. Не вільно ловити межи 15-го квітня а 15-го травня: пітерс фіш, ґолд айс, джекфіш, маскі. Сторджен не вільно ловити від 15-го травня до 30-го червня. Форелів не вільно ловити від 15-го березня до 15-го травня. Морських форелів або тулібі не вільно ловити від 5-го жовтня до 15-го грудня. На озері Виннипеґ не вільно ловити від 5-го жовтня до 15-го листопада. А в Саскачевані від Норт Саскачеван від 15-го жовтня до 15-го листопада, а на полудне від Саскачеван Ривер від 15-го жовтня до 15-го грудня.

При ловлі риб не вільно уживати списів, вибухових матеріялів, гаків ані пального оружжа.

ЗАКОН ДОТИЧНИЙ ВОГНЮ.

Хто ставить на вільній прерії стирту сіна, то мусить обвести її навкруги 60 стіп яким 8 стіп широким зораним або перепаленим колом, котрий для більшої безпеки можна перепалити в присутности кількох мужчин. Таку саму осторогу треба предприняти при створенню більших огневих перепон. Хто цьому противиться, підлягає карі двіста долярів або однорічній вязниці.

Такій самій карі підлягає кожний, що розложить на преріях або в корчах огонь, який може розширятися і наробити шкоди сусідам.

Хто для самооборони запалить противний огонь, який поширяється, не підлягає карі.

Коли вибухає степовий або лісовий пожар, то найблищий сторож вогню, мировий суддя, війт чи громадський радник мусить скоро скликати всіх мешканців дистрикту, що лише можуть робити, до безпроволочного поборювання пожару. Хто відтягається від праці — підпадає карі пяти долярів за кожний переступок.

У Саскачевані й Алберті можна розложувати вогні для чищення землі й то лиш перед семим

травня кожного року. Площа, яку треба очистити вогнем, не сміє бути більша як 320 акрів і мусить бути обведена на 10 стіп широким ораним колом, щоб вогонь не перейшов на сусідний простір. Такий вогонь мусять стерегти три дорослі мужчини. Хто буде робити противно, підпадає карі в сумі сто долярів.

1. Хто запалює на полі чи в лісі вогонь або кладе вогонь, щоби розпікати пятна на худобу, а потім того вогню не згасить, підлягає карі у висоті сто долярів, коли такий вогонь йому докажеться.

2. Хто розкладає вогонь для самооборони, може це робити лише в присутности трох мужчин і то лише тоді, коли його власність є обведена колом виораним на 20 стіп широко. За спротивлення сього розпорядження сто долярів кари.

3. Залізнодорожні компанії можуть чисто поспалювати всякі буряни на залізній дорозі, але всеж такий вогонь мусить стерегти чотири особи з потрібними апаратами до гашення вогню.

Котел молотільні мусить бути віддалений 13 стіп від стирти або від якогонебудь будинка. Водою наповнена металева посудина мусить знаходитися під кітлом, щоби кидати в ню попіл.

Нім розкладеться в кітлі вогонь і протягом цілого часу, як котел працює, мусить посудина в комині бути наповнена водою.

Все вугля, потім і іскри муситься погасити, нім відійде молотільня.

Біля машини мусить стояти тенка з водою і дві путні, щоби в разі потреби згасити вогонь.

Коли машина працює, мусить апаратик, що стримує іскри, все бути запертим.

Хто противиться цим приписам, платить пять долярів кари.

У всякому разі вдповідає за вчинені вогнем з машини шкоди сторож машини до молочення; він оминає кару, коли дотримується повищих приписів.

ЗГОЛОШЕННЯ НАРОДЖЕНЬ І Т. Д.

В Манитобі.

Всі народження, шлюби та похорони муситься зголошувати в муніципального писаря в протягу 30 днів.

Про народження мають повідомити батько, мати, лікар або повитуха, які були помічними при народженню.

Звідомлення про шлюб має подати урядуючий священик чи проповідник.

Про смерть має дати відомість батько родини або властитель дому. Лікар, що обходив хорого, має подати причину смерти, при похороні має подати про те відомість урядуючий священик.

Формулярі на такі річи можна одержати у начальника почти або у муніципального писаря. Хто відтягається або спізниться у таких справах підпадає карі не висшій як 25 долярів.

Алберті і Саскачевані.

Всі народження, шлюби, смертні припадки муситься зголосити у муніципального писаря у протягу 30 днів.

Про народження має зголосити батько або мама. Коли цего не може зробити батько або мама, то мусять це зробити ті, що щось знають про народження.

Звідомлення про шлюб має подати урядуючий священик або проповідник.

Про припадок смерти має донести батько родини або властитель дому; в таких випадках, коли хтось вмер поза домом — особа, котра про те щось знає. Лікар, що обходить покійного, мусить подати причину смерти; також при похороні урядуючий священик мусить внести про це звіт.

Формулярі на такі звідомлення можна одержати в начальника почти або в муніципального секретаря.

Хто спізниться або не хоче виповнити таких звідомлень — підлягає карі грошевій, але не висшій як 50 долярів.

НАБУТТЯ ПРАВА ГОРОЖАНСТВА.

Кожний уроженець за границею може набути право горожанства, коли він мешкає цілком бездоганно вже 5 літ на цій землі, володіє анґлійською або французькою мовою і може доказати, що він від початку війни (1. серпня, 1914 року) був безперестанно горожанином котроїнебудь з Британією в союзі стоячої держави, або був горожанином невтральної держави, коли йому минуло 21 рік життя і коли він присяг королеви Анґлії вірність. Котрийнебудь суддя, — що належить до "Кінґс Бенч Корт" або "Кавнті Корт" в Манитобі; хи "Супрім Корт" або "Кавнті Корт" в Бритиш Коломбії, — має право рішати чи прохаючий може дістати і чи має право на горожанські папери. Про це рішення повідомляється державного секретаря в Оттаві, котрий виставляє остаточно рішення чи прохаючий дістане свій горожанський документ — коли той передше підписав присягу вірности власноручно і виповнив — або ні, защо має заплатити судовому секретареви пять долярів. На батьковому документі горожанства можуть бути виповнені імена всіх його дітей навіть неповнолітних; так вони разом з батьком одержують право горожанства.

ЗАКОН ВИНЯТКОВИЙ.

В Манитобі увільняється слідуючі власности від заставлення; вони є законом хоронені:

Ліжка, домашнє знаряддя у висоті 500 долярів а також конечна одіж для довжника та його родини. Потрібна пожива для родини на 11 місяців, припускаючи, що знаходиться тільки або більше середників поживи підчас фантовання. Книжки професіоналіста. Ручне знаряддя або фармерські прибори до вартости 50 долярів. Гомстед висоти 160 акрів, на котрому мешкає довжник, дальше дім, стайня, стодола, огорожа на землі, збіжжа на засів тої землі у висоті 80 акрів. Три коні, мули або воли, шість коров, 10 овець, 10 свиней, 50 штук дробу, включаючи для того всього поживу на 11 місяців; поверх чотири роки старі коні виключаються лише тоді від зафантовання, коли вони потрібні до вдержання життя довжника. Для не-фармера хоронить закон домівство у вартости ти-

сячу пятьсот долярів від зафантовання. Контракти і всякі заключення, після яких довжник зрікається таких прав, є неважними. Збіжжа на пни не можна ані заставляти ані фантувати. Повисші розпорядження відносяться лише до довгів, котрі поповнено по 1. марті 1894 року. Відносно давніщих довгів остається в силі старий закон, котрий мало що обороняє від зафантовання.

В Саскачевані й Алберті хоронить ся перед зафантованям: Домашне знаряддя і т. д. у вартости 500 долярів, а також конечна одіж і пожива на протяг 6 місяців. Книжки професіоналіста. Ручне знаряддя та інструменти у вартости 200 долярів. Гомстед у висоті 160 акрів разом з будинками, чотири воли, коні або мули, 6 коров, 6 овець, 4 свині, 50 штук дробу, а також пожива для них від листіпада до квітня; упряж для трох штук до тягла, один великий віз або дві карі, одна косарка або одна коса, два плуги ріжного роду, одна борона, одна грабарка, сівачка, байндер, сани, машиновий сверлик, насіння на 80 акрів, рахуючи два бушлі на кожний акер, і 14 бушлів бараболі. Для не-фермера виключається від фантовання домівство у вартости 3,000 долярів.

В Манитобі а також в Саскачевані і Алберті не виключається від фантовання в горі наведених річей (за виїмком одежі і ліжок), коли предметом судового поступовання є ціна їх купна.

СІ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ РОБІТНИКІВ І РОБІТНИКИ САМІ.

Щоби зробити контракт праці важним, мусить ся зробити писемну або устну угоду, при якій одна сторона годиться платити, а друга сповняти службу на протягу певно означеного часу. Коли господар платить свому робітникови так довго, кілько той в нього робить, без означеного часу на виповідження з будь котрої сторони, тоді контракту не треба.

Контракт праці, чи писемний чи устний, між господарем і робітником, є в кожному ремеслі і в кожному заняттю обовязуючим, коли він виставлений не на довший час як на один рік.

Коли він відноситься до довшого часу, тоді він мусить бути на письмі і мусить бути підписаний обома сторонами. Коли він відноситься на коротший час, але припадає так, що він не може скінчитися одного року, тоді мається його зробити також на письмі.

Добровільний контракт, заключений обома сторонами, не може бути для них довше зобовязуючий, як на 9 років, починаючи з днем заключення тої угоди.

Коли контракт найму між сторонами не є зроблений виразно, то його вважається за зроблений, коли виповняється працю; виключають ся такі випадки, коли вони мають місце між родиною, як пр. вуйком, або родичами.

Як службу сповнювано без заплати, то закон припускає, що вони погодилися за таку заплату, яку платиться загально в тій громаді. Але закон не признає жадного подібного контракту між близькими рідними або родичами. В такому разі наймлення мусить бути точно означене і контрактом доказане, доки позиваючий може внести скаргу.

Коли інакше в контракті не зазначено, то гроші платиться на кінці уплилого часу.

Жадна особа, що стоїть в роботі або в уряді, не може бути присилувана докінчити свою угоду, але вона може бути оскаржена о відшкодування зломання контракту.

Той, що дає комусь роботу, і що наймає когось на день, на тиждень або на місяць, не може бути спонуканим давати роботу, але коли хтось вже впроситься в роботу, то має жадати за те плати і йому мається заплатити.

Контракт для орударів.

Урядник мусить свою угоду виповнити на кожний спосіб, а щоби добре сповняти свою службу має він бути не лише пильним, але також працювати з цілою своєю здібностею і увагою. Знаряддя, машини чи яке інше майно, за помочею яких він працює, або які стоять під його контролею, має він не то що вживати в порядку, але повинен вважати, щоб їх не украдено. За коні і худобу, яку дають йому до розпорядку, має совісно старатися. Його господар чи шеф платить йому за роботу так само як і за його здібність та його дбайливість. Від нього ожидається точности й чемности супроти його роботодавця і щоби він працював кожного дня за виїмкою неділь і свят. Його свавільне недотримання згоди може привести до того, що його віддалять з роботи, а крім цего можуть зажадати ще й відшкодовання.

Відправа зі служби, або виповідження.

Коли хтось стає на службу на означений час, на день, на тиждень, на місяць або рік, — по упливі певного часу він може опустити службу, або його роботодавець може йому виповісти роботу.

Як контракт робиться на неограничений час а плату виплачується денно, тижнево, місячно чи річно і одна зі сторін хоче закінчити угоду, то друга сторона оправдана на час виповідження.

При тижневій платні виповідається тиждень наперед.

При місячній платні виповідається місяць наперед.

При річній платні виповідається три місяці наперед.

Виповідженя не мусить бути писемне, але, коли тичиться більшого часу, як тиждень, то краще дати писемну заяву виповідження.

Орударя (робітника чи урядника) можна відпустити зі служби без виповідження, коли тому дається плату тижнево, місячно, відповідно як справа мається.

Відпущення зі служби без виповідження.

Орудар має як найточнійше сповняти свій обовязок, мусить бути точним і слухняним, а всі шкоди, які поповнить, має старатися направити. Коли він цього не зробить — то його можуть віддалити зі служби без жадного попередного виповідження, коли йому заплатиться належито заслужену платню; віддалити можна за:—

1. Непослух супроти законного припорученя свого роботодавця.
2. Грубе, неморальне поведення.

3. Постійне недбальство у заняттях, торзі, чи підприняттях та коли він своїм захованням шкодить у торзі свому роботодавцю.

4. Нездібність до вищого становища, де вимагається надзвичайних здібностей та знання, або постійне недомагання з причини хороби. Перeминаюча хороба не може бути підставою, щоб віддалено кого з роботи, коли праця того не вимагає.

Плата, яку в таких випадках виплачується, не потребує стояти в пропорції до часу праці орударя.

Остаюча надгорода муситься також виплатити, але платня незаслужена не мусить бути виплаченою.

Коли в Алберті або в північно-західних територіях поводиться орудар неприлично, піячить, або віддалюється без відома роботодавця, не повинується приказам, або нищить майно роботодавця, то може його покарати поліційний суддя сумою 30 долярів; коли він цього не може заплатити, може бути покараний тюрмою аж до 30 днів.

Неправне відпущення зі служби.

Коли орудар (робітник, урядник) зістане неправною дорогою усунений зі служби, то має право скаржити свого роботодавця за зломання контракту й угоди. Коли цей не може подати певної причини, на підставі якої видалив орудара з роботи; тоді може орудар оскаржити свого роботодавця і вимагати від нього заплати за цілий час, але орудар мусить старагися у протягу того часу дістати десь в иншому місці посаду чи заняття, а коли йому це вдасться, то тоді відтягнеться суму, яку він заробить, від відшкодовання. Так отже одержить він дійсну суму відшкодовання, яку втратив через усунення зі служби.

Причина до опущення служби.

Прикази роботодавця мусять при заключенню контракту бути розважними, законними і такі, щоби могли бути робітниками виконані. Машини і знаряддя мусять находитись в порядку і без жадного побоювання брати до вживання. Колиж до того роботодавець дає нерозважні припоручення і стараеться, щоби їх перепроваджено, то орудар має повне право опустити свою службу.

Коли робітник на ріллі опускає свою службу навмисно, то тим самим губить право на заплату, яка йому могла б належатися від останнього дня виплати.

Для кожного орударя, що опускає свою службу перед упливом означеного часу, а має на се причини, або як його неправно відправляють, має право домагатися за той час платні, який він працював. А коли він не може подати певної причини, або коли його правно відправиться, тоді він не може домагатися платні т. зв. "про рата".

Коли орудар не одержить платні по заключеній угоді, тоді він може домагатися відпущення з роботи, а також остаточної платні, передаючи цю справу мировому судді, який має в сьому рішаючий голос.

Орударі і свята.

Чи орудар може бути примушений працювати в неділі і свята, залежить від заключеного контракту праці. Ріжні праці муситься сповняти кожного дня, як напр. годовання й поєння худоби і т. п., коли нема зробленої угоди, що це виключається.

Це саме тичиться й хатних слуг.

Коли не зробиться виразного контракту, то орударі не можуть бути спонуканими працювати у законні свята, а також не вільно їх віддалити зі служби за то, що вони в такі дні можуть десь віддалитися від господарства.

Люде, що стоять в службі тиждень, місяць чи рік, мають право на платню і за свята, хіба що їх контракт звучить інакше.

Кілько триває праця дня.

Для фармерських робітників нема стало визначеної довжини праці законом. Коли нема назначеної довжини праці дня для робітника в контракті, то час праці означується після звичаю. До того треба взяти під розвагу пору року і спосіб праці. Коли орудар не хоче робити, як що час праці зістав розумно означений — тоді можна його віддалити зі служби.

Законне поступовання.

Коли межи роботодавцем а орударем приходить до непорозумінь, тоді може мировий суддя рішати справу.

Коли мировий суддя приймає свідчення орударя то заразом мусить приймати їх і зі сторони оскарженого роботодавця.

Як присуджена платня повинна бути сколектована, то мусить це статися в Онтеріо місяць по скінченню праці. Подібно річ мається у других провінціях.

Але в Алберті, Саскачевані і північно-західних територіях дається на це три місяці. Коли роботодавець спізниться платити довше як три місяці і коли його оскаржиться, або коли він зле трактує орударя або не по законі віддаляє зі служби, тоді може орудар внести скаргу на роботодавця до мирового судді або до поліційного суду. Цей перепитає справу і прикаже щоб орударя віддалити і щоби дати йому остаючу платню — не висше двох місяців. Але скарга мусить відбуватися або в протягу трох місяців по скінченню праці або в бігу трох місяців по послідній виплаті. В Саскачевані, Алберті і в північних територіях мають робітники першенство перед усім на жадання збіжжа аж до висоти 75 долярів.

В Алберті, Саскачевані та північних територіях приписує зміна з 1904 року, що мировий суддя, коли після його осуду віддалено орударя з роботи неправно, може зарядити, що крім остаючої платні маеться орудареви заплатити чотири тижні наперед.

Коли з переслухання виходить, що роботодавець має противимоги і право на вільну скаргу — тоді мусить мировий суддя відіслати всі папери клеркови Найвисшого Суду, де справу рішиться.

Додаток з 1902 року призначує для Британської Коломбії, що коли працює 20 або більше робітників в одного роботодавця і домагається відтягнення їм місячної певної суми з грошей для лікарського лічення, то роботодавець мусить в цьому разі сповнити це бажання. Кожний робітник може імя лікаря, котрий його обходить і суму, яку йому повинноси відтягнути,

записувати в книжку. Коли роботодавець відтягнеться від сього закону, тоді підпадає він грошевій карі в сумі 50 долярів.

Відвічальність роботодавця за ушкодження.

Коли робітник при злій будові якогось будинку або при устрою машини і при браку охоронного пристрою при машині ушкодиться, тоді має він право жадати від свого роботодавця відшкодовання.

Коли робітник ушкодиться припадково без жадної вини роботодавця, тоді не може він вимагати ні відшкодовання ні платні за той час, коли він не працював, ані вимагати, щоб за нього заплачено лікаря.

Як яканебудь машина або часть машини уважається робітником не досить безпечною, а він зробить на те уважним роботодавця, який все таки вимагає, щоб при тій небезпечній машині працювати, то це може бути причиною лишити роботу.

Коли станеться в такому разі якесь нещастя, тоді роботодавець мусить відповідати відшкодованням.

Як орудар користується машиною, про яку він знає, що вона не є досить безпечною, а роботодавцеви він цього не заявить, то він не може по нещасливому припадкови вимагати відшкодовання.

"MORTGAGES"

"Морґедж" (гіпотека) — се законне право вірителя на власність посілости свого довжника; коли віддасться довг, це право тратить своє значіння.

Вірителя називають "Mortgagee" а довжника "Морґейджор". Гіпотеку повинно виповнятися завсігди у двох примірниках, з котрих одну дістає віритель.

Нім визичиться гроші на таку гіпотеку треба передовсім оглянути, чи титул посілости, що називається "Торенс Тайтел або Дід" є вільний від всяких правних обтяжень. Коли такі є, то перше муситься їх усунути.

Реґістрація. Гіпотека є зобовязуючою, коли вона є зареґістрована, і гіпотека, котра є перша зареґістрована, має також перше право до власности. Примірник такої гіпотеки остається в "Titles Office" дотичного краю де та гіпотека зістала зареґістрованою, доки вона не стратить значіння (доки її не вимажеться).

Точки угоди в такій гіпотеці є слідуючі:—

1. Треба віддати всі гроші гіпотеки і відсотки.
2. Добрий титул посілости.
3. Право продавати, міняти і т. д.
4. Що віритель перебирає посілість без перепони, коли не заплатиться довгу.
5. Власности не сміється обтяжувати дальшими довгами.
6. Що довжник має заасекурувати свої будинки так, як лише вважає конечним.
7. Що довжник не зробить нічого, що може дальше задовжувати його землі.

Позичкові компанії і приватні особи застерігають для себе деколи ще й другі точки угоди, котрі опісля докладнійше переводиться.

ОСОБОВА ТОЧКА УГОДИ.
(Personal Covenant)

Майже у всіх гіпотеках зобовязується довжник виплатити вірителеви всю позичену суму разом з відсотками. Коли якась посілість затягнена на гіпотеку, продається, то не вистарчає, що разом з тим перебирається й гіпотеку. Попередний властитель остається дальше відвічальним за довги, а не лише новий власгитель посілости. Тому гіпотека мусить бути або віддана, або під печаткою перенесена на нового властителя (Release).

Відсотки гіпотеки якоїсь посілости можуть бути зазначені для кожної чиншової стопи.. Коли про чиншову стопу не згадується, то вона виносить пять процентів. Коли процентів не заплатиться, то віритель може забрати землю або заявити її пропавшою або продати її або заскаржити за процента.

Коли це де може торкається і товарів або рухомого майна, які також знаходяться і належуть до задовженої посілости, то віритель може їх забрати на покриття процентів.

Лише ті проценти, що не старші року, можна вимагати законною дорогою.

Плачення гіпотеки.

Клявзуля плачення мусить бути точно контрольована; коли гіпотека є платною, то вона може бути заплачена без попередної примітки.

Коли вона є захопленою, а віритель жадає одної части з ньої, то довжник може заплатити цілу суму. Колиж платиться лише одну частку відсотками і так приписується у гіпотеці, то довжник може цілу суму лише тоді заплатити, як він шість місяців передтим повідомив про те свого вірителя, або заплатив відсотки шість місяців наперед.

Плачення наперед гіпотеки.

Віритель не може бути спонуканим приняти цілу платню скорше, як це призначено в гіпотеці. Лише два випадки творять виїмки:—

1. Коли гіпотека триває довше як пять років, кромі плачення трьохмісячних окремих відсотків.
2. Коли віритель оскаржив довжника за остаточну заплату капіталу або відсотків.

Права вірителя при терміні платности гіпотеки.

Як гіпотека при терміні платности не виплатиться, то віритель може підприняти слідуючі кроки:

1. Він може заскаржити дожника за суму і за проценти.
2. Він може його заскаржити і рішенням судовим держати так довго його майно у користаючім посіданню, доки довжник не виплатить йому цілої суми і відсотків.
3 Він може його заскаржити, щоби заявити гіпотеку платною, в цьому випадку він стає абсолютним властителем землі.
4. Як гіпотека (морґедж) має право продажі, то він може зробити законні кроки взглядом продажі і як цього в тім не заключається, то може продати землю судовою дорогою.

Перенесення гіпотеки.

"Морґедж" може бути перенесений; тоді документ перенесення муситься передати до уряду, де морґедж зареґістровано. Той, що перебирає морґедж мусить заразом перебрати всі зобовязання і сповнити всі услівя.

Змазання гіпотеки.

Як "морґедж" вже заплачено, то віритель мусить дати доказ змазання документу, або, коли цього вимагають, документу перенесення, який довжник мусить зареґіструвати. Вірителя законно спонукується видати їх, а також віддати всі документи, які він держав відносно "морґеджу".

Право продажі.

Кожна гіпотека занимає рубрику, що земля може бути проданою, коли плата стоїть в залеглости в бігу десятьох місяців. Кромі того муситься прислати довжникови примітку, в якій дається йому ще десять місяців часу. Аж тоді як сей час промине, а він довгу не віддасть, можна землю продати.

Продаж другим вірителям.

Коли землю продасть другий віритель маючи право продажи (Павер оф Сейл), але не викупивши першого морґеджу, тоді стає той, що купив, на місце довжника, винявши "Personal Covenant".

Заява платности „морґеджу" (Foreclosure).

Як не наступить у "морґеджу" назначена виплата, то суд може по внесеній скарзі приписати землю вірителеви. Звичайно дається довжникови шість місяців часу заплатити всі довги разом з відсотками. Кромі того може він також продати землю, щоби виповнити свої повинности супроти вірителя. Коли цього не станеться, то він стратить свою землю, яку йому забере віритель.

Не повно виплачені „морґеджі"

Коли якусь землю на якій тяжить "морґедж" продасться, а продаж не принесе потрібної суми, тоді віритель може свого довжника запізвати до "Персонал Ковенент", щоби його першенство перенесли ще й на другі власности довжника.

Chattel Mortgages.

Так званий "Четел Морґедж" є законним першенством до особистого рухомого майна. Се є гіпотека перенесення або зафантовання тигулу посілости, не посілости власности, котра по заплаченню довгу тратить значіння. Віритель може забрати власність у посідання, як довжник не дотримує услівя зазначеного у "Четел Морґеджу", або коли йому предложена безпечність не видається для него достаточною. У морґеджу мусять бути предмети так описані, щоби усяка заміна була виключена.

Реґістрація.

Щоби охоронити майно перед судовим ореченням (джаджмент) пізніщими купцями та "морґеджом", треба той "Четел Морґедж" зареґіструвати, значить, зарепортувати таку справу клєркови в "Кавнті Корт" в дистрикті, де знаходиться власність, і то в Манитобі в протягу 20 днів а в Саскачевані й Алберті у протягу 30 днв. "Четел Морґедж" має в Манитобі 2 роки значіння, а в других провінціях лише рік. Коли його тоді не вимажеться, то муситься все що року, а в Манитобі все що два роки, відновлювати.

"Морґеджі" відносні до жнив мають право лише на заплату насіння.

Удалення зафантованих дібр.

Зафантоване добро можеться лише тоді переносити на друге місце, коли зложиться довірену відпись "Четел Морґедж-у" в суді, де лежить та місцевість, і дістанеться зізволення вірителя на таке удалення.

Час платности.

Коли "Четел Морґедж" промине, а заплачення не відбулося, може віритель предприняти слідуючі кроки:—

1. Може занятися продажею зафантованих предметів самий, або за його припорученням може це зробити "бейлиф".

Потім мусить він продати ті предмети, а надвишку й готівку "морґеджу" вислати властителеви.

2. Він (віритель) може заскаржити свого довжника за готівку "морґеджу".

3. Він може продовжати "Четел Морґедж" аж до 20 років, але завше мусить реґіструвати відновлення.

Підстави до загорнення майна. (Займанщина).

Віритель може лише тоді забрати зафантовані предмети у посілість, як "морґедж" є платний або як не додержалося якоїсь певної угоди, приміром:

1. Запізнення платні.
2. Удалення предметів з реґістраційного дистрикту без писемного зізволення.
3. Займанщина предметів на виплачення й податки.
4. Виповнення судового оречення супроти предметів.
5. Коли довжник старається продати деякі предмети без позволення вірителя і без віддання свому вірителеви його зиску з такої продажи.

Відновлення.

"Четел Морґедж" задержує право на 20 років. Але коли його не заплатиться у призначеному часі, і тим самим може він вязати вже третю партію, муситься його все відновляти.

Перенесення.

"Четел Морґедж" можна переносити. Документ перенесення (Assignment) муситься зареґіструвати в тому самому уряді, де зареґістровано "морґедж".

Трачення значіння.

Коли "Четел Морґедж" виплатиться, то повинно се зареґіструватися у документі страчених значінь (Discharge).

РОЗПОРЯДЖЕННЯ ДОТИЧНО ЖЕРЕБЦІВ І БУГАЇВ.

Короткий правний титул.

1. Се розпорядження треба коротко називати: "The Entire Animals Ordinance."

Судова інтерпретація.

2. Де в сьому розпорядженню лучаються слідуючі вирази, повинноси їх після слідуючого способу вияснити:

(а) Вираз "властитель" означає особу, що посідає жеребця або бугая, яких саме це розпорядження доторкається.

Вираз "піймач" означає всякого, що злапає бугая або жеребця (оґера), або запре їх на безпечне місце відповідно до цього припису.

Вираз "пустопашем" означає не бути під контролею властителя, або під прямим постійним надзором пастуха, ані під дахом ні в огорожі, однаково чи огорожа зроблена законно чи ні. Щодо "законно зробленої огорожі" — гляди "Розпорядження про огорожі".

Коли вільно пускати „пустопашем" жеребців і бугаїв?

3. Не дозволено пускати пустопашем (в цілому Саскачевані й Алберті) жеребця, що має більше як один рік.

4. З виїмкою пізніше наведених випадків не дозволяється ніколи пускати пустопашем бугая, що має девять місяців або більше (в Саскачевані й Алберті).

5. Не вільно також, щоб ходили пустопашем кнурі й барани, що мають понад чотири місяці і то від 1-го цвітня до 31-го липня. Муситься їх тримати у відповідно загороджених кошарах, стайнях і т. п. або щоби їх стеріг пастух.

(а) Міністер рільництва може в двох звідомленнях, поочередно слідуючих, виданих в офіціяльній "Ґазетт", дозволити, що в дистриктах, котрих описується у звідомленнях, можна пустити бугая пустопашем в часі між 1-им червня в році і 31-им грудня того самого року, обидві дати вчисляється.

Бугаїв і жеребців, що ходять „пустопашем" можна лапати.

5. (а). Хто бачить бугая або жеребця, яких бугая або жеребця і заперти, та як найскорше проти в горі наведених законів пущено "пустопашем" — з виїмкою коли вони находяться в дистрикті череди — має право злапати такого повідомити про це властителя, коли він йому відомий, і коли такий властитель в протягу 3-х днів, коли він одержав таке повідомлення, не забере свого жеребця або бугая, а тому, що злапав, не заплатить пять долярів за труд, а по 25 центів за кожний день за поживу, то маеться вважати такого властителя як провиненого проти закона; його повинноси покарати грошевою карою у висоті 20 долярів кромі належитостей заплачення і годовання такого жеребця чи бугая. Належитости повинноси заплатити, коли вже їх набудеться, тому, що злапав жеребця чи бугая.

6. Коли властитель такого бугая чи жеребця котрого злапалося після права і законів, незнакомий піймачеви, тоді повинен дотичний піймач в протягу 48 годин по злапанню дати оголошення, після форми "А", яку залучено в цьому розпорядженню, в трох офіціяльних місцевостях сусідства, поприбивавши такі оголошення, а відпис їх заславши до департаменту рільництва до розголошення в двох поочередно слідуючих виданнях офіціяльної ґазети, а властитель такого бугая чи жеребця має мати право одержати свою худобу назад, коли він заплатить піймачеви пять долярів за труд а по 25 центів за кожний день в якому годувалося те звіря і за кошта, що він подав до ґазети.

(а) Кромі подання цього зголошення, що злапано бугая чи жеребця, як тут приписано, має піймач також прадо подати це оголошення у трох посередно виходячих тижневиках; такий тижневик має видаватися в найблизшій місцевости місця знайдення. Заплата може виносити близько доляра. Коли вона не виносить понад доляра, то в такому разі повинен властитель віддати й ті гроші піймачеви. Коли в такий спосіб злапаний жеребець або бугай опиниться знова в руках свого властителя, який забере їх, або після продажі суддею такого бугая чи жеребця, на доказ, що видатки зробилися, треба їх звернути піймачеви.

Коли можна продати злапане звіря.

7. Коли до 20 днів по першому оголошенню в ґазеті властитель такого жеребця чи бугая не зявиться, або не дасть належної заплати, про яку в цьому розпорядженню згадується, тоді може мировий суддя на прохання зроблене після форми "В" прилученого пляну, який мусить ся оправдати присягою по упливі вісім днів як зробилося розголошення про продаж з поданням часу на трох ріжних видних місцях було розліплене близько місцевости знайдення (одно з цих оголошень має находитися на найблищій почті) згаданого жеребця або бугая продати або дати їх на публичну ліцитацію, а з приходу продажи мається заплатити всі кошта за годовання, мається звернути піймачеви пять долярів за зловлення, а що останеться, треба відіслати міністрови рільництва.

(в) Мировий суддя має безпосередно по продажі повідомити в цій справі департамент рільництва, подаючи докладний опис звіряти, яке продалося, та день продажі, а також подати суму грошей, за яку продалося звіря, та що з тими грішми зробилося.

8. Всі гроші, які віддасться міністрови рільництва після приписів семого параґрафу, мають вручитися властителеви проданого звіряти, коли він може досить точно доказати міністрови або його урядникам, що продане звіря належало до него, і коли зробить аплікацію в тій справі до ґенерального ґубернатора в протягу 12 місяців по продажі, в противному разі ті гроші входять в касу якогось доходового фонду.

Хто сміє продавати злапане звіря.

9. Суддя, до якого засилається прохання о уповажнення продати злапаного жеребця чи бугая після приписів цього розпорядження, може або самий продати звіря або через сторожа, ко-

трий держить в управі стайні для знайденої худоби, і який не знаходиться далеко від того місця, де знайдено те звіря, або коли такого нема, то суддя може повідомити когось писемно, щоби продати таке звіря. Особа, що дістала такий приказ, не потребує більше жадного дозволу.

10. Суддя, або яканебудь особа, що дістала приказ після цього розпорядження продати жеребця чи бугая має право взяти собі з тої продажі для свойого хісна два і пів процент комісового з кожного зиску.

Стайня заставу і дистрикти черед.

11. В якійнебудь стайні заставу або дистрикті, яку ставиться після розпорядження дотично територій, не сміється ні заперти ні продати ані жеребця ані бугая після приписів цього розпорядження. Коли піймач приведе звіря до такої стайні там мається його приняти й трактувати законом як звірят, котрими занимається закон про згублених звірят.

Призначення кари і належитостей.

12. Коли властитель такого жеребця або бугая зістане повідомлений зі сторони мирового судді, що його жеребець чи бугай ходить "пустопашем" проти приписів закону і коли його спонукують, щоби забрав свої звірята і запер, а він того не робить, або відтягається зробити в протягу 48 годин по цьому наказі, тоді потягає він за собою вину і має бути мировим суддею покараний у висоті пятьох долярів, коли жеребець або бугай по часі згаданого часу зістають ще на волі.

ЗАКОН ДОТИЧНИЙ ОГОРОЖІ В ПРОВІНЦІЯХ САСКАЧЕВАНІ Й АЛБЕРТІ.

Короткий заголовок.

1. Як короткий заголовок цього закону має мати назву "Fence Ordinance".

Брак законно достаточного плота.

2. В разі коли земля не є обгороджена законно достаточним плотом, тоді не дозволено вносити скаргу на когось, що от чиясь худоба наробила шкоди, хоч би як велика та шкода була. Також такої худоби не вільно займати.

Що значить „законно достаточний пліт"

3. Повинносяс вважати кожний пліт, який описується в слідуючих параґрафах "законно достаточним плотом".

(1). Кожний моцний пліт, найменше 4 стопі високий, коли лише складається з слідуючої будови:

(а) Жердок або дощок, не менше як чотири в числі, яких найнизша часть має мати при землі не висше як 18 цалів, а кожна жердка чи дошка на 12 стіп довга.

(б) Прямо стоячих стовпців, дощок і жердок, котрі найвище стоять на шість цалів одні від других.

(в) Колючого дроту і сильної лати верх дротів, найменше двох числом, найнизший віддалений від землі на 20 цалів. Злучуючі палі не можуть бути дальше віддалені як на 16½ стіп.

(г) З трох або більше колючих дротів. Найнизший найвище 20 цалів від землі, злучуючі палі не дальше як 16½ стіп.

(д) З неменше як трох дротів, коли такі злучені палями, що стоять від себе віддалені на 50 стіп, коли межи ними все що сім стіп стоять деревляні підпори, котрі найменше є два цалі широкі а 1 цаль грубі, або лозина або інші колики, котрі найменше мають два цалі ширини а 1 цаль грубости, або лозини і коли, котрих промір виносить найменше один цаль на найтоншому кінці.

(е) З двох коликів, які в горі злучені і виглядають так як "А", спочиваючи на землі своїми розкріпленими кінцями. Їх мається споїти або гаком або скобкою, або підпорою, яка при землі є кріпко прицвячкована, трома жердками, щоби те "А" укріпити з одного боку; горішна жердка (поперечка) 4 стопи а долішня не менше як 18 цалів від землі, кромі того треба прибити ще з одного боку одну жердку до "А", а жердка та має стояти не вище як 20 цалів від землі.

(є) З дротяної линви, що злучена з палями, які не стоять від себе дальше як на 35 стіп.

(ж) Кожний берег ріки або инша природна границя, що вистарчить аби здержати худобу.

Огорожа збіжжя.

4. Пліт, що огороджує збіжжа на пні або готове на жаття, можеться лиш тоді вважати "законно достаточний", коли він віддалений щонайменше 8 стіп від збіжжа і відповідає повищим законам.

Огорожа стирти — стогів.

5. Кожний пліт, яким обгороджено стіг сіна або стирту соломи, можеться вважати за "законно достаточний", коли його зроблено після точки ч. 3. і коли він віддалений найменше 10 стіп від стирти чи стога.

Хто платить за граничні плоти?

Коли два властителі хотять поставити на межі між своїми власностями пліт, то повинні вони дати кошта по половині. Так само повинні вони робити при направі таких плотів, чи вони властителі чи рентівники — все по половині мають поносити такі кошта.

Коли властитель чи посідач землі поставить на межі пліт, то властитель чи посідач сусідного кавалка землі, коли він має якусь користь або вигоду з того плота, повинен відповідно понести кошта. Так само повинні робити при репаратурі таких плотів, чи вони властителі чи ні, та через огородження свого ґрунту або части тогож, або у інший спосіб, повинен заплатити вище згаданому посідачеви або властителеви означену часть тодішної вартости граничного плота і кошта удержання у добрім стані і направи таких плотів через обох сусідів повинні бути завше рівно полагоджені.

Відвічальність властителів за те, що їх худоба ходить по чужих землях.

7. Властитель домашнього звіряти, що заходить на сусідну посілість, яка є обгороджена законно достаточним плотом є зобовязаний коли

така звірина наробить шкоди всю ту шкоду своЙому сусідови винагородити.

Суперечки, що доторкають справ наробленої шкоди і граничного плота.

8. Коли властитель або посідач посваряться в справі положення "законно достаточного" плота або про те де той пліт повинен стояти, або про висоту суми кошту на той пліт, — зі своїм сусідом; або коли між ними зайде непорозуміння зібрання грошей на направу або поставлення такого плота, або про суму, якої бажає один в другого як відшкодовання за поставлення плота на межі, або коли обі сторони не можуть погодитися через великі шкоди накоєні звірятами, що вдерлися через 'законно достаточний пліт", — повинні обидва вибрати собі суддів, яких обовязком було би ті справи полагодити а спори усунути. Ці суді повинні перше в означений час подати, незгідливим партіям відомість про час і місце, де то і коли ті повинні зійтися, щоб залагодити свої спори. В призначений час мають вони зійтися, вислухати партій і їх свідків і рішити справу; в разі коли розємчі суді не можуть погодитися, тоді повинні вони вибрати якогось безпартійного розсудця, котрий має рішити справу; коли одна з партій вагує погодитися, або залишає вибрати розсудця в протягу 48 годин, коли йому далося на це завізвання від другої змагаючоїся партії, тоді ся друга невдоволена партія може вдатися до мирового судді; тоді той, коли переконаеться на підставі присяги одного з довірочних свідків, що таке завізвання було зроблене без жадного успіху, тоді має він призначити розсудця замість особи, яка передше на це не годилася або залишила таку справу; той розсудця має поводитися рішучо, предприняти всі кроки після тут наведених приписів і мається все до чиста подати, як би той другий розсудця був вибраний партією, яка відтягалася від вибрання, або не хотіла вибрати.

(а) Цю вказівку номінувати розсудця треба вважати як рубрику розпорядження в справі розсудця (Арбітрейшен Ордіненс), а приписи такого розпорядження зістають для ньої в значінню.

(б) Рішення розсудця, відносно певного місця для плота, який малобся поставити або котрий вже поставлено, не може мати на титул посілости дотично землі жадного впливу і може бути звязуючим лише на час, де сумнівний граничний пліт існує як дійсно "законно достаточний" пліт.

Виїмки для дистриктів стайні заставу і черед.

9. Жадне услівя в попередних приписах не сміє бути так виложене, щоби могло виглядати, що воно ограничує якимсь способом комусь право забирати худобу з якогось дистрикту стайнів заставу і черед, або заводити в стайню заставу худоби; дальше не сміється ограничувати вимагати або побирати відшкодовання наведеного способом сього розпорядження.

Плоти почерез замкнені дороги.

10. Є обовязком кожного, що будує впоперек дротяний пліт почерез дорогу, яка б була в офіціяльному користуванні безпосередно найменше три місяці перед збудованням дороги, треба положити на цей пліт жердку там де дорога перехрещується. Ся жердка повинна простиратися на дві лозині на боки від середини дороги.

11. Заголовок 77 консолідованих розпоряджень в 1898., заголовок 21 розпоряджень з р. 1899 і заголовок 23 розпоряджень з 1900 року, — сим стають скасовані.

Заразливі хороби.

1. Се розпорядження треба коротко називати: "The Public Health Ordinance of Alberta."

2. Заразливі хороби такі: віспа, вітрова віспа, шкарлятина, дифтерія, азійська холера і всі ті хороби, які заявив заразливими кабінет міністрів на раді.

3. Дім в якому жиє особа, що терпить на заразливу хоробу, може бути обходжений лише лікарем або людьми, які ходять коло хорих. Інші особи, що не стоять під кварантаною можуть це лише тоді робити, коли одержуть на це позволення від урядника здоровля.

(а) Дім, в котрому лучився припадок заразливої хороби, не може бути ні проданим ні винаймленим, доки в ньому не відбудеться дезінфекція.

(б) Діти, що слабували на заразливу хоробу, або мешкали в домі, де була якась з осіб заразливо хора, не сміють йти до школи, хіба учитель дістав від лікаря посвідку що ті діти й їх одежа були у відповідний спосіб переведені через десінфекцію.

Хто таким розпорядженням міг би противитися, зістане покараний грішми в сумі 100 долярів і всіми коштами, або три-місячною тюрмою, або також грішми й тюрмою. З сього виключається всі особи, котрі удаляються з дому з тою цілею, щоби закликати лікаря.

(в) Лікар, що ходить коло зараженої особи, або урядник здоровля, може передати ту особу до шпиталю або ізольований дім.

4. Мешканець дому, в якому лучиться припадок заразливої хороби, мусить зараз на приказ лікаря або урядника здоровля прибити картку на зовнішних дверях, зазначуючи назву хороби. Карта не сміє бути меншою як 4 до 6 цалів і мусить зістатися доти, доки не перепровадять в хаті дезінфекції. Хто в цьому не буде повинуватися, підпаде грошевій карі у висоті 50 долярів.

Розпорядження відносно шкідливих бурянів.

1. Це розпорядження титулується коротко як: "The Noxious Weeds Ordinance."

2. Слідуючі рослини вважаються за шкідливий бурян: Тамблінґ Мастард, Фальшивий лен, Тенсі Мастард, Вормсід, Балл Мастард, Канадійське та Російське перекотиполе, Блю Бар. Дикий овес, волохач, "Королівський бурян" і тим подібні.

3. Комісар Департаменту Рільництва буде від часу до часу назначувати урядників та інспекторів, котрі за тим будуть глядіти, щоби сього розпорядження всі притримувалися. Комісар означує також обовязки та винагороди для тих урядників і інспекторів.

4. Кожний властитель або пахтяр мусить буряни на своїх посілостях чисто винищувати. Хто сьому буде противитися, буде підлягати груше-

вій карі у висоті 100 долярів, а також буде спонуканий заплатити всі кошта.

(а) Коли офіціяльна дорога тичиться якоїсь посілости, то властитель чи пахтяр є зобовязаний вичистити від бурянів половину тої дороги.

5.Коли інспектор запримітить в засіяному полі буряни, то може спонукати властителя скосити все збіжжа у протязі певного часу (15 днів по такому спостереженню) і спалити його, або обгородити поле 10 днів по молоченню збіжжа, або спалити солому, висіяне збіжжа і буряни.

(а) Бурян на незасіяному полі мусить властитель до пять днів по замітці інспектора знищити цілковито.

(б) Коли і залізна дорога заросла буряном— тоді інспектор повідомляє о сім формана, котрому віддано певний кусень дороги під контролю, щоби знищити весь бурян, що форман до пять днів мусить зробити.

В усіх випадках непослух зарядженню інспектора карається грішми до 100 долярів і коштами.

6. Торговля збіжжам, насінням травки й трави, в яких находиться бурян, недозволена.

7. Молотільники мусять свої машини, коли вони перемолотили на одному місці, чисто перечистити, нім вони перевезуть машину на инше поле. Кромі цього муситься на кожну машину наліпити картку, на котрій мають бути виписані дотичні закони і то так, щоби кожний міг їх виразно бачити.

НАТУРАЛІЗАЦІЯ В КАНАДІ.

Існуючий Натуралізаційний Акт увійшов в силу 1-го січня 1915. Він є знаний як Імперіяльний Натуралізаційний Акт тому, що у всіх важних точках він є подібний до закону в Злученім Королівстві і Домініях. Державний Секретар Канади має тепер право видавати цертифікати натуралізації, які мають ширшу силу. Перше цертифікати надавали горожанство лише в Канаді.

Кваліфікації й услівя натуралізації є такі: —

1. Резиденція в Домініях Його Величества через не менше як пять літ, або державна служба через такий самий час в послідних вісьмох літах перед аплікацією, то значить:

Резиденція в Канаді не менше як один рік безпосередно перед аплікацією й попередна резиденція будьто в Канаді, будьто в якійсь іншій части домінії Його Величества через чотири роки в послідних вісьмох літах перед аплікацією;

Час проведений в державній службі уважається за час резиденції.

2. Добрий характер.

3. Достаточне знання анґлійської мови.

Під достаточним знанням мови треба розуміти здібність апліканта зробити себе зрозумілим в тій мові.

4. Намір мешкати в домініях Його Величества, або увійти до державної служби або продовжати таку службу.

5. Після секції 4-ої замужна жінка, малолітні, люнатики або ідіоти не можуть набути права горожанства.

Аплікацію о натуралізацію, крім означених случаїв, вноситься до клєрка Суду в дистрикті, в якім аплікант мешкає. Суддя переслухує їх за три місяці і дає звіт Державному Секретареви про кваліфікації аплікантів. Коли Державний Секретар одобрить аплікацію, то видає цертифікат по зложенню аплікантом присяги приналежности.

Особи натуралізовані після попередного закона можуть внести подання о цертифікати після існуючого закона. Аплікації треба вносити просто до Державного Секретаря Канади, формулярі на такі аплікації достарчить на жадання Департамент, по справдженню попередної натуралізації.

Жінки.

Жінка британського підданого уважається загально британською підданою а жінка чужинця уважається чужинкою.

Після поправки Натуралізаційного Акту, яка увійшла в силу 15-го січня 1932, британська женщина, яка вийшла замуж за не Британця, остає британською підданою, хіба що через супружество набула національність свого чоловіка. Коли протягом супружого життя її чоловік перестане бути британським підданим, вона не перестає бути британською підданою, хіба що набуде національність свого чоловіка. Однак, коли вона перестане бути британською підданою, вона має право внести до Державного Секретаря декларацію, що бажає задержати свою британську національність. Державний Секретар може тоді видати її Цертифікат Задержання британської національности.

Заки поправка Натуралізаційного Акту увійшла в силу 15-го січня 1932, натуралізація чужинця мала в собі силу натуралізації його жінки, але від тої дати жінка чужинка, щоби стати британською підданою, мусить протягом шість місяців від видання цертифікату її мужови зробити декларацію, що бажає стати британською підданою. Тоді Державний Секретар може видати її цертифікат, що вона набула британське горожанство.

Діти

Після Натуралізаційного Акту в силі перед 1. січня 1915, малолітні діти ставали британськими підданими через натуралізацію їх батьків, коли мешкали з ними. Від коли Натуралізаційний Акт з 1915 увійшов в силу, малолітні діти стають британськими підданими лише тоді, коли їх імена є записані на батьковім цертифікаті. А се діється лише тоді, коли вони мешкають в Канаді.

Оплата.

При усіх аплікаціях натуралізації, які вислухує Суд, оплата виносить 5 долярів й є платною Клеркови згаданого Суду.

При всіх інших аплікаціях або деклараціях після сего Акту, оплата також виносить 5 долярів й є платною Ґенеральному Ресіверови Канади.

Филип Коновал — Герой Британськоі Армії

(Зібрав М. Петрівський).

Українцям у Канаді, як британським горожанам, прийдеться колись відограти поважну ролю в житті Канади — сього великого жемчуга в короні Імперії — з уваги на факт, що ми обсіли солідними лавами плодючі степи Західної Канади, цей „шпихлір Імперії", як сини землі, держимось матері - землі, числом зростаємо з кожним роком і на всіх галузях життя робимо поступ, а з тим рекордуємо свою історію на сторінках загальної історії Канади й великої Британської Імперії.

Український нарід вже здавен давна мав взаємини з анґлійським народом. Наш нарід дав Анґлії королеву як дав і Франції. Останній король саксонців, Гаролд II., одружився з українською княжною Ґетою, і ми ждемо на свого історика, який розкриє нам подробиці життя українки на престолі Анґлії та її траґічний кінець по смерті її мужа, що погиб у битві під Гейстінґс у 1066 р. в обороні своєї династії перед наїздниками норманами, котрі завоювали саксонців і започаткували новий режім і нову династію під своїм королем Віліям ді Конкерор (Віліям Завойовник). Наш правлячий монарх Юрій VI. виводить свій рід із цієї династії.

За Гетьманщини ми вдержували звязки з анґлійським народом, бо Гетьман Хмельницький переписувався із Кромвелом; а серед козацтва й старшин находився не один британець - авантурник, як пишуть наші історики. Тепер пів міліона українців з усіх частин України обсіли кольосальні обшари британської землі. Тимсамим продовжуємо золоту нитку звязків з британським народом, який в історії не заподіяв Україні поважної кривди. Час може ще прийти, що Анґлія відограє дружню ролю в історії України, а канадійські українці в історії Британії...

За минулої великої війни українці в Канаді вислали в ряди канадійської армії тисячі своїх синів на фронт у Франції, і кожен із них боролись хоробро як випадає нащадкам геройських козаків. Один із них вернувся з поля боїв відзначений орденом геройства — Хрестом Вікторії, який в Британській Імперії є найвищою відзнакою за хоробрість на полі бою.

Тим нащадком козаків, що здобув за геройство Хрест Вікторії а відзначення для українців в Канаді, є Филип Коновал — перший українець в історії, що був відзначений Хрестом Вікторії. Є він рівнож першим „новим канадійцем", що удостоївся Хреста Вікторії, бо фактом є, що много других народностей боролись на фронтах у рядах канадійської армії і один тільки Филип Коновал, українець, був удекорований королем Юрієм V. за геройські подвиги.

Цей факт для нас, українців, має своє значіння і тимсамим кожен із нас радби дещо більше довідатись про життя Коновала і його подвиги на війні.

Про Коновала багато писалось в анґлійських щоденниках і журналах, і тільки з тих джерел можно дещо про нього довідатись. За повною історією требаб шукати хіба в рекордах британського міністерства війни та від самого Коновала. З нагоди королівських відвідин Канади минулого року канадійська преса присвятила много місця Коновалові та відсвіжила память своїх читачів про подвиги його та його напів-траґічний досвід після війни.

При тій нагоді ґазети писали про „малого" героя одного ранка на мочарищах Фляндрії. (Коновал є малого росту). А була це велика нагода — король Юрій VI. офіціяльно витав Коновала, разом із двома другими канадійськими героями: Віце - маршалом воздушної фльоти, Бішопом і капітаном Тирнером. Відбулось це перед парляментом Кана-

ди, після церемоній посвячення міліонового памятника в честь погибших канадійців у війні. Презентація відбулась при участи короля, премієра Канади й міністрів, послів і сенаторів і соток найвищих достойників і десяток тисяч людей і війська. Це був великий мент у житті нашого земляка, велике признання для українців, взагалі. Бо оце та рука українця стискала руку нащадка Віліяма Завойовника — того самого що поконав під ГейстінґсАролда II. і тим самим усунув українку - королеву з трону Анґлії. Але ті дві руки символізували непереривність наших звязків із британським народом.

Филип Коновал родився в Великій Україні. Місцевість уродження одначе, не згадується. Згадується у пресі, що Филип є сином бідного українського селянина, що посідав пять десятин землі. Та обставина й вплинула на молодого Коновала, що він виеміґрував у Канаду по тім, як вислужив у російськім війську — де дослуживсь ступня десятника і де здобув славу знаменитого борця на баґнети.

До Канади приїхав у 1913 р. і подався на працю в ліси в північнім Онтеріо. З вибухом війни Коновал зголосився до армії і його приділено до 77-го оттавського полку піхоти, з ранґою другого десятника. На фронті у Франції його піднесли до повної ранґи десятника, а пізніше перенесли до 47-го полку. З тим полком Коновал по писавсь геройськими подвигами. Подробиці того епізоду є записані в воєнних рекордах і про них часто писалося в пресі.

Був мрачний і слотний ранок. 47-ий полк займав позиції серед руїн Чіті Сан Пієр, на передмістю Ленс у Франції, і німці зі всіх сторін пражили канадійців градом куль із скорострілів, які були скриті в бетонових гніздах. Канадійці були в наступі але ізза сильного вогню зі сторони скритих машинових крісів годі було частині Коновала піти в наступ.

Коноваловi стало вже досадно слухати того безнастанного тарахкотіння. Сплюнув і закляв по козацьки під адресою німців та без найменшого упередження очайдушно вискочив на звалища тай пігнав як куля прямо під град куль на найблище вороже гніздо. Старшини й рядовики його полку на хвильку задеревіли — кожний подумав, що Коновал нагло збожеволів.

І дійсно так виглядало... Коновал кинувся з криком на залогу першого гнізда а його справний баґнет на крісі пішов в рух. Шістьнадцять зчудованих німців упало трупом від того баґнету в короткім часі...

На тім відтінку замовкли скоростріли. З окриком подиву й запалу частина канадійців заняла прочищений боєвий відтинок.

Тоді з других найблищих ворожих позицій звернено вогонь в той бік. Коновал пігнав під град куль до другого гнізда. Знов пішов в рух його баґнет і за хвилю там запанувала смертельна тишина. 47-ий полк пішов далі в наступ. Коновал — ще навіть не задраснений ворожою кулею, ні баґнетом, очайдушно кинувся на трете бетонове гніздо і його знищив. Два осталі стрільці піддались і він їх приставив на свої лінії, мимо вогню з дальших позицій ворога. Та частина фронту була прочищена, і канадійці того відтинку заняли нові позиції завдяки хоробрості українця. 56 німців лягло трупом того ранка від його баґнету.

Але „стрілець, якого ворожа куля не чіпалась і якого тяжко було вбити в наступах", як про нього пішла леґенда, був припадком ранений в окопах. Коновала відставили, спершу до полевого, а потім до військового шпиталю в Анґлії. До воєнного міністерства післали звіти начального вожда канадійської армії й полкового команданта. Всі вони звеличували прямо фантастичний подвиг „малого капраля" і „героя одного ранка на мочариськах Фляндрії". Наслідком того міністер війни призначив Коновала до найвищого відзначення, яке надає Британська Імперія своїм воякам за хоробрість на полі бою. Церемонії відзначення відбулись в Лондоні, 1917 р., на парадній площі Бокінґгемської палати, вчас коли Коновал цілком видужав. Пришпилюючи на грудь Коновала малий бронзовий хрестик на пурпуровій стяжці або Хрест Вікторії, покійний король Юрій V. заявив:

„Ваш чин являється одним із найбільших гідних індивідуальних подвигів в історії моєї армії".

Коновала вже на фронт не висилали а приділили його до ґенеральної головної

Його Величество король Юрій VI. витається в Оттаві з Ф. Коновалом, лицаром ордену Вікторії.

кватири міністерства війни в Лондоні. В 1918 р. звідтілля його вислано до Владивостока з анґлійською експедицією проти большевиків як офіційного перекладчика. На виправі на Омск Коновал ескортував американські посилки з амуніцією, і в 1919 р. вернув у Канаду.

Від тої хвилі наш земляк почав переживати траґічні хвилі свого життя. В місті Гол, що зараз біля Оттави, зачепив Коновала один „австріяк", який почав зневажати його особисто, як теж і особу короля, Канаду й його „дурноту" з якої боровся в рядах канадійської армії. Почалась бійка, у висліді якої обидва пішли до шпиталю. Австріяк таки й помер, а Коновала арештовано. З уваги на його стан залишили в шпиталі. І так девять літ він перебув у шпиталі на лікуванні; а коли вийшов, найшовся на вулиці, на самім низу безробітної кризи — без праці, грошей, надій і у повній розпуці. Він став одним із тисячів бездомних бурлак і тинявся вулицями як тінь, не бачучи для себе виходу.

Одного дня стрінув припадком нашого „малого героя" один із старшин 47-го полку, який був свідком його подвигів. Завів Коновала до майора Милтон Бреґ, що рівнож дослужився Хреста Вікторії і в той час займав становище сторожа булави-сарджента ет-армс у парляменті. У висліді Коновал дістав заняття в будинку парляменту — мити підлоги. Скромне те заняття для героя з Хрестом Вікторії, але Коновал був вдячний і за те, і виконував свою службу сумлінно й вдячно. Він змивав підлоги та чистив стіни Салі Слави.

Все ж таки Коновал довго підлог не змивав. Одного разу коритарем переходив премієр Мекензі Кінґ і зайшов з ним у розмову. В висліді тої розмови Коновал уже більше підлог не мив. Премієр Кінґ назначив його сторожем „Кімнати ч. 16" в будинку парляменту з правом носити уніфому — уніформу будинку парляменту Канади.

Ту службу Коновал виконює до нинішнього дня. На грудях своєї уніформи знову блещить Хрест Вікторії, який був пропав підчас постою в шпиталі, і він проходжується перед „Кімнатою ч. 16" спокійно та певно. Переходячі поприпри нього ґенерал - ґубернатори, премієр, міністри й дипльомати задержуються біля нього, щоб запитати його про маленький бронзовий хрест на пурпоровій стяжці...

Коновал усім заявляє, що він походить з України, і що рад був віддати своє життя в обороні своєї прибраної вітчини, Канади.

Не диво отже, що чужі журнали цікаво розписуються про особу Филипа Коновала, а гостячий монарх не забув йому віддати честь.

Поділ Землі

(З Шілера).

„Візьміть ви світ! — Мені його не треба,
Сказав Зевс бог, до народу з нева:
Я вам дарую, ви його візьміть,
Між себе й по братерньому діліть!"
І миттю все, кому Бог руки дав,
Спішить, щоб якнайбільше що обняв,
Вельможі перші, землю обійшли,
Купці торгівлю в руки узяли.

Стрільці пішли в ліс, полювать, звірів,
Жреці взяли вино із жертв богів,
Вельможі всі шляхи позамикали,
І від людей данини зажадали.
Коли вже все позабирали люди,
Прийшов поет, а як поглянув всюди,
Що землю всю вже люди поділили,
Для нього бідного нічого не лишили,
„Біда мені, забутий лиш один
Зі всіх людей я твій покірний син!"
Заголосив любимець Апполона,
Навколішках Зевесового трона.
— „Та щож почну я? — Плакати запізно",
Зевес на теє відозвався грізно,
„А де ти був, коли ділили світ?"
— „Я був з тобою! — відповів поет.
Мій зір, твій світлий розум подивляв,
Твою премудрість в гимнах вихваляв,
У честь твою ввесь час складав пісні,
Для цього стратив все я на землі!"
Зевес на те: — „Поділена земля,
Вже більше не мої ліси, поля,
Однак як схочеш жить зо мною в небі,
Воно отверте буде все для тебе!"

Сильвестер Калинець.

Сем Мацапура

Сем Мацапура раптово захотів оженитись. Клопіт був у тому, що Сем не любив канадійських дівчат, а по друге вже був і немолодий, а дівчата на Мацапуру навіть не хотіли дивитися. Він чувся нещасливим, а до того був лихий на канадійських дівчат, бо через них захопила його старість у парубочому стані.

— Цес мой через ті куцострижені ґівки канадицкі я не оженився і постарівся — часто бурмотів Сем під носом, коли переходив попри чепуру дівчину в короткій спідниці. Се однак не перешкаджало йому з під лоба подивитися на красу дівочих ніг.

Семови минуло саме 45 літ. До Канади прибув з Буковини ще до війни, він мав нагоду заробити тут трохи грошенят, вернути до рідного краю села, щоб одружитися з Марцею, дочкою сусіда, Гоцуляка. Його захопила війна в Канаді, а коли скінчилась, і він написав до Марці, що вертає, щоб з нею женитись, то дістав відповідь, аби забув за неї. „Бо я", писала Марця, „вже чотири роки, як віддалась за Федька Лущака та вже донечку, Оленку, маю. Три літ їй буде. Ждала на тебе та не дождалась і що мала робити?"

Гірко було Семові ці слова читати, а ще гірше булоб, колиб він вернув до краю. Через це Мацепура остався дальше в Канаді. Він вже рішився одружитися, та ніяк не міг піднайти собі відповідної пари. Кругом нього самі молоді дівчата, та старші в куценьких суконках, коротко стрижені, покучерявлені кіски, мальовані, наперфумовані личка, веселі, зачіпні — одним словом тип дівчат, що ніяк до його серця не припадали. Це були йому цілком чужі дівчата, яких не міг розуміти, на яких він глядів як на розпустні. Він ніяк не міг собі уявити, як з такою міг би він жити. Він не раз і не два жалувавсь на Марцю, що ізза неї не взяв собі якусь зі старокраєвих дівок. Тепер усі вони повидавались а ті, що ще не віддались, зовсім подуріли, бо й вони почали малпувати інших тутешних дівчат. Надівали спідниці по коліна, а декотрі й вище колін, стригли коси на коротко, а лиця фарбували мастями та перфумами закроплювали, аби, цес мой, дурного Сема на шнурок зловити! Але Сем не такий дурний — він старої та мальованої кобили не візьме, аби парубком до смерти бриндзу бив...

Як усі старі зневірені, зіпсуті і невдоволені зі себе парубки, так і Сем Мацапура шукав пари і не міг найти. Він хотів молодої, невинної, без змази й скази дівчини. Коли такої не находив, то не хотів жадної.

Поволи Сем постарівся, про що невдоволяючо показувала його лисина й худе поморщене, змаргане лице. З його уст визирали штучні зуби. Його спина почала хилитися в низ. Старість за горою а тут не має з ким вікувати, нераз думав Сем. Дивлячись на своїх краянів, які щасливо жили з жінками, Сема аж за печінку хватало. Сем конче хотів мати жінку, аби так смашно варила, як його господиня, опирала, догоджала, на яку іноді можнаб і злість зігнати та й вибити, як треба.

А люди, як люди. Сміються з Сема, женять його зі всіма старими бабами чи то вдовами, які були в місті, аби тільки зі старого парубка добре собі покпити. Звичайно Сем тоді відповідав:

— Смійтесь, молодики, смійтесь, а я вам докажу, що ще з молодою оженюся, і не з такою що на куцо стрижеться. В Старому Краю дівки як Бог приказав. А ті, що тут — цес мой, сміття. Чи думаєте, що я не найшов би жінки, як би тільки хотів? Всяка за мене йшлаб, як би тільки довідалася кілько я маю тисячок у банку.

Одного дня Сем Мацапура з утіхи майже до стелі не скочив. Оце він несподівано дістав листа від Марці, яка благала в нього грошевої помочі, щоб її Оленка могла учительський семинар скінчити. „Біда в нас", писала, „а тут Оленка до школи ходить. Дівка як лялька і вдалась до мене, як яйце до яйця. Тиб, Семене, її полюбив більш може

MURINE

ДЛЯ ВАШИХ ОЧЕЙ

Канадійський Продукт

Уживайте Мюрін, щоби скоро і безпечно злагодити очі подразнені через виставлення на блеск сонця, на вітер, порох і зимно.

Ужийте кілька крапель Мюрін кожного вечера й ранку, щоби удержати чистий, здоровий стан.

УЖИВАЙТЕ МЮРІН НА УМУЧЕНІ ОЧІ **ПОДРАЗНЕНІ ОЧІ**

ЧЕРВОНІ ОЧІ **СВЕРБЛЯЧІ ОЧІ**

Лагодить **Чистить** **Відсвіжує**

Впроваджений в 1895, Мюрін все ще виробляється під проводом Дра Ґ. В. МекФетрича, визначного Специялиста Очей в Шікаґо, який уживав Мюрін в своїй приватній практиці заки подав його публиці. Він мав успіх з самого початку, і нині уживають це средство міліони мужчин і жінок по цілім світі.

Вагу відповідного дбання про очі розуміє загальна публика більше й більше кожного дня. Але, по причині чутливости ока, треба уживати великого розріжнення щодо вибору плину до очей. Найзагальніше вибирають люди Мюрін ізза його професійних окружень і факту, що він перебув пробу часу протягом минувших 37 літ.

Мюрін не містить кокаїни, морфіни, алькоголю, белладонни, або інших шкідних складників. Мюрін є **алькалічним** — не квасом, і тому можна його безпечно й свобідно уживати для очей малих дітей так само як і старих.

Мюрін є легким до запускання при помочі санітарної рурки, яка находиться в кожній фляшці й яку уживатєся як комбінації рурки й корка. Рурка, будучи все вложена в Мюрін, тримається совершенно чистою.

Мюрін продають аптикарі, аптики, і загальні купці.

THE MURINE COMPANY, INC.
Toronto, Ontario.

ніж мене любив. Має 18 літ і до віддання, аби курс скінчила. Але пощо згадувати про віддання, коли ти вже певно давно оженився і моеї Оленки однаково не схотів би", жартувала в листі Марця.

Була в листі й коротка дописка від Оленки, якою вона підтверджувала просьбу матери тай напів жартом додала:

„Матуся Вас, пане Семене вічно згадують та вихвалюють, які то з Вас гарний і добрий чоловік. Тихцем і жалують, що з вами не одружились, а я мамі жартом відповідаю: пождіть, матусю, як підросту, то направлю Вашу помилку, якщо пан Семен підожде на мене. -Але, даруйте, пане Семене, за таку зухвалість, бо ви вже певне давно жонаті й може свою Оленку маєте".

„А бігме, що ще не жонатий, Оленко, аби так здорова була! Ах, мой, мой, мой!" Семен скрикнув з несподіваної радости, і вже про ніщо не думав тільки про Оленку.

„А вдалась у Марцю. А така як мальована. Ах, мой, мой! Це не канадійська дівка, але правдива дочка Буковини —з довгими косами як у Марці. Личко свіже й румяне, не зогиджене фарбами, перфумами. Не щирить вона зубів до кожного хлопа та й куцої спідниці не носить. І про мене так гарно думає, видатись хоче. Ох, цес мой, я ще докажу тим оселедцям, що з мене сміються" — думав Семен цілу ніч і свої пляни укладав.

На другий день Сем вибрав сотку з банку і післав Марці. Нашкробав їй довгого листа в якому описав свою гірку історію, підкреслюючи, що відколи з нею не міг оженитись то присягнув перед Божою Матірю, що з ніким не буде женитись а парубком помре та своеї присяги до цієї хвилі додержав. Але — тут він у листі розплававсь — тяжко, важко приходиться жити без вірної жінки, а вмирати ще тяжче буде. Грошей в банку, як полови, живеться краще ніж румунському баронові, але що йому з того, коли без жінки цілий світ не милий. Ах, як би то так... так як Марця натякає... Оленці жилосяб з ним ліпше, як королеві... Він би її любив і шанував... По що їй наука здалась, коли там учити не дають. З грішми, які посилає, нехай зробить, що хоче... Більше вишле, тільки аби Марця одно слово — він Оленці тоді вишле на шифкарту.

Другого листа Сем написав до Оленки. Цілий день над ним мучився. З порадника „Як писати любовні листи" повибирав усі складні вирази й фрази, і кращого любовного листа до неї написав, як колись до її матери писав.

„Я, Оленко, таки ждав і не женивсь, бо щось казало мені вічно: „Чекай, Семене, бо хтось на тебе жде такий, якою була Марця, цебто матуся твоя". І теперічки я чуюсь таким щасливим, як легінь на полонині, і дякую Богу світому й тобі, Оленко, що так гарно думаєш про мене та не цуралась би й вийти за мене. Я тебе з перших слів полюбив і від тої хвилі навіть спати та їсти не годен".

І багато такого понаписував, що сам дивувався, як йому вдалось такого листа написати. Любов тай годі. До листу долучив свою світлину з перед 20-ти літ,

Ця світлина представляла Сема одітого в несогіршому „суті" з перед двацяти літ. Щоб фотоґрафія добре випала фотоґраф - жид посадив його біля плетеного столика в кабінеті, а в руку тицьнув книгу, хоч Мацапура книжок ніколи не читав. В цій хвилі Сем був вдячний фотоґрафові, бо та книжка символізувала „ученість", а в скрайності замилування до книжки. Залюбиться Оленка в нім відразу, як побачить такого стрійного леґіня, подумав Семен і на противному боці знимки дописав: „Це я, Семен".

Листи пішли в Буковину, а Семен остався в Канаді тужно й нетерпеливо виждати непевного висліду. Кожний день збільшував його любов до Оленки, яка з кожною хвилею росла в його уяві гарнішою, час від часу Сем заглядав до зеркала, щоб переконатись, чи він дійсно такий старий і чи він її подобається. В таких моментах йому трохи недобре робилось. Потішав він себе одначе надією, що Оленка не канадійська „флеперка", не буде така критична на його вигляд, а більше буде глядіти чи є гроші та чи дасть їй гойне удержання. Вона не біднячка, а в нього щось із пять тисячок у банку наскладалось, бо скупарив, щадив на старість. Жінки нині не про любов, а за вигідним життям оглядаються, думав Мацапура.

Врешті діждавсь листу від Оленки.

Десять аркушів зужила на відповідь Семенові. Письмо то зводилось вкоротці до того: „Я зможу видатись за Вас, пане Семене, якщо мене спровадите до себе в Канаду. Про любов покищо годі говорити, бо це річ зглядна, а кромі того Вас блище не знаю, хіба з того, що від матусі чула, але як там прибуду й одружимось, то вже воно якось буде".

Радість Мацапури була безмежна. Він облетів усіх знакомих у місті, аби тепер з них собі покпити.

„А бачите, яке гарне письмо?" Тицкав він листа Оленки кожному під ніс. „Це не є собі що небудь... Це не дурна канадійська „флеперка" — це правдива дівчина зі старого краю, з нашої Буковини, гуцулка, аби так мені віднєлу... І не в куцій спідниці, ані з обтятою гривою, як ті канадійські фіфочки... Побачите, як прийдете на моє весілля з Оленкою!" — чванився Сем а люди чомусь ще більше з нього собі кпили.

„А ну я заложусь з вами що й ваша Оленка носить спідницю вище колін, має обтяте волосся і малюється більше, як котра небудь з тутешних дівчат" — говорив його знакомий, Осип Кіцул.

„А ви „крейзі фул" — Буковина, то не Канада" — відпалив Мацапура і полетів до адвоката, аби постаравсь о дозвіл для Оленки на приїзд до Канади. Багато других справ треба було залагодити. Він був власником кількох домів і один з них треба було випорожнити та прилагодити для себе і Оленки. На згадку того імени Семен аж підскакував. Таки щастя на старість, дав Бог надію оженитись, і то не з ким будь, а з ученою, гарною і молодою дівчиною з самого серця Буковини!

„Ех, ти вороно, як ти фюкну, то з моста злетиш — подумав Семен при стрічі з одною дівчиною, якій наступив на ногу та яка обурена видивилась на нього, сподівалася, що її перепросить. „Тьфу! Таку ще перепрошувати. Чому не дивиться, куди йде, помальована малпа" — додав, спльовуючи в слід за дівчиною.

І знов минули кілька місяців мук, і вижидання приїзду своєї нареченої. За той час Сем вичистив свій найгарнійший дім, дав нову фарбу з надвору й в середині, гарно умеблював. Сем тільки ждав, аби Оленка прибула й доповнила урядження своєю молодою особою. І цей день прийшов.

Мацапура підголився, скупався, хоч до Різдва ще було далеко, надів нове убрання і навіть наткнув рожу. Це на то, аби Оленка його пізнала, бо так порозумілись у листі. Оленку йому не буде тяжко пізнати, бо вона подібна до Марці.

Одітий та сіяючий, як ніколи в житті, прибув Семен на невеликий двірець, а там на своє здивовання і немиле затурбовання застав кількадесять своїх приятелів і мучителів, які навіть зробили йому овацію. З одного боку був він лихий на себе, що всім розтрубів про приїзд Оленки а з другого, то й рад був: „А най бачать на власні сліпаки, яку вродливу й молоду дівчину дістає старий парубок".

„А я ще нині з вами заложусь на пятку, що Оленка має коротке волосся, носить суконку вище колін і малюється" — дразнив Кіцул.

Семен не любив Кіцула, бо вважав його свого рода донжуаном. Був він поставний, молодий і любимець усіх мальованих дівчат. Хоч Кіцул був його краяном, однак Сем не бажав нині його тут бачити, бо що станеться, як він і на Оленку оком кине.

„Ти — ти, Кіцул... іди до своєї мальованої дівки та пильнуй її куцої спідниці" — буркнув Семен, а цілий гурт зареготавсь, більш з Мацапури, як з Кіцула.

Льокомотива засвистала, поїзд пристанув і випустив зі себе цілий рій пасажирів.

Семен почав бігати від гурта до гурта, шукаючи за Оленкою, але її чомусь годі було добачити. А повинно було легко її пізнати, бо ж „маніґрантку" легко пізнати. „А може не приїхала? Може замішалась бідненька в товпу, безрадна й без мови в чужому краю?" — подумав він і почав, як навіжений бігати по пероні.

Тимчасом Оленка висіла з потягу і нервово розглядалась за Семеном. Бачила вона якогось чоловічка, що кілька разів перебіг попри ню, оглядаючись за чимось, але йому певне злодії валізку вкрали, думала, або свого потягу шукає. Вона все оглядалась за пристойним, хоч старшим паном, з червоною рожою, припнятою до вилогу ґранадового убрання. (Семен не стямився, як його рожа вилетіла, і в цій хвилі Кіцул нею ба-

вився. І Оленка того не бачила).

Семен рівнож замітив Оленку, як бігав поміж людей, але глипнувши кілька разів на панну, що нічим не була подібна на дівчину з Буковини, а скорше подобала на „анґлічку", він вже в розпуці побіг таки в сам потяг шукати своєї судженої, бо здавалось, що хтось подібний там крутиться. Оленка осталась на пероні, як свічка в церкві, споглядаючи скоса на гурт людей, що кпять собі з якогось „Сема", то в її сторону споглядають. Засоромлена, вона вхопила за валізку і хотіла відійти, деб могла вигідніше на свого судженого зачекати.

В тій прикрій ситуації героєм показавсь таки Осип Кіцул. По наліпці на валізці він пізнав, що дівчина прибула з Европи, а що вона, стоячи безрадно, когось вижидала. Осип зразу догадавсь, що се Оленка. Він рішився на відважний крок. Коли дівчина пустилась іти, він приступив до неї з рожою в руці.

„Перепрашаю, панно, але чи не є ви Оленкою, яку хтось тут має стрінути?" — запитавсь він мило до неї підсміхаючись.

Оленка зраділа, поставила валізку та з найкращим своїм усміхом протягнула свою руку: „Ах, ви певне, пан Семен? А я вже думала, що розминемось!" — она втішено скрикнула, подаючи свою теплу, мягку руку.

Кіцул змішався, почервонів, але руку стиснув. Обидвоє були змішані, коли з гурта хтось буркнув: „О це пара Осипові а не Мацапурі".

„Я — я жалую, панно Оленко, але я не є Семеном... Я називаюсь Осип Кіцул, також з Буковини... з Кіцмана!... Семен шукає за вами, і я його зараз найду" — поясняв Кіцул.

На це відкриття через личко Оленки перебігла хмарка, і Кіцул вичитав з її очей, що й вона жалувала. Жаль йому було дівчини, бо такі чудові очі, таке гарне личко.

„Нічо... я вдячна вам, пане Кіцул, і рада з вами познайомитись... Ви є першим, якого на чужій землі доля годила пізнати", — звірилась Оленка трошки дріжачим голосом.

„А от і Семен!... Гей Сем, а ходи но суди!" — скрикнув Кіцул у сторону Мацапури, з якого вже лляв піт, бо вже й цілий потяг збігав і був лихий, як ніколи в житті.

„А пільнуй своєї мальованої малпи, з якою говориш, я за Оленкою шукаю" — гукнув Мацапура люто, і напрямився бігти далі, а в сторону Кіцула й Оленки ще сплюнув.

„Та це ж Олена!" — сказав Кіцул зраненим голосом і спустив очі, бо не мав відваги глянути на Оленку. Він інстинктом відчував її положення.

І дійсно Оленка стояла як врита на вид „пана Сема", його слова й поведення її майже що не спаралїжували з наглого розчарування. Але вона опанувала себе.

Сем Мацапура на вид дівчини біля Кіцула ще більше чувся поражений. „Га! То... то Оленка? А най то" — він скрикнув, але не міг докінчити речення, бо хотів їй ліпше приглянутись. Він ще не хотів вірити, що перед собою бачить Оленку. Бо де ж то могла бути вона? Дівчину яку бачив, була в сатиновій, чорній суконці вище колін, чепурних черевиках, у шовкових паньчішках, перловий нашийник на білій шиї, чорне волосся, втяте коротко й похвильоване та прикрите модним капешком. Гарні личка, повні уста, прикрашені пудром і мастями — ну, ані на дрібку не відмінна від тутешніх дівчат.

„А най то шляк трафить!" — буркнув Сем під носом, зімнявсь, проковтнув слину й свою пиху та посунувсь привитати свою суджену. Кляв він всіх буковинців, що стояли кругом, підсміхуючись з нього, бо якби не вони, то вичитав би Оленці... Але на це час прийде, як ожениться... Він її фарбу з лиця змиє і перебере як він хоче, тай ще набє. А заки до сього прийде, то мусить до берега дійти, як уже так далеко зайшов із тою женячкою.

„Гелов, Оленко... Я так бігав за тобою, бо де ж міг пізнати, коли так вичепурилась". Сем подав Оленці свою тяжку, мозолисту руку.

„Жалую, що мене від разу не пізнали, пане Семене. Привіт від матусі", — видобула Оленка з себе, і засоромлена поглянула в бік Кіцула.

Сем це замітив і визвірився на Кіцула. „А ти пощо вже приляпався? Мало тобі тих з Парк Штріт?"

„Пан Кіцул пізнав мене, як ви, пане Семене, шукали за мною і тільки офірував помочи мені вас найти", — стала Оленка в обороні, чим більше подражнила Мацапуру.

„Та який з нього пан? Він у мене доляри зичить!" — відрізав Сем, а звернувшись до дівчини. „Ходімо вже. Я вже приготовив гавз для нас. Десь змучена дорогою, Оленко?" — додав і, взявши Оленку за руку хотів чимхутше звідсілля, від тих очей і насмішок людей, втікати.

„Нехай уже й так буде", — заявила Оленка, вхопивши валізку.

„Хоч валізку поможи нести ти Мацапуро!" — досадно гукнув Кіцул в сторону Сема, кидаючи Оленці багато-надійний усміх.

Зпанталичений Сем одначе завзявся і валізки таки не поміг нести. Він можеб був і догадавсь, але відколи Кіцул так хоче то він йому такої сатисфакції не міг дати.

Доля хотіла, що до двох тижнів Сем оженився з Оленкою. А що впродовж тих двох тижнів перейшло між Оленкою а Семом, то один Бог знав, а люди дізнались дещо аж тоді, коли панна молода зникла у загадковий спосіб з весільної забави а в той сам час і Осип Кіцул рівнож з міста пропав. Люди, хоч трошки жалували Сема Мацапуру, що так нещасно оженивсь, але більше таки сміялись з нього тепер уже, як з „соломяного вдівця", та заявляли, що так йому належиться за те, що кпив собі та ненавидів канадійських дівчат, котрим нічого не бракує, хоч носять короткі суконки, уста прикрашають і волосся підтинають.

„Мацапура мацапурою — так йому належиться" — казали люди.

М. Паприка.

Ощадність.

— Я чув, що маєте двох синів близнюків. Чи можу побачити світлину?

— Прошу дуже, ось вона!

— Алеж тут є тільки один.

— То з ощадности, бо другий зовсім такий самий.

Любить музику.

Чому ти виходиш за такого старого капітана?

— Бо я дуже люблю музику. А як він помре, то на похороні буде грати музика.

Націоналізаційний курс у Бразилії і його причини

I.

Починаючи від 1908 року, поляки в Бразилії провокували господарів цього гостинного краю. В тім році буйна фантазія якогось писаки розголосила по цілій Европі, що формується нова польська республика в Південній Америці: штат Парана, в Бразилії, мав би бути на стільки спольщений, що вихід його з бразильської федерації був питанням короткого часу.

На чім основувалась така фантазія? На тім, що в Парані поселилося досить поляків - хліборобів. А що більше — на бразильській, вродженій їм толєранції: якою ти мовою говориш? Якою вчиш у школі? Якому богові молишся? Яких звичаїв придержуєшся? В якім дусі виховуєш своїх дітей?

На ці всі питання зразилянина відповідав: „У нас свобода". І дійсно, та свобода була безмежна. А особливо по кольоніях, або, як тут кажуть, в інтеріоді, — значить, в середині штату, не по містах.

З того виходили такі дива: уроджені тут діти уважали себе належачими до тієї держави, з якої вийшли їх батьки. І то ще не біда. Головне лихо полягало он у чім: ні батьки, яких біда випхала з рідного краю, ні діти, які того краю й не бачили, бо тут породились, не мали і не мають охоти вертатися до тієї „укоханої ойчизни", з якої пішли за море шукати хліба.

Нам доводилося говорити з самими завзятими польськими патріотами на тему повороту до Польщі. Вони відбивалися від „ойчизни" руками й ногами!

Ще більше почали відбиватися, коли Польща дістала самостійність і деякі гарячі голови поїхали служити „укоханей". Ох, як стрімголов летіли вони назад до Бразилії! Коли подивились на безладдя, на злодійства, на оту ростворену пащеку тисячів шляхотних дармоїдів, то й десятому заказували тратити час і гроші на поворот до Польщі.

Чи це ж їх вилічило від хоробливої амбіції будувати Польщу в Бразилії? Ні! По школах, по церквах накликувалося до удержання себе й дітей „пши польско сці"... в надії, що колись таки Парана стане польською державою в державі!

А того духа давали польські кореспонденти часописів і вони слали до краю й до Америки такі дописи, що хто знає тутешні обставини, тільки руками розводив!

А потім, під плащиком того, що мовляв, передруковуєм з заграничних часописів, польські ґазети в Бразилії поширювали ті самі божевільні ідеї через свої орґани, що видавалися вільно на вільній бразилійській землі.

В 1930 році „Люд", що видається в Куритибі, передрукував величезну статтю якогось професора університету в Кракові, а в тій статті було стільки образи на адресу бразильської гідности, що треба було подивляти ту бразильську терпеливість!

Але ляхи завше ляхами: толєранцію бразилян вони розуміли, як слабість, як страх перед польським здохляком, напомпованим до життя французькими грішми і впливом. А звідки вийшло, що „держава в державі" приймила просто загрожуючі форми: на польські кольонії, де більшість населення була вже з бразилян польського походження, вислано було з Варшави хмари аґітаторів, які мали виховувати тих уроджених бразилян на „чистокровних" польських патріотів, хоч вони, Польщі не бачили й не побачуть! Це значило: підготовляли ґрунт для будучої польської республики в Парані!...

У столиці Парани, Куритибі, завязався „Юнак", спортове товариство, що опинилося в руках польських офіцерів, які приїхали власне для того й роскинули широку сіть своєї діяльности на два штати — Парану й Санта Катерину.

Військові майже вправи, марші, польські прапори, польські патріотичні пісні,

— це був хліб духовий для тих, хто приставав до „Юнака”. Як пізніше виявилось і було оголошено в бразильських часописях, „Юнак” був не тільки патріотичною польською „шіпкою”, але й шпигунською орґанізацією, яка мала руками уроджених бразилян вигрібати з жару каштани для голодної Польщі. Головою того польського безголовя був капітан польського війська Садовський.

Для виховання кадрів польської інтеліґенції (з бразилян польського походження, котрі, як тутешні уроженці, були під охороною закону й вільні від депортації) була заснована в місточку Молеті польська ґімназія... А для збереження уроджених тут „поляків” для ідеї будовання польської республики в Парані, була опрацьована спеціяльна система кольонізації: закупно землі від уряду, далеко від націоналізуючого впливу держави, і заселення тих земель, виключно поляками й їх потомками. Для тієї ж цілі була добута велика концесія на землю в штаті Еспіріто Санто, де заснувалася кольонія „Бялеґо Орла”. До тієї кольонії погналося богато й українців. Побачивши оті гори, кручі, каміння та тропічну спеку, хто міг, вивтікав до Парани, залишивши ляхам грубі гроші, як завдаток на землю.

Цікаво тут занотувати, що та дивна інерція, якою ляхи заразилися в Европі що до українців, працює тут повною парою в Бразилії: українці мусять і тут польщитись! Просто божевілля якесь: не бразилянщитись, що булоб цілком природно, а польщитись! Є поляки інтеліґенти, що сідають на українських кольоніях виключно з тією ціллю, щоб фабрикувати поляків з „ґлупих русінуф!”

Божевілля дійшло до такої степені, що коли одна вчителька бразильської школи, що була польського походження, натиснула на потребу знання портуґальської мови, її почали бойкотувати. А що школа була на польській кольонії, то нещасливій відмовлялись продавати харчів, заборонили брати воду в сусіда поляка; а коли й то не помагало, то спалили школу!

Нам доводилося бачити гору паперів, в котрих урядові доходження зібрали факти — докази польської діяльности на шкоду бразильської держави. Така польська вдячність за притулок, де вони могли найти кусок хліба і користатися широкими політичними й релігійними свободами.

II.

Для справедливости треба додати, що не самі поляки провокували державу, де найшли свободу й захист: мали собі гідних спільників - німців. Ріжниця між ними була та, що німці, яко культурна нація, ніколи не ображали гідности бразильського горожанина.

Нам доводилося довгий час перебувати між німцями, говорити з ними на політичні теми і на теми будуччини німців у Бразилії.

Ніколи ми не чули, щоб німці збиралися будувати в Бразилії якусь німецьку державу. Але вони рішучо ставляться проти бразильщення. Перші німці - іміґранти прибули до Бразилії в 1824 році, себто більше, як сто літ тому назад. Читаючи опис їхнього життя на початках хочеться плакати. Стільки мук вони пережили. Але лишилися німцями! Минають покоління за поколіннями; народилось тут уже пяте покоління, але воно себе числить німецьким племенем, а не бразильським. Школа, церква, звичаї, ноша — все лишається те саме, яким воно приїхало сто літ тому назад з Европи.

І навпаки: все бразильське оточення німечилось і далі німечиться. Можна найти силу неґрів і меснисів (мішанців), що прекрасно говорять по німецьки, забувши портуґальську мову. Коли в 1914 році вибухла війна в Европі, сотки уроджених тут „німців” поїхали охотниками зложити свої кості в окопах за „батьківщину”, якої ніколи не бачили.

В своїй пресі німці ніколи не атакували Бразилії, не накликали до погорди бразильських звичаїв чи мови: проходили понад тим, живучи тілом в одній державі, а духово належали до іншої. Тут родилися, працювали й умирали, але завше уважали себе німцями.

З приходом Гітлера до влади справа погіршилась: з Европи прибули спеціяльні аґітатори в ролі учителів, то пів пасторів, різних інструкторів, які мали посилити німецький націоналізм в Бразилії.

І трапила коса на камінь.

В 1930 році вибухла в Бразилії рево-

люція, яка винесла на своїх хвилях ґеніяльного політика Жетулія Варґаса, що став президентом держави, утримуючись на тім посту до сьогодні.

При нім упорядилися фінанси, транспорти, дипльоматичні відносини з іншими державами; упорядилася політика внутрі держави; а при тім упорядженню мусіли наткнутися на держави в державі — на чужоземний націоналізм, який не давав консолідуватися бразильській нації.

Над цим явищем багато говорила й дискутувала патріотична бразильська преса. Бо, починаючи з 1918 року, коли була заведена обовязкова військова служба, мілітарні власті мали клопіт з бразильськими рекрутами, що не розуміли ані слова в державній мові. Це були переважно „німці" й „поляки", себто уроджені бразиляни німецького й польського походження.

Центральна власть звернула свою уваґу на школи. Але виявилось, що більшість шкіл по кольоніях утримувалась хліборобськими товариствами. Оплачуючи учителів, батьки вимагали науки в такій мові, якою говорили самі... А коли додати, що вчителі були вислані з Европи умисне, щоб не допустити до бразилянщення, то виходила ціла траґедія: школярі не знали ані мови тієї держави, де народились, ані історії, ні ґеоґрафії. Розумово й духово жили в зовсім іншім світі.

А в повітрі густим туманом налягав націоналізм і то по всіх культурних державах. Хвиля того туману докотилася й до Бразилії.

Та дивна ситуація, що уроджені в Бразилії й вигодувані бразильським хлібом рекрути не розуміли державної мови і вважали себе чужинцями в країні, в якій родилися і мали вмирати, такий стан ударив болючо по гідності бразильську патріотичну інтеліґенцію. Преса підіймила алярм проти такого стану, а за націоналізацію шкіл та обовязковість викладової портуґальської мови у всіх школах. Зудар був неминучий, бо та викладова мова в початкових школах, хоч була з погляду педаґоґіки анормальною, з політичних засад була правильна: приучала дітей думати в державній мові, а цього якраз собі й не бажали будівничі держав у державі.

Поляки й наші віднеслись до того алярму і до урядових роспоряджень, що з того алярму виникли, з погордою: уряджували формально й позірно іспити з портуґальської мови, залишаючи дух чужоземного ідолопоклонства ненарушимим.

А далі вийшло ще гірше: користаючись з конституційних свобід і маючи до роспорядження інструкторів і гроші, вороги націоналізації зробили наступ на місто: почали орґанізувати міську, часто - густо вже збразилійщину молодь, у національні спортові дружини, де, як що не формально, то за мовчазною гуртовою згодою було заборонено говорити по портуґальськи.

Бразильський уряд опинився в дивному становищу. Взяв курс офензиви на села — на кольонії, а мусів стати в дефензиву по містах, де йому видерали з рук цвіт нації — молодь.

І не було ніяких законів, якіб давали урядові авторізацію вмішатися до тих чужоземних формацій та дати їм національний напрям. Користаючи з такої ситуації, чужий націоналізм ріс та убирався в піря. Провокація, ясна й красна, провадилася як по кольоніях, так і по містах.

III.

Останніми роками провокація підсилилася новим чинником, перед котрим бразильський уряд цілком безсилий. Таким чинником є ніпонці.

Коли польська провокація голосна й нахабна; коли німецька добре законспірована й наскрізь культурна та вперта в своїй послідовності, — ніпонська провокація цілком відмінна від тих двох: вона розумна — пасивна.

Ні крику в часописях чи на зборах, ні явного бажання себе відокремити, ні маніфестовання своєї нижчости чи вищости, . нічого того в ніпонців не видно. Назверх, це великий гурт покірних дітей, а внутрі так гарно упоряджених, що законові нема до чого вчепитися, а ніпонець і за тисячу літ буде в Бразилії ніпонцем, а не бразилянином.

Над захованням його національної індивідуальности чатують два чинники: освіта й сімя.

Бразильський уряд вимагає на ніпонських кольоніях бразильських шкіл. Чому ні? Раніше, ніж уряд вимовив своє

слово, школа вродилася і в ній учить чистокровний бразилянин. Круглоголові ніпончата жваво відповідають по портуґальськи і, як папуґа повторяють, де того треба: „Ми вродилися в Бразилії, значить — бразиляни”.

Але коли вони вийшли зі школи і йдуть до дому, то ви не почуєте, щоб хоч одно з них заговорило по портуґальськи. А дома освічені батьки вчать їх мови й звичаїв своїх предків. І як довго в Бразилії будуть існувати ніпонські книги, часописи чи журнали, всі діти ніпонців будуть уміти їх читати і будуть жити духом там - там, аж на краєчку Азії а найменше в Бразилії.

Ніпонська пасивність, щоб не викликати яких непорозумінь з бразильським суспільством, просто зразкова.

Нам доводилося бути часто на ніпонських кольоніях, де ми стрічали католицьких попів. А кольонії були чисто будійські.

— А що тут робить католицький піп? — запитали ми раз директора, також ніпонця.

— Приїхав проповідувати католицизм, — була відповідь.

— І ваші будісти переходять на католицизм?

— Хто хоче, переходить. У нас це справа приватна, як родинне життя або кохання. Ніпон має вісім ріжних сект, але ми за Бога нікого ще не спалили, як то робили европейці.

— А ваші духовники не ставлять опору?

— Ніколи! Вони кажуть: „Ми якраз стільки не розуміємо в справах божої волі, як і папа римський! Отже, коли божа воля така, щоб Камура чи Шікуа зробився католиком, хай та воля буде виконана!” — А для нас, — додав директор, — такий перехід є побажаним, бо нас будуть менше підозрівати в сепаратизмі та небажанні бразилянщитись.

Так диктує політика. А тимчасом ніпонська іміґрація — це таємнича маса, до якої нема як приступити. Це замкнутий світ, який у своїй родині має свою життьову націоналістичну комірчину. І до тієї комірчини ніяк дістатися. Дирекція кольоній виділяє осібні клапті землі для ніпонців - будистів, для ніпонців - шіїтів, для ніпонців - католиків. Але всі вони, лишаючи вдома релігійні переконання, де не підуть — є тільки ніпонцями.

Бразилія дужеб бажала таких робітників, як ніпонці. Один бразильський урядовець виразився так: „Ніпонець — це дромадер людської породи. Як дромадер задоволяється жмутком сухих будяків, щоб потім перейти з тягарем на горбі сотки кільометрів по горячім піску, так і ніпонець їсть трохи, найбільше зеленини, а видатність його праці переходить усяке поняття. Чи бразилянин чи европеєць тричіб здох від такого харчу; а ніпонець завше спокійний, погідний і готовий до праці. Їх маєтки ростуть, як на дріжджях. Не багато більше десяти літ, як вони почали хліборобити, а вже мають свій земельний банк.

Але ж ніпонці мають і свої відємні сторони: в першу чергу — це їхні страшно малі культурні вимоги, а потім — їх національна замкнутість.

Що до вимог, то поставлений з патиків, укопаних сторч у землю, курінь, вистачає для них.Коли крізь ті патики, з яких зроблені стіни, не пролізе собака,

то вистарчить. Морозу в Бразилії нема — принаймні там, де густою масою поселилися ніпонці — Парані на північ і в Сан Павлі; дощ, коли забє боком, то не шкодить: загляне сонце та висушить. А решта — завше свіже повітря. А води не бракує. А що до чистоти, то ніпонець не може спати не скупаний у гарячій воді. На кожнім подвірі побачите велику залізну бочку на каміннях, під котрою перед вечером розводять огонь: гріють воду, щоб викупати цілу родину від порохів.

Отже, отой здоровий рослинний харч, який так легко мати зеленим цілий рік і здоровий чистий воздух, який свобідно проходить крізь стіни, гігієна тіла — щоденна купіль, — це все разом робить ніпонця спокійним, здоровим і витривалим. Але є в тім риска, яка їх відчужує від бразилян: це їхня нехіть до люксусу. Такого відношення до життя бразиляни не люблять. Великанський дохід з митниці, яка стягає міліони за люксусові предмети, що приходять до Бразилії з усіх сторін світа, не може мати свого джерела поміж ніпонцями. Те саме можна сказати й про національну бразильську індустрію, яка фабрикує предмети розкоші: може бути певна, що її вироби не дістануться на ніпонські кольонії. Навіть ніпонська інтеліґенція обставляє люксусово тільки ті кімнати, де мусить в ряди - годи приймати якихсь гостей не ніпонського походження.

Тисячелітні злидні, які тиснули й тиснуть ніпонську націю, витворили специяльний тип людини: такий, що на все дивиться оком практичного оцінника прикладної вартости предмета: можна без нього обійтися чи ні? Хай він буде осліпляючо гарний, а коли без нього можна обійтися, ніпонець прижмурить око і піде геть. Не купить, не позичить, не випросить: обійдеться самим необхідним, а все, що зайве, відкине геть.

Пропивати сотки тисяч, як це роблять українці і інші народи? В ніпонській голові такий дикий спосіб думання не поміщається. Програвати в карти? Також ні. Вітчина й родина — це його божища і ради них він живе на світі.

А що в Бразилії є де розвинути свою практичність і працездатність, то ніпонці за короткий час вибились, як продуктори в хліборобстві, на перше місце. І нема дивоти, що вже мають свій земельний банк: мають що до нього складати.

IV.

Описам ніпонців ми трохи збилися в бік від нашої теми. Але ми мусіли то зробити, щоб зазначити, що, даючи дозвіл на іміґрацію тієї чи іншої нації, бразильський уряд натикається на несподіванки, які йому й не снилися. Для ініціяторів допущення іміґрантів так ясно: дається великий простір землі й безмежна політична свобода; хто того шукав, мусить полюбити Бразилію.

І вони в тім не помилялись ті ініціятори. Помилились у чім іншім, а саме ось у чім: полюбивши простір і свободу, іміґрант не мав охоти вертатися назад, але не мав також наміру піддатися асиміляції: на вільній землі хотів будувати таку вітчину, яку покинув, у старім краю.

Кожен привіз свої духові цінності, яких ніхто йому не видерав, бо свобода в Бразилії не на папері, а в цілім життті: люби своє, а не топчи нашого.

Але не топтати — одна річ а полюбити й перейняти собі до серця, то що іншого. І в цім якраз траґедія й неминучий конфлікт державного інтересу з тими цінностями, які іміґранти привезли в своїй душі.

Державний інтерес вимагає асиміляції. І то цілком зрозуміло: коли кожна бразильська кольонія пічне заводити порядки свого краю, та ще й з тутешніх мешканців творити членів своєї нації, то де ж кінці тому безладдю? А коли ж і як то все перетопити, щоб з того елементу, вигодуваного бразильським хлібом, викувати щось одно, згідне з тими, що утворили державу і сформували бразильську націю?

Ніпонці заперлися в своїй шкаралупі і мовчки мріють про те, що не має сили, якаб могла з них зробити бразилян.

Німці затиснули зуби й ждуть нагоди, коли то їхній „фірер" накаже бразилянам, щоб їх не бразилійщити. А ляхи верещать, як на пуп, що вже мають свою республіку в Парані та чекають, що з їхніх сонливих янеків та юзефів виростуть Пілсудскі та Сміґли, які покажуть бразилянам, де раки зимують.

А італійці, іспанці, портуґальці, си-

рійці, українці, мадяри, литвини, москалі й інші, їм же ність числа, — хіба вони від мачухи?

Прослідив то все татко Жетуліо Варґас та й гуп по голові декретом число 383 від 18-го квітня 1938 року.

Дух того декрету можна переложити своїми словами так:

„Панове чужинці! Бразилія це великий і вільний край. Майже девять міліонів квадратових кільометрів. Є де розгулятися. Але вам не в голові використовувати його можливість та, утворивши з нами, господарями краю, одно, зробити однолитну велику націю. Ви тримаєтеся тієї старини, що привезли з Европи і хочете вщепити її своїм дітям, не числячися з тим, що тут їх рідна земля. А що вас є багато, то з країни волі ви готові утворити мішок повен котів або скриньку з павуками. В такім мішку ви повидераєте одні одним очі, — а багатьом і з нас у тім гурті! — або пожерете одні одних, як павуки в скринці.

„Бо такий є чудовий европейський дух, а ви його дуже кріпко тримаєтеся. А нам, свободолюбним бразилянам, такі порядки не до смаку. Не до смаку вже тим, що ви не хочете бути одного духа з нами, а ще й тим, що ви вщіплюєте дикі европейські ідеї своїм дітям, що належать нам, державі волі, а не кровавим провідникам озвіреної Европи. Таким вщепленням ви роздираєте спільну нам вітчину.

„А треба вам, панове чужинці, знати, що отакий шмат землі, як оце Бразилія, великий і сформований у культурну державу, з неба не впав: багато потуги й праці потрачено, багато крови пролито, поки усталились його границі. І велике число жертв принесено на вівтар богині свободи, поки змогла та богиня запанувати так, як вона панує між нами. Отже, булоб великим злочином зруйнувати такий величний твір і то тому, що хтось диктує зі сторони.

„Допустити, щоб ви творили тут свої держави, аби пізніше жертися між собою й з нами та закликати на нашу землю поміч ваших матірних країв, — булоб злочином і проти вас і проти памяти тих, що положили життя своє при будові цієї держави. Злочином проти вас самих, бо ви ж прийшли під опіку нашого закону. А колиб ми допустили, щоб ви гралися з вогнем, будуючи тут свої держави, — це значилоб, що ми вас випустили зпід своєї опіки й наразили на гуртові самогубства.

„Як господар нашої спільної хати, хочу уникнути неприємности — бачити вас у ролі ворогів цього краю, який дав вам притулок. І щоб зробити вас приятелями Бразилії і приятелями одних для других, я виставляю вам великий казан: залазьте в нього й перетоплюйтеся! З нього ви мусите вийти одноцільною збитою масою, яка, злита з нами, буде зватися бразильською нацією. А коли ні, коли й у цім казані ви не перетопитесь, то я вас розжену на чотири вітри: ідіть від нас і будуйте свої держави, хоч і на місяці, але не меж нами.

„Не питаюсь вашої згоди: хочете ви чи ні. Мусите лізти в мій казан і перетоплюватися. А я буду наглядати, які з того вийдуть наслідки".

Отак сказав своїм декретом число 383 президент бразильської республіки д-р Жетуліо Варґас. Провокаційна акція невідповідальних чинників викликала тверду реакцію держави, яка довго терпіла, не бажаючи нарушати своїх свобід.

V.

Декрет число 383 в першу чергу одним росчерком пера розвязує всі чужинецькі товариства. На їх ліквідацію або націоналізацію було дано тридцять днів. Замикались школи з чужою — не португальською — викладовою мовою; чужа мова дозволялася, як надобовязковий предмет і то треба просити спеціяльного дозволу у влади. Заборонялися всякі інтернати, бурси то що, в котрих не говорилося по португальськи. Заборонялося вивішувати чи носити вулицями прапори чужих держав.

Дозволялися чужоземні товариства, але з ясно означеною програмою: добродійна діяльність, культурна — спів, музика, театр — і взаїмної помочі. Ото всього. Але до таких чужинецьких товариств заборонено належати особам уродженим у Бразилії або тим, що натуралізувались. Строго розділено: або ти бразилянин або чужинець.

За тридцять день кожне чужинецьке товариство мусіло рішити: чи „переходити на бразильське", як означили наші люди, чи, викинувши зі статуту всякі

параґрафи, які мали політичний характер, лишатися чужинецьким товариством.

Ще раніше був виданий пресовий закон, у якім заборонялося, щоб відповідальним редактором чужомовного часопису був чужинець: мусів бути уроджений бразилянин.

Декрет 383 додав до того, що часопис, друкований у чужій мові, не сміє бути політичним часописом, котрий би проповідував ідеольоґію тієї чи іншої партії, яка має свій осідок в іншій державі.

Пізніші додатки забороняли, щоб учителями по кольоніях були чужинці: можуть бути тільки уроджені бразиляни. По залізницях, міністерствах, муніципальних чи естадуальних установах постановлено: хто хоче там працювати, мусить бути натуралізованим бразилянином.

Таку бурю викликав вітер, посіяний невідповідальними чинниками, що не вміли пошанувати чужої свободи. Ті чинники розуміли: толєранція — це слабодушність. На їх погляд то Бразилія відносилася терпимо до будови держав у своїй державі, бо боялася такого пишного „моцарства", як Польща!

Отже, не дивлячися на вроджену терпиливість до чужинців, бразиляни мусіли взятися за вужівку та повигонити зі свого храму гандлярів їхньою національною честю, що розсілися, як у завойованій державі.

Але найболючіше та вержівка вдарила вас, що в ту справу попалися дійсно, як Пилат у „Вірую". Поскільки в бразилян було толєранції, постільки українцям бракувало задиркуватого імперіялізму. Ми не збиралися будувати за морем України, бо не через брак місця покинули рідну землю: нас витиснули „дорогі гості".

Поскільки ми могли, ми жили тут для неї, для тієї широкої та просторої України. А чужа провокація відібрала нам і ту малу можливість, яку ми мали: можливість збиратися, радитись, сумувати та радіти разом.

Коли провокатори почули небезпеку, то чмихнули туди, звідки їх прислано було, або поховалися, де могли, в державі, яку плюгавили. Але по собі лишили таку духову руїну і таке озлоблення у влади, що все нові й нові обмеження падають на людей, яким і не снилася політика чи якесь противенство до урядових роспоряджень.

Такі наслідки принесла провокація людей, що живуть фантазіями, напомповані заборчими плянами, не числячися з дійсністю, яка ті фантазії й пляни рішучо перекреслила.

Ярема Стоколос.

Дочка Єфтая

(Сул: X: 6 — 40).

„Коли смерть дівчини конечна,
Щоб батьківщину увільнити
Від ворога, так батьку мусиш
Свою обіцянку вчинити.
Свою журбу я вже забула,
Не жаль мені життя віддати
За рідний край, солодко буде
Мені в могилі спочивати.
Так батьку! — кров моя так чиста
Як на траві роса весною.
Візьми дочку в свої обняття
І учини останню волю.
Позволь два місяці прожити,
Потім суддя будь справедливий
Не жалую життя свойого,
Лиш щоб мій край зостав щасливий.
Коли вже кров моя застигне,
Народ мене побачи мертву,
Тоді згадай про мене батьку,
Що втішно я ішла на жертву!"

Сильвестер Калинець.

Ріжниця.

— Яка ріжниця між соловейками і подружжям?

— Соловейки, як перестають кохатись, то мовкнуть, а подружжя, як перестає кохатись, то починає галасувати.

— Мусимо вам, пані, зробити рентґенічну знимку.

— Але прошу тільки з профілю, пане лікарю, бо в мене профіль все найкраще виходить.

СИЛЬВЕСТЕР КАЛИНЕЦЬ.

Курітіба, Бразилія.

Галицький Лицар Степаненко

Леґенда.

Славна колись була
Славна Галичина . . .
П. Куліш.

Галич був колись великий,
Не такий як нині,
В нім жили князі, бояри,
Лицарі, княгині.
Дочки всіх князів, боярів
І усі дівчата,
Так були вродливі, гарні
Що і пошукати,
Мов русалочки Дністрові
Все веселі, гожі,
До яких з світів зїзджались
Лицарі, вельможі,
І за жінку радо брали,
Як княжну, міщанку,
І цей гордився, що він мав
Жінку галичанку.

* * *

Так тоді у Галичі жив,
При Дністрі близенько,
В пишнім замку деревяннім
Лицар Степаненко.
Скрізь був в світі, переїхав
Неодну границю,
Лиш не був на Україні
В Київі, столиці.
Раз оглянути задумав
Славну Україну,
Київ і Володимира
Лицарів, дружину.
Та хоч мати намовляла
Все, щоб він зостався,
І в дорогу так далеку
Щоб він не пускався.
Та син, лицар Степаненко,
Був здоровий умом,
У життя все переводив,
Що тільки задумав.
І найкращого з всіх коней,
Вибрав він одного,
І полетів наче сокіл
Швидко у дорогу.
І минав поля, діброви,
Гори і долини,
І заїхав до столиці
Славної Вкраїни.

У той час Володимира
Не застав в палаті,
Бо з боярами до церкви
Князь пішов співати,
Лиш княжну Апраксію він
На подвірю стрінув,
Й по вбранню її судив як
Прачку. В ту хвилину
Тим княжна обурилася,
За таку зневагу,
Що тим іменем принизив
Лицар княжу славу.
І йому тут відповіла,
Що вона княжною,
А ніяка прачка, а лиш
Княжою дочкою.

* * *

Засоромився тим дуже
Лицар Степаненко,
І промовивши до неї
Поклонивсь низенько:
—„О, простіть мені княжно, за —
Мою зневагу,
Бо не думав понижити
Вашу княжу славу,
Я приїхав із Галича, знад
Берегів Дністрових,
Перший раз оглянуть Київ
І Дніпра пороги.
То ж мені вбрання тутешне
Не було так знане,
В нас таке вбрання, як ваше,
Носять лиш селяни.
А княжні чи то княгині
Ходять гарно вбрані,
В одягах шовкових та й ще
Сріблом, златом ткане,
То ж я буду обережним,
І науку мати,
Всіх дівчат тутешних буду
Я княжнами звати!"
То сказав, удавсь до церкви
Лицар Степаненко,
Там з Володимиром князем
Привітавсь щиренько,
Оповів про гарний Галич,
І про галичанів,

Про бояр і як він їхав
Степом і лісами,
Оглядав красу України
І багацтво, степи,
І Дніпрові сині хвилі,
Луги, очерети.

* * *

Князь Володимир Великий,
Лицарі, вельможі,
Привітали Степаненка.
І по Службі Божій,
Князь просив його до себе
На обід в палату,
І в гутірці став наш лицар
Все критикувати,
Що не так прегарний Київ,
Як йому казали
Батько, мати, що два рази
В Київі бували.
Неподобались йому ті
Всі хати низенькі,
Ні церкви ті деревяні,
Й вулиці вузенькі.
Нарікав, що скрізь болото,
І що як йшов нині
З церкви, заваляв в болоті
Чобітки зелені.
І також тим дивувався
Лицар Степаненко,
Що у Київі бояри
Не таке гарненьке
Носять убрання, як носять
В Галичі бояри,
А лише собі звичайне
Як міщани мали.
Та порівнюючи Київ,
З Галичем багатим,
Бачив значну перевагу,
І став дорікати
Так князеві як боярам
Лицарям, дружині:
„В вас у Київі не так, як
В Галичі країні.
В нас багацтво, мило, любо
Аж душа радіє,
А церкви, муровані всі,
Золотом яснінють!"
І їжа йому й напитки
Не посмакували,
Нарікав, що до обіду
Тільки мед давали.
— „В нас у Галичі, з вина нам
Серце є охоче,
Випєш чарку, випєш другу,
Зараз треттю схочеш,
А за третою й четверту
Ба, кортить і пяту,
Ой нема то в світі понад
Галич мій багатий!"
Та кияни всі мовчали,
Лиш один Чурило,
Виступив в обороні
Київа тут сміло.
Й заложився з Степаненком,
Хто із них багатший,
Хто з обох них по лицарськи
Убереться краще.
І рішили так три роки
День в день дві години
Їхати конем по місті
Київі що днини,
І своє вбрання зміняти
Що день не лиш інше,
А також щоб і було ще
Кожний день гарніше.

* * *

Степаненко написав лист
До своєї мати,
Щоб для нього на три роки
Убрання прислати.
Привязав письмо до уздів,
І пустив у поле,
І за місяць Степаненко
Мав вбрання готове.
І як став галицький лицар
Що день прибиратись,
То Чурило, не був в силі
Цього доказати.
Скільки днів є у трьох роках
Тільки і у нього
Убрання було а гарне
Так як у нікого.

* * *

Наступив час перемоги,
Саме день останний,
І посходились до церкви
Знатні всі кияни,
Осудити перемогу
Лицарів завзятих.
І прибув Володимир князь
Щоб осуд свій дати.
Вбачив князь на лівім боці
Лицаря Чурила,
Що то кидав гордим зором,
Певний був, що сила
І його вбрання багате
Вийде переможно,
А на право Степаненко
Знов моливсь побожно.
Князь Володимир Великий,
На Чурила глянув,
На його вбрання блакітне

З жовтими квітками.
То не міг своїх очей князь
З нього відорвати,
Бо вбрання такого навіть
І не міг князь мати.
Шапка, що то мав Чурило,
Золотом вся ткана,
Чобітки як мак червоні
З срібними пряжками.
Шуба з кун на нім широка,
Гарна як в нікого,
Вишита вся золотом і
Сріблом наоколо.
А найкраще що на шубі
В горі і в долині,
Всі петлі були шовкові,
Гузики зелені.
В кожну знов петлю була ще
Вплетена гарненька
Дівчинка, а в кожен гузик
Хлопець чипурненький,
І як запинав він шубу
Вбоє обнімались,
А як розпинав, обоє
Зараз цілувались.
Князь Володимир не бачив
Ще такого дива,
Так захоплений красою
Убранням Чурила,
Що хотів оповістити
Славну перемогу
Для Чурила, за його те
Убрання чудове.
Несподівано князь кинув
У правий бік зором,
І заглянув Степаненка
Що співав враз з хором
Коло крилоса, з дяками,
Й тою то порою,
Князь неначе опянілий
Став його красою.
І побачив Степаненка
Лицаря - Вельможу
В убранню такім, що й в казці
Розказать не можу.
Шапочка на нім з ріжками,
Перлами довкола
Повишивана, такі і
Чобітки у нього.
Сине, жовте злотом ткане
Все його одіння,
А блестіло, мов від сонця
Золоті проміння,
Що неможе було на нього
Як на сонце глянуть
Ще не бачили такого
Ні князь ні кияни.
А найкраща вже була то
Шуба із соболів,
З золотими ґузиками
А петлі шовкові.
Коло ґузиків звисали
Дивнії пташата,
А до кожної петлі знов
Вплетені звірята.
Що як рушив ґузиками
Птахи заспівали,
А як вдарив по петлях, то
Звірі закричали.
А коли співав „Апостол”,
Гукнув „Во дни они!”
Аж дзвіниця потряслася,
Й відозвались дзвони.
Князь, коли те все побачив
Перейшли у нього
Найсміліші ожидання,
Встав з місця свойого
Вдавсь до лицаря і зараз
З ним завів розмову
І оповістив для нього
Певну перемогу.
Заклад виграний у сумі
Тридцять тисяч срібних,
Дарував все Степаненко
Для киян всіх бідних.

* * *

Та Чурило, щоб за тридцять
Тисяч тих пімститись,
То задумав з Степаненком
Ще раз заложитись,
Що оба на конях мають
Через Дніпро скакати,
Хто Дніпро не перескочить
Голову мав стратить.
Отже, щоб свою відвагу
Людям показати,
То Чурило пробував сам
Наперед скакати.
Розігнавсь конем з далека,
Гнав мов вітер з всходу,
Та на жаль не перескочив
Враз з конем впав в воду.
За ним зараз Степаненко
Як на те поглянув,
На свого коня сів живо
Й без розгону прямо
Скочив вдатно і на другім
Березі впинився,
Й гордо став перед народом.
А як подивився,
Що Чурило потапає,
Він з конем вмить живо

Скочив до води і вхопив
Лицаря Чурила
За волосся і з конем враз
Витягнув на беріг,
І півмертвого Чурила
Показав князеві.
А що лицарі вложили
Договір з собою,
Хто програє, заплатити
Мусить головою.
То ж Чурилові наш лицар
Що невмів скакати,
На підставі договору
Голову мав зняти.
Та якщоб не князь, княгиня
Лицарі, бояри
І дівчата, то Чурила
Не минулаб кара.
Та дівчата, молодиці
З Київа цілого,
Зі сльозами ублагали
Тут життя для нього.
Навіть сам Ілля Муромець
На кони прилинув,
І просив, щоб Степаненко
Дарував провину:
— „Полиши його в спокою,
Встид з ним закладатись,
Бо він лицар до бабів лиш
Й до дівчат завзятий!"

* * *

Від тоді галицький лицар
В Київі був знаний,
Та його всі шанували
Знатні кияни.
Навіть сам Ілля Муромець
З лицарем стрічався,
І з князя Володимира
Враз з ним забавлявся.
Князь любив його як сина
Рідного свойого,
Та крім Іллії Муромця
Не було над нього.
Він вбив ворога страшного
Шарка Татарина,
Що промощував для себе
Шлях на Україну.
Він Поповича, Добриню,
Поборов так само,
І увесь великий Київ
Гордивсь галичаном.
Князь за теє, що позбувся
Шарка великана,
Дав йому за жінку дочку
І як раз ту саму
Дівчину Апраксію, що
То у першу днину,
В Київі був Степаненко
На подвірю стрінув.
І поїхав з нею в Галич,
До своєї мати,
Де жили собі щасливо
Над Дністром в палаті.

* * *

Ще на старість він задумав,
Пробувати силу,
Пригадав собі про заклад
В Київі з Чурилом.
І удався на війну за
Князя Ярослава,
Й за хоробрість він одержав
Шаблю від Мстислава.
Наче Тур, мов лев боровся,
Переміг Ятвягів,
Й під Перемишлем загинув,
Він як лицар слави.

ЛІДА МАК.

ОСІНЬ

Вже вуха обрію нащурились тривожно.
Хоч місяць все повагом думу мріє.
Це день чи ніч? Устануть трави при дорозі,
І в яснім зорі сонця спопеліють.

Та фарбою малює мрія дивні дива,
Її ж малюнків, ой, не зловиш в руки.
А осінь ось така привабна й уродлива
Не всім так щедро квіття сипне без принуки.

О, Княжно владна! Ти листки багрові
Лиш кинеш друзям у нестримнім марші!
Чи схилишся до уст хмільним цілунком слави
Й збудуєш царство їм і престоли монарші?

В зеленім гаю осінь жовто-багрі коси
Дасть вихрові до пестощів шумких і тьмяних.
А друзі так невтомно труди маршу зносять,
А синій простір все:
лиш більш і більш багряний!

MINARD'S LINIMENT

LARGE SIZE
65 CENTS

REGULAR SIZE
35 CENTS

є одним з тих домашних средств, які ми завдячуємо тій особі, що має найбільше довіря в громаді — родинному лікареві. Він то по довгих роках практики, з докладної обсервації, і доброго знання людської системи й його потреб, перший виробив і приписував Мінард'с Лінімент.

Так, рік за роком, слава і становище сего родинного средства зростали сильніше і сильніше аж сьогодні його популярність є на найвищім степені, і всьо вказує на то, що кожний рік принесе додаткове оцінення.

Загальні вказівки для родинного уживання

НА ПЕРЕСТУДИ, ҐРИПУ, ітд. загрійте лінімент і змивайте свобідно, натираючи груди і крижі, повторяйте що кілька годин аж стане лекше.

НА БРОНХИТ Й АСТМУ. Намастіть ліниментом грубий кусник брунатного паперу і прикладайте до горла так часто як се пацієнт може витримати, уживаючи завсігди свіжого кусника паперу.

НА ПЕРЕСТУДИ ГОЛОВИ. Загрійте лінімент і вдихуйте часто. Або, замішайте пів чайної ложечки Мінард'с Лініменту в пайнті горячої води в отвертій посудині і вдихуйте випари.

НА РЕВМАТИЗМ, НЕВРАЛЬҐІЮ. Як можливо загрійте болючі части тіла і прикладайте лінімент свобідно втираючи його добре, потім розсмаруйте лінімент на брунатнім папері і приложіть до тіла.

НА СПАЗМИ ЖОЛУДКА, КАШЛІ, АСТМУ, ітд. Беріть від пять крапель до пів чайної ложечки, відповідно до віку, з медом, сиропом або молясами.

НА ПОПЕЧЕННЯ. Уживайте рівні части Мінард'с Лініменту і солодкого, оливного, або кестор олію або крему, розсмаруйте на брунатнім папері і прикладайте до попечень.

НА НАГНІТКИ І БОНІОНС. Усуньте всю тверду шкіру і прикладайте лінімент свобідно.

НА БОРОДАВКИ. Прикладайте свобідно і часто.

НА УКУШЕННЯ КОМАРІВ Й ОТРУЙНИХ НАСІКОМИХ. Прикладайте свобідно.

ЗНАМЕНИТИЙ ПРЕПАРАТ ДО ВОЛОССЯ. Прикладайте чотири рази на тиждень, натирайте добре. Се забере ЛУСКУ і порплі з голови, очистить ВОЛОССЯ і причиниться до його росту і поможе недопустити до його випадання, зробить його мягким і блискучим.

Знамените на...

Біль Шиї і Перестуди Грудей

Загріти Мінардс і натирати ним болючі місця. **Нова металічна накривка фляшки** замикає силу Лініменту герметично. Не допускає до розлиття плину та легко її зняти.

Натирати свобідно Мінардом, щоби усунути всякі мушкулярні болі, штивність, біль в ногах, ревматичні болі ітд.

Sales Agents:
Harold F. Ritchie & Company, Ltd.
Toronto 65

НА БІЛЬ В ГРУДЯХ, В БОЦІ АБО КРИЖАХ, НА ВИВИХНЕННЯ, ПОТОВЧЕННЯ, НАПРУЖЕННЯ, СТЯГНЕННЯ МЯЗІВ, ЗДЕРЕВІННЯ ЧЛЕНІВ, НА ПЕРЕЗЯБЛЕННЯ, ШТИВНІСТЬ СУСТАВІВ, ЛОМБЕҐО, САЙЕТИКУ. Перше обмийте зболілі части тіла добре теплою водою, потім прикладайте Лінімент свобідно, натираючи добре рукою. Прикладайте часто.

НА ПОТРІСКАНІ АБО ПОСІДАНІ РУКИ, НА БОЛЮЧІ ЦИЦЬКИ, НА ПРИЩІ, ПЛЯМИ, ЛИШАЙ, НА БОЛЮЧЕ ЛИЦЕ ВІД ГОЛЕННЯ. Розпустіть Лінімент на половину зі солодким або оливним олієм або кремом і прикладайте раз на день.

НА СТАРІ РАНИ, ЧИРАКИ. Вимийте добре, приложіть Лінімент свобідно і накрийте полотном два рази на день.

НА ГЕМОРОЇДИ. Розпустіть на половину солодким або оливним олієм або кремом, і прикладайте добре кожної ночі.

НА РАНИ ТІЛА І ЗОВНІШНІ ОТРУЇ. Прикладайте Лінімент свобідно; буде боліти яку мінуту, але це причиниться до гоїння рани, і поможе усунути отруї.

НА ФАЛЬШИВИЙ АБО СПАЗМОДИЧНИЙ КРУП, ХРИПКУ І ЗВИЧАЙНИЙ БІЛЬ ГОРЛА. Змішайте чайну ложечку Лініменту з одною столовою ложкою меду, сиропу або молясів і беріть чайну ложечку мішанини що години аж стане лекше; також змивайте горло і груди Ліниментом.

БІЛЬ ГОЛОВИ. Змивайте голову і добре вдихуйте.

НА БІЛЬ ЗУБІВ. Змивайте лице, і коли є діра в зубі, вложіть кусник вати намоченої Ліниментом.

НА БІЛЬ ВУХА. Змішайте чотири краплі лініменту і чотири краплі солодкого або оливного олію, трошки загрійте і вложіть дві або три краплі в ухо.

МІНАРДС ЛІНІМЕНТ НЕ ЛИШАЄ МАСТИ, НЕ МАЄ НЕПРИЄМНОГО ЗАПАХУ, ВИСИХАЄ СКОРО.

Мінард'с Лінімент є конечним в стайні

НА ВИВИХНЕННЯ, НАПРУЖЕННЯ, ПОТОВЧЕННЯ, ВРІЗАННЯ, ЗДЕРТЯ, НАПУХНЕННЯ, НАТИСКИ ВІД ХОМУТА АБО СІДЛА, ПРИКЛАДАЙТЕ ЛІНІМЕНТ СВОБІДНО.

НА КОЛЬКИ. Беріть пів пайнти молясів, одну пайнту горячої води, чотири столові ложки Мінард'с Лінімент. Вложіть всьо у фляшку і потрясіть добре потім вилийте звіряті в рот.

ПРОТИ ЗОЛЗІВ АБО КАШЛЮ. Вкиньте одну столову ложку Мінард'с Лініменту до пів пайнти молясів і вилийте до звохченого ґрису або вівса. Змивайте добре шию.

MINARD'S LINIMENT CO., LIMITED
YARMOUTH, NOVA SCOTIA

СТЕПАН КОНРАД.

На Волю

Це було в січні, 1919 року. Я лежав у ґарнізоновім шпиталі в місті П. на відділі пошесних недуг — хорий на пятнистий тиф.

Добре ще тямлю, коли привезли мене з табору полонених в Пік. Не мене самого. Нас кількох кинули наче баранів на гнилу солому тай гайда у шпиталь.

Була морозна ніч. На дворі миготіли тисячі зір на чистому блакиті. Віз трясся, скакав по камінях, по грудах леду. Моє тіло підскакувало наче мячик і за кожним разом вихоплювався з моїх грудий важкий, болісний стогін.

Привезли. Взяли мене на ноші й понесли кудись . . . І саме тоді я втратив свідомість під впливом високої тифозної горячки.

* * *

Казали, що минуло два тижні, коли перший раз наче пробудився із сну. Над собою побачив похилену постать в білому плащі. Я поглянув у вікно — закратоване. Прибита надімною у головах карта, казала хто я, звідкіля взявся і чого сюди прибув.

Від цеї хвилини пробудження я почав звільна приходити до здоровля. За якийсь час почав уже ходити. Був виздоровцем. Осолоджуючи шпитальну нудьгу, проводив я дні на розмовах із своїми співтоваришами недолі, з дівчатами з нашого Допомогового Комітету, що відвідували хорих і полонених, та з доглядачкою хорих Стасею, що саме опікувалась мною.

І так проходили дні за днями.

Та скільки разів я пригадував собі соломяний барліг, холод і голод, що його доводилося мені переживати в таборі, скільки разів ставали перед очима кільчасті дроти, що опоясували табор — стільки разів мені ставало сумно. В такі хвилини я невимовно бажав ще довго бути хорим і ніколи не вертати туди, звідкіля привезли.

Саме тоді зродилася в мене думка втікати. Спершу була вона — як мраковиння — що щойно за якийсь час набрала якихось конкретних форм. Свою думку я зрадив дівчатам з Комітету, але вони висміяли мене. Вона наче кричала, силою домагалася здійснення. Це не було легко. Мур зависокий, щоб його перескочити — перекупити службу не було чим.

А тимчасом я мучив комітетових дівчаток, щоб постаралися про якусь особисту виказку, що помоглаб мені вийти звідтіля та свобідно ходити по місті. Обіцяли.

І саме тоді я почав обдумувати плян та вводити його в діло.

* * *

Усі свої почування спрямував я на доглядачку Стасю. Я почав говорити те, що говорить у таких хвилинах найбільш залюблений студент своїй дівчині. Обіцяв все, чого хотіла: змінити обряд та одружитись. Коли інші хорі спали, вона сиділа на моїм ліжку та слухала, як чарівно малював я їй образи подружого щастя. Це тривало кілька днів. Я бачив, що вже недовго доведеться мені боротись за серце Стасі. В цьомуж часі довідався теж, що згадана вже виказка готова. І тоді прийшло рішення. Одній з комітетових шепнув я, що на Свят-Вечір буду на умовленому місці. Це було два дні перед нашими Різдвяними Святами. Весь день я обдумував останні подробиці пляну та . . . палко цілував Стасю . . .

Минали години за годинами, надходила вирішальна хвилина.

* * *

Вечір. Спокійний дожидав я приходу Стасі, що мала міряти хорим горячку. Вона спинилася біля мене й почала щось шептати.

Я запропонував їй, щоб сьогодні піти до кіна. Вона зразу думала, що жартую. Та коли почав я говорити про гарний, зоряний вечір, про любов, про . . . (чи я

вже знаю, про що я тоді з нею говорив) — згодилася. Ця згода не прийшла так легко. Я мусів багато говорити, багато обіцювати, фантазувати. І ще сьогодні думаю над тим, як це так могло статись, що всеж таки вона рішилася вийти зі мною поза мури шпиталю. Мабуть мусіла справді мене кохати та довіряти. Скільки разів ми, мущини, граємось дівочими серцями для власної користи!

Та у свому пляні не передбачив я одного: я не мав теплої одежі: Здавалося, що вже по всьому. Та в цьому моменті нова гадка прийшла мені в голову: я пригадав собі, що нераз бачив, як дижурний лікар, який приходив на нічний дижур, скидав свій плащ та вдягав білий шпитальний. І в цій хвилині я рішився на ризиковний крок: просив Стасю, щоб винесла мені цей плащ на коридор, де я передягнуся й підемо, а вернувшись повісимо його знову на своє місце. В успіх мого прохання я не вірив. Та вона згодилась. І вже в 7-ій вечером ми тихенько вийшли з коридору. Ще хвилина, ще кілька кроків, ми підходили до брами. І саме тоді я сперше завагався.

Ануж зловлять? Щож ждало мене тоді? Тюрма, темниця!

Та жажда волі була сильніша. Я всунув свою руку під рамя Стасі і . . .

— Хто йде? крикнув вартовий.

— Доктор — крикнула моя товаришка, поки ще я зрозумів тривогу хвилини.

Вартовий випрямився, засалютував, отворив браму й ми опинились на волі...

Мені здається, що я не ішов а біг, вхопившись судорожно за руку Стасі. Кожний прохожий видався мені поліціянтом, аґентом, кожна тінь — жандармом. Кров живо била в жилах голови, здавалося, що трісне у четверо.

* * *

Прийшли, купили два білєти й сіли. Почався сеанс. Та він мене неможливо нудив. Вправді я безупину говорив щось до Стасі, стискав нервово її руку та мої думки блукали десь в неозначеному місці, де мав зустрінутися із знайомими дівчатами.

Скінчилась перша частина сеансу. Я сказав Стасі що піду до буфету купити цукорків. Відраджувала, казала, що сама піде. Та я вже встав з крісла, збираючись вийти. Вона завагалася. Своєю рукою придержувала мою . . . хіба догадувалась?

Та в цю мить згасло світло і я швидким кроком пустився із салі. Ще крок і я опинився на дворі. Оглянувся позад себе й пустився з вітром на вздогін. А в його шумі наче причувалось важке ридання безталанної, самітної Стасі...

* * *

На означеному місці ми зустрінулись. На оповідання не було часу. Одна з комітетових наняла дорожку й ми поїхали до одної бурси.

Застукали.

— Прошу.

І ми ввійшли в кімнату, де за Свят - Вечірним столом сиділа якась пані з донечкою. Дівчата вийшли і я залишився в кімнаті. Засів до стола. Пішла розмова про батьків, про втечу, про дальші пляни . . . Пізніше колядували.

Це був перший Свят - Вечір на волі...

* * *

В П. не був я довго. Одного вечера виїхав я в товаристві цих самих комітетових дівчат на залізничий двірець та всів до поїзду, що їхав до Я.

Вже в дорозі я запримітив, що забув особисту виказку. А тут жандармерія ходила з ваґону до ваґону та переглядала особисті виказки пасажирів. Я мусів critись, де лиш міг. І так заїхав до Я. Тут треба було мені пересідати. По пероні переходжувалися жандарми та військові патрулі. Я ждав, що ось приступлять до мене. І вже не страх, а просто божевілля охоплювало мене.

Переходячи здовж поїзду, що стояв на пероні, я бачно до всього приглядався й у хвилині, коли вже пронісся сиґнал відїзду — кинувся на ступні льори, що були причіплені при кінці поїзду, а із ступнів до середини: в льорі було вугля. Я простягнувся наздовжки. Поїзд мчав все далі. Холод проймав мене цілого та я успокоювався, бо покищо був вільний від настирливих поглядів жандарма. Щойно пізніше почали мучити мене думки.

— А щож буде, коли цю льору відчіплять від поїзду?

Я постановив не спати, щоб кожної хвилини міг пересістись на інший віз, коли буде потреба.

Десь біля 9 години вранці я був уже на стації.

Користаючи з того, що льори були на самому кінці поїзду — я вискочив і не завважений вийшов бічною фірткою з двірця.

Не питаючи нікого про ніщо, — щоб не звернути на себе уваги — я вийшов, куди очі несли.

Щойно, коли був вже доволі далеко — спитав ґазду, що вертався з міста та роспитав його про дорогу до М. В. Він згодився мене підвести за невеликою оплатою. По дорозі я розпитував про це й те, і довідався про все, що мені було потрібне. Та головне було те, що в М. В. був парохом знакомий ще з давніших часів священик о. Ігнатій. Я вирішив туди заїхати.

Було вже давно пополудні, коли входив до кухні приходства. Наймичка поглянула з недовірям та острахом та спитала, чого я прийшов.

— До єґомосця — прошептав я. Наймичка ввійшла у другу кімнату. Я присунувся блище до дверий, щоб як найскоріше найтись віч у віч із священиком. Бо й не дуже я бажав, щоби наймичка була свідком нашої розмови, бо я ніколи не довіряю бабським язикам! За хвилину ввійшов отець парох.

— Чого бажаєте собі? — спитав. Я глянув йому в вічі і мабуть шепнув щось ледви чутно. І в мить був уже з самим священиком.

Я оповідав про все. Отець Ігнатій випитував мене про недавне минуле, про батьків. Поплила дружня розмова. Ожили картини з недавно пережитих днів. Лилися сльози й грудьми стрясав спазматичний плач. Це плакав священик, якому не довелося власніми очима бачити Слави Нації.

І не стямились ми, коли в кімнату ввійшла їмость, що вернулася з сусіднього містечка. І знову розмова, і знову спомини.

Після вечері прийшла тамошня вчителька пані Ася і ми почали обговорювати дальший плян утечі. Йшло про те, щоб дістатись до Чехословаччини. І так на розмові просиділи ми до пізної ночі.

Засипляв я спокійний, майже щасливий, в теплій, привітливій кімнаті приходства, в далекому, глухому лемківсько му селі. Та тоді снилась мені Стася, що з цього часу стала прокляттям мого життя й нераз ще тепер переслідує мене у снах та думках.

Лискавкою минув мені наступний день, в домі отця Ігнатія. Цьогож вечера ми обдумали спільно всі подробиці моєї дальшої подорожі.

* * *

На третий день досвіта виїхав я саньми священика в товаристві Асі. Кілька слів прощання, знов стиск долоні й ми поїхали.

По дорозі зустрічали ми патрулі — та якось вони не чіпались нас. Згодом заїхали до отця М. В гостинному домі я найшов потіху та розраду в моїм, досить важкім положенні і пробув у нього до вечора. У вечері виїхали в бік кордону, щоб ще цього вечера перейти його.

Та не судилось. Саме у хвилині, коли ми звернули на бічну доріжку, що вела до надкордонної оселі — надійшла сторожа і ми мусіли завертати у противний бік. Так довелось мені заїхати до знайомих моїх товаришці учительок, родовитих лемкинь, та щирих патріоток. В них перебули ми цілу ніч і цілий день. Довідавшись, хто я та звідкіля — приймали вони мене дуже сердечно. На жаль, я до сьогодні не довідався, як вони називались. Так, мабуть, вже я не довідаюсь ніколи . . . Це ті безіменні друзі мої, що наче тіні пройшли зі мною малий шмат мого життя.

Я згадую їх завсіди, як тих що в темних хвилинах стали ясними провідними зірками.

* * *

Чергового дня вечером ми попращалися з принагідними приятельками та виїхали в бік кордону. Це був вже останній етап нашої мандрівки.

На самому кордоні треба було пішки перейти річку.

Ми бродили в снігу, повзали на колінах. Пібравшись за руки, витягали ноги із снігу, щоб за хвилину впасти знову. Довкола тишина. Десь тільки дуже далеко чути гавкіт псів.

Ще хвилина ще крок... Ще в долину, ще вгору... І ми вже по „другому боці!"

Я просив Асю, щоб уже верталася. Не хотіла.

— Доведу до першої хатини — говорила.

Довела. Збудила ґазду та просила, щоб нас переночував.

Дозволив. Кинув на долівку клаптик соломи і ми полягали.

— Завтра досвіта вернуся — сказала до мене.

Та коли я вранці пробудився — її вже не було.

— Давно вже вийшла — пояснив ґазда.

Вийшла!.. І навздогін за нею полинули мої думки, щоб супроводити, коли переходитиме крізь кордон.

Вона вертала туди, свідома того, що може її ждати.

Цього самого дня зголосився я у чеській жандармській станиці, де дали мені перепустку і я виїхав у глибину чеської держави.

* * *

Я й досі не зустрінувся ні з одною особою, що в цьомуж часі прийшли мені, свідомо чи несвідомо, з допомогою. Я й до сьогодні не довідався повних прізвищ тих, що мені зробили багато доброго.

І тому хай ці рядки будуть висловом щирої подяки та привязання всім Вам, відомі й невідомі та такі близькі мому серці люди, що у важких хвилинах мого життя були зі мною.

ДО ГАЛИЧИНИ

Галичино моя рідненька,
Чому ти серцю так миленька,
Чому тебе я так кохаю,
Скажи, чому, мій рідний краю?
Бував я скрізь уже краями,
І перемірив світ ногами,
Де був, то кожною порою,
Тужив, лив сльози за тобою!
. . . Для цього, бо ти тут родився,
Моїм підсонням ти кріпився,
Мої пташки тобі співали,
Тебе в колисці присипляли,
Мою пив воду, а з водою,
Випив ти чари, щоб за мною
І на чужині все тужив,
Понад життя мене любив.
Ти залюбилася ще з дитини,
В моїм прапорі жовто - синім,
І дружину дала вкінці,
Тому і мила я тобі!

Сильвестер Калинець.

Кульбаба знад Дністра.

Неня і Син

I.

Встала рано — ні, не встала, а зірвалась по кількагодиннім кунянні і вичікуванні дня. Не спала, як інші. На дворі сіріло. Вже треба йти, бо далека дорога. Чотири милі з гаком, а на час треба бути. Мусить бути... Вже місяць цілий не була. Не була як... Сапання за шульок набрала і треба було сапати від рана до ночі, бо треба... Сама одна осталась, хто поможе? Хто заробить?...

І вичікувала ще, може прийде. Бо як востаннє була, то „адукат" казав, що за кілька тижнів або прийде, або засудять... Може — не дай Боже — і засудили. За що? не розуміла добре. А слідчий суддя так кричав на неї, як пішла просити картки на „побачення". Кричав щось, вона не розуміла. а на кінець крикнув „не вільно". То зрозуміла...

Сьогодні знов іде туди. Взяла на плечі ще з вечора приготовану торбу з хлібом. Тяжка трохи... Три бохонці хліба, сир, зароблений у сусіди, цибуля, кусок солонини і біла сорочка. Це все для нього. Для сина! Для себе пляшку на воду, кусок хліба і головку чіснику за пазуху. Як буде вертатися, то зїсть...

Вийшла до сіней, перехрестилась, на дворі ще й хату перехрестила, засунула засуву, замкнула на колодку і йшла. Ще на мить задержалась, перегнулась через малий плотик і зірвала кілька гильок мокрого від роси васильку. За пояс заткнула... „Він так любить, як васильок пахне"...

Йшла селом. Тихо - тихо ще було. Навіть когути не піяли ще. Село спало... Лише якийсь пес, часами перелякана курка тревожно кричала: „Куди?" Ку? ди? Куди так рано?" Йшла, не оглядаючись, і шептала молитви...

„За душу чоловіка свого помолюся... Прийми його, Боже, в царство небесне, де всі святі й праведні спочивають, де ангели й херувими пісні співають... Отче наш...

„І молюся до Тебе, Боже, за свого сина, за свою дитину, що його не бачу, що з ним не говорю, але за нього гадку маю, його споминаю. Тобою, Боже, за нього говорю, Тебе, Боже, за нього прошу, за його здоровля, за його долю, за його волю... Отче наш...

„І борони його, Боже, від людської ненависти, від дурного розуму, від світського сорому, від лихих очей, від лукавого чоловіка, від нечистого духа — від усього лихого... Отче наш...

Сонце вже показалось на землі... Ні, на небі, мов круг мідяної бляхи, і щойно тепер із землі зачало поволі підноситись і набирати блеску — сяйва, неначе на доказ. що на землі правдиво ясного нічого нема. Все гарне, ясне, високе — недосяжне, як воно, а зіткнувшися з землею, мусить прибліднути.

Вона йшла, не оглядаючись. Що їй там сонце? Що їй там краса? Її краса, сонце, усе, от там — далеко, далеко... Сьогодні четвер, то певно думає про неї і жде — чекає...

„І дай Боже, сили щасливо зайти й здорово вернутись, бо тамтой раз тиждень не могла піднестись, як вернулась... І дай, Боже, щоб сендзя добрий був і пустив... Дай Боже! — шептали уста.

І земля заривилась та й собі: „Дай, Боже, краси й роси!" От сонце яке гарне!... Кланятись почали трави — збіжжя. Зелена кукурудза, і біла, як міська панна, гречка. Сонце розсміялось ясно і сипнуло щедро проміння, неначе господар золоте зерно — цілою жменею.

І гарна стала земля...

І дякувала сонцю, як уміла. Знову кланятись почало все, а жито, найстарше, найповажніше, похилило у великій покорі колоски і не підносило їх навіть. Дякувало Творцеві, що позволив старости діждатись. (А на селі кажуть, що під серп проситься).

Вже і добрий день зробився. З серпом дехто вийшов на поле... Худібку діти вигнали і водять на шнурках, по суголовках. Нема, як то колись, пустив на толоку, тай пішла. Тісно стало всюди.

Вона пішла... З плеча на плече торбу перекладала, бо чимраз тяжча була. По-

ловина дороги... ще трохи — ще трохи. Ноги вянули. А сонце вже гарячо - гарячо цілувало землю, що виглядала тепер у білій перемітці з мряки, як молодиця по шлюбі. Гарна була земля, принадна, розкішна... Тому сонце так гарячо цілувало її. Вже близько місто. Вона йшла, час від часу води з пляшки попила і йшла...

II.

В будці гамір - крик, ніби на ярмарку. Торби з хлібом „посмітюхам" подають, порожні відбирають, картки на „відзенє" старшому дають. Вона сидить у кутку, нічого не бачить, нічого не чує, змучена до краю та своїм горем прибита...

Пятнацять літ!... А, Боже! Боже, поможи йому витерпіти, сили дай, щоб не показати по собі тої розпуки... бо... бо най не знає... Аякже йому буде? — І за що це, за що? Він такий добрий — мухи не скривдив би, здається, а тут 15 літ... Адукат казав, що ще будуть раз судити, але надія мала — а розпука велика, велика...

Тихо! Старший читає. Зірвалась, як учула своє назвище, підбігла до дверей.

Зимної перегороди вчепилась, щоб не впасти... А він решітку обома руками стиснув і лицем приляг до неї...

— Нењко!

— Сину!... — і тихо...

Яка марна та мова людська! Де є слова, щоб можна ужити їх тепер? Міцніше від слів говорять їх очі та судорожно в обоїх стиснені руки, мязи лиця, усе тіло...

На неї дивились ясні, здається спокійні очі... В душу вступав спокій. Мусить бути спокійна!... Він озвався перший:

—Здорові, нене!? — Махнула головою. — А ти, а ти сину? — Усміхнувся...

—А за що? За що дитино?

Її голос починає дріжати. — Так, нене, 15 літ!...

— Адвокат казав, що не все ще пропало. А якби? То і що? Ти ще молодий, 15 літ мине... У тебе 19-тий доперва. Бог добрий!... І я буду приходити все — все, що місяця...

„Кінчити!"

„А, синку! Там хліб, сорочку тобі дала... ще дещо... А булаб забула, ось васильку тобі урвала з городця. — Узяв крізь дірку, підніс і низько схилив голову.

— Сину!... (З боку, по одній і другій стороні верещали жиди, як навіжені, в цілий голос).

— Сину! — Підніс голову. На васильку, що зірвала його досвіта й несла дотепер за крайкою, блищали великі — свіжі краплі роси. А може це не роса?...

„Вийти!"

— Бувайте здорові, нене!... Не плачте!

— Не плачу, чого? То сонце цілу дорогу разило очі, і тепер чомусь заходять слізми.

Вийшла...

III.

А в півночі відчиняла двері своєї хати... Як колода повалилась на лаву, біля стола. Вже всі молитви вишептала дорогою, а тепер не можу вже.

— Маріє... Маріє! І в Тебе був Він один... Вислухай мене! — І Ти терпіла Маріє!... Зглянься!... 15 літ, а він такий іще молодий... Маріє! І за що?... Маріє! таж то дитина! Вислухай! — Боже! прости йому!... 15 літ. Ах!... Сонце дуже поразило очі, бо сльози капали довго-довго.

Місяць глянув у вікно й байдуже відвернувся. Терпіння... Чи мало я бачив його? Тепер і людей не зворушує воно, а не то мене старого... Поплив дальше... І ще в одно вікно глянув і підглянув: Там хлопці сплять... Спокійні, усміхнені... Їм чудові сни сняться... „Добре, що неня не дуже журиться... 15 літ мине як рік... Здивувався місяця, аж пристанув. — А це що? Давно я вже не бачив щось такого!...

А люди казали, що то над раном місяць зблід.

Земле, моя ти рідна, люба нене!
Витай мені зі святами, з весною!

Покрийся збіжжа лавою густою,
Най буря мимо йде понад тобою,
І най імя твоє буде благословенне!

Зрости в своїм родючім, чорнім лоні
Кождіське зерно, що з сівні упаде.
Най приберуть тебе сади - левади
І тихий мир нехай між ними сяде,
Блаженні най будуть спрацьовані долоні!

Богдан Лепкий.

Що Страшніше

З ЖИТТЯ В БРАЗИЛІЇ.

I.

Моя дружба з неґром Максіміліяном Педром де Олівейра роспочалася з того, що я предложив йому свої услуги приймити до своєї школи його хлопця, Жвана. У школі він мав і вчитися й мешкати. А самого Жвана я хотів мати в себе, бо моя дружина напосілася: „Роздобудь якогось бразилянського хлопця, щоб я могла при нім навчитися по португальськи. В школі самі українські діти, й нема мови, щоб я коли навчилася не бути німою в чужім краї”.

Таким чином Жван, чорний та блискучий, як новенький черевик, поселився в нашій школі. Був чемний та слухняний. Рубав дрова, тягав воду, бавив дитину і щиро вчився. Учився не тільки по португальськи, а й по українськи. Наслідки з такого співжиття були несподівані: за пів року Жван читав, писав і говорив по українськи, співав наших пісень і деклямував по українськи на святах, а моя дружина як що завчила тузін чужих слів, то більше мабуть ні...

Їдучи до дому що суботи, Жван брав зі собою книжки й там пописувався своєю мудрістю, читаючи по українськи та перекладаючи своїй рідні на португальське. А то підіймало пошану до вчителя, що так високо підніс премудрість свого чорного учня. Мабуть через те Максиміліано запросив мене й на фесту в гори Серра де Есперанка, де саме мешкав. Я роздобув на кольонії шкапину, і ми в суботу зі Жваном вирядилися в дорогу. Ще раніше я питав старого, як далеко він мешкає. „Три милі й трохи”, була відповідь.

Півтори милі ми їхали по українській кольонії; півтори дерлися в гори... То забрало нам якраз три годині. Виїхали в девятій, отже десь на пів до першої мали бути на місці... Але, коли ми скінчили ті три милі та почали оте „трохи”, то прибули до неґрової хати аж як смеркалося!

Горби, потоки, кручі, проваля, річки, каміння, багна, скрути, повороти, тисячі стежок у різних напрямках... а їсти хотілося, що аж очі рогом лізли!

Приймили нас дуже щиро. І хоч бліх, отієї страшної кари божої в бразильських лісах не бракувало, я заснув „як убитий”.

Мій приятель мав шість чорнявих красунь на виданню; але в бразиліян нема звичаю показувати той „крам”, все то мало бути заховане за перестінком, крізь який оглядано гостей.

На другий день гармидер і веселість: почали зїздитися гості. Колиб хто з европейців попав у те середовище несподівано, то подумав би, що то люде готовляться на війну: кожен що приїздив, мав при боці „факон” (великий ніж, без якого ні один бразилянин не вийде з хати і до якого так само призвичаїлись і наші люди), револьвер, а то й два, або пару пістолів.

Такий спосіб появи зі зброєю нікого тут не дивує. Походить то здалека, коли ліси були повні звірини й небезпек; та й у наших часах потреба „факона” викликане самим життям. Ось хоч би таке:

Їде чи йде „христіянин” лісом, а стежку йому залягає тростина або які дрібніші дерева. Звернути в бік? Куди? Бразильський ліс — це зелена стіна: звертати нема куди. Моли Бога, що є стежка! Отже, перепону усувається „факоном”: потяв тростину, і дорога вільна. Або таке: ідем чи їдем, а на дорозі лежить гадина. А треба знати, що бразильські їдовиті гадюки, свідомі сили своєї отруї, не вступаються з дороги. Звернути нема куди; кінь хропе й не хоче переступати через небезпечну звірину. Або вертайся назад або гати гадину по хребті. Знов треба „факона”: вирубуєш міцний патик, раз даси й вистарчить: гадина скрутиться, потріпаеться, й дорога вільна.

Хто їде конем, то звичайно стріляє, й гадина, коли не поцілена, то налякана

гуком, поволеньки засовується в гущавину.

Коли зїхалося багато гостей, веселих і гамірних я аж тоді довідався, на яке свято запросив мене Максиміляно: мали їхати вполювати яґуара.

Хазяїн мені пояснив: яґуар має одну кепську прикмету: коли наткнеться на хазяйство, де є худоба, то не вступиться, поки не поїсть до останнього хвоста. Коли вже худоби не стане, тоді буде підстерігати самого хазяїна, щоб ним „закусити".

Але до такого ніхто не допускає: бразиляни збираються гуртом і скоро дають собі ради. А сам яґуар злегшує їм ту справу: він вибирає високе, але похилене дерево, завше те саме, звичайно в гущавині, й там спить цілий день, щоб у ночі братися до своєї „роботи": вибрати й убити вола чи корову.

Собаки легко відшукають, де він спить, а куля „попросить" його заплатити дорогою рябою шкурою за вчинену шкоду.

На подвірю в Максіміляна цілий ярмарок: гості викрикували, пси радісно скавуліли, бо знали, до чого то йдеться, худоба ревла, бо й минулої ночі яґуар забив теля від корови, що встигла якось утекти. Тепер вона ревіла за небіжчиком, а решта її розуміла й по змозі помагала.

В однім куті подвіря, у великій, вузькій, але довгій ямі горіли дрова; то приготовлявся жар на „шураску".

Це знову новина, якої ми в Европі не знали.

„Шураска" це в „духу" печене мясо. Свіжо забиту худобину упорають по змозі скоро, мясо насолять, наперчать, додадуть інших запахів і зложать на яку добу до діжки. Кусні мають бути більше - менше по пів кіля.

На другий день копають яму й напалюють багато дров, щоб мати досить жару. Коли не буде цілком диму, а саме жевріюче вугілля, тоді мясо настрикують на шашлики, густенько, кусок коло куска, й кладуть упоперек ями. Шашлики мають бути довгі на метер. Коли мясо отак печеться, як у нас кажуть, „ в духу", то його ще поливають тією запашною ропою що за ніч зібралася в діжці, де воно було насолене.

(Хоч то й не до річи, а треба згадати, що ані др. Сімович, що дав чудернацьке пояснення слову „шашлик", кажучи, що то „бараняче мясо, перетикане салом", (Кобзар з поясненнями і примітками Сімовича, видання 1921 року, Катеринослав — Камянець — Ляйпціґ. Сторінка 104), ані українська загальна енциклопедія не подали правильного значіння того слова. Взяли його так, як розуміють москалі — „баранячe мясо, перетикане салом". У Великій Україні, а переважно по Дніпру і його допливах шашлик це щоденно уживане в рибалок слово, а означає воно гостру шпичку, — це в першу чергу, — на яку наштриковують окунів, а часом і йоршів, коли хочуть обчистити їх з луски. Бо на тій рибі луска дрібна й дуже кріпко тримається. Коли не випростаєш окуня на шашлику, то не обчистиш!

Далі, на шашлику смажуть чи печуть сало, звичайно в степу або в плавні, коли під рукою нема якої посудини, щоб то зробити.

У „Гамалії" Шевченко, пишучи про те, що „їдять мовчки сало й без шашлика", хотів сказати, що козаки не мали шашликів при собі чи не мали часу подбати про них.

Бо як вставити до Шевченкових слів пояснення слову „шашлик", яке йому дає др. Сімович, то вийде „масло масляне": їдять мовчки сало без баранини, перетиканої салом!").

Який смак має отак приготовлене і „в духу" спечене мясо може порозуміти той, хто його їв; словами то тяжко передати. Досить сказати, що якеб не було бразильське народне свято і на нім обід чи вечера, то шураска така неуникома, як у нас пироги.

Дона Флорісбела — хтось дав таке імя певно в жарти, бо воно означає в перекладі „прекрасний цвіт", — жінка Максиміляна, висока й виснажена працею неґра, наглядала, щоб дрова рівномірно горіли та наказала двом старшим синам, щоб винесли діжку з насоленою шураскою. Була жвава, весела й до всіх привітна.

Взагалі виправа на небезпечного ворога виглядала, як приготовання до якогось спеціяльного торжества: всі були задоволені, викрикували, де треба, де й не треба, та ждали, поки яґуар, мертвий і безпечний, послужить гаслом, що мо-

ШТУКА ПЕЧЕННЯ ХЛІБА

Вдома спечений хліб, свіжий з печі . . . з брунатною скіркою . . . теплий . . . з запахом. Як він заострює апетит!

І як багатим є він в поживу! В однім фунті доброго вдома спеченого хліба є більше енерґії як в однім фунті мяса.

Так важна пожива заслугує на старанне її приготовання, і на вибір складників, які запевняють її повну поживну вартість, чистоту і здоровий смак.

Печення хліба не є тяжкою справою. З Роял Їст Кейкс дріжджям можна спечи легкий солодкий хліб в кількох годинах без великого клопоту.

Якщо будете поступати старанно після поданих тут вказівок, то в нагороду дістанете найгарніший і найбільше апетитний хліб, який можна спечи. Ви будете особливо любити той багатий, "оріховий" смак, який Роял Їст Кейкс дадуть вашому хлібові.

Дріжджя — Важний складник

Дріжджя треба вибрати особливо старанно, бо хліб, щоби бути легким до травлення, мусить бути легким і пухким.

Роял Їст Кейкс є взірцем якости поверх пятьдесять років — кожний кусник є досконалий — запечатаний осібно у непроникальній обвитці з воскованого паперу.

Роял Їст є ідеальним дріжджям для домашнього печення — воно буде триматися свіжим через кілька місяців, коли буде перехозане в сухім, холоднім (але не зимнім) місці.

Упрощений спосіб приготовання тіста на чотири бохонці білого хліба

10 горнят пересіяної муки
4 чайні ложечки соли
4 столові ложки цукру

4 столові ложки масла або смальцю
1 Роял Їст Кейк

4 горнят теплої води, або молока або води з бараболь
Можна ужити комбінацію тих плинів.

Способи приготовання

Вечером подробіть і намочіть один Роял Їст Кейк через 30 мінут у 4 горнятах теплого (не горячого) плину, до якого додано 4 столові ложки цукру. Змішайте 4 чайні ложечки соли з 10 горнятами пересіяної муки на хліб. Розтопіть 4 столові ложки масла або смальцю, і додайте до плину з дріжджям. Змішайте муку і плин. Виверніть на посипану мукою стільницю і вимісіть добре, додаючи муки коли тісто чіпається стільниці. Вложіть тісто до теплої намащеної миски, накрийте добре і нехай рухаєтыся через ніч; около 10 годин.

Тісто

Слідуючого ранку виверніть тісто на посипану мукою стільницю, і перемісіть добре. Вложіть знов у теплу миску, накрийте і дайте нарухатись вдвоє. Розкачайте легко, покрайте, і вложіть вироблені бохонці в добре намащену бляху. Накрийте, і дайте нарухатись вдвоє . . . Печіть в уміркованій печі (380 степ. Ф.). По спеченню виберіть бохонці з блях і положіть на дротяну сітку, щоб вистигли, ненакриті.

Щоби спечи більше бохонців, додайте 2 горнята води і відповідну скількість муки, цукру, соли і смальцю на кожний додатковий бохонець. Один Роял Їст Кейк є достаточний на 6 бохонців.

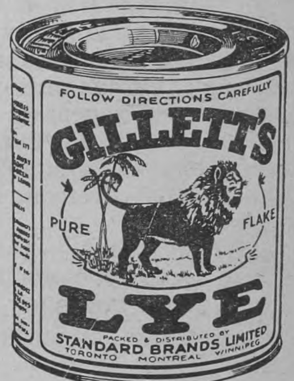
ВКАЗІВКИ ЯК УЖИВАТИ GILLETT'S LYE

Просимо запамятати ці остороги

1. Тримайте так, щоб діти не могли дістати.
2. Не розпускайте в горячій воді.
3. Не дайте, щоб він прямо стикався зі скірою.
4. Орудуйте ним обережно в кожнім часі.
5. Не уживайте його до алюмінових річей.

АНТИДОТИ — На Попечення Від Лаю.

Уживайте оцту або цитринового соку з водою, або натріть ловм. Для внутрішнього ужитку—дайте оцту або цитринового соку з водою сейчас.

Зимний процес роблення мила у 20 мінутах без варення

ПОТРІБНІ ПОСУДИ: Один півґальоновий кен або камянка, і одноґальоновий баняк.

ВКАЗІВКИ.

ТВЕРДЕ МИЛО:—Висипте одну бляшанку Джіллет'с Платкового Лаю у камяну або зелізну посуду з 2½ пайнтами зимної води. Мішайте аж лай розпуститься. Відставте набік аж остигне, бо лай огріває воду. Розтопіть 4 фунти чистого товщу, лою або смальцю в пательні над вогнем. Коли розтопиться, відставте набік аж стане майже холодний, але в плиннім ще стані. Тепер помалу лийте РОЗПУЩЕНИЙ ЛАЙ ДО ТОВЩУ (не товщ до лаю) і мішайте аж лай і товщ досконало злучаться, і мішанина буде капати з патика як мід. Мішайте помалу але не задовго бо можете відлучити лай. Від одної до пять мінут є досить довго — відповідно до товщу і погоди. Вилийте у форму — деревяна скринка є на то добра — виложену полотном, щоб не допустити до того, щоб мило причепилось до дерева. Накрийте добре коцом або килимом і поставте в теплім місці на один або два дні, потім виверніть і покрайте після своєї вподоби. Чим довше тримати мило тим ліпше воно буде.

STANDARD BRANDS LIMITED

MONTREAL - TORONTO - WINNIPEG - VANCOUVER

жна буде дати працю зубам коло смашної шураски.

Ціла каравана, десь коло одинадцятої години, вибралася в дорогу. Перед вів Армандо, сусід і майбутній зять хазяїна, також неґер. Він заявив ще перед виїздом, що більше - менше знає, в котрім саме місці має бути те дерево, на якім відпочиває яґуар.

Туди ми й подалися, слідом за собаками, чий гавкіт весело лунав поміж хащами. Треба тут зазначити, що на горах „Серра де Есперанка" є мало лісів: там чудовий клімат, тож люди заселили ті гори давно й винищили ліси. Зосталися тільки пасовиска, на котрих було залишено багато імбуїв (тверде дерево, що йде на всякі вироби, маючи прекрасні рисунки, коли роспиляне). Отже, найти яґуара не так було тяжко й небезпечно, якби то було в пралісі. Через те Максіміліано дав своїй половині наказ, щоб за годину шураска була готова, бо будемо з поворотом.

Не проїхали ми більше кільометра, як побачили, що над хащами звиваються корви (великі бразильські птахи, з породи круків, мовчазні та брудні) бразильська „санітарна комісія", як дехто їх називає, бо вони всюди пожирають здохлятину), що було ознакою, що недалеко є якийсь небіжчик. Справді, там ми найшли потім рештки недоїдженого теляти. Налякані псами корви піднеслися до гори. Але пси не спинилися: подалися далі й за коротку хвилю ми почули, що вони вже найшли, чого шукали.

В осередку залишеного гаю виднівся між густими деревами могучий кількасотлітній імбуй, що був похилений у нашу сторону. Собаки закрутилися довкола нього, люто гавкаючи та спинаючись на дерево.

— Отам яґуар! — сказав мені Армандо, але щоб його побачити мусимо заїхати з іншої сторони.

Маєш рацію, додав Зека, старший син Максіміліана. Заїдемо з лівого боку, то будемо бачити, як звірина солодко спить.

Але він помилився. Коли ми заїхали так, що імбуя було видно найкраще, то побачили, що яґуар не спав: він сидів на дереві й солодко позіхав, роскриваючи величезну пащеку. Потім закривав рота й дивився з призирством у діл, скалячи час від часу зуби.

Ми підїхали як найближче і я просив ще не стріляти, щоб можна було добре оглянути того найбільшого представника котячої породи в південно - африканських лісах.

То був чудовий примірник. Його темна з білими плямами шкура так зливалася зі світлом і тінями дерева, що добачити його між листям, коли він спокійно спав, було просто неможливо. Як видно було, гавкання собак його дуже дрочило, бо час від часу шерсть на хребті підводилася, а вуса на великанській морді загрожуючо стебурчились. В його поставі почувалася сила й краса; але на що вона придалася в порівнанню з людським розумом?!

Я махнув рукою, що можна стріляти. Армандо прицілився з вінчестера, голосний гук потряс воздух, а пишний яґуар полетів стрімголов з імбуя, просто на псів. Куля прошила йому повний жолудок, але він ще мав досить сили, щоби продати як найдороще свою дорогоцінну шкуру.

Ми всі кинулися до імбуя. Там, як співають большевики, завязався „паслєдній і рєшітельний бой". Не маючи сили кинутися на своїх ворогів, яґуар притулився хребтом до дерева, звівся на задні лапи чи, просто кажучи, сів на хвіст і грізно вимахував передніми ногами, мов би роздаючи на всі сторони щедрі яатеси своєю великою та міцною долонею.

Собаки заливалися на всі голоси, але мали настільки розуму, щоб під ті небезпечні довбні та ще озброєні міцними, як сталевими пазурами, не попастись! Деякі оббігали імбуя довкола, щоб десь ухопити ззаду, але яґуар мав ще стільки сили, що й задніми ногами міг боронитися.

Варто було бачити отой „паслєдній і рєшітельний бой!" Ми стояли від побоєвища яких десять метрів, що додавало псам шаленої відваги: одно слово хазяїна й вониб кинулися на звіра, не дивлячись на видиму смерть!

Максіміляно, що був знаменитим стрільцем, витягнув револьвер, прицілився, а куля прошила відкриті груди ворога ,що нищив безборонну худобу.

Яґуар підскочив, ревнув і повалився на бік. Вмить його покрили собаки. А-ле ще не все було скінчене. В передсмертних судорогах звір упав на спину й почав мотати всіма чотирма лапами, з ко-

трих одна вхопила й відірвала ліве вухо псові, що звався „Гордий". Псисько жалібно заскавулів, але з тим більшим завзяттям кусав свого вже мертвого ворога. Було по всьому.

Молоді хлопці своїми факонами нарубали гілля, вмить зробили міцні носилки, вложили на них яґуара і понесли з гаю.... Перемінялися одні з другими, аж поки донесли до дому. Ми йшли поволеньки ззаду й вели коні тих, що несли „виновника торжества". Мусіли йти здалека, бо коні фиркали й не хотіли йти, чуючи ворога, хоч можливо, що й розуміли, в якій ролі був той ворог.

Не доходячи до загорожі, похід спинився й кілька стрілів було дано на віват, щоб домашні знали про вислід виправи. А потім підняли знов небіжчика на плечі та з великим вереском вступили на подвір'я.

Шураска вже була готова, і торжество пішло своєю дорогою, затягнувшись до пізної ночі.

II.

Коли кому доведеться попасти в Бразилію, а в Бразилії дістатися на свято, де буде запевно шураска, нехай запитає наперед, чи буде до шураски хліб. Хай буде житній, чи пшенишний, аби хліб! Без хліба шураска тратить половину смаку.

Бразиляни її їдять з... „фариною". Знов для небразилян новина.

Саме слово „фарина" — це зіпсоване таки нашими людьми портуґальське слово „фаріна", що значить „мука". Але наші земляки умудрилися виділити мандвокову муку в „фарину", залишаючи для решти слово „мука".

Отже, „побіжи, Ганько, купи фарини" не означає якої будь муки, а виключно мандвокової!

Робиться та фарина з мандроки, окопної рослини, що має величанське значіння в бразильськім хазяйстві. По лісах вона разом з квасолею відіграє приблизно ту ролю, що в нас хліб та пшоняна каша. Отже, де нема хліба, там на сцену виходить фарина. На вигляд, то звичайне біле, на дрібно помелене трачиння! Але досить поживна й легко стравна.

Як мені не шкода було псувати смак, заїдаючи шураску з фариною, мусів робити те, що всі робили, бо хліба не було. Тепер то й бразиляни вміють сіяти пшеницю та їсти булки, а тоді того не знали.

Смакуючи шураску я зауважив, що наша Дона Флоребеля ходила засмучена й не мала цілком тієї веселости, з якою нас виряжала „в похід". Правда, була ввічлива, уважна до гостей, услужна; пильнувала, щоб де-чого не збракло; але видно, що якраз їй чогось бракувало!

Те завважив і Максіміліяно. — Пані моя хороша! — звернувся до неї, — ти що, може вудку проковтнула, що ходиш, як строєна? Ану, розвій свої хмари та веселися з нами! До чорта! Та ж яґуар уже на подвірrі; за шкуру візьмем сотку — заплатить за корову, що забив, а решта — дурниця.

— Та я тішуся теж, — промовила по змозі весело. Але сталась несподіванка й то досить прикра: я бачила сьогодні три мураски, що носили мою росаду. То мене так збентежило, що ніяк не можу розвіяти турботи.

Максіміліянова весела усмішка зникла з обличча.

— Бачила? в городі? — запитався увічливо.

— А так, — потвердила. Коли сьогодні не найдемо муравника, вся моя росада піде за ніч на марно, а значить цей рік не будемо мати городини!

Це було щось дивного. Велика радість цілої родини, сусідів і гостей, що зявився в околиці яґуар а сум від того, що господиня побачила в своїм городі три мурахи.

Чи не було чому дивуватися?! І чи чужоземний читач не розведе руками перед таким порівнанням — яґуар і три мурахи?!

А тимчасом для мене була ясна й зрозуміла та історія, яка убила радість Максіміліянихи.

Багато дечого учили нас у ґімназії про Бразилію.... Знали ми, що тут є крокодилі, полози - гади, що можуть задушити й зїсти людину; що є яґуари, що лапою можуть убити вола і т. д. Але ніодин ґеоґраф не сказав нам, що всі оті страшні звірі разом ані в слід не можуть уступити одному тільки ворогові людства, який панує в Полудневій Америці — мурасі!

Обчислено: шкоди, які спричиняють хліборобам мурахи, рік-річно досягають у цій Америці до міліярда долярів!

Великий французький учений Еліяс

Реклюс назвав мураху кандидатом на майбутнє людство. І мав рацію. А властиво людству далеко ще до мурах. У них усе досконале. Досконалий республіканській устрій, досконалий поділ праці, досконала гиґієна в муравнику, досконало обставлені „діти" чи властиво нагляд над новим поколінням; досконалий спосіб забезпечення себе на майбутнє; досконала поліція, військо, санітари, а навіть погребники.

Колись мені довелося спати на горіщі в новій школі, а мурахи мали на тім горіщі якусь свою справу й потурбували мене, почали кусати. Я засвітив свічку й почав їх глушити холявою. Набив тисячі. Тієї лекції вистарчило: до самого раня ні одна не зачепила мене; але коли я встав, то був більше, ніж здивований: на побоєвищу зосталося може з десяток мертвих мурах, коло яких поралися інші, дещо відмінні від тих, що я побив, і що мали бути санітарами або погребниками, висланими „центральною владою" муравника. Забрали мертвих, поволокли вділ і певно десь їх похоронили. Можливо, що й з музикою, але я не чув, то не буду впевняти.

Яка страшна кара божа саранча. Але шкоди, що вона чинить хліборобам, і в десятій мірі не можуть рівнятися тому, що причиняють мурахи! А головною силою, що ними руководить, це їхня орґанізація й здібність орієнтування у всякій пригоді.

Ось нападуть на ваш сад чи город мурахи; тнуть листя та носять у білий день ваше добро. Ви нагрієте окропу й почнете їх поливати. Готово: більше ви їх не побачите вдень: будуть носити тільки вночі!

Здається, що кого попав окріп, той зварився й не побіг до центральної влади на скаргу. Але та влада якось довідалась про небезпеку й видала росказ виходити на роздобутки тільки в ночі, коли ви спите. Є сотки винаходів, як нищити мурах. Найбільше димом з їдовитих приправ. І на мурахи находять спосіб.

Ви найшли дірочку, якою вони вилазять до вашого саду чи городу. Утішились, що поконаєте ворога. Заложили в дірочку рурку від вашого приладу й начинаєте помпувати удушливий дим. Ідете спокійно спати. А рано дивитесь а ваша груша або помаранча цілком гола: обтяли листя й поносили в свої нори.

А те, що ви дмухали? Колиб мурахи могли говорити, то вам би сказали: „То колись було, що так можна було нас видушити; ті часи минули!"

Дійсно: колись до муравника вела одна дірка, котрою дим доходив, хоч би й здалека й видушував цілий муравник. Тепер ні: муравлині „інжініри" найшли спосіб, не будують більше суцільної нори: в кількох місцях перериваують її, виходячи на поверхню. Ви дмухаєте, що сили, а такий муравлиний інжінір десь коло вас стоїть та регочеться на все горло. І має рацію: ваш дим вийшов десь позад або поперед вас, задушивши тільки тих, що на той час були в норі чи властиво — в одній частині нори. До муравника , до центральної влади йому далеко! Бо таке переривання підземних ходів робиться тепер у кількох місцях. Раніше того способу не було, тепер є: мурахи не видумали ґазової маски, але зуміли примінитися до обставин і вивести чоловіка (царя природи, гей!) на патички чи, як хто хоче, пошити в дурні!

Давненько то було, як Максіміліяно Педро де Олівейда закликав був мене на фесту. Уже сам Максіміліяно спить вічним сном під столітніми імбуями; пішла за ним й його Дона Флорісбела; мій „українець" Жван давно вже виріс, оженився та хозяїнує. А я все не можу забути того дивного порівнання: яґуара і три мурахи!

Бо я знав з гіркої практики, що ті три мурахи були, як ті жиди, що Ісус Навин вислав оглянути Єрихон: вони пішли тільки обдивитися. Але за ними сунула сила, що знищила ціле єрихонське царство.

Три мурахи прийшли, витяли по куснику листків з росади й понесли до муравника. Муравлиний хемік зробить докладний аналіз і дасть звіт, що рослина надається на поживу. Центральна влада дасть наказ, і тисячі рубачів і носіїв зявляться в росаднику Дони Флорісбели, яка на другий день тільки руками заломить!

А таких росадників, садів, городів, нив є тисячі, і коли з кожного понесуть, то не диво, що на міліярди буде втрат.

Отже, що страшніше: яґуар чи мураха?

В. П. Куц,
Куритиба, 30/4/39.

Виправа по піньори

З ЖИТТЯ В БРАЗИЛЬСЬКИХ ЛІСАХ.

I.

— Тату! — закликали до мене діти: отой кріслатий піньор, що під горою, певно має вже спілі піньори: ми бачили, що на нього падають папуґи.

— Рація, діти. В неділю ми вирядимось по піньори з мішками.

Коли таку річ сказати в Парані, Санта Катерині чи Ріо Ґранде до Сул, то всім буде ясно, про що мовиться. Але для земляків, що мешкають у других місцях великої землі, то буде загадка.

Постараємося пояснити. Піньор — це зіпсоване портуґальське слово „пінейро", що вийшло зі зіпсованого латинського слова „пінус", що означає нашу сосну. Наукова назва дерева, яке наші люди охрестили піньором, є araucaria brasiliensis. Є це величаве шпилькове дерево, що любить місця, де бувають морози; дає гарний і леґкий матеріял на будову — дошки, платви, підвалини, крокви то що; дає „сучки", це такі тверді ґудзи, де починаються гиляки. Ті сучки є чудовий матеріял для ріжних артистичних виробів, яких ні з якого іншого матеріялу не виробиш. Зі сучків можна добувати 14 ріжних пожиточних матерій, як дьоготь, лякер, терпентину, оцет і т. д. Як паливо сучки дають таке тепло, що залізниці на півдні Бразилії платять за них якраз утроє дорозше, ніж за дрова. Але те, що добачили мої діти, була окрема справа: піньор дерево дає горіхи, що теж звуть наші люди піньорами. Піньори — горіхи не мають нічого спільного з іншими горіхами ні формою ні змістом.

Піньор дерево не має листя, а колючі шпильки. Ті шпильки скуплені на кінці гиляк, котрі, як короною, вінчають верх дерева. А саме дерево, струнке та високе до яких 40 метрів. Таким чином саме дерево має форму великанського парасоля. Звідси й цілий піньоревий ліс не має собі подібного по вигляду: це мов би зборище людей велитнів, що прикрилися відповідними до свого росту темно - зеленими парасолями.

Якраз на кінці гиляк, де найбільше скуплені шпильки, чіпляється великанська шишка троха подібна до соснової, але величиною в голову пятилітньої дитини. Колиб така шишка, яку наші люди охрестили „бомбою", відірвавшись, упала кому на голову, то безперечно убилаб. У тій „бомбі" й складаються ті горіхи, що звуться піньорами.

Коли горіхи дозріють, то „бомба" починає тріскати і пускати їх потроху на землю. Це є пожива першої якости. Усе, що живиться рослинним харчем, починаючи від людини, всіх домових і лісовних звірят, а кінчаючи мишами, любить ті піньори - горіхи, які дають поживну мучнисту масу, не подібну до маси інших горіхів, бо цілком не мають олію.

Піньори дають свої горіхи раз на чотири роки дуже рясно, а три роки потроху.

Коли вони зародять, тоді хлібороби-бразиляни, яким насточортіла праця, залишають іншу роботу, а тільки збирають піньори. А що вони сипляться яких чотири місяці, то для багатьох ті місяці є мов би видуманими самою природою вакаціями для відпочинку.

Хто любить полювати, а має міцний хребет, щоб на нім винести з лісу дика, той підчас піньорового сезону буде мати диких свиней аж занадто. А хто має свині вдома, а не привчив їх до кукурудзи, то в піньоровий сезон може з ними попращатися: допавшись до піньорів, вони мандрують від дерева до дерева і заходять так далеко, що господар їх більше й не найде! А що пороблять ся дуже жирними, то хтось лакомий пристрілить і заволоче до власної хати.

За дикими й свійськими свинями, які через надмір сала тратять здібність боронитися, мандрують яґуари, котрі звичайно піньорових лісів дуже не люблять, бо не можуть на стрункого піньора видертись так високо, як високо є гиляки. Звичайно падають жертвою стріль

ців, бо їхня шкура дорого платиться та й нікому не цікаво мати конкурента, який щодня забиває по свині. Не стільки зїсть, скільки знищить.

Мандрують під піньори й змії, бо находять там своє лакомство — мишей й щурів, що не вступаються, поки пападають горіхи.

Піньорові горіхи можна варити, пекти, смажити; молоти на машині до мелення мяса й додавати до хліба, — надаються до всього, даючи сильну вітамінову поживу. Бразиляни навіть кажуть, що коли кого не приваблюють більше жінки, хай їсть багато піньорів і відживе давня сила!...

От по такі піньори й вибралися ми з мішками найближчої неділі.

Европейський або північно - американський читач собі вявить: пішли, назбирали, як у саду під грушею грушок, та й вернулися до дому. Ой - ой! Як бачу, то раніше, ніж писати про збирання піньорів, мушу небразильського читача поводити трохи по бразильському лісі.

Коли хто згадує европейський ліс, то згадує приємність: у літі холодок, ягоди, гриби, овочі, спокійний відпочинок і приємний спів пташок. У зимі глибокий сніг, затишок, польовання на дрібну звірину і всяка інша приємність. А в осени, коли спадає листя, то навіває на людину поетичний сум, який часто виражається або в гарних поезіях або в не менше привабних картинах художників. А саме отой таємний шум, що чи в зимі чи в літі — все його чути, — чого тільки той шум варт!...

Бразильський ліс нічого того не має; ніякої приємности. В першу чергу, це є збита маса ріжноманітних рослин. На стільки збита, що худобина може ходити на край ліса і здохнути з голоду, коли там де ходить, нема поживи! Ніяк пролізти! А хоч і пролізе, нема що їсти! Тепло й вохкість породили специяльні умови життя: в боротьбі за своє місце витримує не та рослина, що комусь поживна, а та, що має засоби, щоб не загинути між міліонами рослин — конкурентів!

Отже, про таку роскіш, як ягоди й гриби, в бразильських лісах нема що згадувати: то рослини занадто делікатні, щоб їм дали місце на життя! Нема що говорити й про такі ягоди, що ростуть на корчах, як ожини, малини то що: вони зявляються разом з людьми, коли сокира положить сотки тисяч отих великанів, що сотками літ царюють, засівши гори й доли.

Бразильський ліс, чи дивитися на нього зверху вділ чи навпаки, виявляє з себе цілу драбину рослин, почавши від повзучих мохів на землі й кінчаючи роскішними коронами піньорів, що гордо підіймаються понад іншими . . . Але чи більша рослина чи менша, кожна старається захопити як найбільше світла, бо вохкости й тепла не бракує. Через те бразильський ліс дійсно темний, дрімучий ліс, у котрім тяжко добачити десь якусь прогалину. Хіба яке багнависько та й те покрите відповідними рослинами, а часто таки й деревами.

Проїхати возом? проїхати верхом? Ні! Берім скромніше: чи є можливість пройти пішки без „факана" чи без „фойси?!" Нема! (Примітка: „факон", то великий, довгий від пів метра до гори ніж, котрим поперед себе можна прочищувати дорогу; „фойса" — це хліборобське знаряддя, щось середне між сокирою а косою: грубого дерева „файсою" не зрубаєш, а трави нею не вкосиш. Без „фойси" лісове господарство не мислиме).

Вищі й нижчі дерева, в боротьбі за світло, зробили з листя таку густу тканину, що побачити клаптик неба з бразильського пралісу річ виключена! Але великани, роскинувши свої корони, лишили попід ними місце. Те місце зараз захоплює менша братія, що не дбає про повноту світла, а задоволяється тим, що процідиться крізь корони більших „панів". По цій меншій братії пнуться ліяни, які мов які секретарі при великих панах, чіпаються то за одного то за другого, часто - густо вилізуть на верхушки найвищих дерев. Але отим своїм „ходженням" у пошукуванні все міцнішого пана, ті „секретарі" так посплутують великі дерева до купи, що можна зрубати і пару десяток дерев, а всі будуть стояти: ліяни не дадуть упасти! А коли рухнуть то частенько поховають рубача під собою!

Чи на тім кінець? О, ні. Менші дерева також лишають вільне місце під своїм гіллям. Там примощуються ще дрібніші дерева з вузеньким листям, а разом з ними тростина, яка, мов добре зорганізовано громада, звичайно побіджає,

задушивши дрібне дерево, що попаде в її гущу. Попід тростиною й поміж нею росте звичайно нікому непотрібна й на ніщо нездатна трава.

Отже, хто цікавий, хай попробує проїхати, пройти чи хоч пролізти у такій гущі!...

Бразильський ліс мовчазний; у нім нема того поетичного шуму, який натхнув Короленка написати прекрасне оповідання „Ліс шумить". В вище описаній гущі нема як, щоб воздух рухався, а значить і шум виключений; бо шум у лісу це перемощення шарів воздуха. У цім лісу воздух стоїть і душить.

Верхом може пройти велика буря; може звалити сотки дерев. Але підчас найсильнішого урагану коли піньори падають та нищать усе, що попадається під їхній тягар, удолі тихо; Щось подібне до китайської революції: вгорі пани чубляться за власть, а хлібороб управляє свій риж і цілком не цікавий знати хто встоявся, а хто впав!

Ті дерева й троща, що вдолі, цілком не цікавляться тим, що вгорі шаліє буря: не шумлять, не рухають листям. Колиб вони могли молитися, то певно помолилисяб так: „Господи, зроби так, щоб отой високий піньор чи пероба упав на сусіда, а не на мене. Мені тут удолі саме до стану, і добре булоб, аби ті, що там угорі боряться, не зачепили мене малого".

А тепер перейдім до нашої виправи по піньори.

II.

Дерево, на яке сідали з вереском папуґи, було за рікою, в віддалі якого кільометра від нашого помешкання. Але в пралісі, де сокира не мала нагоди зтяти пиху тим високо поставленим панам.

Нас пішло четверо — троє дітей і я. Спочатку ми йшли стежкою, зробленою людьми; потім різними стежками, утоптаними всякими четвероногими сусідами - дикими й свійськими. Через ріку перейшли по зваленім грубім піньорі. Піньор був округлий, поручів, розуміється, не було ніяких, а гірська бистра ріка шуміла десь глибоко внизу. Хто не мав стільки нагоди переходити по таких піньорах, як то мали ми, той не пустивсяб через такий непевний „міст". На другім боці починався справжній праліс, який я описав раніше. Отже, перед нами була зелена стіна і треба було починати працю фойсою, якою я й озброївся ще здому.

Піньор, здавався, був дуже близенько, а верещання папуґ, що цілими хмарами спускалися над нашою ціллю, викликало велику заздрість: чому ми не могли отак перелетіти з мішками понад ліс, щоб дешевим коштом мати на вечерю смашні піньори!?

Ми тішилися тим, що папуґи збиралися такими великими гуртами: то означало, що піньор мав багато „бомбів" і що папуґи наскидали вділ велику кількість горіхів, як то звичайно буває.

Але дістатися до піньора! — то була задача. Ніде ані найменшого звіриного сліду, яким би можна було покористуватися. Треба було рухати фойсою безперестану. А такий марш дещо різнився від того, що пани вигоцкують на паркеті в сальон; ба навіть не був подібний до того, що робило військо по брукованій вулиці.

Бо коли тялося високо, то тяжко було переходити; а коли низько, то зрубане падало на голову на плечі й треба було знов перетинати, щоб відповідно улягглося.

І нараз, гоп! — я дорубався до лежачого піньора, зваленого колись бурею. А тепер як? Перелізти через нього було неможливо: був грубий більше, як на півтора метра, а до того ще обгнилий, мокрий і слизький. Не було іншої ради і треба було тяти понад ним та пильнунувати, де верещали папуґи, щоб не стратити дороги.

Але коли ми обійшли лежачий піньор, то побачили, що трудноші тільки починалися: перед нами густою стіною стояла тростина. А це було найгірше, що можна було зустрінути. Щось більшого, як кіт або заяць, не може пройти в пралісі, що заріс удолі тростиною. Нема звіра, нема війська, нема огню, нема гармат, щоб розсадили оту твердиню. Єдиний поратунок і спосіб зробити дорогу в тростині—це терпеливість і фойса.

Тростина, як бамбус, а часом і грубша. На якісь мудріші вироби не здала, бо має тонкі стінки. Єдине, на що вона здалася, це на великі коші, в котрих перевозять по залізниці банани. Тоді її деруть на вужчі й ширші стрічки й плетуть коші. завше однієї міри: на 60 кіля бананів.

Хто має терпеливість, а поблизу не має іншого матеріялу, то з такої надутої тростини виплете собі „раншу" — курінь, колиба.

Деякі ґатунки тростини, що росте на добрих землях, мають на колінцях та й поміж листям гострі гаки, подібні до звірячих пазурів. Через те ту тростину звуть „львині пазурі". Коли такі пазурі зачеплять за одежу чи за тіло, то розітнуть, як бритвою.

Пишуть бразильські природознавці, що в таку тростину — „львині пазурі" — втікає тапір, коли йому несподівано скочить на карчило яґуар.

Почувши ворога на хребті, тапір мчить, що має сили поміж „львині пазурі", стараючись пролазити відомими йому стежками, де найгустіше. Яґуар держиться пазурами й зубами за тапірову шкуру, щоб не злетіти. Але то ні на що йому не придасться: якраз тому, що він сидить високо і звичайно головою наперед, є виставлений на страшні „пазурі". Вистарчить пару мінут того божевільного гону, а „львині пазурі" повидирають яґуарові очі, зчистять при самій голові вуха, а шкуру його делікатну так потнуть уздовж, що він паде на землю, як одна маса потятого мяса. Звичайно потріпавшись трохи, віддають Творцеві свою нерозважну душу.

А що яґуари не пишуть тестаментів, а коли отак по дурному гинуть, то не мають при собі „ані тата ані мами", щоб упередили других від такого небезпечного полювання, то історія звичайно повторяється. Яґуари скачуть тапірам на карчало, а ті їх везуть „на шпацір" у тростину!

З пережитої небезпеки звичайно набирає розуму й практики той, хто лишається при життю. В нашім оповіданню, пан тапір порозумівши, які фатальні наслідки для яґуара має шпацір поміж тростину, котрий мудріший тапір, замісць чекати, поки яґуар перегризе йому якусь жилу на вязах, пустився з ворогом на хребті поміж дерева чи властиво попід деревами. Результат був чудовий: яґуар ударився стільки разів головою в дерево, що вона йому нарешті трісла. Яґуар упав мертвий. Це було для тапіра більшим відкриттям, ніж для Колумба Америка. Він розсповів пригоду тапірисі, та зараз же побігла, та виложила сусідам і повчила своїх дітей. Винахід облетів цілу південну Америку, і бідний яґуар може посмакувати тапірового мяса тільки тоді, коли зловить на чистім.

А тепер що до тапіра. Він у школах не був і про гігієну нічого не читав. Але певно йому матуся, ще як був малим, наказала, що „краще нехай тебе зїсть яґуар, аніж мав би ти з пораненим хребтом лишатися на вільнім повітрі: зелені мухи стільки накладуть хробів, що вони швидче тебе росточуть і зїдять ніж би то зробив яґуар".

Памятаючи мамину лекцію, тапір, зараз по шпацірі з яґуаром на плечах, залазить у найблище багновисько, виставивши на поверхню тільки трохи морди, щоб дихати. Там його рани скоро затягнуться, а головне — наберуться такого запаху, що ошукає й найбільше освічену зелену муху!

Але ми, описуючи одну з міліона пригод, які щоденно відбуваються в бразильських лісах, збилися трохи в бік від нашого оповідання.

Отже, перед нами була тростина. Я рубнув пару разів та й спинився: йти далі чи вертатися додому?

Тростина не є рослина довголітна: за рік, за два сохне й паде. А що дуже густа, то не досягає до землі: десь так з пів метра від землі робить щось якби матерац. Молоді парости, гострі, як швайка, протинають той „матерац" і пнуться до гори.

З бігом часу той „матерац" зробиться густіший, більше збитий; на нього лягають нові небізчики, роблять його грубшим... Спід його загниває й падає на землю, а верх завше підновляється, і так іде в безконешній черзі.

Коли присісти й поглянути попід сподом, то видно тисячі ніби підпорок, що утримують на собі той „матерац", а коли поглянути поверх нього, то нагадує наше замерзле озеро, покрите очеретом.

„Ні проїхать, ні пройти, ні коника провести!" — як каже пісня.

Мій Славко спробував пролізти попід „матерац", але скоро застряг і я мусів до нього добуватися фойсою, щоб його вратувати...

Спробував вилізти на матерац. Але то щось зрадливішого, ніж наш лід весною: я пройшов трохи поверх нього, і нараз провалився попід пахи! І ніяк було вилізти, бо гнилий „матерац" ломався. Колиб у долі були які гади чи інші звірі,

могли кусати за ноги, скільки хотіли: на хвильку я був безрадний.

На щастя мав зі собою фойсу, якою я почав глушити такого невмолимого ворога, яким є тростина.

Тимчасом діти зацікавились тим, що „матерац" видержав мій тягар, та повилазили й собі на нього. Дуже тим утішились, що були понад землею; цілком так, як ми в дитячих літах, коли совгалися по льоду.

Але втіха їхня не тяглася довго: зайшли пару десять метрів від мене, і нараз Ліза зникла! Чув тільки, як борсалася в ,матераці', стараючись дістатися наверх. Чіпалася за тростину, але та пригиналася до неї! Видко було тільки руки, цілком, як у людини, що потопає.

Крикнув їй, щоб не силкувалась, і почав прорубувати до неї стежку.

А других двоє, побачивши, що „матерац" дуже зрадливий навіть для їхнього тягару, вернулися до лежачого піньора.

Коли виратував Лізу, то з похнюпленими носами й порожніми мішками вернулись ми до дому.

По обіді я вибрався в дорогу сам. Працював до самого вечера, але зате зробив добру стежку аж до піньора. Папуґи були мені дороговказом, бо весь час весело шварґотіли в темнозелених шпильках.

До самого піньора не було ніякого підходу: тростина так облягла його, що треба було обрубувати довкруги нього, щоб можна було пізніше користати з піньорів... На „матераці" було досить горіхів, яких я назбирав порядно і ми мали смашну вечерю.

Я порубав довкола піньора і тростину й сухий „матерац" та все те перемішав. За три дні то підсохло і я запалив, від чого вигоріло багато й стежки.

Аж тоді ми пішли з мішками і принесли стільки піньорів, що нам вистарчило на цілий тиждень. Бо крилаті та верескучі помішники згори — папуґи — що дня прилітали та збивали горіхи аж поки не зісталося ні однісінької „бомби".

Так виглядає виправа по піньори в бразильськім пралісі на півдні Бразилії.

В. Т. Куц, Куритиба, 2/5/39.

В Руках Ґестапо.

На подвірю Ґестапа (тайна німецька поліція) стоїть чоловік, Ф. Артц, перед відділом жовнірів, готових до стрільби. Лице його бліде, з нього пробивається біль терпіння. Через много днів його тортурували, уста його були однак замкнені.

Навіть в обличчі смерти не виявив він своїх товаришів.

Приходить до нього офіцер Ґестапа і каже в останнє, що коли виявить своїх товаришів, дарують йому життя: Ф. Артц однак покрутив головою на знак, що не виявить. „Стріляти", розказав тоді офіцер своїм жовнірам.

На подвірю гукнула карабінова сальва. Ф. Артц однак не упав. Жовніри стріляли сліпими патронами. Мнима екзекуція мала на цілі примусити чоловіка виявити своїх товаришів.

Ф. Артца відводять назад до арештантської келії. Пізніше випускають його. Ф. Артц однак знає, що через ціле своє життя він ніколи не буде вільним чоловіком, хиба що в Німеччині упавби режім Гітлера. За ним все будуть слідити очі Ґестапа. Його підозрівали о найбільший злочин в націстській Німеччині, а саме, що хотів він з другими повалити режім Гітлера в Німеччині.

Таких осіб, як Ф. Артц, дуже а дуже много в Німеччині. Многі з них караються в тюрмах або концентраційних кемпах, деяких навіть помордували.

Вкінці Ф. Артца, якого то Ґестапо хотіло ніби то розстріляти, таки убили. Згинув він як один з двайцятьпятьох в аеропляновій катастрофі.

Катастрофу цю оголосили були зразу як звичайний випадок, пізнійше слідство викрило однак без жадного сумніву, що катастрофа наступила з цеї причини, що до аеропляна стріляно з військового машинового кулемета.

І так Ф. Артца не стало. В книжках головного бюра Ґестапа урядник перечеркнув його імя, бо вже він не був більше небезпечним для режіму Гітлера в Німеччині.

Історія ця правдива і про ню розповідає в своїй книжці Фриц Кален, бувший німецький дипльомат і провідник проти-гітлерівського фронту так в Німеччині як і поза границями Німеччини.

М. ПЕТРІВСЬКИЙ.

ОНТЕРІО

ПРОВІНЦІЯ РІЖНОМАНІТНОСТЕЙ.

Онтеріо з живописного боку.

Українцям в Канаді провінція Онтеріо представляється цікавою хочби тому, що заселює її приблизно 50,000 нашого народу. Як найважнійший промисловий і гірничий осередок Канади Онтеріо те зацікавлення з кожним роком кризи ще збільшує — особливше серед української молоді Західної Канади, для якої Онтеріо представляється як вихід із їхнього безробітного стану й злиднів. Молодь з заходу сподіється найти тут сяку-таку працю, а попри то пережити непредвиджені пригоди, романс і щастя. Через то наша провінція стала для тисячів молодих українців на степах казочною оазою в канадійській пустині безробіття. Немов та фата моргана Онтеріо манить до себе уяву та стягає сотки й тисячі українських дівчат і хлопців із усіх трьох степових провінцій, і один тільки Бог знає, скільки тисяч їх тут переселилось за останніх десять літ кризи.

Притягає до себе Онтеріо й старих наших фармерів і бизнесменів. Фармері з заходу шукають лагіднішого клімату на фармах південної Онтерії. Вони тужать за запахом вишневого квіту, шукають лекшої праці на городах і садах, і много соток таких фармерів поселилися на соняшних фармах Онтерії.

Бизнесмени, знищені кредитами на Заході через безробіття і застій на збіжевім ринку — переносяться в Онтеріо з постановою попробувати тут нового щастя на полі бизнесу в онтарійських осередках, де ще „курсують гроші".

Робітників Заходу рівнож манить Онтеріо кращими роботами, кращими нагодами й винагородами. Шкільну молодь притягають величаві університети Онтерії. Цивільна молодь має рожеві надії по скінченні студій розвести ріжні професії в українських осередках в промислових і гірничих містах, в яких відчувається брак своїх лікарів, дентистів, адвокатів, тощо.

Одним словом, Онтеріо всім верствам нашого народу в Канаді настільки імпонує, що з тої нагоди варта зібрати важнійші факти з історії провінції, як рівнож згадати дещо про українське населення, яке здобуло для себе добре імя в опінії онтеріян британійського походження.

Своїм простором Онтеріо обіймає 412,582 квадратових миль. З ґеографічного боку, провінція ділиться на дві, відмінні полоси краю: південне Онтеріо або „Старе Онтеріо", що тягнеться на південь від озера Ніпісінґ і ріки Оттава до границь Зєдинених Держав; противолежна частина провінції — це Північне Онтеріо, або „Гінтерленд Онтерії", що сягає на заході до Манитоби, а на півночі до самого бігуна.

В південній Онтерії земля подекуди глинковата, то піскова; і не бракує там також плодючого чорнозему, що дуже добре надається так на загальне як і мішане господарство. Цілий Ніяґарський півостров славиться кліматом і землею, пригожою для плекання овочів і огородини. Це є частина Канади, що з весною притягає тисячі туристів своїм чаром нескінченого моря розцвилих садів. Земля тут дорога й плодюча, будинки власників вельми виставні. Родяться тут сотки ріжнородних овочів і садовини, як вишні, черешні, сливки, бросквині, виноград, яблука, грушки, оріхи, тощо. В повітах, що сусідують з озером Ірі, находяться багаті плянтації тютюну. Є тут плянтації китайської рослини „ґінґ-сенґ", переважно на експорт до Китаю. Багато поля ріжнородного садівництва і ярини на домашній збут і на вивіз. На збочах горбків, зарослих лісом, видніють загороди для срібних лисів, яких плекають тут тисячами. Клімат ідеальний; рік і озер, які творять прекрасну панораму, є тут подостатком.

Старе Онтеріо славиться як промисловий осередок Канади. Серед тих багатих садків і піль мішаного господарства стоять чистенькі та гарні міста й місточка, в котрих порозміщувана всіляка канадійська індустрія. Торонто з 850,000 населення, Гамілтон, Ошава, Брентфорд, Лондон, Киченер, Веланд, Виндзор, і дві десятки інших міст і місточок, відомі українцям тому тільки, що там є фабрики. А де є фабрика, там є і українці.

Півнч. Онтеріо славиться копальнями, з яких видобувають золото, срібло і нікель. Кругом тих копалень повстали нові рухливі та богаті міста. Саме собою Північне Онтеріо становить багату імперію природних багацтв, що достарчує Канаді сотки міліонів долярів річного доходу з мінералів, з лісового промислу, мисливства й туристичного руху. Тут найдете на сотки миль широкі простори дівочих лісів, яких іще не торкнула сокира ні пила. Лісова індустрія достарчає будівляного матеріялу на потреби Канади та на експорт; більшість канадійських і американських щоденників і журналів друкують на папері з онтерійських дерев. Дика краса природи нової Онтерії притягає до себе кожнього літа десятки тисяч туристів зі всіх сторін, і поза свої золоті майни, „ломбер" та частина провінції величається ідеальними літними ресортами. Чудовий клімат літом, міряди затишних озер із рибою, ліси повні дичини є відомі цілому континентові.

З історичного боку.

Історія Онтерії, можна сказати, починається з приходом у провінцію Обєднаних Лоялістів Імперії. Були це переважно анґлійські патріоти, котрі тут переселилися у 1784 р., або двацять літ по відступленню Канади французьким урядом Великій Британії та після проголошення самостійности американських кольоній, які творять нині Зєдинені Держави. Десять тисяч тих патріотів переселилися у пущі нинішньої Онтерії, щоб радше жити під британським стягом, ніж під американським. Були це переважно заможні люди — купці, урядники, ремісники, фармері і інші, котрі позаймали великі обшари землі, щоб їх замінити з пущі на цвитучі поля і міста. Це були піоніри, які започаткували життя Онтерії. На їхніх фармах сьогодні хмародери Торонта й других міст, а нащадки їхні належать до найвизначніших родин краю. Наприклад українці в Ошаві знають, що нинішний ґен. прокуратор Онтерії, Ґордон Конант, це нащадок Обєднаних Лоялістів Імперії, котрого дід, Даниїл, дістав від тодішнього короля патент на цілий тавншип землі, на якій сьогодні розвелось рухливе місто Ошава — центр автової індустрії Дженерал Моторс.

Але Онтеріо не відкрили ті лоялісти; вони Онтеріо заселили й розробили. Провінцію відкрили в дійсності французи — Шамплейн, Ласал і Фронтенак, які ще попереднього століття пробили тут шляхи, закладаючи перші основи під но вітню цивілізацію. Слідом за французькими завойовниками прибули тут римокатолицькі місіонарі, які пробували навертати диких індіян на християнську віру. Жили тут індіяни головно племени Гуронів, в числі 16,000 душ, яких шатра стояли кругом озер Симко, Джіорджіян Бей і Онтеріо. У місті Мидленд стоїть нині національний памятник у честь мучеників - місіонарів, які згинули від індіянських топірців на тому місці. Мидленд є нині сценою річного паломництва вірних католиків, які оцінюють заслуги тих місіонарів для церкви й цивілізації. Та ж святиня мучеників носить славу чудесних уздоровлень і стягає до себе сотки недужих і калік.

Розвиток і економічний поступ Онтерії до приходу лоялістів був незначний. Щойно прихід випробуваних у піонірській праці анґлійців із Зєдинених Держав і капіталу дав почин до кольосальних змін у розбудові провінції. Лоялісти створили в 1791 р. з тої території т. зв. Провінцію Вищої Канади, перезвану пізніше Онтеріом, з першим столичним містом Ніяґара-над-Озером. В 1797 р. столицю одначе перенесено до Торонто, що в той час звалось Йорк. В 1812 р. населення Йорку зросло до 77,000 душ, і було свідком того ж року початку війни зі Зєдиненими Державами, яка тревала до 1815 р. Памятники тієї війни слідно ще до нині в Торонті, як і в других надозерних містах. По тій війні наступив період лихоліття і анархії, який завершився славним повстанням у 1837 р., яке підняв прадід нинішнього премієра Канади, Мекензі Кінґа, і один

із посадників Торонта, Вілліям Лайон Мекензі. Повстання не повелось і сотки ворохобників повивішувано. Після невдалого повстання британський уряд поусував з адміністрації краю диктаторських ґубернаторів і урядників та довів до бажаних реформ і загальних пільг для населення. Торонто було осередком повстання. Ватаги повстанців навіть його заняли, але їх розбито, а Мекензі був змушений шукати захисту в Америці.

В 1867, коли окремі провінції формуючи Домінію Канади обєдналися у конфедерацію за ініціятивою Сир Джан Мекдоналда, Онтеріо вже начисляв 1,500,000 населення. Сьогодні начисляє Онтеріо 3,500,000 душ, з того біля 600,000 людей чужого походження.Торонто, яке в 1788 р. анґлійський управитель індіянських справ, Сир Джан Джансон, набув від індіян племени Місісаґів за ціну 149 барилок ріжнородних товарів і 96 ґарців руму, начисляє звиш сто тисяч осіб чужого походження. Все ж таки, як колись, так і тепер Онтеріо є найбільш британською провінцією Канади, найбільш патріотичною і консервативною, хоч сьогодні панує тут ліберальний режім премієра Мичел Гепбурна. Британці в Онтеріо одначе виріжняються від своїх братів анґльо - саксонців у Західних провінціях під оглядом расової і релігійної толєрації і на людей чужого походження дивляться терпимо та не прозивають їх „ґалішенами", ні „богонками", хіба у скрайніх випадках певної кляси людей, що тут набрили з Заходу. Людям чужого походження онтерійці дають признання за їхню пайку вкладу в розбудову провінції, а поза те шукають ріжних шляхів гарного співжиття з ними, єдности та вирозумілої співпраці на добро цілої Канади.

Українці в Онтеріо — Приближне число і де живуть.

Як ми вже згадали, українців в Онтеріо назбирається около 50 тисяч душ. Колиб до числа дорахувати ще й тих, що позаписували себе в рекордах перепису „лемками", „карпато-русами", „рус скими" і „румунами", тоді й те число зрослоб до яких 60,000. Це є числа, на

які українці можуть скорше оператись, ніж на урядовім перепису з 1931.

Урядова статистика з того року подає число українців в Онтерії на 24,426 душ. Це є смішна цифра, на яку ніхто, навіть урядові круги, не звертають уваги. На основі перепису з 1931 р. в Торонті, н. пр. начислено ледво 4,434 душ, а в цілім Йорськім повіті, що включає Торонто й його околиці — 5,120 душ. В дійсності, ми знаємо, що в Торонті й околицях сьогодні є від 15 до 16 тисяч українців. Те число, яким ми звикли за останніх десять літ означувати силу українців в Торонті й округах цифрами, що вагались від 10 до 13 тисяч душ, ми знаємо, впродовж останніх літ дуже зросло через великий наплив українців із Заходу.

Подібно можемо сказати про цілу провінцію і про населення в окремих містах, яких у час останнього перепису навіть на мапі не було, а сьогодні там є сотки українців. Маємо на думці малі й більші, нові центра золотої індустрії в північно - західній Онтерії. Такі старі майнерські околиці, як Судбурі, зросли під оглядом українського населення. На основі офіціяльної статистики зазначено, що в повіті Судбурі, що обіймає окружні місточка находиться ледви 1,677 українців. В дійсності у самім місті Судбурі є 6,000 українських душ. Се твердимо на основі міського препису, на який покликується місцева ґазета „Судбурі Стар" з дня 7. червня 1939. А скільки би їх було, якби так дописав лемків і карпатських українців, „словаків?"

За останніх десять літ безробіття українці з Заходу заселили много фармерських околиць, та понатискались у нові індустріяльні та майнерські осередки так, що слідуючий перепис подвоїть останню офіційну цифру нашого населення Онтерії.

У південній Онтерії українці мешкають у слідуючих містах і місточках, більшими чи меншими кольоніями:

Виндзор, Ваєндот, Лімінґтон, Амгерсбирґ, Тилбері, Четем, Сарнія, Блейнгайм, Лондон, Ст. Томас, Тилсбирґ, Вудстак, Стретфорд, Інґерсол, Симко, Ватерфорд, Киченер, Вотерлю, Престон, Ґалт, Ґвелф, Геспелер, Гамілтон, Ґримсбі, Бімсвил, Вайнленд, Джордан,Мерітон, Тородл, Ст. Кетерінс, Ніяґара Фалс, Делгай, Веланд, Чіпава, Порт Колборн, Форт Ірі, і много менших околицях.

Із тих околиць замітні є Симко, Ватерфорд, Ґримсбі, Бімсвил, Делгай, де українці розвели мішане фармерування, садівництво, огородництво, плянтації тютюну, винограду, тощо.

В других центрах тієї частини Онтерії українці заняті переважно працею в індустрії, та бизнесі.

В центральній Онтерії: Торонто, й округи: Мiміко, Ню Торонто, Лонґ Бренч, Порт Кредит, Вестон, Скарборо, Вест Гил, Рудж Гил. В околичних місцевостях українці заняті по фабриках або займаються фармеруванням. Ошава, Гвитбі, Кортис, Нюкесл, Бовменвил, Порт Говп, Пітерборо, Кінґстон, Барі. Тут рівнож, у згаданих містах українці працюють по фабриках, а якийсь відсоток мають свої фарми.

Північно - західне Онтеріо: Оттава, Норт Бей, Судбурі й околиці: Коністон, Коперклиф, Крейтон Майн, Ванапітей, Ґарсон, Фалконбридж, Левак, і много подібних гірничих чи лісових околиць.

В околицях Судбурі українці заняті переважно у копальнях, але частина їх працюють в фабриках, приватних бизнесах, деякі в лісах, управляють власні фарми, а значний відсоток ведуть власний бизнес — головно споживчі склепи, реставрації, і т. п., Еспанола, Кобалт, Кирkленд Лейк, Свастіка, Метісон, Тімінс, Шумакер, Савт Поркюпайн, Іроква Фалс, Кокрен, Капускейсінґ, Гирст, Чапло, Блайнд Ривер, Су Сен Марі, Брус Майнс, Лонґ Лак, Джералтон, Шрайбер, Порт Артур, Форт Вілліям, Райні Ривер, Форт Френсис, Су Лукавт, Драйден, Кенора, Ківейтен, і такі осередки нових золотих піль, як Ред Лейк, Вуман Лейк, Пикл Кров, і много інших.

Такі осередки, як Судбурі, Тімінс і Кирkленд Лейк є відомі, як центри ніклевих чи золотих копалень. В тих містах українці заняті переважно у шахтах. Деякі ведуть приватні підприємства а рухливійші одиниці займаються проспектуванням за золотом, і много з них мають поважні інтереси в молодих копальнях золота. В лісистих осередках українці працюють в лісах чи то в тартаках і фабриках паперу. При залізничих шляхах і гостинцях є також велике число українських робітників. В Форт Вілліям українці працюють у елевейторах, збіжевих збірниках, що славляться на світ, працюють і на озерних кораб-

лях і у пристані, на доках. В Су Сен Марі много з українців працюють у великих залізних фабриках.

Заключення.

Загально сказавши, Онтеріо—це провінція ріжнородностей під оглядом клімату, природної краси й багацтва економічних можливостей і нагод. Поминувши кілька більших центрів, українці в Онтерії розсіяні в морі чужого населення. Матеріяльний стан у індустріяльних містах для наших, працюючих робітників, можливо кращий, ніж українців в Виннипеґу, Саскатуні чи Едмонтоні, і може нашим онтерійським, старшим фармерам краще поводиться, ніж їхнім братям на степових провінціях, але про те з соціяльного боку не мають вони того, що мають українці на Заході.

В порівнанні з промисловими робітниками південної й середної Онтерії, українським майнерам у північній Онтерії краще поводиться, хоч що правда вони тяще працюють в небезпечнім оточенні та жиють у дикіших, зимніших околицях. Більшість з них думають перенестись на південь як тільки „пару соток собі зложу”.

З культурного боку онтерійські українці є більше занедбані ніж їх брати на Заході. Все таки сьогодні в північнім Онтеріо маємо зорґанізоване українське життя.

Колись комуністи роспустили свої орґанізаційні сіти на ціле північ. Онтеріо й їм вдалось затягнути в них тисячі наших робітників, але від кількох літ свідомість серед кращої верстви українців зросла а наслідком того комунізм почав нидіти та завмирати.

В південній Онтерії, українці під культурним оглядом стоять високо, особливо в Торонто, Ошаві, Гамілтоні, Виндзор і других містах. Один тільки Виннипеґ може суперничити з Торонтом, щодо свідомості й орґанізованности окремих людей і орґанізацій. Торонто сьогодні відограє ролю столиці України Східної Канади так, як Виннипеґ є столицею Західної. Все ж таки Торонто оглядається за проводом на Захід — до Виннипеґу, признаючи йому належите місце столиці Канадійської України.

Символом Онтеріо є квітка Трилион, а гаслом на провінціональній печатці є: „Вірною вона почалась, вірною останеться”.

Нащо я співаю?

ICH SINGE WIE DER VOGEL SINGT,
DER IN DEN ZWEIGEN WOHNET . . .
GOETHE.

Нащо я співаю?
Питаєш мене,
Мій друже єдиний:
Співаю на те,
Щоб співом хоч скромним,
В чужині міг я,
Розрадить, потішить,
Журливе життя.
Коли я співаю,
Здається мені,
Що я проживаю,
У щасті, добрі,
І серце веселе
Настане в той час,
Так любо як давно
Худібку я пас!...
Ні слави, похвали
Не жду я за це,
За пісню щоб звали
Поетом мене.

Про це і ніколи
Не сниться мені,
Дістатись і жити
В Парнасі — саді.
Лиш з думкою тою
Я ношусь що дня,
Щоб пісню рідненьку
Так замісць майна,
Для рідних тутешних
Лишив хоч одну,
От може спімнуть, як
Сном вічним засну.
От, може згадають,
Що з щирих грудей,
Співаю на чужині,
для рідних людей.
Співав, потішав їх,
Хоч сам жив в журбі,
Одначе для рідних
Зіставив пісні!

Сильвестер Калинець.

М. КАРАБУТ.

Овочеві Дерева на Степах

Степовий клімат і овочеві дерева.

Характерною рисою степового клімату в Канаді можна вважати його сувору зиму та сухе, гаряче літо. В такім підсонні можуть рости тільки дійсно витривалі рослини, що здібні переносити велике пониження температури взимку, й великі спеки та посухи влітку. До цего треба додати ще часте раптове пониження або підвищення температури, або пізні приморозки, які приносять ще більші шкоди в садках, чим навіть суворі зими.

Та хоч на степах і панує така сувора природа, всеж велика кількість сонячних днів і значна довжина самих днів, сприяють буйному росту за літніх місяців. Якість продуктів степового господарства вважається найкращою. Ми добре знаємо, що пшениця з канадійських степів, здобула собі славу найліпшої в світі. Тепер довідуємося, що й продукти садків на степах, мають специфічну, високу якість, якої тяжко осягнути в інших місцевостях, де підсоння є лагідніше. Яблука МекІнтош, які часом родять на Експериментальній Фармі в Морден, Ман., мають особливий аромат і смак, чого ми не можемо сподіватися від тих самих яблук, привезених з тепліших місцевостей.

Витривалість проти зимна не є одинокою вимогою, яку ставлять до овочевих дерев на степах. Тому, що дерева тут не є дуже довговічними, бо у віці 30-40 літ уважаються вже віджившими свій вік родючости, від них вимагається властивости скоро зачинати родити, десь на 4-5 році сого життя. Поруч цієї властивости, дуже важливою є й скоре дозрівання овочів, доки ще не наступили великі осінні морози.

Дерева, що мають нахил рости кущем, ліпше зносять степовий клімат і вважаються більш надійними. Практика показала, що всякі овочеві дерева, варто зрізувати десь на 8-12 цалів від поверхні землі, першого або другого року їх життя, щоб надати кущову форму. Сталі та сильні степові вітри, не так дуже шкодять деревам що ростуть кущем, крім того, значно легше буде й овочі збирати з таких дерев, та підпирати галузки в разі потреби. Одною з найважливіших додатніх рис кущової форми дерев є те, що галузки більше затінюють одна другу, й тим зменшують шкоди від обмерзання кори.

Примерзання вершків і обмерзання кори

Успішне плекання овочевих дерев, вимагає хоч деякого розуміння життя тих дерев, та як вони реаґують на зовнішні зміни. Примерзання вершків, а також і обмерзання кори на деревах, в багатьох випадках можна як що й не цілком уникнути, то бодай зменшити до значної міри. Розуміється, ми тут маємо на увазі витривалі дерева, виплекані в Західній Канаді.

Одною з причин чому дерева примерзають, є надмір вогкости в ґрунті під осінь. Молоденькі гони й кора потребують завчасно дозріти, ще доки прийдуть сильні морози. Коли ж літо й осінь були мокрі, рослинність буйно росла й не мала часу належно дозріти перед наступленням зими. Такий стан завжди звязаний з небезпекою вимерзання.

Буйний ріст дерев може бути спричинений також і надмірним погноєнням, що може привести до таких самих злих наслідків як і надмірна вогкість. При певній дбайливости, господар може контролювати як надмір вогкости в ґрунті, так і не давати забагато угноєння, побільшуючи тим відпорність дерев проти несприятливих зовнішніх обставин.

В Західній Канаді мало коли трапляється надмір вогкости в ґрунті, а всеж таки буває. В таких випадках можна висівати між деревами якесь збіжжя, от хоч би овес чи що, лишаючи його не скошеним. Збіжжя висівають у другій половині літа й воно вибирає надмір води з ґрунту. Для цієї мети дуже до-

бре надається також висівання ріпаку (рейп), що швидко росте і бере багато вогкости. Рівночасно, як помічено надмірний ріст дерев через вогкість, треба припинити сапання ґрунту між деревами, і взагалі всяку його обробку, щоб земля скорше просихала.

Тут ми говорили про шкідливість надмірної вогкости, але надмірна сухість ґрунту є шкідливою в такій самій мірі. За сухого літа дерева слабо ростуть, а як що й осінь суха, повстає небезпека пониження загальної їх витривалости, й вони можуть загинути в зимі. Звичайно кажуть що дерева вимерзли. Вдійсности, дуже сухий ґрунт уявляє собою остільки невідповідний осередок для котися кора на зовні, а деревина до середини. Це найважніща частина дерева і легко підпадає ушкодженням. Та найбільша шкода повстає не від великого зимна, як багато людей припускають, лишень від раптових змін температури. Тому, що камбій є шляхом кружляння соків, він „оживає" в першу чергу. В зимі кружляння соків не відбувається, але як тільки сонце припече, соки зрушуються і розпочинається активність, спочатку часткова, а згодом і в цілім дереві.

Так довго як дерево перебуває в стані повного спокою, небезпеки від примерзання майже немає. Та на жаль, в зимі, а головно під весну, сонце часом

Такий захист зі шпилькових дерев може бути не тільки охороною для саду, але й прикрасою для фарми.

[continuation of left column] коріння дерев, що мало чим відріжняється від того, як би ми викопали деревце й кинули його просто на землю. Мороз і сухість зроблять тоді своє діло. Отже, за дуже сухої осени, деревця багато скористають як що їх буде добре підлито водою. Особливо варто підливати деревця молоді, бо їх коріння ще не зайшло глибоко, й не може користати з вогкости підґрунтя.

Тепер скажемо дещо про обмерзання кори. Між правдивою корою та деревиною, знаходиться так званий камбій (підкора), який відограє дуже важливу ролю в житті дерев. З одного боку, камбій є тим шляхом, по якому кружляють соки дерева, а з боку другого, він також є тим шаром, де починається розроста-

таки добре припече на південний бік дерев, і декотрі з них можуть розпочати частинну активність з огрітого боку. Потім знову повертається зимно, й пробуджені соки цілком певно замерзнуть, а разом з тим і порозривають клітини, в яких вони находяться. Майже ніколи не можна сказати чи дерево було ушкоджене в зимі чи ні, аж доки наступить тепла весняна погода. З наступленням весни, як соки зачнуть кружляти, порозривані клітини в зимі зачинають відмирати й гнити, кора репається або й злуплюється. Тому що цю шкоду можна помітити майже завжди аж на весні, люди схильні думати, що вона була спричинена весняними приморозками, що може бути й так, але може мати й при-

чину зимового походження.

Не раз можна почути, що після дуже суворої зими, коли цілком не було відлиг, а як до того ще й снігу було багато, овочеві дерева майже цілком не страждають від зимна й добре родять. Це почасти можна пояснити як раз тим фактом, що за сталої зими, соки дерев знаходяться у безперервнім спокою й менше виставлені на небезпеки раптових змін температури та їх наслідків.

З обмерзанням кори також можна боротися досить успішно. Знаючи причини цего явища, можна зрозуміти й засоби боротьби. Найголовніше, це не допустити до того, щоб якась частина стовбура була виставлена під безпосередній та цілоденний вплив промінів сонця. Почасти цего осягають барвленням кори дерев вапном, або обгортання їх білим папером, бо біла барва найліпше відбиває проміння, отже охоронює від нагрівання. Темних барв треба остерігатися, бо замість охорони, дерево можна цілком зіпсути.

Декотрі господарі вживають ще простіщого засобу — вони ставлять дошку з південного боку стовбура дерева, і це має таке саме значення як обгортання білим папером. Папір лишень тим ліпший, що він може служити не тільки як засіб проти попечення, але й проти мишей та кріликів, які дуже люблять кору овочевих дерев і роблять поважні шкоди.

Обмерзання цвіту і як того уникнути.

Не тільки на степах, але й в околицях з поміркованим кліматом, весняні приморозки є сталою загрозою для цвіту овочевих дерев. Досить часто ми чуємо, що в Онтеріо, Британській Колюмбії і в інших місцевостях, де сади насаджують з промисловою метою, приморозки спричинюють поважні шкоди. Навіть у „країні вічного сонця” — Каліфорнії, де садівництво розвинуте до найвищого степеня можливости й славиться на цілий світ, садівники змушені бути на осторозі проти приморозків. Вони навіть ставлять під деревами спеціяльні огрівачі, які розпалюють на ніч в разі потреби. Чи ж маємо тоді дивуватися, коли в нас на степах трапляються шкідливі приморозки? А також, чи має це нас застрашувати? Ні, люди все знайдуть способи боротьби, маємо й ми їх тут на заході Канади.

На цій знимці показано один ряд сливкових дерев у травні, а позаду захист з листових дерев.

Ця боротьба не є дуже тяжкою. Перш всего, треба садити дерева на північних схилах, оскільки це можливо, щоб вони спізнювалися на весні і тим уникали приморозків. Друге — біля дерев варто накидати більше снігу та притоптувати його взимку, щоб на весні земля довше лишалася замерзлою. Це може стримати цвіт о тиждень або й два, а за той час можуть минути й небезпечні приморозки.

Ще є один спосіб, якого часом з успіхом уживають як садівники так і городники. Ось він: зі всіх боків саду кладуть купки вогкого гною і запалюють його в ночі, як що надходить приморозок. Звичайно запалюють тільки ті купки, звідки дує вітер. Дим утворює хмару над садом і небезпека від морозу сильно зменшується. В ночі тре-

ба виходити кілька разів і доглянути чи гній не погас, а також чи не змінився напрямок вітру. Цего способу я сам вживав багато разів, і переконався що

І. В. Дмитрунець зі своєю дружиною біля 5-літньої яблуньки "Джювел Х Рідо".

він є просто спасенням для багатьох рослин, проти пізніх приморозків у травні.

Де росте пшениця, там можна мати й овочі.

Хтось може мати враження, що насаджувати овочеві дерева на степовій фармі рівнозначне збільшуванню клопотів та очікуванню на непевні користи. Та так воно не є. Клопоти завжди є в господарстві, хто їх немає? Чи продукція пшениці немає своїх клопотів? Приморозки, посуха, ржа, сарана і т. д., все це ті клопоти з якими добре обізнаний кожний фармер і не боїться рік річно сіяти збіжжя. Порівнюючи з цим, клопоти з садом подібні до забавки, бо домашні садки ніколи не є великими, й доглянути за ними можуть навіть діти, як що батько привчить їх до того. Та й сам садок не приносить нікому більшої радости, як для старого та малого.

Наших господарів не треба аж занадто заохочувати садівництвом, бо вони до цего мають замилування ще від малку. Потрібно лиш вказати на можливости та на межі можливостей, а також вказати на деякі особливі способи догляду за овочевими деревами, щоб не підходили вони до цего діла зі старокраєвими поняттями. Тут на степах ми маємо відмінний клімат від старокраєвого, а так само й відмінні сорти овочевих дерев, і цего не можна забувати. Правда, багато садівничої практики зі старого краю може і тут бути використано, але є й кардинальні ріжниці, які вирішують успіх чи неуспіх саду.

Повище вже було сказано про деякі небезпеки та як з ними боротися, а тепер ще раз хочу підкреслити важливість купування дерев тільки дійсно витривалих, виплеканих таки тут на заході. Як що купуєте овочеві дерева з овочевої шкілки, яка вирощує їх на степах, будете мати ліпшу нагоду мати садок, чим коли купуєте від невідомих людей або з далекої місцевости, де кліматичні умовини можуть бути цілком відмінними від ваших.

В. Федун біля своєї яблуньки "Папірівки".

Степові фармері вже мають змогу вибирати бажані яблуньки та сливки для свого саду як по витривалости, так і по

якости овочів. Дрібніші яблука й деякі сливки, можуть рости й родити там де й пшениця росте. Не десятки, але сотки ріжних сортів уже можна знайти на ринку, і певно що між ними знайдуться й такі, які будуть придатними для всякої місцевости на степах.

Я. П. Реґер біля своєї яблуньки "Осман".

Не місце тут описувати всі ті сорти овочевих дерев, але для поінформовання загалу читачів, подамо лиш кілька прикладів, які можуть стати в пригоді кожному, що хоче насаджувати сад. Ці приклади подано головно з досвіду українських садівників Західньої Канади, бо це певно одинока галузь господарства, в якій наші люди не відстають від сусідів, а навіть вибиваються наперед.

Степові садки та їх овочі.

Не маємо на меті подавати тут якусь клясифікацію або визначувати сорти овочевих дерев для ріжних місцевостей, лишень подамо приклади, з яких можна робити належні висновки.

Почнемо з Алберти, потім згадаємо й про Саскачеван та Манитобу, щоб ознайомити з успіхами степового садівництва у всіх провінціях заходу.

В Алберті, а саме, біля містечка Андру, має садок наш відомий громадський діяч і господар, В. Федун, котрий виплекав чимало нових видів яблуньок зі старокраєвих Паперівок, які в него вже родять. Всі ці види Паперівок було детально описано в часописі „Канадійський Фармер", з 27. вересня та 15. листопада 1939. На мою думку, з тих багатьох нових відмін Паперівок, кілька є дійсно доброї якости і їх варто поширити на заході. Одна Паперівка, ч. 14, родить овочі понад два цалі в перерізі і солодкі на смак. Ці овочі дуже нагадують старокраєві літні яблука.

В Саскачевані, головно в північних околицях, наші господарі вже довший час плекають дерева. Аж так далеко, як Ростерн, Саск., І. Дмитрунець має добрий садок і плекає яблуньки та сливки. Особливо він вдоволений яблуками сорту Джювел — Рідо, бо вони й розміром добрі й приємні на смак та привабливі на вигляд. Зі сливок він плекає Опата, Сапа, Ока, Асинибойн і інші. Про його успіхи в галузі садівництва, було подано в „Канадійськім Фармері" 11. жовтня 1939.

В тім же самім містечку має садок і овочеву шкілку Я. Регер, котрий вже з десяток літ плекає овочеві дерева, а навіть виплекав нові види. Тому, що про

Галузка з овочами, на яблуні Гаралсон, за які п. Юськів дістав нагороду на виставі. Сфотографовано в серпні 1939 р.

це ще ніде не писалося, хочу сказати кілька слів про його працю. Він виплекав дуже витривалу яблуньку, що родить овочі півтора цалі в перерізі й дуже добрі на смак, та назвав її „Ростерн Бюті". Так само він виплекав доброї якости піскову сливку (сенд черрі), якій дав назву — „Карнейшен". Я. Реґер по ходить з Великої України, де вже від давна він був городником та садівником, а приїхавши до Канади, далі продовжує працювати в цім напрямку.

Лаймен, Колумбія, Принтош, Осман, Гислоп. Всі вони мають майже однаковий смак, але здається що Лаймен трохи солодковате. Найбільш соковите було Бедфорд. Забарвлення всі червонавого, лишень Принтош майже цілком жовто - зелене, але з румянцем з одного боку.

З яблук середнього розміру, прислав він був Трейл і Елкгорн. Трейл мало 1 3/4 цалів у перерізі, з червонавими па сками, дуже добре на смак, мякуш ніж ний. Елкгорн — 2 цалі в перерізі, плас

Сливка "Асинибойн" в шкілці С. Юськова.

Там же в Саскачевані, біля містечка Бюкенен, вже довші літа має садок та овочеву шкілку, І. Денис, котрий зробив гарні успіхи не тільки в плеканні відомих вже сортів, але й сам виплекав кілька нових. В осени 1939 року, мав я нагоду спробувати деякі його овочі, про які тут згадаю, бо це подасть хоч сяку таку уяву про можливости садівництва на півночі.

Зі сливок його власного плекання, одна вже дістала назву — „Денис", а друга тепер знаходиться на Експериментальних фармах, де над нею переводять остаточні досліди. Ця друга сливка вважається ліпшої якости чим відома Асинибойн, форму вона має плескату, розміром 1½ на 1½ на 1¼ цалів. Забарвлення червонаве, на смак добра. З дрібних яблук, що дістав я від него того самого часу, згадаю такі: Амур, маленьке яблучко, 1 цаль в перерізі, червоне навіть в середині. Трохи більші яблучка, майже всі півтора цалі в перерізі, були ось такі — Пайотош, Флоренс, Бедфорд,

кувате, кваскувате але соковите й приємне на смак.

Великі яблука з його саду, мав я нагоду спробувати такі: Паттен Ґрінінґ, Гибернал, зимове ч. Г. 207 і нарешті Мелба. Паттен Ґрінінґ було розміром 2½ на 3 цалів, жовтавого забарвлення. Гибернал також жовтаве, розміром 2 5/8 цалів. Зимове 2½ цалів, зеленкувате. На смак вони всі майже однакові і певно добре надаються на печива. Та найцікавіше було спробувати дійсно доброго яблука Мелба. Розміром воно майже 3 цалі, жовтавого забарвлення, на смак цілком дорівнюється риночним яблукам. Треба особливого хисту щоб виплекати таке яблуко на півночі. Більше про досвід І. Дениса, було подано в „Канадійськім Фармері", дня 30. серпня 1939.

Тепер перейдемо до Манитоби. Тут ми вже маємо кілька овочевих шкілок і поважне число менших садків. Українські садівники в Манитобі виявляють велику активність, бо навіть беруть участь у провінціональних виставах і ді-

стають нагороди за свої овочі. Так року 1939-го, Г. Неґрич, з Венлав, Ман., дістав Свідоцтво Признання за виставлені овочі, а року 1939-го, С. Юськів, власник овочевої шкілки біля Виннипеґу, дістав нагороду за свої яблука сорту Гаралсон. С. Юськів, назвав свою шкілку — „Садок" і під овочевими деревами тепер має чотири акри землі. Кілька літ у него вже родять яблука, навіть великі, от як Гаралсон, що в промірі доходять до 3 цалів. Особливо добрі наслідки він має зі сливками, одну навіть скоро вже буде випущено на ринок під новою назвою. Про його сад буде мова далі, а також було описано в „Канадійськім Фармері", 4. жовтня 1939.

На думку п. Новака, як би він мав затінок на свій сад з південного боку, тоді певно яблуньки булиб ліпше зносили зиму. Галузки сливок Ока та Сапа, прикопує він на зиму землею і вони добре родять. Коли не прикопує, тоді овочі родять лишень на низчих галузках. Він твердить, що на його думку, не так велике зимно шкодить овочевим деревам, як зимове та весняне сонце, що викликує попарення. Інші овочеві дерева, а навіть і виноград, в него добре родять, бо він за тим дбає. Щоб дерева не розвивалися передчасно на весні, він радить накидати довкола тих дерев перегнилого гною, чистої мерви, моху, паперу чи чого іншого, аби земля скоро не розмерзалася. Родить в него також і яблунька Трейл.

Сливка "Борбенк" в саді С. Юськова.

А. Новак віддавна цікавиться садівництвом і розвів домашній садок у Ст. Витал, Ман. Він плекає ріжні види яблук, сливок і грушок. Деякі яблуньки страждали в него від обмерзання кори, от як Блошд Калвил. Інші примерзали на вершках. Одна яблунька, що ніколи не постраждала від зимна, це „Неґрич", яку виплекав наш садівник Г. Неґрич, у Венлав, Ман. Це яблуко середньої величини, кваскувате, але як бачимо, відріжняється особливою витривалістю. Про свій досвід зі стандартними сортами яблук, А. Новак подає таке: „Року 1935 я посадив яблуньки Харламов, Антонівка, Блошд Калвил, Спанґело, Гаралсон, Мортоф і Долго. Крім останньої, все решта примерзали кожної зими і пиняво росли. Лишень після памятної суровової зими, вийшли ціло, бо були обвинуті ґазетним папером".

Між иншим, п. Новак оповідає, що в осени 1939 року, бачив він гарні яблука Дочес та Гаралсон, у п. Стручинського, в Кенора, Онт. Він їх так описує: „Яблука Дочес великі, мірно винні. Дозрілі робляться сипкуваті і зовсім рівняються з добрими ринковими яблуками. Яблуня Гаралсон виросла великим корчем і добре родить".

Яка користь зі садка?

Маючи на увазі подати читачам дещо й про фінансові користи зі садка, звернувся я до п. С. Юськова, власника овочевої шкілки „Садок", щоб він подав свої обрахунки з прибутків. Понизче подаю його замітку.

„Перше садження, щеплення і сіяння

ріжних видів овочевих дерев, зробив я на двох акрах землі, на весні 1933 року. Працював я в надії на добробут в будучности, як для родини так і для загалу, та й слідуючі роки не відпочивав.

Радісно мені було побачити на весні 1937 року, цвіт на деяких деревах, а наступного літа було вже на них дещо й овочу, що додало мені дальшої охоти до праці.

Року 1938, мій садок зародив обильно, а головно сливки Сапа, Опата, Ока і деякі інші сливки сіянці, з поміж котрих є надія на добрі нові види. З кисличок зародили того року Трансендент та Осман, а з великих яблук — Репка Кісляка і Гаралсон. З того подостатком було презервовано для себе на зиму, та ще грохи було й спродано.

Весна 1939 року мала сильні вітри в часі як дерева цвіли, так що багато цвіту було обірвано, однак багато деревець в літі треба було підпирати, або привязувати до коликів, а інші то таки обломилися від ваги овочів.

Сталих рядів у моїм саді є 17, в яких знаходиться 542 дерев, а з цего числа четвертина припадає на яблуньки та грушки, а решта на правдиві сливки та сливки гибриди, як Сапа, Опата, Ока і т. п.

Найстарші дерева в мене це шестирічні. Їх не багато, але вже добре родять. Більшість деревець зачинають родити у віці 4-5 літ, а на третім році мало які зачали родити.

Тепер подаю в котрий час і яким прибуток був цего літа (1939), з моїх сливок, та за яку ціну були спродані на маркет.

Від 10. до 19. серпня	192 фунт.
Від 21. серпня до 2. вересня	367 фунт.
Від 4. до 16 вересня	894 фунт.
Від 18 до 25 вересня	525 фунт.
Разом	1,978 фунт.

Найкращі сливки було спродано по 7 центів за фунт, другі по 6 і 5 центів, а також і по 4 центи.

Належиться пригадати, що кілька шість-річних сливкових деревець дали пересічно по півтора бушля овочів з дерева.

Між іншим я завважив, що сливки сіянці, що виплекані з одного й того роду, дозрівають у ріжний час і це велика перевага для продажу овочів. Всі вони родять дуже добре і кожного року".

Т. МИКИТИН.

Перемога

Це були три елеґантні, старші вже мужчини. Зналися здавна.

Припадок звів їх в одному купе.

Колеса ваґону вистукували одноманітну мельодію. Розмова не клеїлася.

На балачку про перегони і жінки були заповажні. Політика цікавила їх мало. Хтось запропонував розказувати по черзі, яку найбільшу перемогу осягнув він над самим собою.

— Я — зачав перший — вратував життя свойому ворогові. Це була моя найбільша перемога над собою.

— Я говорив другий — відкинув славу і титули тому, що мої погляди не погоджувалися з поглядами людей, при яких допомозі я став би славний. Це була найбільша перемога бо над власною амбіцією.

Оба ждали, що розкаже третий знайомий, Роджер.

А він витяг із портфелю злинялу знимку мужчини з високим чолом і трохи розсіяним поглядом.

— Цей чоловік був колись моїм найкращим другом — говорив. — Я любив його, як тільки може любити правдивий друг друга. І я вбив його.

Оба мужчини відсунулися від нього.

— Ха! ха! ха! — засміявся з болем у голосі Роджер. Ви гидуєте мною? Та вперед вислухайте... Ви знате, скільки страждань переніс мій край за волю?

Оба притакнули.

— І знаєте, як знущалися над нами анґлійці? Знаєте, як міліони людей гинули тільки за це, що любили свою вбогу Ірляндію і не хотіли її відректися. Там кожна пядь землі зрошена кровю мучеників, там цілий край — це одно цвинтарище. Та ми, поки не вибороли волі, ніколи не падали на дусі. Кров за кров. Отверто встоятись не було в нас сили. Своїх ворогів нищили ми нишком.

У нас було тайне товариство „Білих хлопців”. Неодного анґлійця - тирана вислало воно на той світ. Я також належав до нього. І він. Йому на імя було Роберт. Та нараз із Робертом почало діятися щось незвичайне. Він стався розсіяний, збайдужнів, опустився.

— Друже! — запитав я раз його, — що з тобою?

Він спаленів, та не відповів нічого.

Недовго потім анґлійська поліція захопила у свої руки кількох визначних провідників „Білих хлопців”.

Це сталося серед таких дивних обставин, що ясне було, що їх хтось зрадив.

Та знайти зрадника було прямо неможливістю.

Аж раз вечором я мимоходом зачув таку розмову:

— Час мені йти — говорив жіночий голос. — Дай список!

— Останьте ще хвильку! — просив її мужчина.

Я здрігнувся. Це був голос Роберта.

— Не можу. На мене ждуть — нетерпеливилася жінка.

— Я не можу! Не можу! Зрозумій! — заквилів нараз мужчина. — Там будуть завтра мої найкращі друзі.

Жінка випростувалася.

— Ти не хочеш? Обійдеться! Більше мене не побачиш. Прощавай!

Вона відвернулася від нього й ніби була готова відійти.

Сяйво місяця впало їй на обличчя.

Вона, та жінка - шпигунка була на вдивовижу гарна.

— Стій! — зупинив її мужчина. — На, бери!

Він подав їй листок паперу.

Вона жадібно вхопила папір та заховала в торбинку.

— Завтра можемо побачитися! — кинула ніби в заплату й побігла.

Що діялось у моїй душі, не буду розказувати.

Роберт усе ще стояв і дивився вперед за шпигункою.

Я підійшов до Роберта.

— Ти зрадник! — крикнув я здавленим з болю та ненависти голосом.

Із його грудей вихопився болючий стогін. Він не тікав. Стояв, як закамянілий, неначе ждав на те, що буде далі.

Я дріжучою рукою приложив йому до чола дуло револьверу.

— Відклич завтрішне засідання комітету „Білих хлопців”. Там зроблять на вас засідку. Я дав їй список — заговорив нараз напричуд спокійно. — І прости мені, друже, та не згадуй нікому про мене, нехай у молодих серцях не загніжджується зневіра. Прощавай! Я знаю, що ти не подаси мені руки навіть перед смертю.

Мене щось здавило за горло. До очей силою тиснулися сльози. Яж так його любив. Я чув, що ще хвилина і я готов...

І я натиснув курок...

Гукнув стріл і мій приятель звалився мертвий до моїх ніг.

Роджер замовк.

— Ви поступили справедливо! — закликав один із заслуханих мужчин.

Та другий мабуть був більше сентиментальний; він завважив:

— Ця людина була вашим другом. Ви не були покликані до того, щоби бути її суддею і катом. Навіть революційний суд міг його виправдати. Жінка й обовязок не все ходять у парі.

Уста Роджера болючо затиснулися й вишептали одно-однісеньке слово: „Батьківщина”.

ІВАН ЗУБЕНКО.

Інєкція

— Кажете: щось вам розповісти з своєї практики?

Доктор Григораш поглянув на своїх гостей привітним поглядом поверх окулярів.

— Просимо, просимо...

— Дуже просимо...

— Ви так багато знаєте...

— Може якусь пікантну історійку...

Пані Соня сказала це й, хоч сама була рожевенька, як помідорчик, тепер почервоніла так, що її щоки майже нічим не ріжнилися від густо підмальованих усточок.

— Ні, ні... розповіджте про щось емоціяльне... страшне... щоб аж мурашки поза спиною бігали, — прохала пані Маруся й аж зібгалася в кутку отомани в передчутті насолоди від страхітливої історії.

— Гм... діяпазон бажань досить широкий, — усміхнувся господар: — але що робити, мушу застосуватися до бажань наших пань...

Він закурив, ніби надумувався, чим зайняти своїх гостей. Настала тиша — тиша очікування, за якою буває зрив бурі. Очі всіх були звернені на господаря, який покищо був німий і закутаний хмаркою диму, як таємний вершок гори.

Та ось він стрепенувся, наче відмахувався від кошмарного привиду страхітливих історій, яких так багато знав. Ще раз окинув своїх слухачів серйозним поглядом і почав:

— Кажете: страхітливу історію... Добре... хоч це завдання невдячне й дуже тяжке... Бо ж після світової війни... після революцій... після теперішньої понурої практики на сході Европи — чи можна видумати щось жахливіше? Сьогодні всі страховіття стали вже буденні і... банальні... Здається, тепер уже нема нічого такого, що нас зворушалоб, потрясло... Наші нерви стали невражливі... почування притупилися... Але я вам розповім одну таку собі історійку... Наперед прохаю наших шановних пань вибачити мені, коли моя історія їх розчарує і не буде така жахітлива, як вони сподіваються... хоч мене вона в свій час пройняла жахом... Але тут я ставлю одну передумову: я вас прохаю перенестися думками в ті далекі передвоєнні часи, коли людське життя ще щось вартувало... коли, наприклад, вістка про якесь убивство на селі сколихувала публичну опінію майже цілої Европи... а деякі процеси ставали славними на ввесь світ...

Отож тоді то, в початках нашого століття, ще далеко перед світовою війною, я закінчив медичний факультет університету св. Володимира в Києві й готувався бути лікарем.

Для відбуття практики мене приділили до шпиталю імени Великої Княжни Татіяни Миколаївни. Шпиталь той був упривілейований — тож практика там взагалі давала молодому лікареві добру рекляму. До того ж директором шпиталю був славний хірурґ, доктор медицини, професор Козельський... О, у того можна було дечого навчитися!

І ось тут, в цім шпиталі трапився випадок, про який я й досі не можу забути... Він досі приковує до себе мою увагу, хоч я пережив потім і світову заверюху, і кошмарну добу революції.

Одного разу професор Козельський заповів операцію. Якийсь цікавий випадок — рак нирки: він сам мав оперувати. Як звичайно, йому асистували майже всі лікарі шпиталю: бо ж варто було приглядатися роботі майстра свого діла! А що вже говорити про нас, молодих кандидатів на лікарів. Розуміється, ми всі мали свої функції: один стежив за живчиком хорого, другий за наркотиком, третій подавав інструменти, тощо...

Сама операція відбулася з блискавичною хуткістю — час мірявся частинами секунди. На жаль, вона виявила безнадійний стан хорого: рак так понищив нирки, що привести їх до ладу не було ніякої можливости. А без нирок життя людини почислене. Ба що більше: в таких випадках наступає затроєння всього орґанізму; воно все збільшується, захо-

ПРЯДИВО ДО
РУЧНИХ РОБІТ
D·M·C
МАРКА ФАБРИЧНА ЗАТВЕРДЖЕНА
НАЙКРАЩА ЯКІСТЬ
ТРЕВАЛІ КРАСКИ

плює нові райони, нові орґани. Муки людини збільшаються, доходять до незносних, божевільних форм. Нарешті в невимовних терпіннях людина конає. І жадних засобів протидіяти цьому медицина не знає...

Тут сталася подія, про яку власне хочу вам розповісти... бо досі це був тільки вступ... Прошу уважати...

Пані Соня, що досі сиділа з мінкою розчарування, стрепенулася, наче ожила. Пані Маруся посунулася наперед зо свого куточка отомани. Взагалі всі гості насторожилися, цікаві на те, що буде далі. Бо хоч початок оповідання не був емоціональний, одначе всі знали доктора Григораша за одного з найкращих оповідачів у місті, та й він сам заповів, що досі то був тільки вступ.

Окинувши гостей оком, доктор казав далі:

— Наш шеф закінчив операцію не з такою докладністю й майстерністю, як це робив звичайно.

Нічого не вдієш, пропало...

Якимсь нервовим рухом руки закинув собі назад волосся й сухо кинув убік свого помічника, одного з найстарших лікарів у шпиталі, д-ра Д.:

— Інекція морфіни... 5 кубічних центиметрів...

Професор Козельський зробив рух наче б то до відходу, як то звичайно при кінці операції, бо всякі дрібниці вже закінчували асистенти й сестри - жалібниці. Але на цей раз його перший крок наче нагло увірвався й застиг.

А справа в тім, що наш старший колеґа й поважаний лікар, др. Д. на цей раз чомусь дипльоматично ухилився від виконання наказу шефа. Він тихо, але рішуче заявив:

— Прохаю ласкаво звільнити мене від цієї інекції: я маю нічний обхід і не буду мати часу на це...

Його арґументація була латана (ніби то велика штука зробити ту інекцію!) й видко наоч, що продумана на то, щоб ухилитися від того чину.

— Зробить це лікар Б...

Це був другий помічник директора шпиталю.

Якось сухо й різко пролунали слова відповіди:

—Прошу мене звільнити... Я цієї інекції зробити не можу...

Можете, уявити здивування нашого шефа! Адже у нас у шпиталях дисципліна ще гірша, як у війську. Не тільки що кожне слово, а кожний рух свого зверхника ми повинні розуміти й виконувати. Від точности, акуратности й послуху часто залежить людське життя. Звичайно, коли нас питають, ми висловлюємо свою думку, свій погляд на хоробу, чи методу лікування, чи щось там подібне. Але коли падає наказ старшого, його мусимо виконувати безумовно.

У нашім шпиталі дисципліна була подвійно строга. До цього в великій мірі причинився сам професор Козельський. З одного боку його вдача була таки трохи деспотична; а з другого — своїм авторитетом, своїм мистецьким знанням діла він усім страшно імпонував і таки примушував до подиву й послуху.

Так бодай було до цього часу.

І оце перший раз за моєї практики я почув слова якщо не послуху, то бодай спротиву.

Розуміється, це здивувало нашого шефа. Здавалося, він на хвилину навіть замішався, втратив рівновагу чи певність себе. Але потім стягнув брови на нитку й майже викрикнув суворо:

— Інекцію зробить пан К...

Це був старший із нас, практикантів.

Козельський уже повернувся йти, коли напружену тишу прорізала гостра відповідь:

— Пане докторе, я інекції робити не буду!...

Це вже був непослух, не субординація, бунт!

Шеф обернувся на одній нозі та так і застиг у цій позі. Щось нечуване творилося в його шпиталі, в присутності його власної особи!

Запанувала мертва, могильна тиша. Якась сестра - жалібниця ойкнула й, наче перелякавшися свого звуку, завмерла. Всі дивилися кудись убік, уникаючи зустрічі з очима свого сусіда. Чути було, як десь краплями цяпотіла вода. Признаюся, я сам наче задубів, чув якесь тьохкання у вухах, але сам не знав, що це таке: чи удари моєї бючки, чи цокання годинника. Ані руху, ані віддиху... Всі наче перетворилися в статуї, як у казці про мертву царівну...

І ось, наче ляскіт батога, шорстко впали слова:

— Інекцію зробить п. Григораш.

Віз і перевіз...

Я був наймолодший з практикантів, який повинен був слухати не тільки наказів його, нашого шефа, славного професора Козельського, але й усіх штатних лікарів, а навіть своїх старших товаришів. Як же я здивувався, моє панство, коли почув, що з моїх уст упали, хоч легко тремтливі, але досить рішучі слова (свідомо чи несвідомо, я й досі не знаю):

— Пане професоре, я цієї інєкції робити не буду!

— Гаразд... ми порахуємося! — викрикнув почервонілий шеф і відвернувся від нас.

У моїй голові з хуткістю світляного промена миготіли думки: кінець... кінець не тільки праці в цім шпиталі, але можливо й усієї моєї каріери; бо ж непослух при виконанні службових обовязків це, мої панове, не жарт... Це не тільки дисциплінарка, але й імовірний суд з усіма його наслідками.

А вчинити інакше я не міг...

Ви знаєте, що то значить інєкція 5 кубічних центиметрів морфіни? Це — смерть! Неминуча, невідхильна, неблагана. Ця інєкція могла слоня звалити з ніг, а не то людину!

Ну, що ж: якби мій найвищий начальник відразу був кинув мені цей наказ, може я був би виконав його. А так, коли всі мої зверхники й товариші відмовилися бути, так би мовити, вбивниками людини — чи ж міг я добровільно погодитися на це? В одну коротку мить я зрозумів, що, колиб погодився зробити цю інєкцію, то в очах моїх товаришів показавсяб катом... Та не тільки в очах тих чужих людей, але й у своїх власних...

Що це були за муки!...

Вояк стріляє, коле... але й у вояка також стріляють... Шанси рівні... А тут немічну, безборонну людину я мусів був убити. І то власне я... Я сам... своєю рукою... Колиб завтра в трупарні появився свіжий труп, то мене переслідувалаб думка, що причиною того я, що я йому вкоротив життя. Та ще після того, як мої товариші, також з нараженням власної каріери, а в усякому разі в обличчі може й великих неприємностей, відмовились від виконання цієї функції. Аж я мав би бути таким нелюдяним, жорстоким.

Тут я почув, як мене пройняв жах. Такий жах, якого я не відчував і пізніше ані під ворожими ґранатами на передовому медичному пункті, ані в присутності членів страшної чека.

Подих смерти кружляв над нами, наші душі гнітила мертва тиша, а шеф все ще стояв, відвернений від нас...

Доктор Григораш замовк. Здавалося, він увесь потонув у минулім, у тій хвилині, коли в його душі шукала розвязки така несподівана й гостра дилема.

Його поважний настрій обхопив і гостей. Аматорка пікантних історійок, пані Соня, мабуть забула про них, бо її очі горіли нетерпеливістю, а сама вона була вся увага, напружена увага. Пані Маруся горіла; на обличчі відбивалося задоволення: видно було, що це „страхітливе" оповідання таки трапило до її смаку.

Пані заворушилися.

— Ну, і що далі... далі?...

— Чим усе те закінчилося?

Навіть дехто і з панів докинув:

— Справді розвязка цієї дивної історії повинна бути цікава... Ну, як же вийшли з тої заплутаної ситуації?

Господар вийшов із своєї глибокої задуми, підчас якої дух його вітав у далекому минулому, й повернувся до дійсности. Наче прокинувся з твердого сну.

— Питаєте, який був усьому тому кінець? Був!... Наш ґеніяльний професор Козельський знайшов вихід із тої, як ви кажете, заплутаної ситуації. Він обернувся до сестриці:

— Мені шприцку з одним цм³ морфіни! Я сам зроблю!...

Це була звичайна інєкція на втишення болів...

Потім шеф звернувся до всіх лікарів і практикантів:

— Панове за чергою будуть давати інєкції, збільшуючи щораз давку на пів куб. центиметра...

Сказав це й вийшов.

Всі ми зітхнули з полегшою. Наш шеф зрозумів нас: спричинення тої смерти він розложив на нас усіх... ну, а з цим і почуття відповідальности...

Мені, наприклад, тільки один раз довелося зробити інєкцію... друга черга вже не дійшла...

Але прошу вибачити... Бачу, ця історія навіяла трохи суму... Тепер прохаю вислухати й одної пікантної історійки. Для вас пані Соню... щось веселеньке...

Кому повірити тайну?

„Щирий друг на вагу золота!” — так говорять усі — це правда. Навіть найбагатіші, але розумні люди, наприклад, такі великі американські промисловці, як Форд, Файрстон та інші, пишуть у своїх споминах: „Я пересвідчився, що і для людини інтересу найбільшим скарбом є правдиві приятелі. Краще втратити половину маєтку, ба, навіть, увесь маєток, ніж утратити щирого друга. Бо без друга людина, як без чести: може легко втратити все, але наново здобути не зможе нічого. Натомісць зі щирими приятелями—так, як і з честю—легко віддзискати втрачене”. Та коли мова про приятелів, то запитаймо себе, хто наче створений на приятеля... Мабуть той, хто потрапить вірно задержати повірену йому тайну. Той, кому можемо з повним довірям повірити свою таємницю, певні, що він радше вмре, а не зрадить нас. Важко знайти правдивого друга. Важко вгадати, хто заслуговує на наше довіря. Але не помилимося, коли скажемо, що на прадивого приятеля надається передовсім ощадна людина. Ощадний уміє цінити не тільки гріш і всяке матеріяльне добро, але і духові та моральні скарби, свої і чужі. Він також оцінить наше довіря і таємницю і не розтратить, не розміняє їх на дрібні... Тимто приятелюймо з такими і звірюймося тільки таким людям, про яких знаємо, що вони ощадні, ощадні раціонально, себто складають свої ощадности в рідних банках для добра свого і загального. Бо це звичайно приятелі — справді на вагу золота! (Ю.)

На Дністрі

Сонце згасло, день скінчився,
І спочила вся земля,
Зорі вкрили чисте небо,
Місяць вийшов зза горбка.
Все заснуло, сплять спокійно,
Звір у лісі, птах в гнізді,
Та не сплять лиш сині хвилі
На широкому Дністрі.
Легесенький вітер східний,
Хвилями переганяв,
А Дністром в човні поволи
Плив козак і так співав:
— „Ой колиб то я мав крила,
Як орел яб полетів,
І сідав на всіх могилах,
Українських вояків.
Що погинули у бою,
У визвольній боротьбі,
За край рідний, Україну
І співав би їм пісні.
Ой колиб то, Дністре милий,
Хвилею твоєю став,
Яб поплив на Чорне море
І там диво показав.
Кораблі усі ворожі,
Зараз хвилями прикрив,
І ворожу жадну силу,
На Вкраїну не пустив.
Ой колиб я місяченьком,
Серед ночі засияв,
Ах який яб був щасливий,
Щоб я сонця силу мав.
Зараз яб усі могили
На Вкраїні освітив,
Всіх героїв українських
Із могил яб пробудив.
Щоб ставали знов до бою
І утрачену свою,
Визволяли з рук ворожих
Україну дорогу.
Як би став я буйним вітром
Всю Вкраїну пролетів,
За всі кривди, за неволю,
Ворогам яб відімстив!”
Так співав козак сердега,
І човном все далі плив,
Раптом тут вітрець повіяв,
І Дністер заговорив:
—„Як лиш Галич, Україна,
Сян, Дністер, Дін і Дніпро,
Заживуть з собою в згоді,
Так минеться всяке зло!”
Зашуміли очерети,
І за хмару місяць скривсь,
Щез з човна козак, а човен
Далі сам Дністром поплив.

Сильвестер Калинець.

Мале непорозуміння

До похоронного заведення приходить клієнт і замовляє вінок із написом: „Спи спокійно. До побачення”. За якийсь час клієнт телефонує:

— Будь ласка, допишіть „в небі”, якщо буде ще місце.

— Добре.

Підчас похорону видно було на фіолетовій стяжці золотими буквами видрукований напис: „Спи спокійно. До побачення в небі, якщо буде ще місце”.

Порівнання

— Бачив ти суджену Павла? Кажу тобі, дівчина, як образ.

— Така гарна?

— Ні, така намальована.

В обезпечальні

Возний до пацієнтки: Чи пані хотять говорити зі старшим чи молодшим доктором?

Пацієнтка вагається з відповіддю.

Возьний скоро: Оба вже жонаті.

Панотець: — А вмієш рахувати, сину?

Левко: — Вмію.

Панотець: — Ану.

Левко: — Один, два, три, чотири, пять, шість, сім, вісім, девять, десять, хлопець, дама, король.

— Де біжиш так скоро?

— Хочу спинити бійку.

— Хтож бється?

— Я і той, що біжить за мною.

Манитоба є багата у фарми Футрових Звірят

Більше як $3,000,000 є вложених в Манитобі у фарми футрових звірят з річною продукцією около $320,000, заявив пресі Дост. Дж. С. МкДіярмид, провінціональний міністер майн і природних багатств. „Манитоба є багатшою і має більший добробут ізза індустрії плекання футрових звірят. Вона скористала зі зросту і поширення цеї індустрії", сказав він.

Основу того промислу положили кілька піонірів яких 20 літ тому, говорив міністер. Від того часу, зростаючі числа осіб заінтересувались тим. Статистики показують, що з двох лайсенсованих фармерів футрових звірят в 1920, промисл цей так поширився, що цего року департамент видав 915 лайсенсів.

HON. J. S. McDIARMID

До помочі цему цвитучому бизнесові приходить департамент майн і природних багатств. П. МкДіярмид вказав на то, що його департамент удержує експеріментальну фарму футрових звірят і патальоґічну ляборaторію при Університеті Манитоби, на площі Форт Ґеррі. Тут постійно студіює проблєми цеї індустрії вишколений персонал під проводом Дра. Дж. А. Аллена, департаментального патальоґіста.

В додатку, кожного року, департамент співділає з університетом в зарядженню короткого курсу лєкцій й інструкції в ляборaторії в користь тих, що занимаються промислом футрових шкірок. Ця діяльність департаменту стала так популярною, що минулого року були вписи з численних дистриктів в Домінії як також з місцевостей в Зєдинених Державах.

Околиці Регабілітації

Другим чинником, який відограє важну ролю у збільшенню футрової продукції в Манитобі, по думці міністра, є програма регабілітації диких футрових звірят, яку департамент майн і природних багатств тепер переводить.

В многих околицях провінції є дикі простори, які колись були повні москретів і бобрів. Недавня посуха, однак, наробила великої шкоди в многих околицях, які продукували найліпші футрові звірята, говорив п. МкДіярмид.

Одною з них була 1,500,000 - акрова дельта ріки Саскачеван близько Ди Па. Вчасі нормальних років, говорив він, ріка Саскачеван виступала з своїх берегів кожної весни наповняючи мілкі озера на великім просторі дельти.

„Сотки тисяч акрів", продовжав п. МкДіярмид, „найліпших мочарів на континенті продукували сотки тисяч футрових шкірок москретів кожного року. В перших роках сего століття поверх 700,000 шкірок москретів добуто з мочарних просторів в околиці Ди Па".

Ці простори давали заняття для великого числа треперів, твердив п. МкДіярмид. З посухою, глибина озерів впала і лиш незначні скількости шкірок добувано з них.

„Регабілітація цего важного промислу вимагала узглядненння двох важних чинників — привернення і стабілізацію уровеней води і контролю трепування аж до часу, коли розплід буде привер-

нений до попередної скількости", говорив він.

Інші проєкти переводяться

Цей напрям діяльности поступив добре вперед, по думці п. МкДіярмида, і

нині 300,000 акрів знаменитої мочаристої околиці є вже розвинені або в дорозі розвитку. Інші проєкти переводяться в тім самім часі в провінції.

В перших літах історії провінції, поясняв п. МкДіярмид, торговля футровими шкірками була головним жерелом прожитку людей. Робили досліди в пошукуванню за футровими звірятами.

З поселенням заходу і скорим розвитком рільництва, торговля футровими шкірками змаліла щодо свого значіння. Гарні футрові шкірки становили щораз меншу частину нового багатства продукованого кожного року.

Але цей упадок, що продовжався в міру винаходу нових багатств, не йшов все вперед. Впроваджено чинники, які обіцяли, говорив він, не лиш здержати упадок й устійнити давний цикль футрових шкірок, але причинитися до збільшення продукції. Сьогодні промисл плекання футрових звірят є добре розвинений в Манитобі і він скоро стане одним з більших промислів провінції.

Дещо про ручні роботи для жінок

Ручні роботи для жінок можна назвати точнійше роботами шиття, бо вони включають ріжні технічні праці, які при помочі голки і ниток витворюють нові образи або обрублюють матерії. Є цілий ряд ріжних ручних робіт і так: шиття, цировання, вишивання ріжного роду, гачковання, плетення, направки.

Шиття обнимає роботу, яка при помочі голки і нитки споює до купи матерії або їх прикрашує. Через перешивання голкою з одної сторони на другу повстає зверху і насподі матерії цілий ряд ниток, які звуться штихами й які служать до держання матерії або її прикраси. Щоби матерію охоронити від торочення, зарублюємо її.

Ряд штихів називаємо швою і розріжняємо притім шви злуки і шви прикраси. Шви прикраси бувають ріжного роду: дірковаті та ланцюгові шви. Дірковаті шви є прикрасами і мають отвори, які часто служать до прикраси при зарублюванню.

Цировання є роботою, що замінює бракуючі або пірвані нитки плетеної або тканої матерії. До цировання тканих матерій найліпше уживати виторочених ниток нової матерії, для льняних і дамаскових матерій ясних ниток, для вовняних і бавовняних матерій волічку до цированя. Є ріжні штихи для ріжних матерій.

Вишивкою називаємо роботи при помочі голки для прикраси матерій а також шкіри і паперу через вшивання або нашивання ниток, волічки, шовку, пацьорків, перлів і матерій. Послугується притім ріжними технічними штихами, які мають ріжні назви, як хрестики, плоскі штихи, петелькові штихи, штихи прикраси і білі вишивки. Матерію до вишивки тримати пальцями лівої руки або можемо натягнути її на рамці. Великі поверхні при нашиванню і плоских штихах прикріплюємо на допасовані рамці що не допускає до витягнення матерії. При білих вишивках уживаємо також круглих рамок.

Білі вишивки або вишивки на білих матеріях уживаємо до прикраси білля і льняних кусників матерії. До цих вишивок належать вишивки швайцарські, Мадейра, Ренесанс і Решіліє, як також так звані венеціянські вишивки. Послідні є безперечно найгарнійшим родом штуки вишивання на білій матерії. До цеї техніки належать також пікові як і данські Гедебо вишивки. Мотиви і форми виходять в послідних плястично на верху матерії. Робити їх найліпше після готових взірців, які сьогодні можна всюди дістати.

Тут треба особливо згадати **льняні вишивки,** при яких поступається в той спосіб, що або переносимо взірець через відбитку на матерію і після него вишиваємо або беремо папір позначенний малими квадратиками за підставу або вишиваємо після відрахованих піль. Такий рід вишивки не покриває цілої матерії, але лишає вільні поля між вишитими звірцями і мотивами.

Цей рід вишивки уживається вже сотки літ й є улюблений ще нині у всіх краях, бо в порівнаню його легко виконати і він має безконечне число мотивів і деценів. Щоби цю роботу улекшити, нині виробляють льняні матерії з округлими, добре видними нитками, які легко відрахувати, і ті матерії можна дістати в кольорі білім, сметанковім або небіленім.

Цей рід вишивок уживається головно на річах, які треба часто прати, тому волічка уживана до тих вишивок мусить бути витривалою до прання. D-M-C бавовняна, шовкова і льняна волічка надається дуже добре до цих робіт. На ріжні роди тих вишивок є ріжні сорти волічки тої самої фірми, і вони є найвідповіднійші на ті цили.

Навіть такі багаті й ясні матерії як шовк, оксаміт і плюш і їм подібні матерії можуть здобути на красі і блеску через штуку вишивання. **Шовкові й оксамітні вишивки** походять зі старини так, як і льняні вишивки, й їх можна уживати на модерних льняних, бавовняних і вовняних матеріях. Є тінисті і нетінисті плоскоштихові вишивки, вишивки на оба боки матерії і малюнки. Уживаються

дальше ґудзові і ланцюгові штихи. Добре знаними і гарними є арабські вишивки.

Для цего роду вишивок надаються найліпше грубші шовкові матерії як сатина, реп й оксаміт. Тонких матерій, які при роботі моглиб легко розтягнутись, не уживати.

Для всіх тих матерій і родів вишивок є особливі D-M-C волічки.

Приходимо тепер до ручної роботи, що звется **гачкованням.** До цего уживаємо гачка, яким набираємо нитку і перетягаємо її через очка. В сей спосіб робимо рід сіткового ланцюга. На тім першім ряді будуємо відповідно до взірця сітки ріжного роду. Гачком набираємо нитку раз або більше разів і перетягаємо через очко. До цего треба уживати добре скручених ниток а тоді корунки вийдуть гарні. Найгарнішим витвором цеї техніки є ірляндські корунки. Десенів до них уживають у формі цвітів, листків, китиців. Гачкують їх осібно, потім прикріплюють на льняній матерії. — До гачковання вовною уживаємо грубших гачків. Є ріжні способи такого гачковання і нитки і волічки до тої роботи можна дістати скрізь в тих місцях, де продаються D-M-C товари.

Тепер приходимо до ручної роботи званої **плетенням.** Сим означаємо головно виріб кусників одіння, як рукавиці і панчохи, які повстають з плетення рядів один по другім при помочі одної волічки і довгих голок до плетення. Є ріжні способи такого плетення і велике число десенів. Плетемо головно зі скрученої бавовни, вовни і шовку. Сьогодні плетуть не лиш панчохи, але шалі, светри, жакети і цілі суконки.

Вкінці бажаємо згадати що волічки, які тут є означені D-M-C є продуктами Долфус - Міґ компанії, Мілгавз, Франція, й їх можна дістати у всіх ліпших склепах.

Мама до Петруся: — Як будеш нечемний, не підеш до неба.

Петрусь: — Минулого тижня я ходив на цирк, вчера ходив до театру. Я ще замалий щоби всюди ходити.

Огляд Важнійших Подій в 1939 році.

КАНАДІЙСЬКІ УКРАЇНЦІ

Попри доволі інтензивну працю по товариствах, парохіях, клюбах і кружках, уся буквально українська іміґрація в Канаді серцем і душею переживала ті важні події, які творилися в старій нашій Батьківщині у продовж 1939 року. Це інтимне переживання радощів, надій, смутку і скорби канадійських українців разом зі своїми братами по тім боці моря вказує, що ми не пірвали узлів з нашою національною родиною, що ми живемо з ними одним життям та гріємо під серцем одні і ті самі ідеали: волі і незалежности української нації.

Під кінець 1938 року наше найстарше товариство „Просвіта" зарядило було святковання свого 70-літнього ювилею Просвітним Конґресом у Львові та всенародними маніфестаціями по краю. Але польська влада всякі маніфестації заборонила а Конґрес звела до скромного засідання за запрошеннями при замкнених дверях. В виду таких репресій ювилей в краю зовсім не відбувся. Зато канадійські українці, щоб віддати честь тій великій праці, яку для нашої культури і для нашого народу зробила львівська „Просвіта", устроїли по містах і кольоніях Академії й концерти, збираючи жертви на дар „Просвіті", щоб вона могла і дальше провадити своє велике завдання.

* * *

Канадійські українці мали приємність гостити у себе в 1939 році визначних українських артистів - співаків п. Михайла Голинського і паню Марію Сокіл з її мужем п. Ант. Рудницьким, звісним діріґентом і композитором. П. М. Голинський, европейської слави оперовий тенор, дав цілий ряд концертів у всіх більших містах Канади і Америки, де лише живуть українці у більшім числі і ті його виступи залишаться на довго в памяти тих, що його чули.

Панство Рудницькі відвідали Канаду з рамени „Народньої Лічниці" у Львові з цілею не лише познакомити канадійських українців з величавими здобутками нашої музики і пісні, але попри це зібрати дещо фондів на розбудову українського шпиталю у Львові. Наше громадянство зустріло їх з великим захопленням а тим самим і успіх допомогової акції для шпиталю, віримо, був досить значний.

Гостив між нами також відомий громадський діяч проф. Григоріїв і дав цілий ряд інтересних, прямо ревеляційних, лєкцій про становище України в сучасних міжнародніх конфліктах.

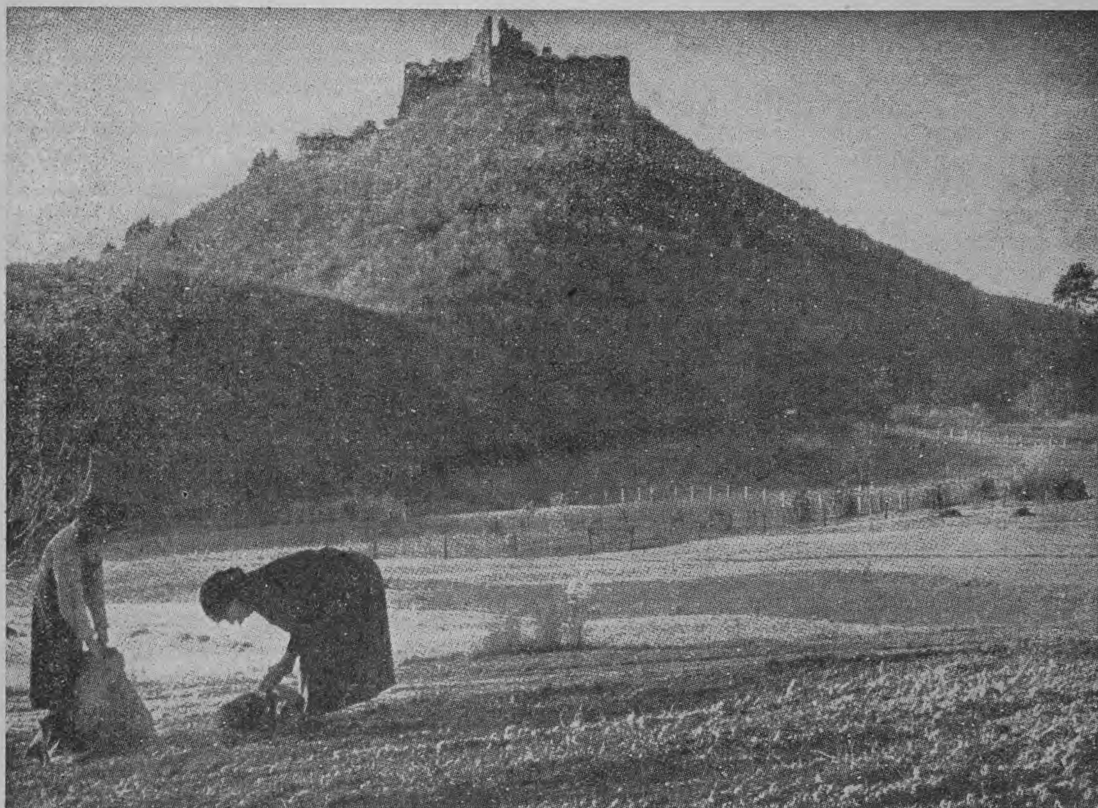
* * *

Під кінець 1938 року деякі европейські держави у своїх політичних потягненнях наткнулися знова на українську проблєму і торуючи собі дорогу для своїх пізніших операцій визнали Карпатську Україну як автономну державу в складі чехо-словако-української федерації. І як всі українці по всюду сущі, так і українці в Канаді приняли цей факт з нечуваним ентузіязмом. Хоч це найменша вітка великого українського народа, все ж визнання її по тисячі літ напів суверенною державою родило в наших серцях попри радість ще й далекосяглі надії на близьке здійснення наших загально національних аспірацій. Щоби піддержати цей наш державний ембріон канадійські українці поспішили негайно з обильною фінансовою допомогою. Збиралося у нас і давніше фонди на ріжні першої потреби національні ціли але такої збірки як на Карпатську Україну ми ще ніколи не переводили. Без пропаґанди, без емісарів поплили руслом обильні і щирі жертви для закарпатських братів почавши від дітей, котрі виймали з пушок свої дрібні ощадности, а скінчивши на найбільш байдужних, і несвідомих, котрі перший раз у своїм життю дали на народню ціль. Підйом і надії в злуці з Карпатською Україною між українським громадянством в Канаді були дуже великі; і коли по пів році заінтересовані держави, діп-

нявши, видно, у своїй трі цілі, віддали ту Карпатську Україну мадярам, не могли канадійські українці довго погодитися з тою страшною думкою, а коли вже мусіли, смуток і огірчення всього нашого громадянства не мали границь.

* * *

На довершення всенароднього горя долучилася при кінці 1939 року ще й в канадійських українців, хоч спізнений але одиноко здоровий прояв: не орієнтуватися на нікого, лише на свої власні сили; викресати ту силу створивши один національний фронт; як британські горожани злучити ту силу з цілями і зусиллям Британської Імперії в її теперішній боротьбі з аґресорами; — а коли прийде день замирення, поставити свої слушні і давно вже терпінями та кровю

Карп. Україна. Руїни старинного замку українських князів Коріятовичів біля Хусту. (За дозволом Вайкінґ Пресс, Ню Йорк).

траґедія галицької і волинської землі, якими по розгромленню Польщі заплатила Німеччина Росії за невтральність в її війні з Анґлією і Францією. Та помимо таких тяжких ударів судьби, помимо такої величі катастрофи, канадійські українці не попадають в розпуку і зневіру. Вони зрозуміли, що вже лиш по сім боці моря, на еміґраціях, можуть українці без обави розстрілу продовжати боротьбу за волю своїх поневолених братів. І в обличчу такого страшного торговання їх старою Батьківщиною з боку ненаситних сусідів, зродився

скроплені права на волю і самостійність України.

КАНАДА

Минулий 1939 рік лишив Канаду не в найгіршому стані. Врожай збіжжя на заході як рівнож врожай овочів на сході і в Бр. Коломбії був досить добрий і є надія, що при сподіванім збільшенню вивозу продуценти будуть мати добрий заробок. Пересічні жнива і збільшення руху по фабриках з причини европейської війни зредукували до певної міри безробіття і воно, хоч не зовсім зліквідоване, то бодай на довший час пере-

стане бути найбільш пекучою проблємою Канади, як це було дотепер.

Гостина Королівської Пари в Канаді

Найбільшою подією року, яка буде чітко записана в історії нашої Домінії, — була гостина Суверенів Британійської Імперії на канадійській землі. Від коли наша Домінія увійшла в 1763 році в склад Британійської Імперії, не було досі випадку, щоб Канаду звидів Суверен Імперії.

Не від річи буде зазначити, що для Британійської Імперії король не тільки символ маєстату, блеску, сили і слави цілого народу. Король Британійської Імперії є рівночасно чинником, який держить разом великанську імперію, репрезентує єдність її, без котрого то чинника та єдність, особливо в нинішні бурхливі часи, моглаб бути поважно захитана.

Весь анґлійський загал дуже високо цінить особу свого Суверена і сердечно відноситься до цілої династії. І тому, коли пронеслася вістка, що Король Юрій VI. і Королева Єлисавета відвідають в травні 1939 року Канаду, усе населення Домінії незвичайно зраділо і заздалегідь почало приготовання на достойне повитання королівської пари. Уряди Домінії і поодиноких провінцій як рівнож мунісипали міст, куди після пляну мали переїздити Достойні Гості, асиґнували на ціль приняття великі суми гроша; преса і радіо присвячували майже через пів року багато своєї уваги тій особлившій події; Колиж ж врешті королівські гості вступили на канадійську землю, то серед усіх шарів канадійського населення настало помітне схвильовання. Все що жиє, забувало на свої щоденні турботи і вижидало дня, коли до дотичного міста завитає Суверен Британійської Імперії.

Королівська пара прибула до портового міста Квебеку дня 17. травня, 1939, і від того моменту аж до свого відїзду дня 14. червня, їхній побут серед канадійського громадянства був одним нерозривним тріюмфальним походом. Куди лиш переїздили королівські гості, по всіх містах і місточках витали їх з небувалим ентузіязмом непроглядні маси народу. І коли хто, то шкільна дітвора, як взагалі діти ріжного віку, ніколи не забудуть того сердечного мало не фаміліярного відношення до них королівської пари. За місяць побуту між нами королівська пара полонила серця буквально всіх канадійців до тої степени, що вже далеко по їх відїзді, по всі часи, коли принагідно появиться в пресі знимка короля чи королеви, всі і кожний зосібна вдивляються в черти їх лиць і порівнюють з тими достойними а так милими чертами Короля Юрія VI. і тою так природною і так чаруючою усмішкою гарної Королеви Єлисавети, які так глибоко осталися в наших серцях.

Справа канадійської пшениці

Одною з найважніших справ, якими займався домініяльний уряд у продовж цілого року, була справа пшениці.

Вже при кінці 1938 року зарисувалося було нетаєне невдоволення трьох західних провінцій: Манитоби, Саскачевану і Алберти з політики доміняльного уряду супроти заходу. Почався був навіть поширювати рух за розривом канадійської федерації з тим, щоби зі згаданих висше провінцій створити осібну домінію, яка однак входилаб в склад Британійської Імперії.

Ті, що голосили і голосять сецесію заходу, слушно підносять, що соками рільничого заходу поростає в піря фабричний схід. Від ряду літ фармері заходу мусять випродувати свою пшеницю за безцін, а се довело до зубожіння ціле населення заходу. Канад. продуценти збіжжя мусять зводити важку конкуренцію на світових ринках з продуцентами тих країв, де продукція є значно дешевша і де кошта транспорту є також менші.

Як відомо, в Канаді обовязують дуже високі цла на чужосторонні вироби, між іншим на фармерську машинерію. З того користають канадійські східні фабриканти, які сховані за мур цлової тарифи, понакладали на свої вироби вишрубовані ціни, що очевидно відбивається убійчо на фармерськім населенню заходу.

Щоби рух за сецесією з ходом часу не скріпився, доміняльний уряд задумав бодай в части задоволити продуцентів збіжжя. На весняній сесії парляменту міністер рільництва Гардінер заявив, що уряд заперестане на будуче назначувати мінімальну ціну на пшеницю, а буде платити фармерам як вікшкодовання за

низьку ціну на збіжжя певну грошеву суму від засіяного акра.

Проєкт цей однак не найшов загального одобрення і уряд вніс законопроєкт, на підставі якого уряд буде в 1939 сезоні ґарантувати ціну 60 центів за бушель пшениці ч. 1 Нордерн, Форт Вілліям. Але згаданий законопроєкт викликав в Західній Канаді страшне обурення. Фармерські орґанізації назвали його нещастям для цілого фармерського населення Канади. До голосу фармерів прилучилися й урядові круги західних провінцій; головно премієр Манитоби, Джан Брекен, і манитобська леґіслятура напятнували законопроєкт уряду Кінґа як убійчий для пшеничної продукції взагалі і фатальний для всього населення Канади.

Ввиду такої острої постави населення заходу, федеральний уряд зробив поправку до попереднього законопроєкту, піднісши ґарантію за бушель пшениці до 70 центів (попередна ґарантія була 80ц.), з тим однак, що Пшенична Рада буде купувати по тій ціні пшеницю лиш до 5,000 бушлів від дотичного фармера, а надвишку він мусить продати по ринковій ціні. Крім того уряд рішився платити бонус фармерам, котрі через посуху або з інших природних причин будуть мати неуспіх в продукції пшениці. Такий бонус буде виносити $1.00 від акра, коли на нім вродиться від 8 до 12 бушлів пшениці, а $2.00 коли з акра не збереться більше ніж 4 до 8 бушлів. Бонус будуть платити до скількости 200 акрів. І це рішення уряду не найшло одобрення на фармерськім заході, котрий з 70 центів ґарантованої ціни за бушель мусить оплачувати високий транспорт збіжжя до Форт Вілліям.

Нова Демократія

До існуючих політичних партій, в які Канада досить багата, додав 1939 рік нову, т. зв. „Нова Демократія".

Творцем „Нової Демократії" є В. Д. Геррidж, бувший посол Канади у Вашинґтоні і шваґер бувшого премієра Канади Дост. Р. Б. Беннета.

„Нова Демократія", як заявив її творець, малаб за ціль обєднати всі ліві елементи консервативної і ліберальної

партії, дальше партію С.С.Ф., партію Соціяльного Кредиту, яка є при владі в Алберті і комуністів. Згідно зі заявою Герриджа партія виставить при слідуючих домініяльних виборах своїх кандидатів, щоби при їх помочі добитися суспільних і політичних реформ в Канаді. За „Новою Демократією" заявився албертійський премієр і провід. партії „Соціяльного Кредиту" Ейбергардт, проти неї С.С.Ф.; албертійські комуністи думали Герриджа перехитрити і заявилися з метою переперти тою дорогою кількох своїх кандидатів до оттавського парляменту. Коли їм це не вдалось в округах, де вже відбуто номінаційні конвенції, а про які вони твердили, що це в більшости округи комуністичні, тоді і комуністи заявили, що їм з Герриджом не по дорозі. Як виглядає, то з ходом часу невдоволені ліві елементи щораз то більше остигають до „Нової Демократії" і при наближаючихся виборах з неї може вийти фіяско.

Центральний Морґеджовий Банк

На послідній (1939 р.) сесії оттавського парляменту ухвалено один закон, який повинен мати великий вплив на поліпшення долі обдовженого населення Канади.

Як відомо всім, фармері на цілім просторі Канади і власники міських домів є дуже обтяжені морґеджами. В нормальних часах тими довгами не дуже журилися, бо так фармері як і міські власники домів могли доволі легко сплачувати свої довги і відсотки від них. Колиж настала кріза а з нею прийшло безробіття, а ціна на фармерські продукти впала, то і фармерам і робітникам стало тяжко вижити а не то що сплачувати довги.

Щоби прийти в поміч задовженому населенню, федеральний уряд виніс закон про основання Центрального Морґеджового Банку, цілею якого буде при помочі державних грошей завести сякий - такий лад у справах морґеджових довгів на фармах і міських домах. Інтенція згаданого закону допомогти довжникам, щоб вони могли стати знова на ноги. Міністер фінансів вложить до Центрального Морґеджового Банку десять міліонів державних грошей, як закладовий капітал, а далі банк випустить бонди на суму 20 разів більшу від основного капіталу. До співучасти при банкових операціях того Морґеджового Банку будуть притягнені морґеджові компанії, які добровільно погодяться на редукцію своїх морґеджів і на відсотки від них не вищі ніж 5%.

Дотичний закон містить дуже багато приписів і важних постанов, і хто хоче належно про него поінформуватися, може дістати на бажання копію того закону. Сей закон через вибух війни не увійшов в життя.

Канада виповіла Німеччині війну

Коли стало ясно, що заходи для збереження миру в Европі не будуть мати успіху, бо Німеччина вдарила на Польщу; і коли в слід за тим Велика Британія виповіла Німеччині війну, канадійський уряд скликав на день 7-го вересня 1939 р. спеціяльну сесію парляменту, щоб дістати уповажнення дати Великій Британії ефективну поміч.

На тій сесії провідники всіх політичних партій заявилися за піддержкою Великої Британії в її війні проти Німеччини і то усіми матеріяльними засобами, на які лиш Канаду стати. Правда дехто з послів, як провідник ґрупи С.С.Ф. заявився від себе самого (не від партії), щоб Канада зовсім не мішалася до війни, а деякі посли з провінції Квебеку заявилися проти примусової військової бранки, але парлямент майже одноэгідно (кромі одного Вудсворта) дав урядові уповажнення виповісти Німеччині війну, яку і проголошено дня 10-го вересня.

З виповідженням війни парлямент вирішив буджет, затвердив 100-міліоновий видаток на тимчасові воєнні потреби і намітив нові податки.

Канадійське населення очевидно відчує тягар війни, але воно приняло його як неминучу конечність і буде з усіх сил піддержувати свій уряд та уряд Вел. Британії в змаганню покінчити раз на все з аґресорами й започаткувати довготревалий мир для добра і розвитку усього людства.

На разі Канада рішена не заводити примусової бранки і не посилати людей на фронт, а радше йти на зустріч заінтересованню Великої Британії в тому, щоб тут виробляти усякого рода зброю і амуніцію та вишколювати для неї летунів.

І як доносили з уряду, то на підставі

порозуміння британського уряду з урядами Канади, Австралії і Нової Зеляндії в ріжних містах на території Канади будуть розбудовані летунські школи для військових летунів з Вел. Британії і зі згаданих доміній, які то школи мають випустити 25,000 летунів.

Коли цей плян увійде в життя, то Канада на нім дуже зискає економічно. Раз тому, що тут виробляли б літаки для вишколу, закупили б землі для летниск, а по друге, що тут проживаючі летуни, лишали б в Канаді гроші. На ділі до Оттави прибула вже з Анґлії многочисленна летунська місія, щоб поробити в тій справі остаточні зарядження.

Вибори в провінції Квебек

Проти вмішування Канади у війну, а головно проти примусової військової служби був квебекський премієр Дюплесі. І хоч його уряд мав перед собою ще два роки урядування, Дюплесі розпустив леґіслятуру і назначив на день 25-го жовтня провінціональні вибори. Мотивуючи розписання виборів, Дюплессі нарікав, що оттавський уряд від кількох літ веде кампанію в тім напрямі, щоб вкоротити права Квебеку; Що уряд Мекензі Кінґа під претекстом війни веде кампанію централізації і асиміляції; що Канада не повинна видавати грошей на війну тоді, коли тих грошей потребує населення Канади і таке інше.

Селянки з Іжків, Карп. Україна. (За дозволом Вайкінґ Пресс, Ню Йорк).

Розписані вибори в пров. Квебеку викликали в цілій Канаді дуже прикре враження і невдоволення, бо Дюплессі до передвиборчої пропаґанди ввів питання війни і примусової бранки тоді, коли ціла Канада і її уряд старається дати найбільш доцільну поміч Вел. Британії у війні.

Але поважна ситуація, в якій найшлася Канада, і здоровий розум виборців пров. Квебеку дали такий вислід, якого не сподівався не то Дюплессі, але навіть

його опоненти. На всіх 84 послів в леґіслятурі Дюплессі дістав всього 15 місць, а ліберальна партія, яку вів проти Дюплессі А. Ґудбо дістала 67 місць і перебрала уряд пров. Квебеку на загальну радість населення цілої Домінії, яке було і є проти розбивання єдности головно тоді, коли тої єдности конче потрібно.

На прикінці цего розділу годиться згадати, що послідня сесія оттавського парляменту була знов місцем українськї проблєми.

відчитав довшу декларацію, в якій між іншим висказав домагання, щоб з етноґрафічних українських земель, тепер під Росією, Мадярщиною, Румунією і Польщею, була створена суверенна українська держава. В декларації було вміщено також домагання, щоб великі держави, які підписали пакт в Мінхені (посол Гейгорст промовляв 4-го січня 1939), іменували міжнародню комісію для остатачного полагодження української проблєми в Европі.

Діточа школа у Богдан, Карп. Україна. (За дозволом Вайкінґ Пресс, Ню Йорк).

Посол з Веґревил, Алта., Вілліям Гейгорст, виголошуючи бесіду в парляменті на тему міжнародного положення в світі, згадав обширно і за українську справу. Посол Гейгорст казав, що в Канаді є около пів міліона горожан українського походження, які є в праві домагатися, щоб Канада і Велика Британія заінтересувалися більше українською проблємою в Европі. Він зясував терпіння українського народу від повалення української держави дотепер, і

УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ

Списати бодай побіжно ті всі переживання, яких постачив 1939 рік українському народові на усіх займанщинах, займилоби томи книжок. Цей короткий огляд може торкнутися лиш в дуже загальних рисах самих найважніших випадків історичного значіння.

Карпатська Україна

Зачинаємо наш огляд від найменшої частини української землі — від Закар-

паття, — так як той наш клаптик був упродовж доброго пів року центром уваги цілого світа.

По віденськім арбітражу, де Німеччина й Італія усталили границі Чехо-Словако - Української федеративної республики, закарпатські українці на чолі з урядом о. А. Волошина взялися з великим накладом енерґії до праці над новим політичним, культурним і господарським життям.

Чеський сойм, а відтак сенат ухвалили для Закарпаття конституцію подібну як перед тим для Словаччини, силою якої Карпатська Україна стала державою зі своїм урядом і своїм власним соймом. Спільними для цілої федеративної республики залишилися: 1) президент; 2) міністерство закордонних справ; 3) міністерство народньої оборони, але з окремою командою і 4) скарб. Всі прочі справи мав полагоджувати карпато - український сойм, до котрого вибори розписано на день 12-го лютого, а до котрого вибрано 30 українців, одного румуна і одного німця. В обличчі велитенської праці около державного будівництва занехано всі партії; весь нарід став на сторону уряду і Народної Української Ради; створено неначе одну родину, на чолі з Батьком Волошином, готову розгорнути усі творчі сили до виконання завдання, які поклала на ту родину героїчна епоха. І почалася горячкова праця, яка здивувала світ. Почалася не примусова а чисто стихійна українізація школи і церкви, почалася боротьба з нуждою, спадщиною по довговіковій неволі. І колиб не було сталося то, що сталося, карпатськаі українці булиб світло виконали свої завдання і довелиб Карпатську Україну до радісного, щасливого життя. Очевидно з карпатськими українцями радів весь український нарід по всюду сущий, без розбору на партії і релігію, окріплений надіями на велику майбутність . . . Тільки одні одніські комуністи українського походження — аґенти московської політики засмутилилися. Засмутились, бо виникла можливість, що з тої маленької і убогої Карпатської України може з ходом подій стати могуча, соборна, суверенна

Україна, а це є проти інтересів московських комуністів.

В перших тижнях наші комуністи не маючи ще вказівок з Москви, почали ставитися до Карпатської України доволі прихильно. Коли ж світова преса у звязку з Карпатською Україною почала видвигати справу Соборної України і коли Москва зі страху перед можливістю втрати Великої України зговорилася мадярами не погодилась і заявила що після віденського арбітражу границі Чехо - Словако - України треба уважати остаточними.

Мадяри правдоподібно знали вже тоді, що той німецький спротив зроблений більше в сторону заграниці ніж в їх і помимо спротиву не переставали насилати на спілку з поляками диверсантів, з котрими уряд о. Волошина при

Провідники б. чехо-словако-української федер. республики.
Др. А. Волошин, мін. Хвальковський, Президент Др. Гаха.

проти такої евентуальности з Польщею, тоді і наші комуністи кинулися з гідною яничарів заїлістю проти молоденької держави, пропаґуючи на своїх вічах і в пресі, що для Закарпаття булоб лучше вернутися назад під панування мадярів.

А мадяри не стратили були ані на хвилю надії на окупацію Закарпаття. Вони на спілку з поляками постійно насилали узброєні банди диверсантів, щоби викликати в Карпатській Україні неспокій, — вказуючи, що буцім то сам нарід бунтується проти влади о. Волошина і щоби через прилучення Закарпаття до Мадярщини дістати спільну польсько - мадярську границю. Але Німеччина не докінчивши ще тоді своєї дипльоматичної гри, на окупацію Закарпаття помочі своєї краєвої міліції „Січей" мусів зводити криваві сутички. Згодом на мадярсько - словацько - українськім кордоні в околицях Мукачева появилися більші мадярські військові частини, з котрими мусіли чеські словацькі військові частини на спілку з українськими січовиками зводити формальні битви. Ці мадярські напади розносило сейчас будапештське радіо по світі як напасть зі сторони українців. Взагалі ввесь час існовання Карпатської України як держави, мадярське радіо щоденно на кількох мовах домагалося прилучення Карпатської України до Мадярщини, уряд щоденно фабрикував ложні вісти про голод, нужду і насильства в Карпатській Україні і викинув величез-

ні суми гроша на видавання аж трох москвофільсько - мадяронських денників в Ужгороді і Мукачеві, — та на летючки призначені для „угроруссов”, які попали в „українську неволю”.

Польща зі своєї сторони хопилася була іншої методи — дипльоматичної. Скориставши іменно з демонстрацій українців перед польським консулятом в Хусті, столиці Карпатської України, за насилання узброєних диверсантів, польський уряд в Варшаві зачав напирати на чеський центральний уряд в Празі, щоб той звільнив з посади міністра шляхів і комунікації Карпатської України Юліяна Ревая, бо через його ніби то протипольське становище не можна буде поліпшити відносин Польщі до Чехословаччини. Президент Чехо-Словако-Украини, Еміль Гаха, дійсно усунув міністра Ревая від обовязків, а на його місце назначив ґенерала Прхалю.Цим поступком центральний уряд в Празі на жадання Польщі а враз і Росії, що вже тоді була з першою в спілці відносно української справи, хотів відтягнути Карпатську Україну від усякого звязку з рухом за Велику Україну, бо той рух є за визволенням українців зпід Польщі і під Росії. Крім того ґен. Прхаля, як сам пізніше признався, мав вплинути в Карпатській Україні на зміну курсу з чисто народного українського на москвофільський, обсадити москвофілами всі посади і зліквідувати „Січ”. Але тому, що назначення ґен. Прхаля сталося без порозуміння з урядом о. Волошина, карпатоукраїнський уряд довший час не признавав його своїм міністром. Крім цего в цілім краю зачалися масові демонстрації проти центрального уряду в Празі, що той вертає до централістичних метод і нарушує суверенність союзних держав. Ввиду такої постави уряду Карпат-

Ясіне, Карп. Україна. Гуцули забавляються при склянці пива.
(За дозволом Вайкінґ Пресс, Ню Йорк).

ської України і населення, ґен. Прхаля якийсь час не міг заняти свого уряду.

Тимчасом в Берліні назрівали дійсні наміри Німеччини супроти Чехословаччини — а це цілковита анексія тої республики до німецької держави. Але збираючись забрати Чехію, німці мусіли числитися з тим, що в її обороні можуть станути союзники Чехословаччини — Анґлія, Франція і Росія. Тому для них союза з Берліном; 4. Вдоволили свого союзника з Риму, який постійно підтримував Мадярщину в усіх її домаганнях; 5. Переконали большевиків, що вони не підтримують української ірреденти, через що Москва пізніше зірвала переговори з анґлійцями і французами а заключила союз приязни з Гітлером; врешті найважніше: 6. Ціною Карпатської України Гітлер добув цілу Чехію, Мора-

Діточа школа у Богдан, Карп. Україна. (За дозволом Вайкінґ Пресс, Ню Йорк).

було конечним забезпечити собі плечі на випадок якогось наступу з боку тих оборонців. Ціна на забезпечення була, здається, вже давно упляновaна, — а це віддати Карпатську Україну мадярам. В порівнанню до розміру задуманого підприняття ціна була дуже маленька, але нею німці зробили дуже багато. 1. Показали світови, як важною є в Европі українська проблєма; 2. Задоволили Польщу, яка нічого так сильно не бажала як ліквідації Карпатської України; 3. Притягли Мадярщину до тіснішого совію і Словаччину, бо тією ціною примусив анґлійців і французів мовчати, бо мовчали Польща, Мадярщина і Росія.

В розділі про Чехословаччину буде поданий ширший перебіг окупації Карпатської України мадярами у звязку з загарбанням німцями Чехії і Моравії. Тут зробимо лише натяк, що окупацію Карпатської України попередила мадярська нота до Праги і до Хусту такого змісту, що Мадярщина має від Німеччини дозвіл на окупацію Карпатської України і щоби празький уряд до 48 го-

дин забрав з тієї території свої війська. У відповідь на мадярську нахабність карпато - український уряд зарядив мобілізацію і рішився стримати набіг мадярських орд. Зачалася нерівна борба української „Січи" і свіжо змобілізованої молоді з реґулярною модерно озброєною армією. Очевидно ніхто себе не дурив, що та боротьба зі сильнішим наїзником не скінчиться траґедією. Але карпато - український уряд думав правдоподібно, що в міжчасі дібється якої дипльоматичної інтервенції, а може хотів для дальшого ходу дій заявити перед усім світом рішучий спротив населення Карпатської України перед окупацією.

З вмаршом мадярських військ на територію Карпатської України зачалася кровава боротьба українців на життя і смерть. Кожну пядь землі кропили вони своєю кровію, падали тисячі трупів. Цілий світ подивляв геройство українців в обороні своєї свободи. Але що чеські війська перед залишенням Карпатської України повисаджували у воздух всі арсенали, українцям забракло амуніції і вони по місяцеви героїчних зусиль мусіли капітулювати. Уряд і велика частина січовиків подалися на еміґрацію, а тих, що залишилися в Батьківщині, мадяри кого вистріляли, кого у звірський спосіб мучили по таборах.

З мадярською окупацією прийшов розвал усього культурного українського життя в цілій країні. Ґімназії, школи промислові і виділові негайно позамикано, учителів українців звільнено з посад. Мадяри насильно накинули українцям московську мову у школі, а зі шкільних бібліотек позбирали всі українські книжки і прилюдно палили.

Траґедія Карпатської України відбилася страшно болючим відгомоном серед українців по всіх землях. Одинока потіха, що стан у східній Европі стає щораз пливкіший і певно не за горами час, коли кров українських героїв, пролита в Карпатських горах, зродить кращу долю нашим братам на Закарпаттю.

ЗАХІДНА УКРАЇНА

Як можна було сподіватися, проголошення Карпатської України автоном-

ною державою найшло свій відрух передовсім на українських землях під Польщею. По містах, місточках і селах Західної України як з одної сторони покотився гомін радости і симпатії так з другої викликав бурю протестів проти зазіхань мадярів знова поневолити ту срібну країну.

У відповідь на симпатії українців в Польщі до Карпатської України польський уряд розгорнув страшний терор проти українців в межах своєї держави. Повторилася „пацифікація" з 1930 року: польська влада і шовіністична польська суспільність допускалися нечуваних в культурному світі дикунств над українськими старцями і жінками та по вандальськи нищили українські економічні і культурні установи. Проти тих варварств виступив з острим протестом Митрополит Андрей Шептицький з усіми другими єпископами і визначнішими представниками українського народу.

Але ні „пацифікація" ні терор з польської сторони не залякали українців. Предчуваючи вже тоді, що наближаються рішаючі події, українські посли у варшавському соймі внесли законопроєкт з рішучим домаганням автономії для всіх українських земель, які найшлися під окупацією Польщі. Згідно з законопроєктом Галичина, Волинь, Полісся, Холмщина і Підляшша мали творити спільну політичну одиницю, автономну українську державу, з Польщею, на взір Карпатської України у звязку з Чехословаччиною. Варшава малаб заряджувати армією, загграничною політикою і скарбом. Позатим всі інші справи малиб вирішуватися у Львові як столиці Західної України. Европейська преса, головно французька однозгідно заявила, що автономні домагання українців в Польщі є оправдані і на місці.

Але польський уряд і польський нарід перенятий шовінізмом і крайною ненавистю до українців, навіть в одинацятій годині свого існовання, коли автономія для українців являлася державною конечністю, — з місця відкинув

Образець знятий в Іжках, Карп. Україна. (За дозволом Вайкінґ Пресс, Ню Йорк).

проєкт українських послів. Що більше: того проєкту не дозволено навіть втягнути в урядові протоколи, навпаки уся польська преса відрубала, що українське населення в Польщі не є зацікавлене автономією, що воно дуже задоволене з теперішного стану і є спокійне; спокій цей хочуть заколотити „на розказ чужої пропаґанди" деякі українські провідники. І замісць полекші наложила польська влада тяжку руку на українське громадянство. Пішли арештовання на право і на ліво, заповнилися тюрми і табори десятками тисяч українських патріотів. Поляки дурили заграницю, що той терор є наслідком українських симпатій до німців, які смертельно загрожують Польщі. На ділі ж поляки предвиджували свій кінець, хотіли остаточно розправитися з українським населенням.

Тимчасом події, катастрофальні для самої Польщі як і для українців в її межах, наближалися блискавичним ходом. Німці напали на Польщу, а що їхня воєнна тактика вимагала зайти польські позиції з заду, вдерлися вони через Словаччину до Галичини. Помимо прилюдних заяв не нищити відкритих необоронених міст і сіл німці вчинили з Галичини одну руїну. Велике знищення потерпів головно Львів. На усій українській території порозбивано бомбами будинки, попалено фабрики, понищено залізничі лінії, вимордовано з літаків тисячі цивільного населення. Та це не був кінець траґедії. Німці знищивши країну, відступили в етноґрафічні землі польські за Сян і Буг, а українські землі віддали москалям, щоби докінчували діло знищення. Зроблено провізоричну границю між польською і українською територіями, яка відрізала від українських земель усю нашу Лемківщину, майже всю Холмщину, і частину Галичини за Сяном з около два міліонами українського населення.

По приході червоної московської армії на зах. укр. землі повторилися там такі самі страхіття, які пережила Велика Україна, коли її забрали московські комуністи. Правда, ті окуповані землі ізольовано від решти світа і дійсних, правдивих вістей звідтам не можна дістати, але українці знають і без того який буде той новий пан. Годі ж сподіватися, щоб Сталін готовив якийсь інший режім для своїх нових підданих, як той, що під ним томиться вже дві десятки років 35-міліонів придніпрянців. Комісарщина, державна панщина, ҐПУ, Соловки, насильство над громадською совістю, заборона вільної преси, зборів, товариств, освіти — ось це той арсенал для створення „раю" „визволеним братам українцям". Про передсмак того „раю" надходять вже час до часу вісти: про замордовання московськими комісарчуками багато видних громадських діячів; про масові арешти „ворогів українського народу" — себто провідних українських людей, виданих в руки катів чужинецьким шумовинням українських міст і сіл, і т. и.

Але в парі з тими страхітями Москва зарядила для заграниці „тайне" голосовання до західно - українського „парляменту", котрий мав в імени усього народа „проситися" під власть московських комуністів, та при сім заявити свою волю, що зробити з панськими, монастирськими і церковними землями. І

дійсно таке „тайне” голосування на назначених згори кандидатів відбулося 22. жовтня, а вже 26. жовтня той „парлямент” скликано на засідання до Львова. „Парлямент” ніби добровільно вирішив проситися під панування Москви і заявив свою волю віддати всі землі, ліси, пасовиська, банки і фабричні підприємства на власність московських Совєтів. Щоби тій огидній трансакції надати ще й шуму, большевики закликали „делеґацію” від західно - українського „парляменту” до Москви, де та делеґація на засіданню Верховного Совєту передала

поляків, котрі держали владу, а з часом перекинено і на українців. Села завалено комуністичною літературою, позамикано сотки церков. По селах і містах позакладано комуністичні клюби. Поміщицькі землі віддано під тимчасову управу селянських комітетів, доки не долучиться до них і селянських земель та не створиться з них примусових колхозів. Були вістки, що селянство реаґує на ті інновації і що в багатьох свідомих селян приходило до кровавих сутичок між червоноармійцями а „націоналістичними шкідниками”.

Місточко Ясіня, Карп. Україна. (За дозволом Вайкінґ Пресс, Ню Йорк).

„просьбу” за прилученням Західної України з СРСР. Очевидно Верховний Совєт „ласкаво” вволив волю „визволених братів - українців”, приняв їх за комісарських форналів на їх дотепер власній прадідній землі.

Не улягає ніякому сумніву, що большевицька влада дотепер вже створила цілий апарат і взялася за способи, щоб у якнайкоротшому часі перевести на окупованих землях цілковиту совєтизацію краю. І як при кінці року скупі вісти з тих теренів доносили, що ту совєтизацію переводиться ще завзятійше і ще гіршими методами ніж це було в 1917 р., коли вибухла в Росії революція. Винищувано безпощадно земельних власників, священство і урядовців. З початку це було звернене головно проти

На довершення недолі, яку переживає український нарід на західних землях, нові займанці, Гітлєр і Сталін по розбиттю Польщі погодилися на небувалий в історії народів злочин. Як відомо на західнім боці Сяну і Буга, під німецькою окупацією залишилося около одного міліона українців. Тих українців рішено виселити з їхніх рідних земель в глуб Росії, а на їх місце спровадити з Росії німецьких кольоністів, німецьких жидів і тих поляків, що їх Гітлєр виганяє з Поморя.

Траґедія нещасних українських виселенців є тим більша, що їх заберуть в азійські пустарі лише в тім, що мають на собі. І нема сумніву, що вони непривичні до клімату, з нужди і горя будуть масово вигибати. Це буде послідний акт

страшної драми, яку Сталін назвав „Визволення братів українців", „визволення" не лише з землі, дорібку і культурних цінностей, але й від усіх життєвих гурбот в позагробовім життю.

Про Велику Україну, нашу найбільшу волость, нема що писати. Вона, забита від світу дошками, „мовчить бо благоденствує". З комуністичної преси однак виходить, що там йдуть постоянно „чистки за ухили", арешти, виселення в Сибір і розстріли. Як виглядає решта тої „квітучої, щасливої" країни, годі довідатись.

УКРАЇНЦІ В РУМУНІЇ

До недавна українці в Румунії не мали ніяких прав. Навіть тоді, коли по розгромі Чехословаччини німцями, румуни занепокоєні долею своєї країни обіцяли і дали деякі права німцям, мадярам і болгарам, українців вилучено як національну меншину і не пороблено для них ніяких уступок. Румуни цілий час стояли на становищі, що в Румунії нема ніяких українців, а є тільки поукраїнізовані румуни, яких треба забрати назад до румунської національної родини. І тому не дозволено на уживання української мови ні в школі, ні в церкві, ні в уряді, ні навіть в приватнім життю. Заборонено українські видавництва і розгромлено весь культурний дорібок, створений буковинськими українцями з таким накладом праці і гроша.

Аж по розвалі Польщі, румунський уряд загрожений російськими військами здовж Бесарабії і Буковини, рішився признати, що в Румунії жиє український нарід і що той нарід домагається своїх прав. В слід за тим румуни дозволили на українські школи, рішили приймати українців до державної служби, дозволили у церквах виголошувати українські проповіди і т. д.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

У продовж цілого минулого року Велика Британія жила одними лише клопотами і то на широку скалю.

Клопоти Англії на Далекім Сході.

Першим з поважних клопотів був з Ніпоном. Ніпонці, як відомо, від довшого часу вели бльокаду англійського і француського сетлментів в китайському місті Тієнсін. З початку уряд Великої Британії у відплату за те думав обмежити ніпонську торговлю до Британії і її кольоній. Але, що Британія мала повні руки клопотів в Европі внаслідок німецького напруження, бритійський уряд постановив був залагодити бльокаду кругом Тієнсіну в мирний спосіб. Тому Лондон і Токіо погодилися на переговори в тій справі. На конференції представників обох урядів Ніпон домагався, щоб Велика Британія перестала давати поміч ґен. Чіян Кей Шекові, і щоб визнала, що ніпонська армія має право робити в окупованій китайській території все, що уважає за потрібне для своєї оборони. Оба ті домагання ніпонців Велика Британія приняла і покищо той конфлікт залагоджено.

Клопіт з жидами

Неменший клопіт має Британія з палестинськими жидами і арабами, Як відомо араби поставилися ворожо до кольонізації Палестини жидами і против бритійської пропозиції створити з тої країни жидівську республику під протекторатом Англії. Повстання арабів проти англійської влади в Палестині довело до того, що Велика Британія рішила скликати до Лондону конференцію арабів і жидів в справі нарад над будучою долею Палестини. Арабська делеґація відказалася засідати разом з жидами при однім конференційнім столі і через то бритійський уряд мусів вести наради осібно з жидами а осібно з арабами.

Жиди поставили домагання, щоби Велика Британія допускала до Палестини жидів і на дальше і щоб і на далі додержувалася декларації Балфура, виданої в часі світової війни, в якій сказано, що Палестина стане жидівською державою.

Арабська делеґація противно зажадала припинення жидівської еміґрації до Палестини і щоб Британія зреклася мандату в Палестині. Араби домагалися проголошення в Палестині арабської незалежної держави з признанням для мешкаючих там вже жидів меншестевих прав.

Ця важна і пекуча проблєма дефінітивно ще не вирішена, але Велика Британія бодай часово пішла арабам на уступки, не бажаючи мати проти себе в

такий критичний час музулманського світа. На ділі жидівську еміґрацію до Палестини припинено і Анґлія носиться з гадкою зречися свого мандату над тою країною а віддати там управу в руки арабів.

Очевидно жиди з того дуже невдоволені і віднеслися до британського й американського народів та Ліґи Націй з різким протестом.

Ті протести однак нічого не помогли. Велика Британія правдоподібно під натиском Туреччини, з котрою бажала заключити воєнний союз, а котра підпирає домагання арабів, Велика Британія рішена віддати Палестину арабам. Вибух війни припинив на разі дальший хід тієї справи.

Клопіт Британії в Европі

Найбільшим клопотом Великої Британії є клопіт в Европі внаслідок німецького напруження, що вкінці довело до війни.

По розгромі Чехословаччини демократичні держави прийшли до заключення, що з Гітлером нема що вести дальших розмов, бо він ломить всі договори і поступає всупереч своїм приреченням. З другої сторони успіхи Німччини вивели анґлійську диплъоматію з рівноваги. Анґлія зрозуміла, що Гітлер поволи загорне під свої впливи цілу середущу Европу, якщо не зорґанізується якоїсь сили, щоб завчасу спинити дальший наступ німців на схід. Через то уряд Великої Британії задумав створити проти Гітлера блок держав. Та перед тим треба було довідатися про дефінітивне становище Італії і вирівнати з Муссолінім ті непорозуміння, які роз'єднали Італію від Анґлії і Франції. Тому прем'єр Чемберлейн поїхав особисто до Риму. Але не міг там нічого зробити через іспанську домашню війну, в котрій Анґлія підпирала соціялістів, і від тої помочі не хотіла відказатися. Тоді Чемберлейн взявся до створення проти-німецької коаліції: з Францією підписано формальний військовий союз, а далі треба було до него втягнути Румунію, Югославію, Польщу а найважнійше Росію. Польща зпочатку відмовлялася від того союзу, бо боялася, що тим наразить собі німців і вони можуть її розбити ще заки Анґлія й Франція прийдуть її з помочею. Вона налягала на це, щоб така поміч прийшла негайно по виповідженню війни. Після довших торгів прем'єр Чемберлейн проголосив в анґлійськім парляменті, що уряд Великої Британії дня 31. березня вирішив поґарантувати незалежність Польщі силою оружжя. Значить, що колиб Німеччина напала на Польщу, то Велика Британія піде на оборону польської держави всіми своїми силами. Рівночасно анґлійський уряд за згодою парляменту постановив перевести в Анґлії примусову бранку, щоб поставити 30 до 35 дивізій війська, щоб їх на случай потреби перевезти до Франції і звідтам почати воєнну акцію

проти Німеччини. Незадовго після ґарантії для Польщі англійський уряд дав таку саму ґарантію для Румунії і Греції.

Тимчасом непорозуміння Гітлера з Польщею докочувалися до катастрофального стану. Німеччина і Польща збирали на границях великі воєнні сили. Для Анґлії стало ясним, що через недогідне ґеоґрафічне положення Польщі союзні держави не будуть може в стані дати її на час належної помочі. Таку негайну поміч моглаб дати Росія і ту Росію намоглася Анґлія за всяку ціну притягнути до свого союзу. Росія знаючи свою вагу у можливім конфлікті ставила Анґлії щораз трудніші вимоги як заплату за союз. Анґлія і Франція посилали в Москву місію за місіями і хоч погоджувалися навіть на неможливі в іншому разі домагання москалів, ті послідні зволікали з приступленням до союзу пів Божого року. Як пізніше показалося Росія крім торгів з Анґлією і Францією вела цілий час секретні торги з Гітлером з девізом „хто більше дасть". Дійсно Гітлер дав більше і заключив з Росією на здивовання усього світа економічний союз, а в кілька днів після того і політичний пакт неаґресії.

Анґлія і її союзники вже ясно бачили, що вибух війни між Німеччиною і Польщею може наступити не упродовж днів, а упродовж годин.

В виду того, що світ на загал війни не хотів, премієр Чемберлейн задумав був в послідній хвилі поробити старання довести до порозуміння між Німеччиною і Польщею мирною дорогою. Післав він отже до Гітлера лист, і в тім листі звернув Гітлерови увагу на це, що мимо важкого положення є можливість справу з Польщею поладнати у мирний спосіб. При тім Чемберлейн повідомив Гітлера, що Велика Британія на випадок німецької атаки на Польщу, виконає свої союзничі зобовязання. На цей лист Гітлер відповів, що Німеччина бажає мати вільну руку в справах Східної Европи і колиб якийсь край противився німецьким намірам, то на цей край впаде відвічальність за наслідки.

Про свої мирні заходи і про повищу кореспонденцію повідомив Чемберлейн анґлійський парлямент і на закінчення своєї тодї бесіди сказав: „Коли мимо наших старань найти дорогу до миру — а Бог знає, що я робив, що лиш було в моїх силах—коли мимо того ми будемо зневолені взяти за оружжя, то коли це станеться, то ми не будемо битись за політичну будучність далекого міста (Данціґа) у чужім краю. Ми будемо битися, щоб заховати ті принципи (демократичні), про які я говорив".

А воно сталося зараз на другий день після підписання німецько - російського пакту неаґресії. Німеччина без виповідження війни напала на Польщу.

У відповідь на цей несамовитий акт аґресії Велика Британія зі своїми Домініями і Францією виповіла війну Німеччині. В розумінню, що війна може поширитися ще й на другі держави, головно на Румунію, якій Анґлія поґарантувала державну незалежність, Велика Британія вела на взаводи з Росією і Німеччиною довші переговори з Туреччиною, щоб дістати ту послідну до своєї коаліції. Туреччина контролює Дарданелі і Босфор на Чорному морі і на случай союзу з Великою Британією вона впустилаби бритійську фльоту на Чорне море з помочею для Румунії а замкнулаби вхід і вихід звідти фльоті російській і німецькій.

Переговори Великої Британії увінчалися успіхом і такий турецько - анґлійсько - французький пакт підписано в столиці Туреччини Анкорі дня 10. жовтня. Цей договір має для аліянтів величезне значіння, колиб війна поширилася на Середземне море а рівночасно здержує німців і москалів в походї на Балкан.

ЗЄДИНЕНІ ДЕРЖАВИ АМЕРИКИ

В минулому 1939 році Зед. Держави Америки вели виключно свою домашню політику майже не мішаючись до европейських напружень.

Президент Рузвелт пробував потайно від сенату і від палати репрезентантів станути по стороні політики демократичних держав, але його заходи відкрив малозначний випадок і він був зневолений станути на зовсім невтральнім становищі. Цей випадок стався з військовим американським літаком, в якім був потовчений французький офіцер. З того приводу в пресі і в сенаті підняли великий крик, яким правом французький офіцер летунства їздить американським військовим літаком по-